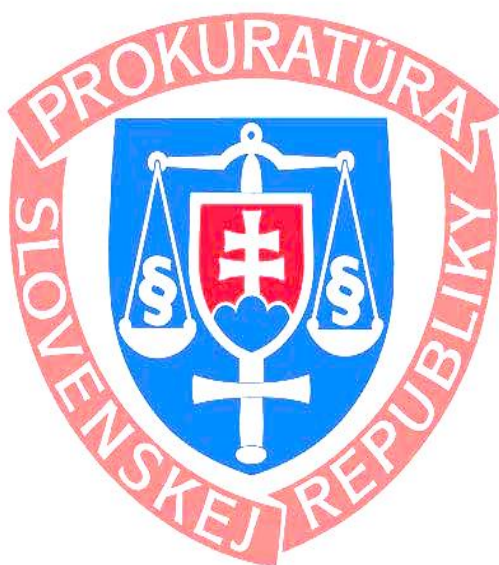

SPRÁVA
generálneho prokurátora Slovenskej republiky
o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry
o stave zákonnosti v Slovenskej republike
ZA ROK 2020

Bratislava, august 2021

Obsah:

Obsah:	3
ČASŤ I.....	5
ÚVOD	5
STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2020	5
1. Plnenie úloh prokuratúry vyplývajúcich z uznesení vlády Slovenskej republiky roku 2020	5
2. Vyhodnotenie plnenia opatrení uvedených v Správe generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry v roku 2019 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike a Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2020	11
3. Personálny stav	16
4. Odborná príprava a vzdelávanie	17
5. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry	18
ČASŤ II.....	20
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI	20
1. Základné informácie	20
2. Stav a vývoj kriminality	23
3. Priority prokuratúry v oblasti druhov trestnej činnosti	25
3.1. Trestné činy daňové	25
3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vrátane finančného vyšetrovania, zaistovanie finančných prostriedkov a majetku	27
3.3. Trestná zodpovednosť právnických osôb	32
3.4. Trestné činy proti životnému prostrediu	34
3.5. Kriminalita mladistvých a trestné činy páchané na blízkych osobách a deťoch	36
Trestné činy páchané na blízkych osobách a deťoch	40
3.6. Počítačová kriminalita	41
3.7. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov	45
3.8. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie verejného činiteľa)	47
4. Činnosť prokuratúry v trestnej oblasti	50
4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní ..	50
4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní	55
4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende	58
5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku právneho styku s cudzinou	62
5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom	63
5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane odovzdania a preberania trestných oznámení do cudziny a z cudziny)	64
5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach	65
5.4. Extradíčné konanie	73
5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze	74
ČASŤ III.....	76
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI PÔSOBNOSTI PROKURÁTORA V CIVILNOM PROCES, V OBLASTI DOZORU PROKURÁTORA NAD DODRŽIAVANÍM ZÁKONNOSTI ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TÝCHTO OBLASTIACH.....	76
1. Základné informácie	76
2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu	80
2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese	81
2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese	83

2.3.	<i>Dovolenie generálneho prokurátora</i>	85
3.	Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy	87
3.1.	<i>Podnety na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy</i>	88
3.2.	<i>Vlastné poznatky a preverky zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy</i>	92
3.3.	<i>Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva</i>	95
4.	Poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v oblasti výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy	97
ČASŤ IV.		103
ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY A ÚSTAVNÉHO PRÁVA A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI 103		
1.	Základné informácie	103
2.	Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy	104
3.	Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva	105
4.	Poznatky prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky	108
ČASŤ V.		109
ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY 109		
1.	Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci	109
2.	Disciplinárna a trestná zodpovednosť prokurátorov	111
3.	Spolupráca s prokuratúrami iných krajín a aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách, účasť a aktivity na medzinárodných seminároch a konferenciách	112
3.1.	<i>Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii</i>	113
3.2.	<i>Rada Európy</i>	117
3.3.	<i>Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj</i>	118
3.4.	<i>Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce</i>	119
4.	Činnosť prokuratúry pri prevencii kriminality	119
5.	Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená	120
5.1.	<i>Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia, v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody</i>	120
5.2.	<i>Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona</i>	122
5.3.	<i>Dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylových uchádzačov</i>	123
5.4.	<i>Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu</i>	124
5.5.	<i>Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas, v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia</i>	130
6.	Činnosť registra trestov za rok 2020	133
ČASŤ VI.		134
SPRÁVA O STANOVISKÁCH GENERÁLNEHO PROKURÁTORA VYDÁVANÝCH NA NÁVRH KOMISIE PRE VYDÁVANIE STANOVÍSK ALEBO BEZ TAKÉHO NÁVRHU 134		
ČASŤ VII.		135
ZÁVERY 135		
<i>Zoznam skratiek:</i>		138

ČASŤ I.

ÚVOD

Generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) podľa § 2 ods. 2 písm. k) zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky a § 13 ods. 1 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokuratúre“) podáva Národnej rade Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) správu generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry v roku 2020 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike.

Správa je vypracovaná na základe podkladov spracovaných okresnými prokuratúrami a krajskými prokuratúrami, ako aj na základe zistených poznatkov a analýz vykonaných Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky (ďalej len „generálna prokuratúra“) a Registrom trestov Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „register trestov“). Predstavuje informáciu o poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike tak, ako sú dostupné prostriedkami prokurátorského dozoru podľa zákona o prokuratúre. Aj napriek tomu, že špeciálny prokurátor podľa § 55d ods. 2 zákona o prokuratúre podáva národnej rade samostatnú správu o činnosti Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „úrad špeciálnej prokuratúry“), súčasťou tejto správy sú aj poznatky z činnosti úradu špeciálnej prokuratúry, ktoré sa vzťahujú aj na všeobecnú činnosť prokuratúry vo viacerých oblastiach kriminality.

STAV A ZABEZPEČENIE PLNENIA ÚLOH PROKURATÚRY V ROKU 2020

1. Plnenie úloh prokuratúry vyplývajúcich z uznesení vlády Slovenskej republiky roku 2020

Na základe odporúčaní vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“) generálny prokurátor počas roku 2020 plnil tieto úlohy:

1. Uznesením č. 2 z 15.1.2020 k Návrhu korekčného mechanizmu na rok 2020 vláda – v bode B.1. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu pri realizácii štátneho rozpočtu dôsledne dodržiavať celkový objem výdavkov kapitoly na rok 2020

Termín: do 31.12.2020

Úloha je splnená. Generálna prokuratúra dodržala všetky záväzné ukazovatele aj limity výdavkov kapitoly na rok 2020.

- v bode B.2. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu v rámci realizácie rozpočtu vykonávať opatrenia na zabezpečenie dodržania celkových výdavkov podľa metodiky ESA 2010 schválených na rok 2020 za subjekty verejnej správy, ktoré sú v ich zakladateľskej alebo zriaďovateľskej pôsobnosti a subjekty verejnej správy v ich vecnej pôsobnosti, ktoré sú zriadené zákonom

Termín: do 31.12.2020

Úloha je splnená. V rámci realizácie kapitoly štátneho rozpočtu bolo zabezpečené dodržanie jeho celkových výdavkov.

2. Uznesením č. 4 z 15.1.2020 k návrhu na určenie zodpovednosti ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci

za aplikáciu a prijatie opatrení na vnútroštátnej úrovni k nariadeniam Európskej únie a rozhodnutiam Európskej únie vláda

- v bode C.1. odporučila generálnemu prokurátorovi prijať opatrenia na vnútroštátnej úrovni k nariadeniam Európskej únie a rozhodnutiam Európskej únie podľa gescie určenej v prílohe I a II predloženého materiálu

Por. č. 57 prílohy č. I

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17.4.2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726

Gestor: MS SR, GP SR

Úloha je dlhodobého charakteru a priebežne sa plní. V rámci technickej časti implementácie nariadenia bola agentúrou eu-LISA zriadená poradná skupina s cieľom získať odborné znalosti týkajúce sa systému ECRIS-TCN. Skupina je zložená z národných projektových manažérov ECRIS-TCN a jej členom je aj zástupca registra trestov. Právny rámec implementácie uvedeného nariadenia zahŕňa prípravu novely zákona o registri trestov, technickú implementáciu a súčinnostné konanie dotknutých rezortov v rámci činnosti medzirezortnej pracovnej skupiny, v ktorej má generálna prokuratúra svojho zástupcu.

Por. č. 59 prílohy č. I

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/818 z 20.5.2019 o stanovení rámca pre interoperabilitu medzi informačnými systémami EÚ v oblasti policajnej a justičnej spolupráce, azylu a migrácie a o zmene nariadení (EÚ) 2018/1726, (EÚ) 2018/1862 a (EÚ) 2019/816

Gestor: MV SR, MS SR, GP SR, MF SR

Úloha je dlhodobého charakteru a priebežne sa plní. Proces smerujúci k dosiahnutiu interoperability medzi informačnými systémami EÚ v oblasti bezpečnosti, riadenia hraníc a riadenia migrácie je zameraný na riešenie existujúcich štrukturálnych nedostatkov týchto systémov a ich vzájomné dopĺňanie. Technická časť tohto procesu je zastrešovaná registrom trestov, na zabezpečenie národného prvku uvedeného nariadenia bol zriadený Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo vnútra“) medzirezortný mechanizmus, na činnosti ktorého sa zúčastňuje aj zástupca generálnej prokuratúry.

Por. č. 54 prílohy č. II

- Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2019/1196 z 11.7.2019 o účasti Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska na nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 o Agentúre Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust)

Gestor: MS SR, MV SR, GP SR

Úloha je splnená. Z rozhodnutia nevyplývali osobitné implementačné požiadavky. Členstvo Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska v Eurojuste sa plnohodnotne vykonávalo až do jeho odchodu z Európskej únie. Súvisiace dopady na agendu právneho styku s cudzinou boli v rámci výkonu pôsobnosti prokuratúry zabezpečené, a to aj v rozsahu služobného predpisu generálneho prokurátora, ktorým sa upravuje výmena informácií a spolupráca prokurátorov s národným členom zastupujúcim Slovenskú republiku v Eurojuste.

Por. č. 86 prílohy č. II

- Rozhodnutie Rady (SZBP) 2019/1341 z 8.8.2019, ktorým sa aktualizuje zoznam osôb, skupín a subjektov, na ktoré sa vzťahujú čl. 2, 3 a 4 spoločnej pozície 2001/931/SZBP o uplatňovaní špecifických opatrení na boj s terorizmom, a ktorým sa zrušuje rozhodnutie (SZBP) 2019/25

Gestor: MH SR, MF SR, MV SR, MZVEZ, MS SR, GP SR, NBS, SIS

Úloha je dlhodobého charakteru a priebežne sa plní. Úrad špeciálnej prokuratúry priebežne zasiela jednotlivým krajským prokuratúram aktualizovaný zoznam subjektov podľa rozhodnutia Rady Európy s tým, aby príslušné krajské prokuratúry v rámci svojej činnosti dôsledne zabezpečovali výkon uvedených sankcií a súčasne pokiaľ zistia, že uvedeným subjektom boli poskytnuté finančné prostriedky alebo iná forma pomoci, zistené skutočnosti neodkladne oznámili úradu špeciálnej prokuratúry. Doposiaľ takéto subjekty, resp. ich podpora na území Slovenskej republiky, neboli zistené.

3. Uznesením č. 63 z 12.2.2020 k Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore a Akčnému plánu k Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore na roky 2020 – 2021 vláda

- v bode C.1. odporučila generálnemu prokurátorovi spolupracovať pri plnení úloh vyplývajúcich z Národnej koncepcie ochrany detí v digitálnom priestore a z Akčného plánu k Národnej koncepcii ochrany detí v digitálnom priestore na roky 2020 – 2021 s Národným koordináčnym strediskom pre riešenie problematiky násilia na deťoch

Úloha je dlhodobého charakteru. Prokuratúra je podľa národnej koncepcie jedným zo subjektov inštitucionálnej podpory ochrany detí v digitálnom priestore a v súvislosti s počítačovou kriminalitou sa predovšetkým zaoberá riešením prípadov detskej pornografie, nebezpečného prenasledovania, sexuálneho zneužívania a obdobných trestných činov. V rámci špecifických cieľov a navrhovaných opatrení národnej koncepcie a akčného plánu nie je generálna prokuratúra určená ani ako zodpovedný, ani ako spolupracujúci subjekt pre plnenie úloh. Generálna prokuratúra je pripravená poskytnúť ministerstvám, zodpovedným za plnenie úloh vyplývajúcich z národnej koncepcie, potrebnú súčinnosť, avšak doposiaľ o takúto spoluprácu nebola požiadaná.

4. Uznesením č. 333 z 27.5.2020 k Prioritným témam európskej politiky Slovenskej republiky na rok 2020 vláda

- v bode D.1. odporučila generálnemu prokurátorovi poskytovať Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí SR potrebnú a včasnú súčinnosť pri príprave podkladov, ktoré budú Európskej komisii zaslané ako vstup Slovenskej republiky do každoročne pripravovanej výročnej správy o právnom štáte

Termín: priebežne

Úloha je splnená. Generálna prokuratúra poskytla pri príprave podkladov do výročnej správy o právnom štáte súčinnosť Ministerstvu zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zahraničných vecí“) a súčasne aj priamo zástupcom Európskej komisie, pričom všetky výstupy boli koordinované s Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo spravodlivosti“). Následne generálna prokuratúra zorganizovala videokonferenciu so zástupcami Európskej komisie k otázkam trestného stíhania korupcie, legislatívneho vývoja statusových zákonov prokuratúry a súvisiacimi témami problematiky integrity prokurátorov a činnosti Etickej komisie prokuratúry.

5. Uznesením č. 489 z 12.8.2020 k návrhu Zmien a doplnení Postupov pre zastupovanie Slovenskej republiky pred súdmi Európskej únie vláda
- v bode C.1. odporučila generálnemu prokurátorovi postupovať v súlade s Postupmi pre zastupovanie Slovenskej republiky

Termín: od 20.8.2020 priebežne

Úloha sa plní priebežne. Generálna prokuratúra pri poskytovaní súčinnosti ministerstvu spravodlivosti – zástupcovi Slovenskej republiky pred súdmi EÚ v plnom rozsahu dodržiava Postupy pre zastupovanie Slovenskej republiky pred súdmi EÚ.

6. Uznesením č. 501 z 19.8.2020 k návrhu na určenie zodpovednosti ministerstiev, ostatných ústredných orgánov štátnej správy a niektorých orgánov verejnej moci za aplikáciu a prijatie opatrení na vnútroštátnej úrovni k nariadeniam Európskej únie a rozhodnutiam Európskej únie vláda

- v bode D.1. odporučila generálnemu prokurátorovi prijať opatrenia na vnútroštátnej úrovni k nariadeniam Európskej únie a rozhodnutiam Európskej únie podľa gescie určenej v prílohe I a II predloženého materiálu

Por. č. 27 prílohy č. II

- Rozhodnutie Komisie (EÚ) 2019/2006 z 29.11.2019 o účasti Írska na nariadení Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1727 o Agentúre Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust)

Gestor: MS SR, MV SR, GP SR

Úloha je splnená. Z rozhodnutia nevyplývajú osobitné implementačné požiadavky. Členstvo Írska v Eurojuste sa plnohodnotne vykonáva. Súvisiace dopady na agendu právneho styku s cudzinou boli v rámci výkonu pôsobnosti prokuratúry zabezpečené, a to aj v rozsahu služobného predpisu generálneho prokurátora, ktorým sa upravuje výmena informácií a spolupráca prokurátorov s národným členom zastupujúcim Slovenskú republiku v Eurojuste.

Por. č. 56 prílohy č. II

- Rozhodnutie Rady (SZBP) 2020/20 z 13.1.2020, ktorým sa aktualizuje zoznam osôb, skupín a subjektov, na ktoré sa vzťahujú čl. 2, 3 a 4 spoločnej pozície 2001/931/SZBP o uplatňovaní špecifických opatrení na boj s terorizmom a ktorým sa zrušuje rozhodnutie (SZBP) 2019/1341

Gestor: MH SR, MF SR, MV SR, MZVEZ SR, MS SR, GP SR, NBS a SIS

Úloha je dlhodobého charakteru a priebežne sa plní. Úrad špeciálnej prokuratúry priebežne zasiela jednotlivým krajským prokuratúram aktualizovaný zoznam subjektov podľa rozhodnutia Rady Európy s tým, aby príslušné krajské prokuratúry v rámci svojej činnosti dôsledne zabezpečovali výkon uvedených sankcií a súčasne pokiaľ zistia, že uvedeným subjektom boli poskytnuté finančné prostriedky alebo iná forma pomoci, zistené skutočnosti neodkladne oznámili úradu špeciálnej prokuratúry. Doposiaľ takéto subjekty, resp. ich podpora na území Slovenskej republiky nebola zistená.

Por. č. 61 prílohy č. II

- Rozhodnutie Rady (EÚ) 2020/48 z 21.1.2020, ktorým sa mení rozhodnutie (EÚ) 2019/274 o podpise, v mene Európskej únie a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu, Dohody o vystúpení Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska z Európskej únie a z Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu

Gestor: MS SR, GP SR

Úloha je splnená. Generálna prokuratúra poskytla ministerstvu spravodlivosti potrebnú súčinnosť. Možnosť vykonania vyhlásenia odmietnuť vydať vlastných štátnych príslušníkov Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska na základe európskeho zatykača nebola využitá.

7. Uznesením č. 547 z 9.9.2020 k návrhu Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na mesiace september až december 2020 a návrhu Rámcového plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VIII. volebné obdobie vláda
- v bode E.1. odporučila generálnemu prokurátorovi spolupracovať s príslušnými ministerstvami pri príprave návrhov právnych predpisov týkajúcich sa ich pôsobnosti

Úloha sa plní priebežne. V Pláne legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na mesiace september až december 2020 bola generálna prokuratúra spoločne s ministerstvom spravodlivosti uvedená ako spolugestor v nasledovnej úlohe:

Por. č. 32 - Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Úloha sa realizuje na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky s cieľom vykonania reformných zámerov v rámci prokuratúry. Doposiaľ došlo len k čiastočnému plneniu úlohy, a to v súvislosti s prijatím zákona č. 423/2020 Z. z. o sídlach obvodov súdov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Úplné splnenie úlohy sa predpokladá v roku 2021.

V Rámcovom pláne legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na VIII. volebné obdobie je generálna prokuratúra uvedená spoločne s ministerstvom spravodlivosti ako spolugestor pri úlohe na III. štvrťrok 2021:

Por. č. 12 - Zákon o registri trestov

Úloha sa plní priebežne. Zástupcovia generálnej prokuratúry aktívne participujú na legislatívnych prácach pri tvorbe zákona, pričom jeho predloženie do medzirezortného pripomienkového konania sa predpokladá v mesiaci jún 2021.

8. Uznesením č. 649 zo 14.10.2020 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2021 až 2023 vláda

- v bode C.2. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu v spolupráci s Ministerstvom financií SR pripraviť a zverejniť analyticky podloženú metodiku pre určovanie investičných priorít kapitoly, rozpočtových a príspevkových organizácií kapitoly a ostatných subjektov verejnej správy v riadiacej pôsobnosti kapitoly a zoznam investícií, projektov investičného charakteru a koncesí zoradený podľa poradia priority

Termín: do 28.2.2021

- v bode C.3. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu v spolupráci s Ministerstvom financií SR pripraviť a zverejniť priorizované investičné plány a harmonogram investícií, projektov investičného charakteru a koncesí kapitoly, rozpočtových a príspevkových organizácií kapitoly a ostatných subjektov verejnej správy v riadiacej pôsobnosti kapitoly nad 1 mil. eur najmenej do konca roku 2026 so zohľadnením možností a zdrojov financovania

Termín: do 31.3.2021

- v bode C.5. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu predložiť pre navrhované investície, projekty investičného charakteru a koncesie kapitoly,

rozpočtových a príspevkových organizácií kapitoly a ostatných subjektov verejnej správy v riadiacej pôsobnosti kapitoly s predpokladanými celkovými výdavkami vyššími ako 1 mil. eur s DPH Ministerstvu financií SR podklady na ekonomické hodnotenie obsahujúce minimálne detailný rozpočet projektu a dokumenty preukazujúce súlad projektu so sektorovou stratégiou, resp. súlad s prioritizovaným investičným plánom a harmonogramom

Termín: priebežne

- v bode C.6. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu realizovať investície, projekty investičného charakteru a koncesie kapitoly, rozpočtových a príspevkových organizácií kapitoly a ostatných subjektov verejnej správy v riadiacej pôsobnosti kapitoly s predpokladanými celkovými výdavkami vyššími ako 1 mil. eur s DPH po hodnotení Ministerstvom financií SR alebo po 30 dňoch v prípade, že Ministerstvo financií SR hodnotenie neposkytne

Všetky úlohy sú dlhodobého charakteru. Vzhľadom na skutočnosť, že kapitola generálnej prokuratúry vo svojom rozpočte za rok 2020 nemala v týchto bodoch uznesenia vlády špecifikované investície ani projekty, nebolo doposiaľ potrebné pripraviť a zverejniť analyticky podloženú metodiku, prioritizované investičné plány a projekty, ani ďalšie súvisiace podklady.

- v bode C.9. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu predložiť do príslušného výboru Národnej rady SR návrh rozpočtu kapitoly štátneho rozpočtu na roky 2021 až 2023, vrátane rozpočtu na samostatných účtoch a návrh rozpočtu štátneho fondu, ktorého je správcom, na roky 2021 až 2023 v súlade s vládnym návrhom rozpočtu verejnej správy na roky 2021 až 2023

Termín: do 15.10.2020

Úloha bola splnená v požadovanom termíne.

- v bode C.10. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu predložiť Ministerstvu financií SR v elektronickej forme prostredníctvom Rozpočtového informačného systému rozpis zmien schválených vládou podľa funkčnej a ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie platnej na rok 2021, vrátane rozpisu podľa programov vlády

Termín: do 23.11.2020

Úloha bola splnená v požadovanom termíne.

- v bode C.11. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu predložiť Ministerstvu financií SR v elektronickej forme prostredníctvom Rozpočtového informačného systému podrobný rozpis zmien schválených Národnou radou SR podľa funkčnej a ekonomickej klasifikácie rozpočtovej klasifikácie platnej na rok 2021, vrátane rozpisu podľa programov vlády

Termín: do 28.12.2020

Úloha bola splnená v požadovanom termíne.

- v bode C.12. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu zabezpečiť začínanie obstarávania stavieb financovaných z kapitálových výdavkov štátneho rozpočtu a aktualizáciu údajov Registra investícií Ministerstva financií SR podľa postupu uvedeného v prílohe č. 3 tohto uznesenia v termínoch uvedených v prílohe č. 3 tohto uznesenia

Termín: v termínoch uvedených v prílohe č. 3 tohto uznesenia

Úloha je dlhodobého charakteru s termínmi plnenia v rokoch 2021 a 2022 a bude sa plniť priebežne.

- v bode C.13. uložila správcom ďalších kapitol štátneho rozpočtu nepredkladať v roku 2021 návrhy legislatívnych predpisov a iných materiálov, ktoré zakladajú nároky na zvýšenie počtu zamestnancov a zvýšenie výdavkov alebo úbytok príjmov schválených v štátnom rozpočte na rok 2021 s rozpočtovými dôsledkami na štátny rozpočet alebo na iné rozpočty tvoriace rozpočet verejnej správy

Termín: do 31.12.2021

Úloha je dlhodobého charakteru a bude vyhodnotená až k stanovenému termínu.

2. Vyhodnotenie plnenia opatrení uvedených v Správe generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry v roku 2019 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike a Plánu hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2020

Rok 2020 bol rokom výmeny na poste generálneho prokurátora. Generálnemu prokurátorovi JUDr. Jaromírovi Čižnárovi skončilo v júli 2020 funkčné obdobie a dňom 10.08.2020 sa vzdal funkcie generálneho prokurátora. Do vymenovania úradujúceho generálneho prokurátora, Dr.h.c. JUDr. Maroša Žilinku, PhD., do funkcie generálneho prokurátora dňa 10.12.2020, viedla prokuratúru prvá námestníčka generálneho prokurátora, JUDr. Viera Kováčiková.

Podstatné úlohy rezortu prokuratúry na rok 2020 určil generálny prokurátor v Pláne hlavných úloh prokuratúry Slovenskej republiky na rok 2020 (ďalej len „plán hlavných úloh“). Tie najpodstatnejšie úlohy, ktoré boli aj splnené, boli:

- *Zhodnotenie využívania § 39 ods. 1, 2 a 3 Trestného zákona pri ukladaní trestov v roku 2019 a I. polroku 2020.*
- *Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov štátnej správy pri objasňovaní a prejednávaní priestupkov na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky.*
- *Zhodnotenie využívania dohôd o uznaní viny a prijatí trestu v trestnom konaní za obdobie od 1.4.2019 do 31.12.2019.*

Činnosť prokuratúry aj v oblasti riadiacej pôsobnosti a plnenia určených úloh bola v roku 2020, tak ako aj mnohé iné činnosti v štáte a spoločnosti, ovplyvnená pandémiou ochorenia COVID-19. V tejto súvislosti boli zrealizované len dve pracovné porady s krajskými prokurátormi, ktoré boli zamerané na skvalitnenie riadiacej činnosti a tým aj činnosti celého rezortu prokuratúry. Napriek tomu riadiaca činnosť generálneho prokurátora, prípadne jeho prvej námestníčky, vykazovala ešte väčšiu intenzitu, nakoľko bolo potrebné prijať množstvo opatrení generálneho prokurátora, ale aj krajských prokurátorov, k zabezpečeniu riadneho výkonu práce prokurátorov v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19. Viaceré pracovné stretnutia boli vykonané on-line formou.

Pokiaľ ide o personálne zabezpečenie činnosti prokuratúry, uvoľnené miesta po prokurátoroch, ktorým zanikol služobný pomer prokurátora, boli obsadené 50 právnymi čakatelmi prokuratúry, ktorí boli do tejto funkcie vymenovaní na základe výberového konania v priebehu mesiacov marec až jún 2020.

Vzhľadom na pandemickú situáciu v roku 2020 generálna prokuratúra neorganizovala osobitné vzdelávacie aktivity pre prokurátorov a právnych čakatel'ov

prokuratúry. Títo sa zúčastnili len vzdelávacích aktivít usporiadaných Justičnou akadémiou Slovenskej republiky (ďalej len „justičná akadémia“) formou on-line prezentácií.

Ani v roku 2020 sa nepodarilo zabezpečiť vhodnú budovu pre sídlo generálnej prokuratúry. Generálna prokuratúra sústavne sídli na dvoch adresách - vo vlastnej budove na Štúrovej ulici č. 2 a v prenajatej budove na Špitálskej ulici č. 22. Register trestov sídli na Kvetnej ulici v Bratislave. Úrad špeciálnej prokuratúry sídli v prenajatých priestoroch v Pezinku, pričom kapacitne tieto priestory už nepostačujú. V rámci objektu, v ktorom sídli úrad špeciálnej prokuratúry, bolo potrebné vytvoriť aj samostatnú časť s kancelárskymi priestormi určenými výhradne pre európskych delegovaných prokurátorov (ďalej len „EDP“), vrátane plánovanej administratívy, pričom táto skutočnosť ešte viac zhoršila existujúcu kapacitnú nedostatočnosť priestorov úradu špeciálnej prokuratúry.

V oblasti informatiky v roku 2020 pokračovali práce na vytvorení elektronického prepojenia pri tvorbe „elektronického spisu“ s ministerstvom vnútra. Výsledkom prác bola dohoda o integračnom zámere medzi ministerstvom vnútra a generálnou prokuratúrou na definovanie potrebných technických predpokladov, nevyhnutných na prepojenie elektronických systémov ministerstva vnútra a informačným systémom generálnej prokuratúry (PTCA), uzatvorená v januári 2021. Spolupráca so súdnym systémom ministerstva spravodlivosti sa zatiaľ nerealizuje.

Podarilo sa tiež, s výnimkou Portugalska, prepojiť register trestov so všetkými členskými štátmi EÚ. Prostredníctvom systému ECRIS sa uskutočňuje výmena informácií o odsúdeniach a ostatných súvisiacich rozhodnutiach v rámci EÚ.

Trestný odbor generálnej prokuratúry sa podieľal na realizácii opatrení, ktoré pre rezort prokuratúry vyplývajú z Akčného plánu boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu na obdobie rokov 2019 – 2022 (ďalej len „Akčný plán“, ktorého jednotlivé úlohy generálna prokuratúra v roku 2020 priebežne plnila. Generálna prokuratúra sa aktívne podieľala na zmenách trestných kódexov, a to pri novom definovaní skutkovej podstaty trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona, ako aj na zmenách v existujúcich a prijatí nových procesných inštitútov smerujúcich k zaisťovaniu nástrojov a výnosov z trestnej činnosti. Prokuratúra aktívne participovala aj na prijatí zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku, ktorý je účinný od 1.1.2021. Akčný plán ďalej v podmienkach prokuratúry záväzne určuje rozsah finančného vyšetrovania. Na základe výsledkov dvoch polročných vyhodnotení finančného vyšetrovania vykonaných generálnou prokuratúrou bolo zistené, že v tejto časti sa Akčný plán starostlivo dodržiava. V rámci plnenia Akčného plánu bolo vykonané aj vyhodnotenie zaisťovania finančných prostriedkov a majetku vo vzťahu k trestnému činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti za rok 2020, pričom bol zaznamenaný pozitívny trend zvýšeného využívania zaisťovacích inštitútov slúžiacich na zaisťovanie nástrojov a výnosov z trestnej činnosti, ako aj zvýšenie hodnoty zaisťovaného majetku. Pozitívne možno tiež vyhodnotiť, že v roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 vzrástol počet vecí, v ktorých bolo vedené trestné stíhanie proti právnickým osobám, a to o viac ako o tretinu.

Aj v roku 2020 bola venovaná pozornosť uplatňovaniu memoranda o spolupráci uzavretého medzi ministerstvom vnútra, generálnou prokuratúrou a najvyšším kontrolným úradom z 15.5.2015 pri zlepšení spolupráce medzi najvyšším kontrolným

úradom a orgánmi činnými v trestnom konaní pri vyvodzovaní zodpovednosti za porušenie zákona.

Trestný odbor generálnej prokuratúry tiež aktívne podporoval činnosť národnej siete boja proti počítačovej kriminalite v kontexte s Európskou justičnou sieťou pre počítačovú kriminalitu a prispel k vytvoreniu podmienok pre činnosť Vnútroštátnej siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite.

Situácia spojená s pandemiou ochorenia COVID-19 ovplyvnila aj preventívne opatrenia prokuratúry vo vzťahu k deťom a mládeži. Preventívne opatrenia zamerané na zvýšenie povedomia detí o nástrahách spojených s používaním elektronických prostriedkov a elektronických komunikačných nástrojov sa väčšinou realizujú prostredníctvom prednášok prokurátorov na základných školách a stredných školách, čo situácia spojená so šírením ochorenia COVID-19 neumožnila. Taktiež Expertná skupina Rady vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality detí a mládeže mala v roku 2020 len jedno online zasadnutie.

Pandemická situácia v súvislosti s ochorením COVID-19 obmedzila aj výkon previerok na podriadených prokuratúrach. Napriek tomu prokurátori generálnej prokuratúry vykonali previerky na všetkých podriadených prokuratúrach za účelom zhodnotenia využívania ustanovenia § 39 Trestného zákona. Vykonanými previerkami bolo zistených viacero aplikačných problémov a na základe zistených poznatkov aj potreba podania návrhov predsedovi trestnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na vydanie zjednocujúcich stanovísk, a to k možnosti ukladania trestu aj podľa § 39 ods. 3 Trestného zákona pri konaní o dohode o vine a treste a k zákonnosti ukladania trestu pod hranicu stanovenú v § 39 ods. 3 Trestného zákona v prípade, že súd aplikuje aj ustanovenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tieto návrhy boli generálnym prokurátorom podané v roku 2021.

V medzinárodnej oblasti prokuratúra zabezpečila plnenie všetkých požiadaviek, ktoré jej vyplývajú z medzinárodných zmlúv a z členstva v Európskej únii, Rade Európy a ďalších medzinárodných organizáciách. Vysoká miera kvality participácie na aktivitách medzinárodnej integrácie bola zabezpečená aj napriek pandemickej situácii, ktorá problematiku širokého konceptu agendy právneho styku s cudzinou mimoriadne sťažovala. Základným prvkom pôsobenia prokuratúry v uvedenej oblasti bolo zabezpečenie odborne nespochybniteľných výstupov v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach a v medzinárodnom kontexte vysoko hodnotené expertné pôsobenie prokurátorov v rámci medzinárodných aktivít, čím prokuratúra účinne prispievala k naplneniu priorít zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky a zamerania na rok 2020.

V konkrétnych trestných veciach sa v trestnom stíhaní závažnej cezhraničnej kriminality i naďalej prehlbovala schopnosť prokuratúry efektívne využívať medzinárodné spoločné vyšetrovacie tímy (ďalej len „SVT“). V praktickej činnosti sa vplyvom prijatých opatrení podarilo eliminovať negatívne dopady protipandemických opatrení tak, že nebola významným spôsobom narušená schopnosť zabezpečovať dôkazy v cudzine, resp. poskytovať účinnú a včasnú právnu pomoc pre cudzie justičné orgány. Tento záver platí nielen vo vzťahu k využívaniu Európskeho vyšetrovacieho príkazu (a ďalších nástrojov EÚ v uvedenej oblasti), ale aj pri schopnosti nachádzania účinných foriem komunikácie v rámci pasívnej i aktívnej formy justičnej spolupráce s jurisdikciami mimo EÚ, kde bola situácia ešte výraznejšie sťažená.

Obdobný záver je možné prijať aj vo vzťahu k zabezpečeniu participácie prokuratúry na horizontálnych otázkach medzinárodnej integrácie prokuratúry, v ktorých sa experti prokuratúry úspešne adaptovali na dištančné formy účasti na aktivitách. Naďalej platí, že vo viacerých oblastiach prokuratúra zohrávala úlohu určujúceho subjektu medzi príslušnými orgánmi štátu.

Rovnako bolo zabezpečené aktívne pôsobenie prokurátorov v rámci mechanizmov vzájomného hodnotenia krajín, a to nielen vo forme hodnotiteľov, ale aj prostredníctvom včasného a vysoko odborného poskytovania podkladov do národných výstupov k požiadavkám medzinárodných organizácií, ktorých početnosť a rozsah v roku 2020 mimoriadne akcelerovala. Bezprostredný dopad na pôsobenie prokuratúry v uvedenej oblasti malo najmä zabezpečenie účasti na aktivitách spojených s 9. kolom vzájomných hodnotení EÚ na oblasť uplatňovania nástrojov vzájomného uznávania (prokurátorka medzinárodného odboru pôsobila v pozícii hodnotiteľky členského štátu EÚ, resp. príprava prokuratúry na hodnotenie Slovenskej republiky). Oproti predchádzajúcim obdobiam mimoriadny význam nadobudli viaceré odborné diskusie zástupcov prokuratúry so zástupcami EÚ, napr. v rámci hodnotiaceho procesu úrovne právneho štátu, resp. špecificky, pri informovaní o vývoji trestného stíhania v medzinárodnom kontexte o verejne sledovaných kauzách.

V rámci činnosti EÚ boli prokurátori aj v roku 2020 aktívne zapojení do činnosti Rady pre spravodlivosť a vnútro, a to primárne prostredníctvom expertnej participácie na procesoch určovaných garantmi, ktorými sú ministerstvo spravodlivosti, resp. v určitých aspektoch aj ministerstvo vnútra.

Na rokovaníach pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu (COPEN) a pracovnej skupiny pre trestné právo hmotné (DROIPEN) boli zástupcovia prokuratúry odbornými garantmi (ECRIS-TCN), resp. poskytovali výraznú expertnú podporu zástupcom ministerstva spravodlivosti v rámci príslušných rokovaní. Paralelne prokuratúra zabezpečovala účasť na súvisiacich expertných stretnutiach zameraných na implementačné aspekty navrhovaných predpisov.

Experti prokuratúry sa výrazným spôsobom podieľali na tvorbe európskej legislatívy v oblasti zefektívnenia zabezpečovania elektronických dôkazov, ktorá je kľúčovou témou už dlhšie obdobie. Zástupca prokuratúry zohrával významnú úlohu aj pri rokovaníach o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite, kde v zmysle mandátu Rady za EÚ koná Komisia s podporou členských štátov. Podrobnejšie diskusie o mandáte na rokovania a o výsledkoch rokovaní boli realizované v rámci pracovnej skupiny COPEN, ktorá zohráva túto úlohu v súlade s mandátom schváleným Radou EÚ.

S nevyhnutnou mierou pozornosti bola, a ako permanentná výzva je i naďalej, vnímaná problematika rozsudkov Súdneho dvora EÚ v oblasti uchovávania údajov, ktorá výrazne obmedzuje priestor pre možnosti uchovávania údajov a spresňuje podmienky prístupu k takýmto údajom z telekomunikácií na účely trestného konania a národnej bezpečnosti. Táto problematika bola aj predmetom rokovaní pracovnej skupiny COPEN s očakávaním ďalších rozhodnutí v roku 2021 a prijatí opatrení na úrovni EÚ.

V uvedenej oblasti prokuratúra prispievala k prehlbovaniu vnímania pôsobenia Europolu, Eurojustu, Európskej justičnej siete a Európskej justičnej siete na boj proti počítačovej kriminalite (ďalej len „EJCN“) a ďalších mechanizmov spolupráce a výmeny informácií. Zástupca prokuratúry pôsobí ako člen rady EJCN a vedúci

podskupiny pre elektronické dôkazy, ktorá bola v roku 2020 hlavnou témou v rámci činnosti tohto formátu.

Absolútne dominantnou výzvou bolo z hľadiska úloh a poslania prokuratúry v roku 2020 zabezpečenie praktických aspektov zriadenia Úradu Európskej prokuratúry (ďalej len „EPPO“). Generálna prokuratúra, v súčinnosti s ministerstvom spravodlivosti a s ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy, splnila všetky požiadavky vyplývajúce z implementačného procesu, vrátane personálnych otázok. Aktívne sa podieľala na aktivitách Európskej komisie a predsedníctva Rady EÚ, súvisiacich s fázou prípravy plnej funkčnosti EPPO a zaradila sa k tým štátom, ktoré ukončili proces implementačných opatrení na národnej úrovni a prijala v rámci tohto procesu niekoľko zákonov a noviel.

Slovenská republika ako prvá z členských krajín predložila 7.10.2020 hlavnej európskej prokurátorke na schválenie piatich kandidátov na pozíciu EDP, pričom všetci kandidáti boli vymenovaní.

V súvislosti so zriaďovaním úradu v podmienkach Slovenskej republiky sa podarilo pripraviť materiálne podmienky pre výkon funkcií EDP, pričom ďalšie materiálne a personálne zabezpečenie EDP pre výkon ich činnosti ostáva naďalej prioritou. Je potrebné doriešiť otázky technickej prípravy, a to najmä v súvislosti s prepojením systému správy prípadov EPPO a národných systémov tak, aby mali EDP všetky oprávnenia ako vnútroštátni prokurátori. Ďalšie materiálne potreby (technické pomôcky a pod.) sa priebežne, podľa potreby, zabezpečujú. Administratívna podpora pre EDP bola zabezpečená prostredníctvom výberových konaní na miesta administratívnych zamestnancov. V nasledujúcom období bude potrebné sa zamerať na školenia a prípravu príslušných orgánov, ktoré budú pôsobiť v spolupráci s činnosťou úradu EPPO, aj vzhľadom k tomu, že niektoré vzdelávacie aktivity naplánované na rok 2020 boli z dôvodu pandémie zrušené. Slovenské justičné orgány by mali byť na spoluprácu s EPPO pripravené načas.

Osobitný význam z hľadiska dopadov na pôsobnosť prokuratúry mali aj aktivity Komisie v oblasti zriadenia centralizovaného systému na identifikáciu informácií členských štátov o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN). V tejto oblasti zástupcovia medzinárodného odboru a registra trestov aktívne pôsobili nielen v expertnej skupine Európskej komisie na problematiku európskeho registra trestov (ECRIS), ale najmä v rámci činnosti expertnej poradnej skupiny zriadenej v rámci mechanizmu implementácie nariadenia ECRIS-TCN, ktorú zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA a začali prípravu vnútroštátnych organizačných a legislatívnych zmien, ktoré vyústia do implementácie nariadenia, technickej konverzie súvisiacich vývojových dokumentov a reálneho vybudovania systému v priebehu nasledujúcich dvoch rokov.

Z hľadiska personálneho zastúpenia v inštitúciách Európskej únie je potrebné vyzdvihnúť, že prokurátor zo Slovenskej republiky JUDr. Ladislav Hamran, bol dňa 13.10.2020 opakovane zvolený kolégiom Eurojustu za prezidenta Eurojustu.

Z oblasti pôsobenia Rady Európy je potrebné poukázať na vysokú mieru participácie prokuratúry na činnosti Výboru Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu – MONEYVAL. Prakticky v priebehu celého roka bola zabezpečená komunikácia s hodnotiacim tímom a zástupcami prokuratúry, ktorí pôsobili v delegácii Slovenskej republiky. Hoci samotná Správa z 5.kola hodnotenia Slovenskej republiky Moneyval, ktorá bola prijatá na 60.

plenárnom zasadnutí Moneyval (16.9.2020) predstavuje mimoriadnu implementačnú výzvu, samotná príprava, prerokovanie a viaceré segmenty Správy z 5. kola hodnotenia Slovenskej republiky Moneyval poukazujú na osobitné, pozitívne, postavenie prokuratúry v predmetnom procese. Zástupca prokuratúry aj v roku 2020 pôsobil v pozícii člena Byra tohto výboru.

Prokuratúra zabezpečila požadovanú participáciu aj v ďalších formátoch pôsobnosti Rady Európy – najmä v rámci činnosti Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru (COP-198), kde prokurátor pôsobí aj ako spravodajca k štúdii o problematike virtuálnych mien. Konferencia zmluvných strán aj v roku 2020 pokračovala v horizontálnych tematických hodnoteniach implementácie vybraných ustanovení dohovoru zmluvnými stranami.

Prokurátori aktívne pôsobili aj v rámci činnosti TC-Y - Výboru zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite, či Výboru expertov Rady Európy pre vykonávanie európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach (PC-OC) a GRECO.

3. Personálny stav

Limit počtu zamestnancov pre rezort prokuratúry na rok 2020 bol podľa prílohy č. 1 k uzneseniu vlády č. 500 zo 14.10.2019 k návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2020 až 2022 stanovený v počte 2 049 osôb, z toho aparát ústredného orgánu v počte 321 osôb.

Z celkového počtu 2049 osôb bol plánovaný počet štátnozamestnaneckých miest 738 (z toho na ústrednom orgáne 136) a plánovaný počet miest pri výkone práce vo verejnom záujme 188 (z toho na ústrednom orgáne 45). Počet štátnych zamestnancov v štátnozamestnaneckom pomere k 31.12.2020 bol 717 a počet zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme v pracovnom pomere bol 185. Na materskej alebo rodičovskej dovolenke bolo 52 štátnych zamestnankýň.

Obsadenie štátnozamestnaneckých miest na ústrednom orgáne sa v roku 2020, napriek opakovane vyhlasovaným výberovým konaniam, nezrealizovalo z dôvodu nedostatočného záujmu uchádzačov, resp. z dôvodu nedostatku požadovaných odborných vedomostí a schopností prihlásených uchádzačov. Proces výberových konaní v roku 2020 bol nepriaznivo ovplyvnený vyhlásením mimoriadnej situácie na území Slovenskej republiky vládou dňom 12.3.2020, a na to nadväzujúcimi opatreniami Úradu verejného zdravotníctva SR (ďalej len „úrad verejného zdravotníctva“) pri ohrození verejného zdravia v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19.

Plánovaný počet prokurátorov v rezorte prokuratúry v roku 2020 bol 1 123, z toho na ústrednom orgáne 140. V služobnom pomere prokurátora k 31.12.2020 bolo 961 prokurátorov, z toho reálne vykonávalo funkciu prokurátora 904 osôb.

Funkciu prokurátora nevykonávalo 45 prokurátoriek z dôvodu čerpania materskej alebo rodičovskej dovolenky, 3 prokurátori boli podľa § 9b zákona č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry“) dočasne pridelení k orgánu EÚ (1 prokurátor na výkon funkcie európskeho prokurátora za Slovenskú republiku v EPPO, 1 na výkon práv a povinností národného člena zastupujúceho Slovenskú republiku v Eurojuste a 1 na výkon funkcie zástupcu národného člena Slovenskej republiky v Eurojuste). Ďalej bol 1 prokurátor podľa § 9a zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry dočasne

pridelený do justičnej akadémie, 6 prokurátorom bol dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora do právoplatného skončenia trestného konania resp. disciplinárneho konania a 3 prokurátorom generálny prokurátor prerušil výkon funkcie prokurátora na základe ich žiadosti z vážnych osobných alebo rodinných dôvodov.

V služobnom pomere právneho čakatľa prokuratúry bolo k 31.12.2020 110 právnych čakatľov, z toho jedna právna čakatľka čerpala rodičovskú dovolenku.

V roku 2020 bolo do funkcie prokurátora, po absolvovaní prípravnej praxe právneho čakatľa prokuratúry a úspešnom vykonaní odbornej justičnej skúšky, vymenovaných šesť právnych čakatľov prokuratúry.

V priebehu roka 2020 zanikol služobný pomer 34 prokurátorom, z toho 26 prokurátorom vzdaním sa funkcie z dôvodu vzniku nároku na starobný dôchodok, predčasný starobný dôchodok alebo invalidný dôchodok, trom prokurátorom vzdaním sa funkcie bez uvedenia dôvodu, jednému prokurátorovi zanikol služobný pomer odvolaním z funkcie z dôvodu odsúdenia za úmyselný trestný čin, trom prokurátorom odvolaním z funkcie z dôvodu dosiahnutia veku 65 rokov a v jednom prípade služobný pomer prokurátora zanikol smrťou. Podľa § 12 ods. 5 zákona o prokurátoroch a právnych čakatľoch prokuratúry bol prerušený výkon funkcie prokurátora trom prokurátorom, ktorí spĺňali podmienku existencie nároku na starobný alebo invalidný dôchodok.

4. Odborná príprava a vzdelávanie

Generálna prokuratúra zabezpečuje a podieľa sa na odbornej príprave a vzdelávaní prokurátorov, právnych čakatľov prokuratúry, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme, pričom vzdelávanie prokurátorov a právnych čakatľov prokuratúry zabezpečuje aj justičná akadémia.

V roku 2020 sa na 105 vzdelávacích podujatiach organizovaných justičnou akadémiou zúčastnilo 463 prokurátorov. V porovnaní s rokom 2019 možno konštatovať, že počet vzdelávacích podujatí bol síce vyšší (95 v roku 2019), zúčastnilo sa ich však menej prokurátorov (865 v roku 2019). Z uvedeného počtu sa 40 vzdelávacích podujatí týkalo trestnej oblasti (zúčastnilo sa ich 273 prokurátorov), 37 podujatí sa týkalo netrestnej pôsobnosti prokuratúry (zúčastnilo sa ich 60 prokurátorov).

Tematicky išlo napr. o vzdelávanie v oblastiach týkajúcich sa trestnej činnosti páchanej na deťoch, sexuálneho zneužívania detí a zverených osôb, obchodovania s ľuďmi, drogovej trestnej činnosti, počítačovej kriminality, trestnej zodpovednosti pri hospodárení s verejným majetkom, výkonu právomoci verejného činiteľa, zneužívania právomoci verejného činiteľa, marenia úlohy verejným činiteľom, aplikačných problémov a súdnej praxe, finančného vyšetrovania, európskeho zatýkacieho rozkazu (ďalej len „EZR“), aktuálnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a rozhodovania v správnom súdnictve.

V roku 2020 sa prokurátori vzdelávali aj v jazykovej oblasti. Justičná akadémia zorganizovala 6 jazykových seminárov (z anglického, nemeckého a francúzskeho jazyka), na ktorých sa zúčastnilo 44 prokurátorov. Prokurátori sa v roku 2020 zúčastnili 20 podujatí zameraných na rozvoj osobnosti prokurátora, základy komunikácie, prezentáciu, vystupovanie na verejnosti, na efektívnu komunikáciu pri riešení konfliktov a na metodiku zvládania záťažových situácií pri výkone funkcie prokurátora.

Na vzdelávaní právnych čakaťelov prokuratúry sa podieľala aj justičná akadémia. V rámci ich prípravnej praxe zorganizovala 2 prípravné vzdelávacie podujatia, ktorých sa zúčastnilo 115 právnych čakaťelov prokuratúry.

Generálna prokuratúra zabezpečuje a organizuje vzdelávanie všetkých zamestnancov prokuratúry podľa vopred schváleného Plánu odbornej prípravy a vzdelávania prokuratúry Slovenskej republiky na príslušný rok (ďalej len „plán vzdelávania“), ktorý je koncepcne rozdelený na vzdelávanie jednotlivých kategórií zamestnancov prokuratúry, t. j. prokurátorov, právnych čakaťelov prokuratúry, štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme. Na tvorbe obsahového zamerania plánu vzdelávania prokuratúry sa podieľajú všetky organizačné zložky generálnej prokuratúry, krajské a okresné prokuratúry. Popri tom, v súlade so zákonom č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, každý služobný úrad (generálna prokuratúra a krajské prokuratúry) v nadväznosti na plán vzdelávania, vypracoval plán kontinuálneho vzdelávania štátnych zamestnancov, v súlade s ktorým prebiehalo adaptačné a kompetenčné vzdelávanie.

Z dôvodu nepriaznivej pandemickej situácie šírenia ochorenia COVID-19 sa väčšia časť naplánovaných vzdelávacích podujatí v roku 2020 neuskutočnila.

Pre prokurátorov uskutočnili iba dve podujatia, jedno sa konalo formou pracovnej porady a jedno formou školenia. Obidve podujatia boli zamerané na aktuálne požiadavky prokurátorov na funkcionality informačného systému prokurátorskej trestnej a civilnej agendy IS Patrícia. Zúčastnilo sa ich celkovo 69 prokurátorov.

Významný podiel na vzdelávacích aktivitách prokuratúry má aj vzdelávanie štátnych zamestnancov a zamestnancov vykonávajúcich práce vo verejnom záujme, ktoré v roku 2020 zabezpečovali organizačné zložky generálnej prokuratúry, ale aj iné subjekty, a to prostredníctvom odborných seminárov a školení (napríklad v oblasti ochrany osobných údajov, v personálnej, mzdovej a účtovnej agende, v aplikácii právnych predpisov o fyzickej a objektovej bezpečnosti v praxi, verejného obstarávania, finančnej kontroly, organizačného a personálneho auditu, zlepšovania komunikačných zručností pre manažérov, efektívneho riadenia tímov a rozšírenia praktických zručností so zameraním na správu počítačových sietí).

5. Ekonomické zabezpečenie činnosti prokuratúry

Na zabezpečenie činnosti prokuratúry v roku 2020 Ministerstvo financií Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo financií“) prideliло rozpočtové prostriedky v sume 113 790 569,- eur. Rozpočtovými opatreniami ministerstva financií bol tento limit v priebehu roka upravený na 114 694 261,- eur.

Rozpočtovými opatreniami vykonanými generálnou prokuratúrou nedošlo k zmene záväzných ukazovateľov rozpočtu na rok 2020.

Plnenie ukazovateľov rozpočtu za rok 2020 bolo nasledovné (v eurách):

	Upravený rozpočet	Skutočnosť	% z upraven. rozpočtu
Príjmy	220 000	324 970	147,7
nedaňové príjmy	220 000	324 970	147,7
Výdavky celkom	114 694 261	114 053 793	99,4
v tom:			
výdavky na civilný a krízový manažment	20 000	-	-
výdavky na informačné technológie	4 933 646	4 933 132	100,0
A. Bežné výdavky	110 416 047	109 778 296	99,4
v tom:			
výdavky na civilný a krízový manažment	20 000	-	-
výdavky na informačné technológie	3 112 442	3 112 296	100,0
Mzdy, platy, služobné príjmy a OOV	68 417 034	68 141 346	99,6
Poistné a príspevok do poisťovní	22 364 639	22 022 820	98,5
Tovary a služby	14 229 637	14 209 397	99,9
z toho:			
výdavky na civilný a krízový manažment	20 000	-	-
výdavky na informačné technológie	3 112 442	3 112 296	100,0
Bežné transfery	5 404 737	5 404 733	100,0
B. Kapitálové výdavky	4 278 214	4 275 497	99,9
v tom:			
výdavky na informačné technológie OEK	1 821 204	1 820 836	100,0

Plnenie príjmov ovplyvnili najmä príjmy z prenájmu priestorov v budovách prokuratúry, príjmy z dobropisov, príjmy z poistných plnení a iné.

Kapitálové výdavky zo štátneho rozpočtu vo výške 4 275 497 eur boli v roku 2020 použité na nasledovné účely:

- kúpu pozemku bod budovou Okresnej prokuratúry Nové Zámky a pozemku pri budove Okresnej prokuratúry Lučenec v celkovej výške 62 463,- eur,
- nákup softvéru a licencie Dynatrace vo výške 26 177,- eur,
- dopracovanie informačného systému Patrícia v súvislosti s trestnou zodpovednosťou právnických osôb vo výške 402 526,- eur,
- prepojenie informačného systému Patrícia na informačný systém Polície vo výške 187 593,- eur,
- nákup budovy pre Krajskú prokuratúru Košice a pre Okresnú prokuratúru Nové Zámky v celkovej výške 1 689 977,- eur,

- nákup multifunkčných zariadení, záložných zdrojov, kamerových systémov, elektronických zabezpečovacích systémov, trezora, regálových systémov, počítačov, notebookov, firewallov, serverov, telefónnej ústredne, dobudovanie kabeláže, upgrade Wifi a zabezpečenie kybernetickej bezpečnosti vo výške 490 039,- eur,
- nákup služobných motorových vozidiel vo výške 72 000,- eur,
- zabezpečenie prípravnej a projektovej dokumentácie vo výške 17 210,- eur,
- rekonštrukciu stavieb a ich technického zhodnotenia vo výške 543 183,- eur,
- rekonštrukciu a modernizáciu softvéru a hardvéru vo výške 784 329,- eur.

Zo stavebných investícií sa na celkovom čerpaní výdavkov najviac podieľala:

- kompletná rekonštrukcia interiéru a elektrických rozvodov na Okresnej prokuratúre Stará Ľubovňa,
- rekonštrukcia a modernizácia sociálnych zariadení na Okresnej prokuratúre Trenčín,
- repasácia okien na budove generálnej prokuratúry,
- klimatizácia kancelárií na Okresnej prokuratúre Zvolen,
- rekonštrukcia kancelárskych priestorov Krajskej prokuratúry Nitra,
- rekonštrukcia výťahu v budove Generálnej prokuratúry,
- rekonštrukcia sociálnych zariadení na Krajskej prokuratúre Bratislava,
- rekonštrukcia príjazdovej cesty a zriadenie elektromechanickej závary vo VaRC Stará Lesná,
- prestavba a rekonštrukcia zasadacej miestnosti na Krajskej prokuratúre Banská Bystrica,
- rekonštrukcia sociálnych zariadení na Okresnej prokuratúre Michalovce,
- klimatizácia veľkej zasadačky na Krajskej prokuratúre Banská Bystrica,
- rekonštrukcia garáže na Okresnej prokuratúre Rožňava,
- garážové brány pre Krajskú prokuratúru Bratislava,
- mechanické zábranné prostriedky v chránenom priestore na Krajskej prokuratúre Trnava a
- inventorové klimatizácie pre Okresnú prokuratúru Považská Bystrica a Okresnú prokuratúru Prievidza.

Závazné ukazovatele rozpočtu kapitoly Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky boli v roku 2020 dodržané. Rozpočtové prostriedky boli vynakladané hospodárne a účelne na zabezpečenie mzdových, materiálnych, prevádzkových a investičných potrieb prokuratúry.

ČASŤ II.

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V TRESTNEJ OBLASTI A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie

Generálna prokuratúra spoločne s podriadenými krajskými prokuratúrami a okresnými prokuratúrami uskutočňovala aj v roku 2020 v trestnej oblasti právnu úpravou ustanovené oprávnenia a povinnosti, a to prijímaním a vybavovaním trestných oznámení, dozorom nad dodržiavaním zákonnosti v predsúdnom konaní, činnosťou v súdnom konaní, činnosťou v prieskumnej agende, dozorom v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia,

medzinárodnou justičnou spoluprácou, účasťou na prevencii a potláčaní kriminality, ako aj plnením ďalších úloh, ak tak ustanovuje osobitný zákon alebo medzinárodná zmluva vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom.

Zásadné úlohy prokuratúry ako štátneho orgánu na rok 2020 určil generálny prokurátor v pláne hlavných úloh a v pláne vzdelávania. Všetky okresné prokuratúry v obvode krajských prokuratúr okrem tohto plnili úlohy z plánov hlavných úloh týchto krajských prokuratúr a úlohy vyplývajúce z opatrení prijímaných generálnym prokurátorom na pracovných poradách s krajskými prokurátormi a z opatrení prijímaných vedúcimi prokurátormi organizačných zložiek generálnej prokuratúry.

V súlade so základnými prioritami generálneho prokurátora sa činnosť prokuratúry aj v roku 2020 dlhodobo zameriavala predovšetkým na problematiku zlepšenia rýchlosti a kvality prípravného konania, najmä na zníženie počtu tzv. starých trestných vecí a na skvalitnenie výkonu dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Tento cieľ sa realizoval metódami vo forme previerok na vybraných okresných prokuratúrach, najmä rýchlosti konania vo väzobných trestných veciach, v trestných veciach, v ktorých došlo k zastaveniu trestného stíhania a v trestných veciach, v ktorých došlo k prerušeniu trestného stíhania.

Protiepidemiologická situácia a protiepidemiologické opatrenia prijaté v roku 2020 v súvislosti s ochorením COVID-19 mali negatívny vplyv na celkovú dĺžku trestného konania, vrátane prípravného konania. Vzhľadom na zákaz vychádzania, na obmedzenia pohybu osôb, resp. aj ďalšie karanténne opatrenia, plynulé a priebežné vykonávanie úkonov prípravného konania (napr. výsluchov svedkov, niektorých znaleckých úkonov a pod.) bolo sťažené. Súdny pre nepriaznivú epidemiologickú situáciu zrušili množstvo hlavných pojednávaní aj verejných zasadnutí. Výrazný vplyv na činnosť prokuratúry mali prijaté opatrenia a obmedzenia v súvislosti s ochorením COVID-19 najmä v mesiacoch marec až máj 2020 (prvá vlna pandémie) a následne v mesiacoch október až december 2020 (druhá vlna pandémie). Obmedzenia pracovnej činnosti prokurátorov spočívali najmä v nevyhnutnosti nariadenia práce na doma (tzv. *home office*), v odkladoch vykonávania úkonov prípravného konania zo strany realizujúcich policajtov v dôsledku karanténnych opatrení, čo malo priamy dopad na rýchlosť prípravného konania v jednotlivých trestných veciach, prípadne na zvyšujúci sa počet tzv. starých vecí. Aj napriek týmto neľahkým pracovným podmienkam je však možné konštatovať, že prokurátori v roku 2020 plnili svoje úlohy s maximálnym nasadením. Ciele a priority činnosti prokuratúry sa v podstatnej časti v roku 2020 podarilo naplniť, a to dôsledným výkonom dozoru nad prípravným konaním, aktívnym využívaním záväzných pokynov prokurátorov, vykonávaním previerok vyšetrovacích spisov a účasťou na vyšetrovacích úkonoch.

Okrem komplikácií súvisiacich s protiepidemiologickými obmedzeniami, mali na nárast počtu tzv. starých vecí vplyv, tak ako po minulé roky, aj ďalšie faktory objektívneho charakteru, a to neprítomnosť svedka, poškodeného alebo obvineného na procesných úkonoch trestného konania, časovo náročné znalecké dokazovanie, potreba vypočutia veľkého množstva poškodených alebo svedkov, potreba vykonania úkonov formou často zdĺhavej právnej pomoci a v menšej miere aj nečinnosť policajtov, procesné pochybenia vyžadujúce vrátiť vec policajtovi na došetrenie, ale aj obštrukčné správanie sa účastníkov konania, neefektívne vykonávanie úkonov vo vyšetrovaní, resp. v skrátenom vyšetrovaní a nedostatočná kontrola efektivity a včasnosti vykonávania úkonov zo strany bezprostredne nadriadených vec realizujúcich policajtov.

Za účelom eliminovania týchto nedostatkov a procesných pochybení policajtov sa aj v roku 2020, pokiaľ to pandemická situácia dovoľovala, uskutočňovali medzirezortné pracovné porady, hlavne zo strany krajských prokuratúr, medzi vedúcimi funkcionármi okresných prokuratúr a okresných riaditeľstiev policajného zboru. V podstate od mesiaca marec, odkedy sa v Slovenskej republike v súvislosti s ochorením COVID-19 prijali prísne opatrenia, bola obmedzená táto medzirezortná súčinnosť, a preto sa následne aktívne využívala komunikácia e-mailovou, písomnou alebo telefonickou formou, alebo v on-line priestore.

Následky mimoriadnej situácie možno badať aj v poklese počtu odklonov. Prijaté opatrenia mali vplyv na tzv. super skrátene vyšetrovanie a uzatváranie dohôd o vine a treste. V dôsledku týchto opatrení neboli tie osoby, ktoré boli pristihnuté pri spáchaní trestného činu, pokiaľ nebol daný dôvod na ich väzobné stíhanie a nepredpokladalo sa podanie návrhu na vzatie do väzby, obmedzované na osobnej slobode a neboli umiestňované v celách predbežného zadržania (možná kontaminácia príslušného oddelenia policajného zboru vírusom ochorenia COVID-19). Konania o dohode o vine a treste boli ovplyvnené v dôsledku zákazu vstupu cudzích osôb do budov prokuratúry, pre ktorý nebolo možné konanie o dohode o vine a treste realizovať. V súvislosti s aplikáciou ustanovení o núdzovom stave došlo v dôsledku prísnejšej právnej kvalifikácie skutkov k nárastu zaťaženia vyšetrovateľov policajného zboru, najmä v poslednom štvrtroku 2020. Táto skutočnosť mala vplyv aj na nárast trov konania, nakoľko u známych páchatelov, vzhľadom na trestnú sadzbu takto kvalifikovaných trestných činov, vznikol dôvod povinnej obhajoby podľa § 37 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (konanie o obzvlášť závažnom zločine). V tejto súvislosti vydal generálny prokurátor dňa 1.10.2020 usmernenie o zabezpečení jednotného postupu prokurátorov v trestnom konaní v súvislosti s vyhlásením „núdzového stavu“ na postihnutom území Slovenskej republiky v kontexte s ustanovením § 134 ods. 2 písm. a) Trestného zákona a nadväzujúce usmernenie generálneho prokurátora, vydané s poukazom na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. PL. ÚS 22/2020-104 zo 14.10.2020.

Z hľadiska druhu kriminality sa prokuratúra v roku 2020 zamerala na odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov tzv. domáceho násillia, trestných činov páchaných na deťoch, trestných činov páchaných verejnými činiteľmi, vrátane príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov a trestných činov proti životnému prostrediu. Pozornosť sa venovala aj daňovým trestným činom, finančnému vyšetrovaniu, legalizácii príjmu z trestnej činnosti, trestnej zodpovednosti právnických osôb, problematike počítačovej kriminality a riešeniu aplikačných problémov pri týchto druhoch kriminality.

Prokurátori sa v roku 2020 podieľali na riešení viacerých aplikačných problémov, ktoré boli signalizované generálnej prokuratúre zo strany podriadených prokuratúr, policajtov alebo na základe jej vlastných poznatkov, a to vydávaním záväzných právnych stanovísk, usmernení a pokynov generálneho prokurátora.

Plnenie úloh na väčšine prokuratúr ovplyvňoval aj v roku 2020 nevyhovujúci personálny stav, spôsobený či už legislatívnymi zmenami a pandemickými opatreniami, ako aj materskými a rodičovskými dovolenkami prokurátoriek, dlhodobou práceneschopnosťou prokurátorov a odchodom prokurátorov do starobného dôchodku. Tieto faktory spolu so zvyšovaním náročnosti na služobnú činnosť prokurátorov, najmä na zrýchlenie postupov v prípravnom konaní a na využívanie zákonných opatrení v súdnom konaní, podstatne zvýšili zaťaženosť prokurátorov.

V tejto súvislosti je potrebné zvýrazniť, že len vďaka mimoriadnemu nasadeniu a aktivite prokurátorov vo všetkých článkoch prokuratúry možno prezentovať výsledky uvedené v tejto správe.

2. Stav a vývoj kriminality

V roku 2020, rovnako ako v predchádzajúcom období, má vývoj kriminality na Slovensku naďalej klesajúcu tendenciu. Do trestných registrov napadlo celkom 57 244 nových trestných vecí, čo predstavuje oproti roku 2019 pokles o 6,5%. Najvyšší nápad trestných vecí bol opätovne zaznamenaný v územnom obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry Bratislava, kde podiel na celkovom nápade predstavuje 17,2%. Nižší nápad nových trestných vecí sa odzrkadlil v poklese počtu vybavených vecí a tiež v poklese počtu stíhaných a obžalovaných osôb. Napriek poklesu počtu vybavených trestných vecí bol zachovaný pozitívny trend pomeru vybavených vecí k nápadu nových trestných vecí, a to v prospech vybavených vecí. Počet vybavených vecí bol 61 767, čo predstavuje oproti roku 2019 pokles o 7,8%, vo vzťahu k nápadu nových trestných vecí bolo vybavených vecí o 7,9% viac. Aj napriek uvedenému vývoju je potrebné skonštatovať, že v roku 2020 stúpol o 11% počet reštančných vecí.

Prokurátori v roku 2020 ukončili trestné stíhanie proti 31 866 osobám, čo je v porovnaní s rokom 2019 opäť pokles o 6,6%, avšak objasnenosť trestnej činnosti zostala zachovaná, pretože pokles nápadu trestných vecí a pokles ukončených trestných stíhaní proti osobám bol takmer identický. Najčastejším spôsobom ukončenia trestného stíhania v prípravnom konaní bolo podanie obžaloby. Z celkového počtu ukončených trestných stíhaní proti osobám bola obžaloba podaná na 26 206 osôb, čo predstavuje 82,2%. V porovnaní s rokom 2019, kedy bola obžaloba podaná na 27 443 osôb, bol zaznamenaný pokles o 4,5%. Napriek poklesu počtu obžalovaných osôb v absolútnych číslach bolo, v pomere k nápadu vecí, podaných viac obžalôb ako v predchádzajúcom období.

Skladba stíhaných osôb sa v roku 2020 zásadnejším spôsobom nezmenila a je dlhodobo v podstatných ukazovateľoch konštantná. Na páchaní trestnej činnosti sa rozhodujúcou mierou podieľali muži, a to až v 84,9%. Pokiaľ ide o mladistvých páchatel'ov, v porovnaní s predchádzajúcim rokom pri tomto štatistickom ukazovateli nastal opätovne, rovnako ako v roku 2019, mierny pokles. Totožne bol, v porovnaní s uplynulým obdobím, zaznamenaný mierny pokles podielu trestne stíhaných osôb, ktorí nie sú občanmi Slovenskej republiky, ako aj mierny pokles podielu páchatel'ov, ktorí už boli v minulosti súdne trestaní.

V porovnaní s predchádzajúcim obdobím bola štruktúra kriminality podobná a vo svojej podstate je dlhodobo stabilná. Najvyšší podiel trestnej činnosti v roku 2020 predstavovala majetková trestná činnosť, najmä trestný čin krádeže podľa § 212 Trestného zákona. Nasledovali trestné činy všeobecne nebezpečné, v rámci ktorej mal najpočetnejšie zastúpenie trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona. Významný podiel na celkovej kriminalite mali trestné činy proti životu a zdraviu, z nich najmä trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 156 Trestného zákona, ďalej nasledovala drogová trestná činnosť. Podstatné zastúpenie v trestnej činnosti mali aj trestné činy proti rodine a mládeži, z nich najmä trestný čin zanedbania povinnej výživy podľa § 207 Trestného zákona.

Nezanedbateľným štatistickým ukazovateľom je údaj o počte stíhaných osôb, ktoré sa trestnej činnosti dopustili pod vplyvom alkoholu alebo inej návykovej látky. Ich podiel na skladbe stíhaných osôb bol až 20%, pričom mierne stúpol počet osôb, ktoré

spáchali trestný čin pod vplyvom inej návykovej látky ako alkoholu. Osobitne je potrebné zdôrazniť trestný čin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 Trestného zákona, ktorý je dlhodobou druhým najpočetnejším trestným činom v celkových štatistikách trestnej činnosti, pričom ani doposiaľ prijímané opatrenia zo strany štátu nepriniesli očakávaný efekt v počte znižovania jeho páchania. Aj z tohto dôvodu rozhodol generálny prokurátor o tom, že prokuratúra vykoná v roku 2021 analýzu a zhodnotenie stavu zákonnosti trestného stíhania tohto trestného činu. Cieľom analýzy a zhodnotenia bude, okrem iného, zistiť príčiny páchania trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky, regionálne rozdiely, druhy ukladaných trestov a ich dostatočnosť z hľadiska ochrany spoločnosti, výchovného účelu a prevencie, pomeru sankcií a trestov ukladaných v správnom konaní a trestnom konaní, efektívnosti právnej úpravy, ale najmä návrhy opatrení vedúcich k zníženiu páchania tohto druhu trestnej činnosti, vrátane legislatívnych opatrení.

V súvislosti s nepriaznivou epidemiologickou situáciou v roku 2020 bol na celom území Slovenskej republiky po prvýkrát v jej histórii podľa čl. 5 ods. 1 ústavného zákona č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu vyhlásený núdzový stav v časovom období od 16.3.2000 do 14.6.2020 a od 1.10.2020 na nasledujúcich 90 dní. Vyhlásenie núdzového stavu malo vplyv aj na trestnoprávnu kvalifikáciu niektorých trestných činov. V danom časovom období bolo nutné posudzovať konanie páchatel'ov trestných činov aj podľa skutkových podstát, v ktorých je ustanovený zákonný znak, resp. kvalifikovaný znak „spáchal trestný čin za krízovej situácie“ s poukazom na § 134 ods. 2 písm. a) Trestného zákona. Táto skutočnosť mala za následok to, že konanie, ktoré by pred vyhlásením núdzového stavu bolo posudzované len ako prečin, bolo v čase núdzového stavu kvalifikované ako zločin, resp. až obzvlášť závažný zločin. Zákonodarcu na vzniknutú situáciu reflektoval nepriamou novelou Trestného zákona s účinnosťou od 1.1.2021, ktorou odstránil neprimeranú tvrdosť zákona, ktorá vyplývala z nutnosti široko uplatňovať predmetný kvalifikovaný znak aj na prípady, kedy skutok zjavne s vyhláseným núdzovým stavom nesúvisel. Z hľadiska skladby kriminality bol kvalifikovaný znak podľa § 134 ods. 2 písm. a) Trestného zákona najviac aplikovaný pri trestnom čine krádeže podľa § 212 Trestného zákona. Napriek tomu, že bol v roku 2020 vo zvýšenej miere použitý daný kvalifikovaný znak, k odsúdeniu osôb za sprísnenej právnej kvalifikácie nedošlo.

Pandémia mala dopad aj na nárast trestných činov, kde neoddeliteľnú súčasť skutkovej podstaty predstavuje samotné ohrozenie verejného zdravia, konkrétne trestných činov šírenia nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby podľa § 163 a § 164 Trestného zákona. Ich počet za rok 2020 bol 52, z toho v 3 prípadoch bolo vznesené obvinenie. Predmetné trestné stíhania neboli v sledovanom období ukončené, a to z dôvodu náročnosti znaleckého dokazovania za účelom posúdenia ochorenia COVID-19, ktoré sa pre svoj aktuálny vznik nenachádza v zozname chorôb, ktoré sa považujú za nákazlivé podľa Trestného zákona. Ďalším trestným činom so znakom „za krízovej situácie“ v základnej skutkovej podstate je trestný čin porušovania povinností za krízovej situácie podľa § 290a Trestného zákona. Za daný trestný čin bolo vznesené obvinenie štyrom osobám, pričom jeden páchatel' bol aj právoplatne odsúdený. Išlo o skutok spáchaný počas prvej vlny pandémie, kedy páchatel' po návrate z Rakúskej republiky, napriek tomu, že mu bola nariadená štátna karanténa, karanténne zariadenie svojvoľne opustil a vycestoval do Rakúskej republiky, pričom pri opätovnom vstupe na územie Slovenskej republiky bol kontrolovaný a následne zadržaný.

3. Priority prokuratúry v oblasti druhov trestnej činnosti

3.1. Trestné činy daňové

V roku 2020 sa pri trestných činoch daňových, rovnako ako v roku 2019, najčastejšie vyskytoval trestný čin nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona. Významne sa na tomto druhu trestnej činnosti opätovne podieľali aj trestné činy neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona a skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona. Menší počet z celkového nápadu daňových trestných činov predstavovali, rovnako ako v roku 2019, trestné činy daňového podvodu podľa § 277a Trestného zákona. Skladba trestných činov daňových v roku 2020 bola obdobná ako v roku 2019. Rovnako ako v roku 2019, ani v roku 2020 nebola žiadna osoba stíhaná za trestný čin marenia výkonu správy daní podľa § 278a Trestného zákona.

V roku 2020 došlo k poklesu celkového počtu obvinených a obžalovaných osôb z trestných činov daňových, ale aj odsúdených osôb za trestné činy daňové. Trestne stíhaných bolo 1 044 osôb (3,66% z celkového počtu trestne stíhaných osôb). V porovnaní s rokom 2019 došlo k poklesu o 70 osôb. Prokurátori v roku 2020 za daňové trestné činy obžalovali 663 osôb, čo je v porovnaní s rokom 2019 pokles o 65 osôb. V roku 2020 bolo odsúdených za daňové trestné činy 664 osôb, pričom v roku 2019 bolo za túto trestnú činnosť odsúdených 688 osôb, teda o 24 osôb viac.

Celoštátny trend je charakterizovaný poklesom počtu stíhaných, obžalovaných a odsúdených osôb za daňové trestné činy, s výnimkou obvodu Krajskej prokuratúry Prešov a Krajskej prokuratúry Žilina (na Krajskej prokuratúre Žilina došlo iba k nepatrnému nárastu, charakterizovateľnému skôr ako stagnácia existujúceho stavu). V obvode Krajskej prokuratúry Prešov dosiahol nárast počtu stíhaných a obžalovaných osôb približne 67%, pričom príčinu je možné vzhliadnuť predovšetkým v nižšom počte trestných vecí s uplatnenou účinnou lútosťou, čo pravdepodobne súvisí so zhoršením hospodárskej situácie v spoločnosti pre pandémiu ochorenia COVID-19.

Aj napriek uvedenému však uplatňovanie inštitútu účinnej lútoti páchatelmi podľa § 86 ods. 1 písm. d) Trestného zákona, resp. § 86 ods. 1 písm. e) Trestného zákona účinného do 31.12.2019, zohráva podstatnú úlohu v súvislosti so znížením počtu trestných činov daňových. Samotné iniciovanie trestného konania a poučenie subjektu daňovej a odvodovej povinnosti o možnosti uplatnenia inštitútu účinnej lútoti, má význam nielen z hľadiska možnosti páchatela dosiahnuť svoju beztrestnosť, ale najmä z hľadiska pozitívneho ekonomického efektu na príjmovú časť štátneho rozpočtu. Inštitút účinnej lútoti bol uplatnený predovšetkým v trestných veciach vedených za trestné činy neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona a nezaplatenia dane a poistného podľa § 278 Trestného zákona, pričom vo väčšine prípadov tieto trestné konania boli iniciované Sociálnou poisťovňou a zdravotnými poisťovňami.

Dokazovanie tohto druhu trestnej činnosti je naďalej pomerne náročné z časového, materiálneho aj odborného hľadiska. Spôsob jeho páchania je, v porovnaní napr. s väčšinou násilnej trestnej činnosti, sofistikovanejší. Charakteristické sú zároveň dômyselnejšie spôsoby páchania skutkov, ich kvalifikované zakrývanie a erudovanejšia obhajoba zo strany páchatelov. Často ide o dôkazne náročné veci, vyžadujúce si zabezpečenie množstva nevyhnutných listinných dôkazov (najmä účtovných dokladov) a následné znalecké dokazovanie.

Aj v roku 2020 sa prejavoval nadnárodný charakter daňovej trestnej činnosti, pretože v niektorých prípadoch boli organizátormi, najmä daňových podvodov súvisiacich s neoprávneným uplatnením nadmerného odpočtu DPH (za fiktívne vývozy tovaru cez viaceré štáty), cudzí štátni príslušníci, ktorých výsluch vyžadoval medzinárodnú justičnú spoluprácu, ktorá skutočnosť taktiež nepriaznivo ovplyvňovala dĺžku trestného konania. Nadnárodný charakter páchania daňovej trestnej činnosti sa prejavuje aj tým, že do fiktívnych prevodov tovaru v súvislosti s uplatňovaním nadmerného odpočtu DPH sú zapájané obchodné spoločnosti účelovo založené a formálne sídliace jednak na území Slovenskej republiky, ako aj na území iných štátov. Nadnárodný charakter daňovej trestnej činnosti sa výrazne prejavuje napr. v obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry Nitra. V mnohých prípadoch sú organizátormi daňových podvodov, súvisiacich s neoprávneným uplatnením nadmerného odpočtu dane z pridanej hodnoty, cudzí štátni príslušníci, spravidla občania Maďarska, eventuálne maďarsky hovoriaci občania Rumunska a Srbska. Táto skutočnosť je podmienená predovšetkým neexistenciou jazykovej bariéry (v maďarskom jazyku sa dohovorí v peňažných ústavoch, pred úradmi štátnej správy i notármi), pričom tieto osoby zapájajú do fiktívnych prevodov tovaru aj obchodné spoločnosti účelovo založené a formálne sídliace na území Slovenskej republiky.

K zvýšeniu úspešnosti odhaľovania a preukazovania daňovej trestnej činnosti by mohla napomôcť kontrola prostredníctvom elektronizácie účtovnej dokumentácie a zavedenie povinnosti zálohovania a odovzdávania účtovnej dokumentácie v elektronickej forme príslušným orgánom finančnej správy. Tieto opatrenia by, v spojitosti s vykonávanou kontrolnou činnosťou zo strany daňových orgánov, mohli efektívne napomáhať pri odhaľovaní a vyvodzovaní trestnoprávnej zodpovednosti za páchanú daňovú trestnú činnosť.

Orgány činné v trestnom konaní v roku 2020 vo viacerých krajoch (Bratislava, Nitra) zaznamenali zvýšenú oznamovaciu aktivitu Sociálnej poisťovne. V trnavskom kraji bol tiež zaznamenaný zvýšený počet trestných vecí týkajúcich sa krátenia spotrebných daní, jednak spotrebnej dane z tabakových výrobkov, ako aj spotrebnej dane z minerálneho oleja. Vzhľadom na výšku spotrebných daní sa páchatelia snažia obchádzať ich platenie zriaďovaním nelegálnych výrobní tabakových výrobkov, prípadne nadvýrobou oproti oficiálne deklarovanej výrobe (ktorá je riadne zdanená).

Pre daňové trestné činy, osobitne trestné činy skrátenia dane a poistného podľa § 276 Trestného zákona a neodvedenia dane a poistného podľa § 277 Trestného zákona, boli v roku 2020 vedené aj trestné stíhania na úrade špeciálnej prokuratúry. V roku 2020 boli na úrade špeciálnej prokuratúry pre uvedené trestné činy vedené trestné stíhania proti 55 osobám. Tieto trestné činy sa významným spôsobom podieľajú na skladbe trestnej činnosti páchanej organizovaným zločinom, pričom v tomto prípade ide o štatisticky tretí a štvrtý najčastejšie takto páchaný trestný čin. Úrad špeciálnej prokuratúry pri vyšetrovaní a stíhaní daňových trestných činov v roku 2020 zaznamenal páchatelmi čoraz častejšie využívanie stále komplikovanejších schém obchodných reťazcov so zapojením cudzieho prvku. Pri páchaní daňovej trestnej činnosti karuselového charakteru páchatelia využívajú rôzne nastrčené osoby (tzv. biele kone), pričom čoraz častejšie ide v prípade týchto osôb o osoby vzdelané, s adekvátnym vystupovaním, v porovnaní s minulosťou, keď využívali najmä nevzdelané osoby zo sociálne slabých pomerov. Aj táto skutočnosť sťažuje odhaľovanie a objasňovanie daňovej trestnej činnosti.

3.2. Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe, vrátane finančného vyšetrovania, zaisťovanie finančných prostriedkov a majetku

Legalizácia výnosu z trestnej činnosti a podielníctvo

Trestné činy legalizácie výnosu z trestnej činnosti (názov podľa Trestného zákona účinného od 1.1.2021) a podielníctva predstavujú pomerne malý podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov, avšak pri ich páchaní sa dosahujú spravidla veľké zisky. V roku 2020 bolo pre tento druh trestnej činnosti stíhaných 121 osôb, čo z celkového počtu stíhaných osôb predstavuje podiel 0,21%. Prokuratúra eviduje pre trestný čin podielníctva za rok 2020 celkovo 74 stíhaných osôb a za trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti celkovo 48 stíhaných osôb. V porovnaní s rokom 2019 ide pri trestnom čine podielníctva o nárast o 6 osôb a pri trestnom čine legalizácie príjmu z trestnej činnosti ide o pokles o 5 osôb. Prokurátori v roku 2020 pre trestný čin podielníctva obžalovali 58 osôb a pre trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti obžalovali 40 osôb, čo pri trestnom čine podielníctva v porovnaní s rokom 2019 predstavuje nárast o 11 obžalovaných osôb a pri trestnom čine legalizácie príjmu z trestnej činnosti ide v porovnaní s rokom 2019 o nárast o 8 obžalovaných osôb. V roku 2020 bolo odsúdených pre trestný čin podielníctva 52 osôb, rovnako ako v roku 2019 a pre trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti bolo odsúdených 9 osôb, čo je oproti roku 2019 pokles o 6 odsúdených osôb. Najviac trestných stíhaní pre tento druh trestnej činnosti realizovali Krajská prokuratúra Bratislava a Krajská prokuratúra Nitra, obe 13 trestných vecí.

Na úrade špeciálnej prokuratúry bolo s nápadom v roku 2020 realizovaných celkovo šesť trestných vecí, ďalšia trestná vec bola v roku 2020 realizovaná s nápadom v roku 2019. Išlo o trestnú vec, v ktorej bolo v roku 2020 viacerým fyzickým osobám a právnickým osobám vznesené obvinenie pre pokračovací zločin prijímania úplatku spáchaný formou účasti v súbahu s pokračovacím obzvlášť závažným zločinom legalizácie príjmu z trestnej činnosti. Ide o trestnú činnosť týkajúcu sa Pôdohospodárskej platobnej agentúry. Časť obvinených je stíhaná väzobne. Podľa § 95 ods. 1 Trestného poriadku boli v tejto veci zaistené peniaze vo výške 447 134,15 eur a 4 415,53 HUF; ďalšie boli zaistené podľa § 100 Trestného poriadku (v hodnote 84 046 eur, 9 981 USD a 40 000 CZK).

Uvedený celkový počet realizovaných trestných konaní nie je možné vzhľadom na charakter tohto druhu trestnej činnosti považovať za uspokojivý. Za hlavný dôvod tohto stavu možno považovať neexistenciu špecializovaných policajných zložiek, ktoré by sa podieľali na vyšetrovaní tohto druhu trestnej činnosti. Z tohto dôvodu generálna prokuratúra aktívne spolupracuje s Policajným zborom, ktorý aktuálne v rámci reformy pripravuje zriadenie takýchto požadovaných špecializovaných policajných zložiek.

Trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti môže byť páchaný v troch formách, a to tzv. „praní“ treťou stranou (*third party money laundering*), pri ktorom je páchatelom osoba nezainteresovaná na spáchaní tzv. predikatívneho trestného činu. Pri druhej forme tzv. samoprání (*self-laundering*) je páchatelom daného trestného činu osoba, ktorá sa podieľala aj na spáchaní tzv. predikatívneho trestného činu. Ďalšiu formu predstavuje samostatné – autonómne pranie špinavých peňazí (*stand-alone (or autonomous) money laundering*), pri ktorom ide o samostatné stíhanie trestných činov spáchaných v súvislosti s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti bez toho, aby bolo zároveň nutné trestné stíhanie za predikatívny trestný čin.

Pri trestnom čine legalizácie výnosu z trestnej činnosti dochádza pomerne vo významnej miere k iniciovaniu trestného konania Finančnou spravodajskou jednotkou a k vzájomnej výmene informácií. Táto samostatná súčasť Policajného zboru na základe zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 297/2008 Z. z.“) odovzdáva informácie orgánom činným v trestnom konaní o tzv. neobvyklej obchodnej operácii, ktorá je vykonávaná na bankových účtoch a súčasne zabezpečuje zdržanie výkonu takejto neobvyklej obchodnej operácie v banke (prevod peňazí) s predpokladom následného bezodkladného zaistenia peňažných prostriedkov na bankovom účte v trestnom konaní. Za rok 2020 však nebol zistený žiadny prípad realizácie trestného stíhania pre trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 234 Trestného zákona (účinného do 31.12.2020) vo vzťahu k osobám, ktoré sú na základe zákona č. 297/2008 Z. z. povinné plniť oznamovaciu alebo ohlasovaniu povinnosť vo vzťahu ku skutočnostiam, že bol spáchaný trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona alebo realizovaná neobvyklá obchodná operácia. Uvedený stav bol spôsobený nedostatočným počtom kontrol vyššie uvedených osôb zo strany Finančnej spravodajskej jednotky. Posilnením samostatnosti Finančnej spravodajskej jednotky v rámci jednotlivých zložiek Policajného zboru a jej personálneho stavu sa v roku 2021 očakáva zvýšený výkon jej kontrolnej činnosti, a v dôsledku toho aj realizácia postihu pre trestný čin legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 234 Trestného zákona.

Vo vzťahu k trestnému činu podielníctva podľa § 231 a § 232 Trestného zákona (účinného do 31.12.2020) je potrebné poznamenať, že s účinnosťou od 1.1.2021 boli tieto ustanovenia ako samostatný trestný čin z Trestného zákona vypustené a ich obsah bol inkorporovaný do skutkových podstat trestného činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti podľa § 233 a § 233a Trestného zákona.

Machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe

Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 až § 268 Trestného zákona predstavuje minimálny podiel na celkovej stíhanej trestnej činnosti. V roku 2020 bolo pre tento trestný čin realizované trestné stíhanie proti osobe v dvoch trestných veciach, v jednej veci bola podaná obžaloba a v jednej veci bol vydaný odsudzujúci rozsudok, a to napriek tomu, že pre tento trestný čin bolo podaných viacero trestných oznámení. Trestný čin machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona je najčastejšie realizovaný na úrade špeciálnej prokuratúry, ktorého príslušnosť na tento trestný čin vyplýva z ustanovenia § 14 písm. b) a n) Trestného poriadku. Ide o prípady, ak v súvislosti s machináciami pri verejnom obstarávaní bola spôsobená škoda veľkého rozsahu (najmenej 133 000 eur), alebo ak tieto machinácie boli spáchané členom nebezpečného zoskupenia, alebo pri tomto došlo k zneužitiu finančných prostriedkov z fondov Európskej únie. Uvedený trestný čin môže byť spáchaný aj v súbehu s niektorým z korupčných trestných činov a aj s legalizáciou príjmov z trestnej činnosti. Na úrade špeciálnej prokuratúry bola v roku 2020 realizovaná trestná vec, v ktorej bolo vznesené obvinenie jednej osobe pre trestný čin prijímania úplatku podľa § 329 Trestného zákona, legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona a machinácií pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona. V tejto trestnej veci boli podľa § 95 ods. 1 Trestného poriadku zaistené finančné prostriedky v sume 330 000 eur. Počas prehliadky iných priestorov bolo jednému z obvinených odňatých podľa § 90 ods. 1 Trestného poriadku 20 zlatých

tehličiek v celkovej hodnote 240 000 eur. Prokuratúra v roku 2020 zároveň aj na základe uzavretého memoranda o spolupráci aktívne spolupracovala s Úradom pre verejné obstarávanie, ktorý ako nezávislý štátny orgán zabezpečuje dohľad a kontrolu nad realizovanými verejnými obstarávaniami.

Finančné vyšetrovanie

V Slovenskej republike nie sú zriadené špeciálne inštitúcie na identifikáciu a vyhľadávanie majetku, vecí a výnosov z trestnej činnosti, ktoré by po procesnom zaistení podliehali konfiškačným rozhodnutiam súdov v trestnom konaní. Tieto činnosti sa preto zabezpečujú v rámci výkonu finančného vyšetrovania v trestnom konaní podľa § 119 ods. 1 písm. f) a písm. g) Trestného poriadku, a to príslušnými súčasťami Policajného zboru. Identifikácia majetku, vecí a výnosov pochádzajúcich z trestnej činnosti súvisí s potrebou ich procesného zaistenia a následného odňatia uložením trestov alebo ochranných opatrení majetkovej povahy. Ak nie je možné odňať samotný výnos z trestnej činnosti v rámci finančného vyšetrovania sa u páchatela identifikuje tzv. náhradná hodnota, ktorú je možné odňať uložením trestu majetkovej povahy (§ 60 ods. 2 Trestného poriadku). V rámci finančného vyšetrovania sa zisťuje majetkový profil páchatela trestného činu, najmä ak tento páchatel získal alebo sa snažil získať majetkový prospech. Tento slúži na zistenie osobných, predovšetkým majetkových pomerov páchatela trestnej činnosti. Finančné vyšetrovanie má veľký význam aj na ochranu majetkových záujmov poškodeného v trestnom konaní. Tento je reprezentovaný buď požiadavkou, aby trestný súd v prípade splnenia podmienok rozhodol o náhrade o škody v prospech poškodeného, prípadne, aby v trestnom konaní došlo k vráteniu veci patriacej vlastnícky poškodenému, ktorá bola v trestnom konaní zaistená u páchatela trestného činu alebo u inej neoprávnenej osoby. Záujmy poškodeného tak musia byť prednostne zohľadňované pri ukladaní trestov majetkovej povahy.

Úrad špeciálnej prokuratúry v súvislosti so stíhaním zločineckých skupín dlhodobo zaznamenáva problémy s kvalitou realizovaného finančného vyšetrovania a analytickej činnosti. Z tohto dôvodu je nevyhnutné vytvoriť v rámci Policajného zboru analytické oddelenie, ktoré konajúcim vyšetrovateľom poskytne kompletne analýzy, vrátane vyhodnotenia aj krycích finančných prevodov a prevodov majetku na spriaznené osoby, v snahe vyhnúť sa trestu prepadnutia majetku. Takéto spôsoby finančného vyšetrovania sú bežné a plne efektívne v rámci väčšiny krajín EÚ.

V roku 2020 bolo finančné vyšetrovanie realizované v 585 trestných veciach, v ktorých dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní vykonávali prokurátori krajských a okresných prokuratúr, čo predstavuje nárast o 137 trestných vecí oproti roku 2019 (zvýšenie o 30%). Najviac finančných vyšetrovaní bolo realizovaných v obvode Krajskej prokuratúry Košice v 216 trestných veciach a Krajskej prokuratúry Prešov v 105 trestných veciach. V ostatných obvodoch krajských prokuratúr sa počet realizovaných finančných vyšetrovaní pohyboval od 14 trestných vecí až do 63 trestných vecí. Na úrade špeciálnej prokuratúry bolo finančné vyšetrovanie realizované takmer v každej trestnej veci. Ide o pozitívny jav, ktorý vyplýva aj z opatrení prijatých generálnym prokurátorom. Rozsah finančného vyšetrovania v podmienkach prokuratúry je upravený opatrením generálneho prokurátora sp. zn. V/2 Spr 33/18/1000-73/8, ktorým sa implementuje Národné hodnotenie rizika legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu v podmienkach Slovenskej republiky za roky 2011-2015, Strategické princípy boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti, financovania terorizmu a financovania

rozširovania zbraní hromadného ničenia na obdobie rokov 2019-2024 a Akčný plán boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti a financovaniu terorizmu na obdobie rokov 2019-2022. Na základe tohto sa finančné vyšetrovanie realizuje vo všetkých trestných veciach, v ktorých podľa § 58 ods. 2 alebo ods. 3 Trestného zákona má byť ukladaný trest prepadnutia majetku. Ďalej ide o trestné veci kvalifikované ako legalizácia výnosu z trestnej činnosti, trestné veci, ktoré sa vedú pre predikatívne trestné činy, ktoré sú nositeľmi vysokej hrozby identifikovanej v rámci národného hodnotenia rizika a zároveň vo všetkých trestných veciach, ktoré sa vedú z typologického hľadiska pre skutky spočívajúce v zneužívaní foriem a sofistifikovaných schém obchodných spoločností. Ide o postih sofistikovanej trestnej činnosti, ktorá má často cezhraničný aspekt a súvis s nezákonným využívaním schránkových firiem v daňových rajoch. Požadovaný rozsah vykonávania finančného vyšetrovania bol generálnou prokuratúrou v roku 2020 zistený aj na základe výsledkov dvoch polročných vyhodnotení finančného vyšetrovania.

Zaisťovanie finančných prostriedkov a majetku

Pri zaisťovaní finančných prostriedkov a majetku vo vzťahu k trestnému činu legalizácie výnosu z trestnej činnosti bol v roku 2020 zaznamenaný žiaduci pozitívny trend zvýšeného využívania zaisťovacích inštitútov slúžiacich na zaisťovanie nástrojov a výnosov z trestnej činnosti, ako aj zvýšenie hodnoty zaisťovaného majetku, čo by malo prispieť aj k následnému zvýšeniu hodnoty konfiškovaného majetku. Celková výška zaisteného majetku za rok 2020 predstavuje sumu 4 444 243,51 eur (oproti roku 2019 ide o nárast o 1 080 553,04 eur). Hodnota zisteného majetku pozostáva predovšetkým zo zaistených finančných prostriedkov podľa § 95 ods. 1 Trestného poriadku v sume 724 062,45 eur, zaistených nehnuteľností, hnutelných vecí a majetkových práv podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku v celkovej hodnote 3 714 299,06 eur /vrátane zaisťovacieho inštitútu podľa § 26 ods. 1, ods. 2 písm. b) zákona č. 91/2016 o trestnej zodpovednosti právnických osôb/. Najväčší objem majetku v hodnote až 3 446 073,65 eur bol zaistený v roku 2020 v obvode Krajskej prokuratúry Žilina, ďalej v obvode Krajskej prokuratúry Košice v hodnote 445 717,83 eur a v obvode Krajskej prokuratúry Banská Bystrica v hodnote 298 241,71 eur. Prokurátori úradu špeciálnej prokuratúry počas roka 2020 zaistili celý majetok ôsmich obvinených fyzických osôb postupom podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku v piatich trestných veciach, pričom takto došlo k zaisteniu majetku v celkovej hodnote 1 522 891,52 eur.

Celková hodnota zaisteného majetku prokurátormi za rok 2020 predstavuje sumu 5 967 135,03 eur.

Najpoužívanejším zaisťovacím prostriedkom bol inštitút zaistenia peňažných prostriedkov podľa § 95 ods. 1 Trestného zákona, ktorý bol využitý celkovo pre tento druh trestnej činnosti v roku 2020 v 15 prípadoch (o jeden prípad menej ako v roku 2019), a ktorý možno označiť za univerzálny zaisťovací prostriedok vo vzťahu k nástrojom a aj výnosom z trestnej činnosti, pokiaľ ide o bezhotovostné finančné prostriedky. Pokiaľ ide o zaisťovanie hotových peňazí, cenín a zlata využívajú sa najmä zaisťovacie inštitúty, ktoré sa vzťahujú k zaisťovaniu vecí dôležitých pre trestné konanie, a to vydanie veci podľa § 89 ods. 1 Trestného poriadku (účinného do 31.12.2020) a odňatie veci podľa § 90 ods. 1 Trestného poriadku. Najpoužívanejším inštitútom pre zaisťovanie majetku, najmä nehnuteľných, hnutelných vecí a majetkových práv bol inštitút zaistenia výkonu trestu prepadnutia majetku podľa § 425 ods. 1 Trestného poriadku. Nevýhodou tohto zaisťovacieho

inštitútu je jeho naviazanie na uloženie trestu prepadnutia majetku podľa § 58 ods. 1, ods. 2 alebo ods. 3 Trestného zákona, a preto môže byť aplikovaný na pomerne obmedzený počet trestných vecí, zvyčajne najzávažnejšieho charakteru.

Prokuratúra plnila aj v roku 2020 povinnosti vyplývajúce z § 27 ods. 3 zákona č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov, pričom prihliadala na metodiku Svetovej banky a na skúsenosti z procesov národného hodnotenia rizika v oblasti legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. V prípade národného hodnotenia rizika ide o kontinuálny proces, pri ktorom vzniká povinnosť predkladať národnej rade aj správu generálneho prokurátora o činnosti prokuratúry a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike za príslušný kalendárny rok a správu špeciálneho prokurátora o činnosti úradu špeciálnej prokuratúry a poznatkoch o stave zákonnosti za príslušný kalendárny rok. V podmienkach prokuratúry bola aj v roku 2020 aplikovaná vnútrorezortná úprava postihu trestnej činnosti legalizácie výnosu z trestnej činnosti, a to opatrenie sp. zn. V/2 Spr 33/18/1000-73/8. Na jeho základe generálna prokuratúra aktívne zhromažďuje poznatky, ktoré poskytuje aj ostatným rezortom v rámci činnosti Multidisciplinárnej integrovanej skupiny odborníkov zameranej na elimináciu legalizácie príjmov z trestnej činnosti a financovania terorizmu. Informácia o činnosti tejto skupiny za rok 2020, predkladaná jej vedúcim na rokovanie medzirezortného Expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou, bola zo strany generálnej prokuratúry schválená bez pripomienok. Generálna prokuratúra aj v roku 2020 dôsledne plnila úlohy vyplývajúce z procesov spadajúcich do pôsobnosti Výboru expertov Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu - Moneyval a súvisiacich štandardov FATF, procesov spadajúcich do pôsobnosti Konferencie zmluvných strán Varšavského dohovoru (Dohovoru Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu zo dňa 16.5.2005), procesov spadajúcich do oblasti vzájomného hodnotenia členských štátov EÚ, procesov v rámci ďalších hodnotiacich mechanizmov Rady Európy, OECD a OSN, a aj na legislatívnych úlohách súvisiacich s transpozíciou Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1673 z 23.10. 2018 o boji proti praniu špinavých peňazí prostredníctvom trestného práva.

Rozhodujúci význam z hľadiska možnosti zaisťovať majetok a odoberať výnosy z trestnej činnosti majú priniesť novely trestných kódexov účinných od 1.1.2021. Tieto modifikovali existujúce a zaviedli nové zaisťovacie inštitúty k veciam dôležitým pre trestné konanie, nástrojom a výnosom z trestnej činnosti (zaistenie nehnuteľnosti podľa § 96a Trestného poriadku, zaistenie majetkovej účasti v právnickej osobe podľa § 96c Trestného poriadku, zaistenie virtuálnej meny podľa § 96d Trestného poriadku, zaistenie inej majetkovej hodnoty podľa § 96e Trestného poriadku a zaistenie náhradnej hodnoty podľa § 96g ods. 1 Trestného poriadku. Zároveň v ustanovení § 139 ods. 9 Trestného zákona došlo k definovaniu pojmu výnos z trestnej činnosti. Z hľadiska konfiškácií bude mať do budúcnosti najväčší význam inštitút zhabania časti majetku podľa § 83a Trestného poriadku. Týmto bude možné konfiškovať aj nelegálne nadobudnutý majetok, u ktorého nebude možné jednoznačne preukázať jeho súvis s trestným činom.

V súvislosti s potrebou zabezpečenia aktívnejšieho využívania zaisťovacích inštitútov vo vzťahu k majetku a výnosom pochádzajúcim z trestnej činnosti, nie je možné opomenúť prijatie zákona č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení

majetku a správe zaisteného majetku, ktorý je účinný od 1.1.2021, na prijatí ktorého sa generálna prokuratúra aktívnym spôsobom podieľala. Na základe tohto zákona sa od 1.8.2021 zriaďuje nový orgán *Úrad pre správu zaisteného majetku*, ktorý bude vykonávať všetky potrebné činnosti pre opatrovanie a správu zaisteného majetku v trestnom konaní tak, aby nedošlo k zníženiu jeho hodnoty. Následne v prípade predaja tohto majetku na základe príslušného konfiškačného rozhodnutia vydaného v trestnom konaní, možno očakávať zvýšený príjem pre štát (štátny rozpočet).

3.3. Trestná zodpovednosť právnických osôb

V roku 2020 bolo na území Slovenskej republiky krajskými a okresnými prokuratúrami realizovaných 202 trestných vecí, v ktorých bolo vedené trestné stíhanie proti právnickým osobám. V porovnaní s rokom 2019 bol zaznamenaný nárast o 54 trestných vecí (o 36,49%), v ktorých bolo vedené trestné stíhanie proti právnickým osobám. Úrad špeciálnej prokuratúry viedol v roku 2020 trestné stíhanie proti 18 právnickým osobám, čo predstavuje výrazný až 55% pokles stíhaných právnických osôb oproti roku 2019.

Pri porovnaní štatistických údajov jednotlivých krajských prokuratúr možno v sledovanom období roku 2020 konštatovať výrazné regionálne rozdiely v uplatňovaní zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Kým v obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry Žilina bolo realizovaných 62 trestných vecí (teda skoro tretina z celkového počtu trestných vecí, v ktorých bolo vedené trestné stíhanie proti konkrétnym právnickým osobám), v obvode pôsobnosti Krajskej prokuratúry Bratislava bolo vedené trestné stíhanie len proti 6 právnickým osobám.

Z celkového počtu 202 trestných vecí realizovaných v roku 2020 sa v 10 trestných veciach jednalo o prípady, kedy bolo vedené trestné stíhanie len proti obvinenej právnickej osobe; v 192 trestných veciach bolo vedené trestné stíhanie proti obvinenej právnickej osobe a súčasne aj proti obvinenej fyzickej osobe (štátutárnemu zástupcovi konkrétnej právnickej osoby) pre ten istý skutok.

Z hľadiska štruktúry trestnej činnosti, v 144 trestných veciach išlo o daňovú trestnú činnosť, v 15 trestných veciach o trestný čin podvodu podľa § 221 Trestného zákona, v desiatich trestných veciach o trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, v siedmich trestných veciach o trestný čin porušovania ochrany stromov a krov podľa § 306 Trestného zákona, v štyroch trestných veciach o trestný čin sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, v štyroch o trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona a v ostatných 18 veciach o rôznorodé trestné činy majetkovej a všeobecnej kriminality.

Úrad špeciálnej prokuratúry viedol v roku 2020 najviac trestných stíhaní proti právnickým osobám pre trestný čin subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona, trestný čin poškodzovania finančných záujmov Európskej únie podľa § 261 Trestného zákona a trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 Trestného zákona. Zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb“) bol v roku 2020, pokiaľ ide o spáchanie korupčných trestných činov, použitý v 15 prípadoch.

V roku 2020 bolo prípravné konanie realizované proti právnickým osobám skončené v 54 trestných veciach (o 6 vecí viac ako v roku 2019). Ani v jednej trestnej veci nebol aplikovaný postup podľa § 4 ods. 3 zákona o trestnej zodpovednosti

právnických osôb. V 41 trestných veciach, v ktorých bolo trestné stíhanie začaté v roku 2020, bola podaná obžaloba príslušnému okresnému súdu. V ďalších 24 trestných veciach bola podaná obžaloba na obvinené právnické osoby, ktorým bolo vznesené obvinenie v rokoch 2018 a 2019. V deviatich trestných veciach, v ktorých bolo v roku vznesené obvinenie proti konkrétnym právnickým osobám, bolo dozorovými prokurátormi (právoplatne) meritórne skončené prípravné konanie vydaním uznesenia o zastavení trestného stíhania podľa § 215 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku s poukazom na § 86 ods. 1 písm. d) Trestného zákona a § 8 ods. 1 písm. a) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, nakoľko zanikla trestnosť činu. Rovnako bolo postupované v ďalších ôsmich trestných veciach, v ktorých bolo vyšetrovateľom vznesené obvinenie konkrétnej právnickej osoby v roku 2019. Ani v jednej trestnej veci nebolo meritórne rozhodnuté o zastavení trestného stíhania vedeného proti obvinenej právnickej osobe podľa § 215 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku s poukazom na § 8 ods. 1 písm. b) alebo písm. c) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb.

V jednej trestnej veci, vedenej na Okresnej prokuratúre Trenčín, bolo v roku 2020 prokurátorom meritórne rozhodnuté o podmiennečnom zastavení trestného stíhania vedeného proti obvinenej právnickej osobe podľa § 216 ods. 1 Trestného poriadku, pričom podľa § 216 ods. 2 Trestného poriadku bola obvinenej právnickej osobe určená skúšobná doba v trvaní 1 roka. V troch trestných veciach boli rozsudkami príslušných okresných súdov schválené dohody o vine a treste uzatvorené medzi prokurátorom a obvinenou právnickou osobou, pričom v dvoch trestných veciach bol obvinenej právnickej osobe uložený trest zákazu činnosti v trvaní 1 rok (v jednom prípade – vykonávať reklamné a marketingové služby, prieskum trhu a verejnej mienky a sprostredkovateľskú činnosť v oblasti výroby, v druhom prípade – vykonávať reklamné a marketingové služby, sprostredkovateľskú činnosť v oblasti služieb a sprostredkovateľskú činnosť v oblasti výroby) a v jednej trestnej veci bol obvinenej právnickej osobe uložený peňažný trest vo výške 2 500 eur.

Úrad špeciálnej prokuratúry eviduje v roku 2020 skončenie prípravného konania podaním obžaloby v šiestich trestných veciach vedených proti právnickým osobám. V deviatich veciach došlo ku konaniu o dohode o vine a treste.

V roku 2020 bolo v 51 trestných veciach právoplatne skončené súdne konanie. V porovnaní s rokom 2019 bol zaznamenaný nárast takto ukončených o 30 trestných vecí. Príslušné okresné sudy v právoplatných rozhodnutiach uložili obžalovaným právnickým osobám v 41 trestných veciach peňažný trest, rešpektujúc minimálnu výšku v sume 1 500 eur, podľa § 15 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb (v šiestich trestných veciach bol súčasne uložený trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku). V šiestich trestných veciach sudy uložili trest zákazu činnosti pri špecifikovaní konkrétneho predmetu podnikania, resp. konkrétnej činnosti, ktorej sa uložený trest zákazu činnosti týka (v jednej trestnej veci bol uložený trest zákazu činnosti - vykonávania podnikateľskej činnosti ako celku). V troch trestných veciach bol uložený trest zrušenia právnickej osoby a v jednej trestnej veci trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku (ako samostatný trest). V jednej trestnej veci bolo podľa § 26 ods. 1, ods. 2 písm. b) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb obvinenej právnickej osobe zakázané nakladať s nehnuteľnými a hnuteľnými vecami.

Z 15 trestných vecí, v ktorých Úrad špeciálnej prokuratúry podal v roku 2020 na Špecializovaný trestný súd obžalobu alebo návrh na schválenie dohody o vine a treste, tento súd rozhodol v 12 veciach odsudzujúcim rozsudkom.

V súvislosti s uplatňovaním zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb Krajská prokuratúra Žilina poukázala na problematické aspekty ohľadne otázky výberu druhu trestu pre obvinené právnické osoby, najmä pri nefunkčných „schránkových“ spoločnostiach bez majetku a bez zamestnancov, pričom viaceré okresné sudy sa priklonili k názoru, že jediný do úvahy pripadajúci trest pre takéto právnické osoby je trest zrušenia právnickej osoby, a to pri extenzívnejšom výklade ustanovení § 11 a § 12 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb a v ich vzájomnej súvislosti. V prípade zadokumentovania relevantných okolností vzťahujúcich sa k obvinenej právnickej osobe (preukazujúcich napr. že obvinená právnická osoba nedisponuje žiadnym majetkom, nemá žiadnych zamestnancov, nevykonáva žiadnu podnikateľskú činnosť, prípadne jej štatutárny zástupca je tzv. biely kôň, eventuálne bezdomovec) a pri súčasnej neexistencii žiadnej zákonnej prekážky, vyplývajúcej z ustanovení § 11 ods. 1 a 2 a § 12 ods. 1 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, nič nebráni tomu, aby takejto obvinenej právnickej osobe bolo navrhované uloženie trestu zrušenia právnickej osoby /najmä za situácie, keď uloženie akéhokoľvek druhu iného trestu podľa § 10 písm. b) až písm. h) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb neprichádza do úvahy/.

Uplatňovanie zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb zo strany orgánov činných v trestnom konaní, malo v roku 2020, v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi, stúpajúcu tendenciu, pokiaľ ide o trestné konania vedené na okresných prokuratúrach a krajských prokuratúrach. Na náraste počtu trestných vecí, v ktorých bolo v roku 2020 vedené trestné stíhanie (vznesené obvinenie) proti konkrétnym právnickým osobám, mala pozitívny vplyv tá skutočnosť, že problematike zisťovania zákonných podmienok na vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb a uplatňovania zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb je venovaná sústavná pozornosť. Stúpajúce štatistické ukazovatele svedčia o postupnom etablovaní sa predmetnej problematiky v činnosti orgánov činných v trestnom konaní. Naopak, v prípadoch trestných vecí patriacich do pôsobnosti úradu špeciálnej prokuratúry, došlo v porovnaní s rokom 2019 k výraznému poklesu. Podiel trestnej činnosti právnických osôb bol však, v porovnaní s celkovou kriminalitou na území Slovenskej republiky za obdobie roku 2020, naďalej len nepatrný.

3.4. Trestné činy proti životnému prostrediu

V roku 2020 došlo v porovnaní s rokom 2019 k nárastu trestných činov proti životnému prostrediu. Za trestné činy proti životnému prostrediu bolo v roku 2020 stíhaných celkom 503 osôb, čo je oproti roku 2019 nárast o 134 osôb. Počet stíhaných osôb však predstavuje len 0,9% z celkového počtu všetkých stíhaných osôb v roku 2020. Z toho obžalovaných bolo 316 osôb (nárast o 78 osôb) a 262 osôb bolo odsúdených (nárast o 91 osôb). Dohodou o vine a treste bolo ukončených 48 trestných vecí (nárast o 27 vecí), podmieneným zastavením trestného stíhania 97 osôb (nárast o 24 osôb) a zmierom 28 osôb (nárast o deväť osôb).

V roku 2020 bolo najviac stíhaných osôb za trestný čin pytlactva podľa § 310 Trestného zákona, celkom 202 osôb (nárast oproti roku 2019 o 40 osôb), nasleduje trestný čin porušovania ochrany rastlín a živočíchov, za ktorý bolo stíhaných celkom 131 osôb (nárast oproti roku 2019 o 62 osôb) a trestný čin neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, za ktorý bolo stíhaných 97 osôb (nárast oproti roku 2019 o 13 osôb). Zostávajúce trestné činy podľa druhého dielu šiestej hlavy osobitnej časti Trestného zákona sa vyskytli v menšom počte.

Generálna prokuratúra v roku 2020 zaznamenala nárast trestných oznámení, trestných stíhaní a odsúdení páchatel'ov vo veciach podozrení z týrania zvierat. Pôvodne bolo týranie zvierat upravené v § 378 Trestného zákona, pričom s účinnosťou od 1.11.2020 došlo k zmene zaradenia trestných činov uvedených v § 378 a § 378a Trestného zákona, dovtedy spadajúcich do ôsmej hlavy osobitnej časti Trestného zákona pod trestné činy proti iným právam a slobodám, do druhého dielu šiestej hlavy Trestného zákona pod trestné činy proti životnému prostrediu. Presunutá agenda násilia páchaného na zvieratách, postihovaná trestným činom týrania zvierat (§ 305a Trestného zákona) a trestným činom zanedbania starostlivosti o zvieratá (§ 305b Trestného zákona), bola doplnená novým trestným činom organizovania zápasov zvierat podľa § 305c Trestného zákona a spoločným ustanovením § 305d Trestného zákona, v ktorom sa na účely vybraných skutkových podstát trestných činov vymedzuje pojem zviera, pričom mení skorší prístup k zvieratám ako k veciam na prístup k zvieratám ako k živým tvorom.

Pozitívny trend bol zaznamenaný pri trestnom čine neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, pričom pri tomto druhu trestnej činnosti sa vyskytli aj trestné stíhania právnických osôb. Trendom v tejto oblasti je vytváranie väčších či menších nelegálnych skládok odpadu, a to často aj v spojitosti s rôznymi väčšími stavebnými projektmi. Takéto trestné veci eviduje napr. Krajská prokuratúra Bratislava v súvislosti s realizáciou projektu výstavby diaľnice D4 a rýchlostnej cesty R7, resp. Krajská prokuratúra Prešov v súvislosti s výstavbou diaľnice v okolí mesta Prešov. Čo sa týka výstavby obchvatu Bratislavy (diaľnica D4 a rýchlostná cesta R7) zaznamenala Krajská prokuratúra Bratislava aj trestné oznámenia pre podozrenie z trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, trestného činu porušovania ochrany vôd a ovzdušia podľa § 304 Trestného zákona a trestného činu ohrozovania a poškodzovania životného prostredia podľa § 301 Trestného zákona. V prípade trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi podľa § 302 Trestného zákona, ktorý je závažný v rámci environmentálnej kriminality, možno uviesť, že ide o náročnú agendu, pri ktorej prebieha vyšetrovanie dlhší čas, z dôvodu potreby ustálenia páchatel'ov, ktorí s odpadom nezákonne nakladajú, prípadne je potrebné zisťovať reťazec páchatel'ov, ktorí si následne odpad posúvajú. Súčasne je vyšetrovanie ovplyvnené potrebou znaleckého skúmania, ktoré má zásadný vplyv na dĺžku vyšetrovania. Zistiť páchatel'ov tohto trestného činu je pomerne obtiažne, pretože po zistení nelegálneho odpadu je zvyčajne problematické zistiť, kto daný odpad nelegálne uložil. Navyše, ak páchatel' nie je prichytený pri čine, je zistenie páchatel'a takmer nemožné, najmä z dôvodu, že odpad je možné identifikovať výlučne druhovo a jeho pôvod teda možno len predpokladať, ale nie hodnoverne preukázať.

Vo vzťahu k regionálnym odlišnostiam v páchaní environmentálnej kriminality neboli zaznamenané zásadné rozdiely v štatistických údajoch krajských prokuratúr. Generálna prokuratúra na základe dostupných dát zaznamenala mierne vyšší podiel trestného činu pytlactva podľa § 310 Trestného zákona, oproti iným krajským prokuratúram, v územnom obvode Krajskej prokuratúry Trnava. V prípade ostatných trestných činov možno konštatovať ich proporčnosť.

Vo vzťahu k oznamovaniu trestnej činnosti proti životnému prostrediu možno skonštatovať zvýšenú aktivitu zo strany občanov, ktorí v predmetných podaniach deklarujú záujem o životné prostredie a snahu o jeho zachovanie pre budúce generácie. Na druhej strane je však potrebné uviesť, že v roku 2020 nebola zaznamenaná zvýšená, resp. akákoľvek aktivita zo strany štátnych orgánov pri

podávaní trestných oznámení pre podozrenie zo spáchania trestných činov proti životnému prostrediu, resp. pri odstupovaní poznatkov, v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Subjektmi, ktoré by mohli a mali pomôcť zintenzívniť boj proti latencii environmentálnej kriminality, sú ochranárske organizácie, ktoré však nie sú výrazne aktívne.

Z dostupných vyššie uvedených údajov je zrejmé, že v roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 došlo k nárastu v počte stíhaných, obžalovaných a odsúdených osôb, čo možno pozitívne vyzdvihnúť. Súčasne došlo k nárastu počtu trestných vecí ukončených alternatívnym spôsobom podľa Trestného poriadku, a to dohodou o vine a treste, rozhodnutím prokurátora o podmienenečnom zastavení trestného stíhania, prípadne zmierom. K zvýšeniu nápadu trestných činov proti životnému prostrediu a k zvýšeniu objasnenosti tejto trestnej činnosti došlo aj zlepšením kvality práce zo strany polície. Prijatím novely Trestného poriadku zákonom č. 214/2019 Z. z. bolo ustanovené, že environmentálne trestné činy vyšetroje len vyšetrovateľ Policajného zboru a zásadnou skutočnosťou v nedávnej minulosti bolo aj zriadenie tzv. prírodnej polície, na zriadení ktorej participovala aj generálna prokuratúra. V kontexte uvedeného je na mieste vyzdvihnúť aj dlhodobu fungujúcu špecializáciu prokurátorov na úseku environmentálnej kriminality.

Výzvou do budúcnosti pre orgány činné v trestnom konaní pôsobiace na úseku trestných činov proti životnému prostrediu musí byť aj odoberanie nelegálne nadobudnutého majetku a výnosov získaných z tohto druhu trestnej činnosti. Možno dôvodne očakávať, že z dôvodu pripravovanej reformy Policajného zboru má dôjsť k navýšeniu personálnych kapacít prírodnej polície a jej technického vybavenia, čo bude mať pozitívny vplyv na odhaľovanie tohto druhu trestnej činnosti. Zároveň sa v budúcnosti očakáva zvýšenie počtu realizácií finančného vyšetrovania v trestných veciach vedených pre trestné činy proti životnému prostrediu, čím bude identifikovaný majetok vhodný na jeho procesné zaistenie v trestnom konaní a prípadnú majetkovú konfiškáciu na základe rozhodnutia súdu.

3.5. Kriminalita mladistvých a trestné činy páchané na blízkych osobách a deťoch

Kriminalita mladistvých

Trestné činy, ktoré boli spáchané osobami staršími ako 14 rokov a mladšími ako 18 rokov, sú považované za trestné činy spáchané mladistvými. Kriminalita mladistvých je závažným celospoločenským sociálnym fenoménom, ktorý si vyžaduje pozornosť zodpovedných orgánov verejnej moci, a to nielen z hľadiska represie, ale najmä z hľadiska prevencie.

V roku 2020 bolo vedené trestné stíhanie proti 1 587 mladistvým. Mladiství páchatelia sa na celkovej kriminalite v roku 2020 podieľali takmer 5%. V porovnaní s rokom 2019 je evidovaný 6% pokles v počte stíhaných mladistvých osôb, pričom pokles počtu trestných stíhaní vedených proti mladistvým je každoročne vyhodnocovaný už od roku 2015. Mladiství starší ako 14 rokov a mladší ako 15 rokov sa na trestnej činnosti mladistvých v roku 2020 podieľali skoro v 40% trestných vecí, čo predstavuje výrazný nárast oproti roku 2019. Dievčatá tvorili takmer 10% zo všetkých trestne stíhaných mladistvých osôb, čo predstavuje mierny pokles oproti minulému roku. Vplyv alkoholu alebo inej návykovej látky pri páchaní trestnej činnosti mladistvými bol v roku 2020 zistený v takmer 8% trestných činov spáchaných

mladistvými. Až v 13% trestných vecí vedených proti mladistvým obžalovaným išlo o recidívu, t. j. mladiství sa už v minulosti dopustili trestnej činnosti. Skutočnosť, že takmer každá šiesta obžaloba bola podaná na mladistvého recidivistu, a takmer každá tretia obžaloba bola podaná na mladistvého staršieho ako 14 rokov a mladšieho ako 15 rokov, je alarmujúca.

Najviac trestných stíhaní vedených proti mladistvým v roku 2020 evidujú Krajská prokuratúra Košice (442) a Krajská prokuratúra Prešov (369). Najmenej skončených trestných stíhaní proti mladistvým bolo v roku 2020 v obvode Krajskej prokuratúry Trenčín (74 osôb).

Prokurátori v roku 2020 ukončili trestné stíhanie vedené proti mladistvému obžalobou v 1 170 trestných veciach, čo predstavuje 74% zo všetkých ukončených trestných vecí mladistvých. Najviac takýchto obžalôb podali prokurátori v územných obvodoch Krajskej prokuratúry Košice (352) a Krajskej prokuratúry Prešov (295).

V rámci skončenia trestného stíhania proti mladistvým prokurátori aj v roku 2020 využívali tzv. odklony - podmiennečné zastavenie trestného stíhania, dohodu o vine a treste alebo schválenie zmieru a následné zastavenie trestného stíhania, ktoré je možné považovať za vhodné nástroje tzv. restoratívnej justície. Využívanie tzv. odklonov v prípravnom konaní je pozitívnym signálom vo vzťahu k mladistvým, a to z hľadiska možného dosiahnutia nápravy, ale aj ako preventívny nástroj. Mladistvý páchatel' preberá už v tomto štádiu trestného konania zodpovednosť za svoje protiprávne konanie a súčasne sa môže vyhnúť zbytočnej stigmatizácii. Uvedené odklony boli v roku 2020 aplikované v 18% zo všetkých ukončených trestných stíhaní proti mladistvým, čo znamená mierny pokles oproti roku 2019. Najčastejšie využívaným odklonom v roku 2020 bolo podmiennečné zastavenie trestného stíhania, ku ktorému došlo v 144 trestných veciach, najviac v územnom obvode Krajskej prokuratúry Košice (39); podielovo najviac tento inštitút využívali prokurátori v územnom obvode Krajskej prokuratúry Trenčín, a to v 24% všetkých ukončených trestných stíhaní vedených proti mladistvým. Dohodou o vine a treste bolo v roku 2020 ukončených celkovo 99 trestných stíhaní vedených proti mladistvým. Najviac dohôd o vine a treste s obvinenými mladistvými uzavreli prokurátori v územnom obvode Krajskej prokuratúry Banská Bystrica, až v 21 trestných veciach, pričom v územnom obvode Krajskej prokuratúry Trenčín je evidovaný najvyšší podiel takto skončených trestných stíhaní (takmer 18%). Schválením zmieru a zastavením trestného stíhania bolo v roku 2020 skončených 12 trestných stíhaní vedených proti mladistvým, čo je výrazný, až 76% pokles oproti roku 2019. V roku 2020 bolo ukončené trestné stíhanie postúpením veci v 22 trestných veciach mladistvých obvinených. Trestné stíhanie mladistvých bolo prokurátorom zastavené v 81 trestných veciach, čo predstavuje mierny pokles v porovnaní s rokom 2019.

Skladba trestnej činnosti mladistvých sa ani v roku 2020 nezmenila. Mladiství sa v roku 2020 dopustili celkovo 2 095 trestných činov. Najviac ukončených trestných stíhaní vedených proti mladistvým je evidovaných v prípade trestných činov proti majetku (989, čo predstavuje 47% z celkového počtu trestných činov spáchaných mladistvými). Najčastejším trestným činom proti majetku, ktorého sa v roku 2020 dopustili mladiství páchatelia, je trestný čin krádeže podľa § 212 Trestného zákona, a to až v 782 prípadoch. Tento trestný čin je aj najčastejšie páchaným trestným činom mladistvými. Z majetkovej trestnej činnosti sa mladiství dopúšťali vo významnejšej miere aj trestného činu poškodzovania cudzej veci podľa § 245 Trestného zákona (75 trestných vecí) a podľa § 246 Trestného zákona – tzv. sprejerstvo (23 trestných

vecí). Štatisticky druhým najčastejším druhom trestnej činnosti páchanej mladistvými boli v roku 2020 trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (501, čo predstavuje 23% z celkového počtu trestných činov spáchaných mladistvými), pričom v prípade trestných činov proti slobode je evidovaných 368 trestných vecí mladistvých (najviac pre trestný čin porušovania domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona – 216 vecí, vo významnej miere sa však vyskytovali aj trestné činy lúpeže podľa § 188 Trestného zákona – 124 vecí a vydierania podľa § 189 Trestného zákona – 25 vecí). V prípade trestných činov proti ľudskej dôstojnosti sa mladiství v roku 2020 dopustili najčastejšie trestného činu sexuálneho zneužívania podľa § 201 Trestného zákona (122 trestných vecí). Tretím štatisticky najčastejším druhom trestnej činnosti spáchanej mladistvými v roku 2020 boli trestné činy proti iným právam a slobodám (272, čo predstavuje 13% z celkového počtu trestných činov spáchaných mladistvými), pričom najčastejším bol trestný čin výtržníctva podľa § 364 Trestného zákona (208 vecí). V menšej miere boli evidované aj trestné činy nebezpečného vyhrážania podľa § 360 Trestného zákona (21 vecí), trestné činy súvisiace s detskou pornografiou podľa § 368 až 370 Trestného zákona (celkovo 37 vecí), ale aj trestný čin týrania zvierat podľa § 378 Trestného zákona (3 veci). V porovnateľnej miere sa mladiství páchatelia dopúšťali aj trestných činov proti životu a zdraviu (206 trestných vecí), najviac trestného činu ublíženia na zdraví podľa § 156 až 158 Trestného zákona (celkovo 114 trestných vecí, najviac z nich – až 101 je evidovaných v prípade trestného činu podľa § 156 Trestného zákona, t. j. úmyselnej formy ublíženia na zdraví), ale aj trestné činy nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držania a obchodovania s nimi podľa § 171 až 173 Trestného zákona (celkovo 66 trestných vecí). V dvoch trestných veciach skončených v roku 2020 bol mladistvý trestne stíhaný za trestný čin vraždy podľa § 145 Trestného zákona. Mladiství sa v roku 2020 v menšej miere dopúšťali aj trestných činov všeobecne nebezpečných a proti životnému prostrediu (57 vecí, čo predstavuje takmer 3% z celkového počtu trestných činov spáchaných mladistvými), trestných činov proti poriadku vo verejných veciach (47 vecí, čo predstavuje takmer vyše 2% z celkového počtu trestných činov spáchaných mladistvými) a v minimálnej miere aj trestných činov proti rodine a mládeži (11 vecí) a trestných činov hospodárskych (10 trestných vecí).

Faktorov, ktoré ovplyvňujú vznik takeého správania, resp. konania osôb mladších ako 18 rokov, ktoré je možné posúdiť ako trestný čin, je niekoľko. Najvýznamnejšími sú situačné faktory a osobnostné faktory. Medzi situačné faktory patrí rodinné prostredie a vplyv rovesníkov. Mylnou a prekonanou je dnes predstava, že mladiství páchatelia pochádzajú iba z ekonomicky a sociálne slabého rodinného prostredia, z rozvrátených, či neúplných rodín, často s nízkym vzdelaním a absenciou pracovných návykov. Oveľa významnejší vplyv z hľadiska rodinného prostredia má záujem rodičov o dieťa, jeho výchovu, kvalita vzťahu medzi rodičom a dieťaťom, spôsoby, akým sa dieťa v rodine trestá a odmeňuje, či spôsob trávenia voľného času dieťaťom, pričom nedostatky v uvedených aspektoch, ktoré môžu viesť ku kriminálnemu správaniu mladistvých, sa čoraz častejšie vyskytujú aj v úplných rodinách, pri ekonomicky a sociálne zabezpečených rodičoch. Vplyv a tlak rovesníkov, snaha zapadnúť do určitej skupiny ľudí, pri ktorej sú deti ochotné ísť až za hranicu tolerovateľného správania, zohrávajú rovnako veľkú úlohu. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť šikanovanie, resp. kyberšikanovanie, ktoré sa prejavuje najmä ako trestné činy vydierania, nebezpečného vyhrážania, či nebezpečného prenasledovania, ako aj trestnú činnosť súvisiacu s detskou pornografiou. V súvislosti s nárastom počtu a dostupnosti elektronických prostriedkov a ich funkcionalít, masívnym nástupom sociálnych sietí a obdobných elektronických platforiem, ktoré značne zjednodušujú

trestnú činnosť. Je preto namieste uvažovať o koncepcii komplexných preventívnych a osvetových opatrení vo vzťahu k deťom a mládeži. Takáto prevencia je nevyhnutná aj v súvislosti s tým, aby deti nepovažovali vyhotovenie, odoslanie, či iné sprístupnenie fotografie alebo videa s obsahom detskej pornografie, či šikanovanie cez elektronické komunikačné nástroje za istú formu „zábavy“ alebo „vtipu“, ale aby sa takého konania vyvarovali tak z morálneho hľadiska, ako aj hľadiska následkov trestnej zodpovednosti za také konanie.

V hospodársky a ekonomicky slabých regiónoch je nezanedbateľným kriminogénnym faktorom pri kriminalite mladistvých aj nedostatok pracovných príležitostí a s tým spojená demotivácia mladistvých do budúcnosti viesť produktívny a plnohodnotný spôsob života. Tento kriminogénny faktor prevláda najmä v oblastiach s výskytom marginalizovaných skupín obyvateľstva. U viacerých mladistvých páchatel'ov absentuje právne vedomie, a vzhľadom na prostredie, z ktorého pochádzajú, sú negatívne ovplyvnení práve týmto prostredím. Najviac prípadov trestnej činnosti mladistvých sa vyskytlo v obvode Okresnej prokuratúry Košice – okolie, Okresnej prokuratúry Michalovce, Okresnej prokuratúry Spišská Nová Ves, Okresnej prokuratúry Trebišov, Okresnej prokuratúry Prešov, Okresnej prokuratúry Vranov nad Topľou, Okresnej prokuratúry Lučenec a Okresnej prokuratúry Rimavská Sobota, čo sú okresy s vysokým podielom marginalizovaného obyvateľstva.

Pokiaľ ide o psychologické a osobnostné faktory, ktoré prispievajú ku kriminálnemu správaniu mladistvých (nízka inteligencia, agresívne a impulzívne konanie, nedostatok empatie, nedostatok emocionálnej kontroly a sebaovládania, či rôzne psychické poruchy a poruchy správania), tie sú, na rozdiel od situačných faktorov, ťažšie systémovo ovplyvniteľné a vyžadujú si spoluprácu nielen rodinného a výchovného prostredia, ale aj spoluprácu odborníkov zo strany pedagógov, pracovníkov sociálnoprávnej ochrany, psychológov a psychiatrov.

Za prípad hodný osobitného zreteľa, ktorý sa vymyká bežnému spôsobu páchania trestnej činnosti mladistvým, je trestná vec obvinenej mladistvej, evidovaná na Okresnej prokuratúre Galanta, kde obvinenej mladistvej spolu s ďalšou obvinenou osobou, matkou poškodenej maloletej, bolo vznesené obvinenie za zločin kupliarstva spolupáchateľstvom podľa § 20 Trestného zákona k § 367 ods. 1, ods. 3 Trestného zákona s poukazom na § 139 ods. 1 písm. a) Trestného zákona, ktorého sa mali dopustiť na tom skutkovom základe, že obvinená mladistvá vytvorila na sociálnej sieti kontá, prostredníctvom ktorých spolu s ďalšou obvinenou osobou ponúkali na vykonávanie prostitúcie maloletú dcéru obvinenej, pričom v minimálne troch prípadoch ju zabezpečili neznámym mužom za finančnú hotovosť.

Inou závažnou trestnou vecou je trestná vec vedená na Krajskej prokuratúre Žilina, v ktorej bol obvinený mladistvý stíhaný za obzvlášť závažný zločin vraždy podľa § 145 ods. 1, ods. 2 písm. b), písm. c), písm. e) Trestného zákona s poukazom na § 138 písm. c) Trestného zákona, § 139 ods. 1 písm. e) Trestného zákona v súbehu s prečinom porušovania domovej slobody podľa § 194 ods. 1 Trestného zákona, ktorého skutku sa mal mladistvý obvinený dopustiť v úmysle získať majetkový prospech na tom skutkovom základe, že v obci Jamník v okrese Liptovský Mikuláš neoprávnene vnikol cez neuzamknuté dvere kôlne do rodinného domu, chodbou prešiel do obývacej miestnosti, kde za stolom sedel poškodený, ktorého mladistvý obvinený bodol najmenej 36 krát nožom opakovane do krku a rôznych častí tela, čím mu spôsobil mnohopočetné bodno-rezné poranenia tela, na následky ktorých

poškodený zomrel, následne mladistvý obvinený prešiel k sklenenej vitríne, odkiaľ odcudzil finančnú hotovosť v minciach v celkovej sume 120 eur.

Pri trestnej činnosti mladistvých je teda extrémne dôležitým faktorom prevencia, nutnosť ich vzdelávania a potreba apelovania na výchovu v rodine, nakoľko rodinné prostredie je najbližším sociálnym prostredím dieťaťa, ktoré dáva základ jeho socializácii a osvojeniu si pozitívneho hodnotového systému. V prípade záujmu o dieťa zo strany rodiny, jeho výchovu, vzdelávanie, zmysluplné trávenie voľného času a prejavovanie náklonnosti a citov, a to už od útleho veku, je šanca na to, že správanie dieťaťa nadobudne protispoločenský až kriminálny rozmer, značne znížený. V roku 2020 bola preventívna činnosť negatívne ovplyvnená prijatými protiepidemiologickými opatreniami v súvislosti s ochorením COVID-19, pričom je predpoklad, že uvedené bude mať vplyv na ďalší vývoj kriminality mladistvých. Mladistvé osoby v roku 2020 v obmedzenom rozsahu školu navštevovali prezenčne, pričom niektorí mladiství, pochádzajúci najmä zo sociálne slabšieho prostredia, nemali prístup ku vzdelaniu ani prostredníctvom dištančnej výučby.

Prokurátori v niektorých trestných veciach, najmä v prípadoch, kde príslušné úrady práce, sociálnych vecí a rodiny nemali poznatky o maloletých páchateloch, resp. ich rodiny neboli v ich sledovaní, ani v databáze ich dohľadu, signalizovali týmto úradom, aby prijali zodpovedajúce opatrenia v súvislosti s ich oprávneniami. Prokurátori tiež zistené skutočnosti vyťažili v niektorých prípadoch do osobitného konania a vypracovali písomné podnety príslušnému súdu na začatie konania o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 písm. b) zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“), a to dohľadu nad výchovou maloletých páchatelov. V prípade, že sa konania, ktoré by bolo možné posúdiť ako trestný čin, dopustili osoby, ktoré v dôsledku nedostatku veku nie sú trestne zodpovedné (t. j. osoby mladšie ako 14 rokov), v odôvodnených prípadoch prokurátori využili prostriedky ochrany výchovy podľa § 105 Trestného zákona.

Trestné činy páchané na blízkych osobách a deťoch

V roku 2020 významne ovplyvňovala činnosť spoločnosti pandémie ochorenia COVID-19 a s ňou súvisiace prijaté opatrenia. Trestná činnosť súvisiaca s tzv. domácim násilím je druhom kriminality, ktorá sa vyznačuje vysokou mierou latencie aj v čase, kedy štát a jeho mechanizmy fungujú bez obmedzení. Ak osoby, ktoré sú obeťami domáceho násillia, ale aj sexuálne motivovaných trestných činov páchaných blízkou osobou, v čase bežného fungovania štátu málo využívajú ochranu štátu, ktorú im majú poskytovať jeho inštitúcie, bolo možné predpokladať, že v čase obmedzeného fungovania štátu využívajú možnosť oznamovať oveľa menej, resp. vôbec. Faktory sú viaceré – nedôvera, ktorá zohráva úlohu aj pri bežnom fungovaní štátu, obavy z toho, že či vôbec niekto bude v pandemickej situácii riešiť, resp. brať domáce násillie vážne, neustála prítomnosť násilníka v domácnosti. Strata zamestnania, strata príjmu, obavy z toho, čo bude, ale aj prirodzená frustrácia z izolácie, môžu vyvolať také stavy, ktoré prerastú do násilného konania, resp. zvýšia mieru násillia v už existujúcom násilnom prostredí.

Najzraniteľnejšími osobami v tejto situácii boli jednoznačne deti. Vzhľadom na to, že boli izolované doma, nechodili do školy, školského klubu, na krúžky, nemali

šancu z domácej izolácie uniknúť, a vzhľadom na neustálu prítomnosť tyrana (ale aj osoby, ktorá ich môže sexuálne zneužívať) doma, ani šancu zdvihnúť telefón a zavolať pomoc. Frustrácia rodičov nielen z hľadiska možných existenčných problémov, ale aj z neustálej osobnej prítomnosti v zavretom priestore bytu, sú rizikovými faktormi, ktoré sa nemohli prehliadať. Zraniteľnými boli aj seniori, žijúci v spoločnej domácnosti s dospelým dieťaťom. Častým spôsobom týrania v takýchto prípadoch bolo najmä psychické násilie, nadávky, vyhrážanie, vydieranie, odnímanie peňazí či neposkytovanie potrebnej starostlivosti.

Násilie v rodinách v roku 2020 výrazne zvýšilo, čo je zreteľné zo zistených štatistických údajov. Vo vzťahu k zločinu týrania blízkej osoby a zverenej bol v roku 2020 zaznamenaný nárast až o 18 % trestných stíhaní. Kým v roku 2019 bolo pre tento zločin vedených 237 trestných stíhaní proti konkrétnemu obvinenému, v roku 2020 to bolo 279 trestných stíhaní. Najčastejším páchatelom bol muž vo veku 31 až 40 rokov. Nešlo pritom len o páchanie násilia na partnerke a deťoch, ale aj na rodičoch, s ktorými páchatel žije v spoločnej domácnosti. Významným faktorom na páchaní domáceho násilia je vplyv alkoholu a iných návykových látok – tento bol zistený v 40 % prípadov vedených trestných stíhaní.

Nemenej závažnou je aj problematika trestných činov, pri ktorých dochádza k sexuálnemu zneužívaniu a vykorisťovaniu detí na internete. Ide o trestné činy výroby detskej pornografie, rozširovania detskej pornografie a prechovávanía detskej pornografie, ale aj sexuálne zneužívanie formou tzv. groomingu, teda navádzania dieťaťa na sexuálne aktivity pred kamerou, napríklad cez videochat alebo live prenos, ale aj navádzanie dieťaťa na osobné stretnutie za účelom jeho sexuálneho zneužitia. V súvislosti s výrobou detskej pornografie je potrebné uviesť, že toto sa v súčasnosti deje najmä tým spôsobom, že osoba navedie dieťa na vyrobenie záznamu (video alebo fotografií), na ktorých dieťa podľa pokynov páchatela vykonáva sexuálne aktivity alebo sa obnažuje. Predstava o výlučnom faktickom zneužití dieťaťa páchatelom na účely výroby detskej pornografie je dnes už prekonaná. Pokiaľ ide o štatistické ukazovatele vo vzťahu k detskej pornografii a online sexuálnemu zneužívaniu, za rok 2020 bol zaznamenaný celkový nárast trestných stíhaní vedených proti konkrétnej osobe o 33 %, najviac v prípadoch rozširovania detskej pornografie. Uvedenú skutočnosť je možné pripísať práve presunu života detí do online priestoru, ktorý minimálne v čase zatvorených škôl a následných prázdnin využili sexuálni predátori.

3.6. Počítačová kriminalita

Počítačová kriminalita predstavuje súbor trestnej činnosti, ktorá je páchaná prostredníctvom počítačových systémov ide teda o komplex trestných činov, ktorých cieľom je počítač, trestných činov, pri ktorých sa počítač využíva ako nástroj na ich spáchanie a trestných činov, pri ktorých má počítač vedľajšiu úlohu. Pri hodnotení počítačovej kriminality treba konštatovať, že tento druh kriminality mal v roku 2020 (oproti roku 2019) mierne vzostupný, avšak stále latentný charakter.

Na okresných prokuratúrach sa vyskytovali prípady počítačovej kriminality pri realizácii internetových obchodov, ďalej spočívajúce v zneužívaní platobných kariet, v zneužívaní prístupových hesiel na nelegálne finančné transakcie a na zasielanie neželanej komunikácie, v umiestňovaní nelegálne vyhotovených kópií autorských diel na internetové stránky, ďalej pri výrobe, resp. šírení detskej pornografie, pri šírení nepravdivých informácií zverejňovaných na webstránkach alebo prostredníctvom mailov

a pri vydieraní prostredníctvom elektronickej komunikácie (pošty), pričom neboli zistené výraznejšie rozdiely v územných obvodoch jednotlivých krajských prokuratúr.

Súčasná zákonná úprava, obsiahnutá najmä v zákone č. 351/2011 Z. z. o elektronických komunikáciách, je predovšetkým z časového hľadiska uchovávanía prevádzkových údajov, lokalizačných údajov a údajov komunikujúcich strán nepostačujúca a v praxi znemožňuje orgánom činným v trestnom konaní získať základné informácie, ktoré by inak samé o sebe, prípadne v spojení s ďalšími zistenými skutočnosťami, mohli výrazne napomôcť k stotožneniu páchatel'a a boli by tak podkladom pre vznesenie obvinenia konkrétnej osoby, resp. osobám. K fenoménu počítačovej kriminality a k trendom jej vývoja je potrebné si uvedomiť, že táto problematika má niekoľko neprehliadnuteľných špecifik. Jednou z nich je skutočnosť, že technické zariadenie, ktoré je možné použiť na páchanie trestnej činnosti, sa nachádza takmer v každej domácnosti, pričom dostupnosť počítačov, prípadne telefónov (smartfónov) jednak umožňuje potenciálnym páchatel'om páchať trestnú činnosť jednoduchšie a zároveň sa podstatne rozšíril okruh potenciálnych obetí tejto trestnej činnosti. Rovnako z dôvodu pandémie a dištančného vyučovania sa počítače dostali aj do domácností, kde sa predtým nenachádzali, pričom aj deti si zvykli na ich používanie a v tejto súvislosti práve deti, osoby žijúce v samostatnej domácnosti a prípadne osoby vyššieho veku boli primárnou cieľovou skupinou osôb páchajúcich trestnú činnosť s pomocou počítačov.

Trestná činnosť páchaná prostredníctvom počítačových systémov má častokrát cezhraničný rozmer daný tým, že je páchaná zo zahraničia, resp. aj prostredníctvom zahraničia, v mnohých prípadoch prostredníctvom internetových sociálnych sietí a portálov prevádzkovaných zahraničnými providermi, ako sú napr. Facebook, Google, Instagram, WhatsApp, Snapchat, Viber. Zahraničný prvok významným spôsobom vplýva najmä na možnosť získania relevantných dôkazov, a to aj s poukazom na plynutie času a dobu uchovávanía podstatných informácií súvisiacich s použitím počítača, resp. smartfónu a siete internet. Dôkazy je preto v mnohých prípadoch potrebné zabezpečovať cestou medzinárodnej justičnej spolupráce, najčastejšie postupom podľa Dohovoru o počítačovej kriminalite zverejneného v Zbierke zákonov č. 137/2008 Z. z. (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky). Dokazovanie v týchto trestných veciach býva preto časovo náročné, mnohokrát neúspešné pre uplynutie lehôt na uchovanie počítačových údajov.

V prostredí komunikačných sietí prebieha i trestná činnosť súvisiaca s detskou pornografiou (ktorá má stúpajúcu tendenciu). Páchatelia využívajú toto prostredie na prechovávanie fotografií a videí, resp. na ich ďalšie šírenie, prípadne počítač, či iné obdobné zariadenia, slúžia aj ako produkčný prostriedok. Úspešnosť v zistení a usvedčení páchatel'ov tejto trestnej činnosti je jednoznačne vyššia, ako pri majetkovej trestnej činnosti, avšak táto skutočnosť vyplýva zo samotnej kategórie tejto trestnej činnosti, ktorej odhaľovanie býva nezriedka spojené so zaist'ovacími úkonmi orgánov činných v trestnom konaní vo vzťahu ku konkrétnym technickým zariadeniam, ktorých vlastníkov, resp. používateľov, orgány činné v trestnom konaní vedia identifikovať. Polícia v týchto prípadoch začína trestné stíhanie aj na podklade vlastných poznatkov, vrátane poznatkov získaných z hlásení americkej neziskovej organizácie National Centre for Missing and Exploited children (ďalej len „NCMEC“), ktoré obsahujú aj údaje o internetovej identite a geografickej polohe a sú zasielané prostredníctvom Europolu do príslušných členských štátov EÚ. Hlásenia po ich vyhodnotení vedú v niektorých prípadoch k uplatneniu inštitútov podľa § 90 Trestného poriadku (uchovanie a vydanie počítačových údajov), § 116 Trestného poriadku (oznámenie údajov

o telekomunikačnej prevádzke), prípadne aj podľa § 100 Trestného poriadku (príkaz na domovú prehliadku), ktorých výsledky môžu viesť k stotožneniu a usvedčeniu páchatela. K trestným činom súvisiacim s detskou pornografiou je potrebné priradiť aj prečin sexuálneho zneužívania podľa § 201a Trestného zákona, ktorého skutková podstata spočíva v kontaktovaní dieťaťa mladšieho ako 15 rokov práve prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby, pričom k tomuto dochádza práve za použitia počítača alebo iného technického zariadenia (mobil, tablet). Oproti roku 2019, kedy bolo za tento trestný čin vedené v 7 trestných veciach trestné stíhanie proti konkrétnej osobe, v roku 2020 bolo vedené trestné stíhanie proti 11 osobám.

Dokumentovaná bola aj trestná činnosť súvisiaca s porušovaním autorských práv. Počítačový systém je v tomto prípade využívaný ako prostriedok na páchanie trestnej činnosti predovšetkým na prechovávanie nelegálnych diel, väčšinou hudobných a audiovizuálnych. Počítačový systém však môže byť využívaný aj ako prostriedok na šírenie nelegálnych kópií autorských diel, tiež filmových a hudobných, napr. prostredníctvom rôznych internetových portálov a služieb, ktoré umožňujú zdieľanie takýchto produktov. Páchatel teda nelegálne umiestni na filehostingovú stránku autorské dielo alebo ho priamo zo svojho počítača zdieľa cez na to vytvorenú aplikáciu a takto umožní bližšie neurčitému okruhu návštevníkov takejto stránky či služby, aby si takéto dielo zadarmo, alebo i za poplatok, neoprávnene sťahovali. Dá sa predpokladať, že práve tento segment počítačovej kriminality má latentný charakter, kde treba zdôrazniť, že trestné konanie je v zásade iniciované na základe podnetov dotknutých poškodených subjektov, ktoré buď sami alebo prostredníctvom nimi podporovaných organizácií monitorujú a dokumentujú podozrivé či nelegálne aktivity v digitálnom prostredí, porušujúce ich práva, z čoho pramení i lepšia objasnenosť takýchto činov.

Vyskytujú sa tiež prípady trestného činu vydierania, kde je počítačový systém zneužitý na nadviazanie kontaktu s poškodeným, na následnú komunikáciu (cez počítačové aplikácie, resp. rôzne komunikačné webové stránky) a v konečnom dôsledku aj na prednesenie vydieračských výrokov. Táto forma vydierania je pre páchatelov zaujímavá z hľadiska zakrytia ich identity. Požadujú predovšetkým peňažné prostriedky aj za to, že neoznámia orgánom polície rôzne realizované sexuálne praktiky, ktoré prevádzal sám poškodený, ktorý bol k tomu vyprovokovaný páchatelom, alebo osobami, ktoré konali v súčinnosti s ním. V sledovanom období sa vyskytli i prípady tzv. ransomware-u, t. j. škodlivého softvéru, ktorý infikuje počítačový systém, šifruje obsah dátových úložísk a za obnovenie prístupu sa vyžaduje od poškodeného subjektu výkupné, aj v podobe platby prostredníctvom virtuálnych mien (napr. bitcoin), ktorých toky sú ťažko vystopovateľné, čo sťažuje objasňovanie tejto formy trestnej činnosti, ktorá má globálny charakter.

V roku 2020 boli zaznamenané prípady aj tzv. Microsoft podvodov, pri ktorých páchatel z rôznych telefónnych čísel s rôznymi predvoľbami kontaktuje slovenských občanov a predstaví sa ako pracovník podpory spoločnosti Microsoft (prípadne aj inej spoločnosti), a to za účelom poskytnutia technickej podpory pri oprave systémových chýb, resp. inštalácie nových aplikácií do zariadenia (počítač, mobil) volanej osoby. Následne páchatel navedie volanú osobu, aby si stiahla softvérový program, ktorý páchatelovi poskytne vzdialený prístup do zariadenia volanej osoby, čo páchatel využije, napr. na získanie prístupu do používateľských alebo bankových účtov prostredníctvom hesiel uložených v internetových prehliadačoch. Ide o sofistikovanú trestnú činnosť presahujúcu aj hranice Slovenska.

Za prínos v boji proti počítačovej kriminalite treba považovať vytvorenie Vnútroštátnej siete prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite (ďalej len „Sieť“), ktorá bola zriadená v roku 2017, a ktorej cieľom je zhromažďovanie a výmena praktických poznatkov týkajúcich sa počítačovej kriminality v rámci vnútroštátneho konania a medzinárodnej spolupráce, riešenie aplikačných problémov v rámci vyšetrovania počítačovej kriminality, poskytovanie praktických informácií prokurátorom v danom služobnom obvode prokuratúry, podpora spolupráce s odborom počítačovej kriminality Prezídia Policajného zboru a iné. Hoci činnosť Sieť bola v roku 2020 ovplyvnená pandemickou situáciou, koordinátor Sieť sa ako zástupca generálnej prokuratúry zúčastnil dvoch zasadnutí Národnej expertnej skupiny na riešenie problematiky v oblasti počítačovej kriminality (26. a 27.8.2020), ktorých predmetom boli virtuálne meny, ich zaisťovanie, dostupnosť a využívanie nástrojov na trasovanie, bankomaty na virtuálne meny, otázky týkajúce sa postupov pri riešení problematiky podvodných internetových obchodov (primárne v kontexte s ochorením COVID-19). V rámci neformálnej konzultácie členovia Sieť na požiadavku jedného z poskytovateľov telekomunikačných služieb k možnosti postupu podľa § 90 Trestného poriadku pri urýchlennom uchovaní uložených počítačových údajov (ako realizácia ustanovenia čl. 29 Dohovoru o počítačovej kriminalite) a následného vyžiadania údajov na základe príkazu súdu podľa § 116 Trestného poriadku (v kombinácii s príslušným ustanovením piatej časti Trestného poriadku) zaujali kladné stanovisko. Došlo k ďalšiemu prehĺbovaniu spolupráce medzi Sieťou a odborom počítačovej kriminality Prezídia Policajného zboru, ktorá sa realizuje najmä prostredníctvom koordinátora Sieť. Členovia Sieť mali možnosť vyjadriť sa k metodickým materiálom pre policajné zložky, napr. k návrhu Metodiky k spracovávaniu informácií zasielaných prostredníctvom NCMEC - Národného centra pre nezvestné a vykorisťované deti (problematika NCMEC a súvisiacich postupov policajných a justičných orgánov v Slovenskej republike a v kontexte medzinárodnej spolupráce bola predmetom prezentácií a diskusií na zasadnutí Sieť v decembri 2019), ako aj k návrhu Metodickéj príručky pre orgány činné v trestnom konaní – „Zisťovanie informácií z otvorených zdrojov na internete“ (týka sa vyhľadávania jedinečných identifikátorov najčastejšie používaných internetových služieb). V súvislosti so zmenou dizajnu Facebooku došlo v roku 2020 k zmene spôsobu vyhľadávania jedinečných identifikátorov na Facebooku. Koordinátor Sieť v tejto súvislosti inicioval reakciu odboru počítačovej kriminality Prezídia Policajného zboru, ktorý spracoval aktualizáciu postupu na vyhľadávanie jedinečných identifikátorov na Facebooku, ide o technicky náročnejší postup ako v minulosti, ktorý je potrebné realizovať na úrovni policajných orgánov.

Počet trestných činov týkajúcich sa počítačovej kriminality, ich páchatel'ov a spôsob skončenia trestného konania, nie je možné presne identifikovať z informačného systému prokuratúry, a to vzhľadom k tomu, že uvedené trestné veci a ich súvis s počítačovou kriminalitou nie je a ani nemôže byť špeciálne evidovaná. V rámci kategórie počítačových trestných činov možno vykázať trestné činy spáchané proti počítačovým systémom.

Pre trestný čin neoprávneného prístupu do počítačového systému podľa § 247 Trestného zákona bolo vedených proti obvinenému deväť trestných stíhaní (v roku 2019 bolo len jedno vedené trestné stíhanie), na tri osoby bola podaná obžaloba (v roku 2019 bola podaná obžaloba na jednu osobu) a jedna osoba bola odsúdená (v roku 2019 nebola odsúdená žiadna osoba). V roku 2020 boli vedené pre trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového systému podľa § 247a Trestného zákona proti konkrétnemu páchatel'ovi dve trestné stíhanie (v roku 2019 boli vedené trestné stíhanie

tiež proti dvom osobám), na žiadnu osobu však nebola podaná obžaloba (v roku 2019 bola podaná obžaloba na dve osoby) a žiadna osoba nebola odsúdená (ani v roku 2019 nebola odsúdená žiadna osoba). Pre trestný čin neoprávneného zásahu do počítačového údajov podľa § 247b Trestného zákona boli vedené dve trestné stíhanie proti osobe (v roku 2019 bolo vedené trestné stíhanie proti jednej osobe), na jednu osobu bola podaná obžaloba (v roku 2019 na žiadnu osobu nebola podaná obžaloba) a žiadna osoba nebola odsúdená (ani v roku 2019 žiadna osoba nebola odsúdená). Oproti roku 2019, kedy nebolo vedené trestné stíhanie proti žiadnej osobe, ani nebola podaná obžaloba na žiadnu osobu a žiadna osoba ani nebola odsúdená, v roku 2020 sa viedli proti obvinenému pre trestný čin neoprávneného zachytávania počítačových údajov podľa § 247c Trestného zákona 3 trestné stíhanie, na 2 osoby bola podaná pre tento trestný čin obžaloba, hoci žiadna osoba nebola zaň odsúdená.

3.7. Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov

V roku 2020 bola osobitná pozornosť v rámci činnosti prokurátorov zameraná na trestnú činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov - príslušníkov Policajného zboru a Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“) a colníkov, a to v súvislosti s prijatou legislatívnou úpravou zákona č. 6/2019 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 6/2019 Z. z.“). Uvedeným zákonom došlo aj k zmene a doplneniu Trestného poriadku a zákona o prokuratúre, najmä k zmene príslušnosti pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhanie a v prípravnom konaní v konaniach o trestnej činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov, ktorý sa sústredil na krajských prokuratúrach. Ďalšou významnou zmenou, ktorá sa odzrkadlila na objasňovaní trestnej činnosti príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov, bolo vytvorenie Úradu inšpekčnej služby, zameraného na odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov - príslušníkov Finančnej správy Slovenskej republiky, ktorý je samostatnou súčasťou Policajného zboru. Tu je potrebné poukázať, že Úrad inšpekčnej služby nekoná výhradne na základe trestných oznámení občanov, ale trestnú činnosť odhaľuje aj aktívne vlastnou operatívno-pátracou činnosťou.

Trestná činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov sa v roku 2020 vyznačovala veľkou rozmanitosťou, pričom ju možno rozdeliť na trestnú činnosť, ktorú príslušníci ozbrojených bezpečnostných zborov a colníci páchali v súvislosti s výkonom funkcie verejného činiteľa (tu dominuje predovšetkým podozrenie zo spáchania trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona) a na trestnú činnosť, ktorá nemá súvis so služobnou činnosťou príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov. Čo sa týka inej trestnej činnosti, jedná sa o rôznorodú trestnú činnosť, napr. drogovú trestnú činnosť, trestnú činnosť spáchanú v dôsledku dopravných nehôd, či majetkovú trestnú činnosť. V menšej miere išlo o iné trestné činy, napr. usmrtienia podľa § 149 Trestného zákona, ublíženia na zdraví podľa § 157 Trestného zákona, nebezpečného prenasledovania podľa § 360a Trestného zákona, vydierania podľa § 189 Trestného zákona, týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona, úverového podvodu podľa § 222 Trestného zákona, skrátene dane a poisťného podľa § 276 Trestného zákona a ďalšie trestné činy.

Zo štatistického hľadiska najviac trestných oznámení a vedení trestného stíhania sa vzťahuje na príslušníkov Policajného zboru, v malej miere na príslušníkov ZVJS a na colníkov. Osobitnú skupinu páchatel'ov trestnej činnosti z radov príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov tvoria tí, ktorí sú trestne stíhaní za najzávažnejšiu trestnú činnosť, ktorá je uvedená v § 14 Trestného poriadku (napr. trestné činy prijímania úplatku, podplácania, nepriamej korupcie a ďalšie). V týchto veciach vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní úrad špeciálnej prokuratúry.

Najviac takýchto trestných vecí bolo v roku 2020 vedených na Krajskej prokuratúre Bratislava a Krajskej prokuratúre Košice. V rámci Krajskej prokuratúry Bratislava bolo v roku 2020 začaté trestné stíhanie v 58 veciach pričom bolo vznesené obvinenie 21 osobám; oproti roku 2019 síce došlo k poklesu trestných vecí, v ktorých bolo začaté trestné stíhanie o 38 %, zároveň však došlo k nárastu vznesení obvinenia o 61 % oproti roku 2019. Najmenej trestných vecí evidujú Krajská prokuratúra Trenčín a Krajská prokuratúra Trnava.

V trestných veciach príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov, v ktorých vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní prokurátori krajských prokuratúr, bolo v roku 2020 začaté trestné stíhanie pre rôznorodú trestnú činnosť celkovo v 264 veciach. Oproti roku 2019 ide o pokles o 30% v počte trestných stíhaní. Obvinenie bolo v roku 2020 vznesené 70 príslušníkom ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkom, čo predstavuje oproti roku 2019 pokles o 24%. Príslušníci ozbrojených bezpečnostných zborov a colníci sa na celkovom počte stíhaných osôb podieľali 0,2%.

Za pozornosť stojí trestná vec vedená na Krajskej prokuratúre Nitra proti príslušníkom Policajného zboru, služobne zaradeným na operatívnom oddelení Okresného riaditeľstva Policajného zboru Komárno, ktorí sú trestne stíhaní za trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa formou spolupáchateľstva podľa § 20 Trestného zákona k § 326 Trestného zákona. Obvinení vo viacerých prípadoch požadovali od drogovo závislých osôb zabezpečenie amfetamínu, ktorý následne použili v rámci ich služobnej činnosti na tzv. „podhodenie“ zadržaným záujmovým osobám, s cieľom nabudiť dojem, že amfetamín patrí týmto vopred určeným záujmovým osobám. Na základe uvedeného konania boli záujmové osoby obvinené z drogovej trestnej činnosti. Dôvodom konania páchatel'ov malo byť zvýšenie objasnenosti drogovej trestnej činnosti. Ide o mimoriadne nebezpečné protiprávne konanie páchatel'ov - príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov.

Trestnú činnosť príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov eviduje v roku 2020 aj úrad špeciálnej prokuratúry; v roku 2020 bolo na úrade špeciálnej prokuratúry trestne stíhaných 11 príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov. Išlo najmä o korupčnú trestnú činnosť, ale aj jej kombináciu s inými trestnými činmi, prípadne o organizovaný zločin. V tejto súvislosti je potrebné spomenúť trestné veci zločineckej skupiny tzv. „Sátorovcov“. Tá mohla dlhodobo pomerne úspešne pôsobiť, aj napriek vydaným zatýkacím rozkazom, a to aj na šéfa skupiny, Ľ. S., najmä vďaka informáciám z prostredia Policajného zboru, ktoré títo členovia získavali v podstate za úplatky. Vďaka „predaju“ informácií funkcionármi Policajného zboru členom tejto zločineckej skupiny nebol ani jeden pokus o zadržanie Ľ. S., dnes už nebohého, úspešný, a z tohto dôvodu sa nepodarilo objasniť viacero skutkov. Dvaja vysoko postavení policajní funkcionári boli v tejto súvislosti aj odsúdení.

Rovnako nie je možné opomenúť akciu „Božie mlyny“, ktorá vzišla z obsahu vyšetrovacích úkonov vykonaných v trestnej veci zločineckej skupiny „Takáčovci“. Dlhodobu pri vyšetrovaní viacerých zločineckých skupín boli pozorované úniky informácií týkajúcich sa činností spojených so zabezpečovaním informácií (odposluchy, sledovanie osôb, zaisťovanie osôb a pod.). Tieto úniky do značnej miery sťažovali vyšetrovanie a často viedli k útekom obvinených pred zadržaním, mareniu vyšetrovania. Postupne však s orgánmi činnými v trestnom konaní začali spolupracovať aj vyššie hierarchicky postavení členovia zločineckej skupiny „Takáčovci“, na základe ktorých bolo možné uvedenú akciu začať. V jej rámci došlo k vzneseniu obvinenia, okrem iných osôb, aj osobe bývalého riaditeľa Kriminálneho úradu Finančnej správy, bývalému príslušníkovi Policajného zboru a Slovenskej informačnej služby, riaditeľovi odboru zvláštnych policajných činností na Prezídium Policajného zboru.

V súvislosti s rokom 2020 nie je možné opomenúť viaceré trestné stíhania bývalých vysokopostavených predstaviteľov Policajného zboru, vrátane dvoch bývalých prezidentov Policajného zboru, bývalého riaditeľa národnej kriminálnej agentúry či iných jej vrcholných predstaviteľov a funkcionárov.

Pri inom trestnom stíhaní organizovaného zločinu spojeného s tzv. drogovou trestnou činnosťou v Seredi boli obžalovaní aj príslušník Colného kriminálneho úradu a vyšetrovateľ národnej kriminálnej agentúry, ktorí mali poskytovať informácie pre zločineckú skupinu.

3.8. Trestná činnosť ostatných verejných činiteľov (trestné činy osôb, ktoré sú verejnými činiteľmi, v súvislosti s výkonom ich funkcie verejného činiteľa)

Pod trestnou činnosťou ostatných verejných činiteľov možno rozumieť trestné činy páchané osobami, ktoré sú verejnými činiteľmi, mimo príslušníkov ozbrojených bezpečnostných zborov a colníkov, za súčasného splnenia podmienky, že skutok bol spáchaný v súvislosti s výkonom ich funkcie ako verejného činiteľa. Do kategórie trestných činov páchaných verejnými činiteľmi, ktoré realizujú prokurátori okresných prokuratúr a krajských prokuratúr, zaraďujú trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona trestný čin marenia úlohy verejným činiteľom podľa § 327 a § 327a Trestného zákona. Možno však uviesť, že verejní činitelia sa v súvislosti s plnením úloh vo verejnom záujme dopúšťali aj iných trestných činov; najčastejšie išlo o trestný čin subvenčného podvodu podľa § 225 Trestného zákona, trestný čin porušovania právomoci pri správe cudzieho majetku podľa § 237 a § 238 Trestného zákona, trestný čin sprenevery podľa § 213 Trestného zákona, trestný čin machinácie pri verejnom obstarávaní a verejnej dražbe podľa § 266 Trestného zákona, ktoré sú obvykle páchané v súbehu s vyššie uvádzanými trestnými činmi. Prokurátori úradu špeciálnej prokuratúry realizujú trestné stíhania verejných činiteľov najmä pokiaľ ide o korupčnú trestnú činnosť.

Trestné činy ostatných verejných činiteľov predstavujú malý podiel na celkovom počte spáchaných trestných činov, avšak ide o mimoriadne závažnú trestnú činnosť, ktorá má priamy dopad na celú spoločnosť a s tým súvisiacu dôveru občanov v riadne fungovanie štátneho aparátu. Riadny výkon právomoci orgánov činných v trestnom konaní je pri zadokumentovaní, objasňovaní a postihovaní tohto druhu trestnej činnosti kľúčový, nakoľko včasný a efektívny zásah proti takémuto protiprávnemu konaniu je dôležitým kritériom pri rešpektovaní verejnej moci ako celku.

Okresné prokuratúry a krajské prokuratúry evidujú za rok 2020 pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona 15 stíhaných osôb v osemnástich trestných veciach a pre trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa podľa § 327 Trestného zákona za rok 2020 jednu stíhanú osobu.

Pre korupčné trestné činy vedené na úrade špeciálnej prokuratúry bolo v roku 2020 stíhaných 189 osôb, čo predstavuje oproti roku 2019 nárast o 50 obvinených. V roku 2020 boli vznesené viaceré obvinenia za korupciu pri nakladaní s verejnými zdrojmi, za korupciu najvyšších štátnych úradníkov, ako aj za korupciu v justícii.

Podiel stíhaných osôb pre tento druh trestnej činnosti na celkovej kriminalite predstavuje 0,62%.

Prokurátori okresných prokuratúr a krajských prokuratúr v roku 2020 pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona obžalovali šesť osôb, pre trestný čin marenia úlohy verejného činiteľa podľa § 327 Trestného zákona jednu osobu. V roku 2020 boli pre trestný čin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona odsúdené štyri osoby, pri trestnom čine marenia úlohy verejného činiteľa podľa § 327 Trestného zákona nedošlo k odsúdeniu žiadnej osoby. V roku 2020 bolo jednej osobe vznesené obvinenie pre prečin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. c) v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona, ktorá sa trestného činu dopustila v postavení prokurátora.

V roku 2020 došlo k doposiaľ bezprecedentnému rozkrytiu závažnej korupčnej činnosti v oblasti justície. Obvinenie v prípade korupcie sudcov bolo vznesené sudcom v obvode Krajského súdu v Bratislave, Krajského súdu v Žiline, ale aj Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“). V roku 2020 tiež v rámci vyššie spomínanej akcie Božie mlyny, došlo k vzneseniu obvinenia a väzobnému stíhaniu v tom čase špeciálneho prokurátora.

Z iných verejných činiteľov pôsobiach vo vysokých funkciách v rôznych štátnych orgánoch a organizáciách je potrebné spomenúť korupčnú trestnú činnosť, a to aj v súbehu s inou trestnou činnosťou (najmä legalizáciou príjmu z trestnej činnosti či machináciami pri verejnom obstarávaní), pre ktorú bolo vznesené obvinenie napríklad osobám pôsobiacim vo vrcholných funkciách Pôdohospodárskej platobnej agentúry, či bývalému predsedovi Správy štátnych hmotných rezerv.

Pokiaľ ide o trestné oznámenia podávané na verejných činiteľov v roku 2020, ale aj v predchádzajúcich rokoch, vo výraznej miere (v stovkách vecí) sa vyskytovali oznámenia na rôzne osoby s rozhodovacou právomocou (napr. sudcovia, prokurátori, policajti, zamestnanci štátnych orgánov), ktorí v príslušnom konaní nerozhodli podľa predstáv oznamovateľov. Prevažná väčšina trestných oznámení je policajnými orgánmi odmietnutá postupom podľa § 197 ods. 1 písm. d) Trestného poriadku, čo je odôvodnené najmä tým, že sa oznamovatelia snažia cestou trestného konania zabezpečiť si plnenie svojich požiadaviek, ktoré im príslušným orgánom neboli priznané, prípadne pred podaním trestného oznámenia nevyužijú všetky zákonné prostriedky civilného práva, alebo došlo k odstráneniu protiprávneho konania, či už zásahom príslušného kontrolného orgánu alebo zásahom prokurátora prostriedkami prokurátora pri výkone dozoru v oblasti verejnej správy. Možno ustáliť, že podávateľmi mnohých trestných oznámení sú účastníci správneho konania, ktorí majú za to, že bolo nezákonným postupom štátneho orgánu zasiahnuté do ich práv alebo boli ukrátení na svojich právach z dôvodu nečinnosti štátneho orgánu.

Okrem už štandardne napádaných postupov pri prevode majetku štátu orgánmi obcí a miest, došlo v posledných rokoch k výraznému nárastu stavebnej činnosti v rámci celého územia Slovenskej republiky, čo prirodzene vyústilo do zvýšenej zaťaženia a rozdielnosti v rozhodovacej činnosti jednak príslušných obcí a miest, ktoré pôsobnosť stavebných úradov vykonávajú v rámci preneseného výkonu štátnej správy, ako aj príslušných odborov okresných úradov, najmä katastrálneho odboru, odboru starostlivosti o životné prostredie a odboru výstavby a bytovej politiky. V praxi sú v spomenutých prípadoch podávané trestné oznámenia na primátorov miest, starostov obcí a mestských častí, vec vybavujúcich referentov stavebných oddelení, zamestnancov odborov, prípadne sú podávané podnety na uplatnenie právnych prostriedkov dozoru prokurátora pri výkone dozoru v oblasti verejnej správy, alebo obe súčasne. Práve v tejto oblasti je kľúčovou vzájomná kooperácia výkonu pôsobnosti prokurátora na trestnom ako aj netrestnom úseku, ktorí si navzájom odovzdávajú poznatky zistené pri výkone dozoru, ako aj iniciatívne, z úradnej povinnosti, preskúmajú správne konania, v ktorých mohlo dôjsť k porušeniu zákona alebo k nečinnosti.

Z pohľadu vyvodenia trestnej zodpovednosti proti konkrétnym osobám, a teda preukázania naplnenia znakov skutkovej podstaty trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 Trestného zákona, sa z hľadiska dokazovania javí ako najproblematickejšie preukázanie, že verejný činiteľ konal „v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech“, čím je vyjadrený motív konania páchatel'a, ako zložka subjektívnej stránky jeho konania. Súčasne možno poukázať na akýsi trend zbavovania sa zodpovednosti podozrivých osôb s odkázaním na skutočnosť, že „išlo o kolektívne rozhodnutie“, prípadne s odkazom na „názor prejavovaný poradným orgánom“, alebo s odôvodnením „ja som laik, to chystal odborný referent“. Dokazovanie predmetnej trestnej činnosti je mimoriadne náročné, nakoľko sa mnohokrát jedná o sofistikované konanie vzdelaných osôb, kedy je nevyhnutné zodpovedať množstvo odborných otázok z rôznych oblastí, ako aj vypočítať svedkov skutku, ktorí sú potenciálnymi páchatel'mi danej trestnej činnosti, prípadne majú motiváciu sa navzájom kryť, nakoľko cítia spoluzodpovednosť za vzniknuté porušenie zákona alebo nečinnosť. Páchanie tohto druhu trestnej činnosti je vo veľkej miere motivované finančným prospechom, z dôvodu ktorého často dochádza k prieniku s možným naplnením skutkovej podstaty niektorého z korupčných trestných činov.

Z hľadiska zhodnotenia aplikačných problémov možno konštatovať, že nie sú evidované poznatky, ktoré by nasvedčovali tomu, že by aplikačné problémy boli spôsobené súčasnou právnou úpravou. Predmetnú trestnú činnosť možno bezpochyby zaradiť medzi kriminalitu vyznačujúcu sa nízkou objasnenosťou, spočívajúcou najmä v jej neskorom ohlasovaní, sofistikovanosti páchatel'ov a neochote kľúčových svedkov spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní. V budúcnosti by k jej efektívnemu odhaľovaniu a postihnutiu prispelo zvýšenie spolupráce s odborníkmi v danej oblasti - využívanie odborných konzultantov, zabezpečovanie odborných vyjadrení, znaleckých posudkov, najmä za účelom odbremenenia orgánov činných v trestnom konaní a následne súdov zo zodpovedania odborných otázok, najmä technického charakteru, navýšenie spolupráce trestného a netrestného úseku prokuratúry, rozšírenie využívania inštitútu poskytovania ochrany oznamovateľom protispoločenskej činnosti v rámci trestného konania v zmysle zákona č. 54/2019 Z. z. o ochrane oznamovateľov protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

4. Činnosť prokuratúry v trestnej oblasti

4.1. Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní

Činnosť prokuratúry pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní

Oprávnenie prokurátora vykonávať dozor nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní ako súčasť oprávnení prokuratúry vyplýva z čl. 149 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), z § 4 ods. 1 písm. a) zákona o prokuratúre a z § 230 ods. 1 Trestného poriadku.

Dozorová činnosť prokurátorov sa odzrkadľuje najmä vo využívaní ustanovenia § 230 Trestného poriadku. Využívaním oprávnení uvedených v § 230 ods. 2 Trestného poriadku si prokurátori zabezpečujú prehľad o stave vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania v konkrétnych trestných veciach a realizáciou týchto oprávnení účinne ovplyvňujú priebeh vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, prípadne odstraňujú zistené nedostatky a pochybenia policajtov. Najúčinnjšími oprávneniami prokurátorov sú previerky vyšetrovacích spisov a na tieto nadväzujúce záväzné pokyny prokurátorov, vydávané za účelom usmernenia postupu policajtov v priebehu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, ukladané formou opatrení. Neopomenuteľným oprávnením, ktoré je prokurátormi uplatňované pri zistení pochybení v rozhodovaní policajtov, je zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajtov postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku. Efektívnym oprávnením prokurátora je aj jeho účasť na úkonoch policajta, počas ktorých môže prokurátor priamo usmerňovať činnosť policajta, či vykonať úkon aj osobne a zabezpečiť tak náležité a zákonné vykonanie úkonu.

Najvyššia aktivita prokurátorov bola aj v roku 2020 zameraná na previerkovú činnosť podľa § 230 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku. V roku 2020 vykonali prokurátori celkom 74 102 individuálnych previerok vyšetrovacích spisov, čo je medziročný pokles o 5%. Najaktívnejšiu previerkovú činnosť vykonávali prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry Bratislava a Krajskej prokuratúry Banská Bystrica. Súčasne je potrebné uviesť, že počet vykonaných individuálnych previerok vyšetrovacích spisov je jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2020 bol stanovený v počte vykonania 55 000 previerok, ktorý bol nielenže naplnený, ale výrazne prekročený (o 34,7%). Previerky stavu vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania plnia dôležitú úlohu pri výkone dozoru prokurátora v prípravnom konaní. Prokurátor je prostredníctvom ich vykonávania oboznámený s trestnou vecou, o vykonaní každej previerky spíše záznam, ktorého súčasťou v prevažnej miere sú aj konkrétne pokyny policajtovi k ďalšiemu priebehu vykonávania vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, či upozornenia na prípadné nedostatky alebo pochybenia v činnosti policajta, týkajúce sa skutkových ale i formálno-právnych nedostatkov, ako aj návrhy na ich riešenie či odstránenie. Pri vykonávaní previerok prokurátori vždy analyzujú zákonnosť a správnosť vykonaných vyšetrovacích úkonov či vydaných rozhodnutí, ako aj dbajú na zabezpečenie bezprieťahového vykonávania vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania a za tým účelom zisťujú prípadné dôvody prieťahov vo vyšetrovaní alebo skrátenom vyšetrovaní a vyhodnocujú, či tieto boli zavinené policajtom alebo objektívnymi dôvodmi.

Okrem previerkovej činnosti priebeh prípravného konania, najmä jeho zákonnosť a plynulosť, usmerňujú prokurátori tiež vydávaním záväzných pokynov prokurátora podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, ktorými prokurátor záväzne upravuje ďalší postup policajta vo vyšetrovaní alebo v skrátrenom vyšetrovaní, pričom takéto záväzné pokyny prokurátora sú súčasťou vyšetrovacieho spisu. V období roku 2020 bolo prokurátormi vydaných celkom 19 828 záväzných pokynov podľa § 230 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, čo predstavuje medziročný pokles o 0,7%. Najviac záväzných pokynov bolo uložených prokurátormi z obvodov Krajskej prokuratúry Prešov a Krajskej prokuratúry Trnava. Aj počet vydaných záväzných pokynov prokurátora je jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2020 bol stanovený v počte vydania 18 000 záväzných pokynov, ktorý bol prekročený o viac ako 10%.

Napriek vykonávaniu previerkovej činnosti prokurátormi a vydávaniu záväzných pokynov, boli prokurátori aj v roku 2020 nútení pristúpiť k ďalšiemu oprávneniu prokurátora podľa § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku, a to k vráteniu veci policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteneho vyšetrovania s pokynom. Dôvodom takého postupu boli predovšetkým porušenia procesných práv obvinených, obhajcov alebo poškodených, nedostatočné splnenie záväzných pokynov prokurátora, nedostatočné objasnenie skutkových okolností vecí, nedostatky pri záverečnom preštudovaní spisového materiálu po ukončení vyšetrovania alebo skráteneho vyšetrovania, či zistenia iných procesných pochybení policajtov. Prokurátori v roku 2020 vrátili policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteneho vyšetrovania s pokynmi podľa § 230 ods. 2 písm. d) Trestného poriadku celkom 2 192 vecí, čo predstavuje medziročný pokles o 4,9%.

Neoddeliteľnou súčasťou dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v prípravnom konaní je aj uplatňovanie oprávnenia prokurátora podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku, ktorým je prokurátor oprávnený zrušiť nezákonné alebo neopodstatnené rozhodnutie policajta. Vo väčšine prípadov medzi dôvody, ktoré vedú prokurátorov k uplatneniu daného postupu, treba zaradiť konštatovanie nedostatočnej objasnenosti skutkových zistení v rozsahu potrebnom pre vydanie konkrétneho procesného rozhodnutia policajta, zistenie formálnych nedostatkov v rozhodnutí policajta, vrátane arbitrárnosti jeho odôvodnenia. V prípade uznesení policajta o začatí trestného stíhania alebo o vznesení obvinenia išlo o zistenie nedostatkov vo formulácii skutkových viet, ktoré veľakrát nenapĺňajú obligatórne znaky skutkovej podstaty stíhaného trestného činu. Počas roku 2020 prokurátori postupom podľa § 230 ods. 2 písm. e) Trestného poriadku zrušili ako nezákonných alebo neopodstatnených 2 834 rozhodnutí policajta, čo predstavuje medziročný nárast o 1,9%.

Neopomenuteľnou činnosťou prokurátora je aj rozhodovanie prokurátora o sťažnostiach proti uzneseniam policajta, ktorých rozhodnutie zveruje Trestný poriadok do právomoci prokurátora v ustanoveniach § 193 a § 194 Trestného poriadku, prostredníctvom ktorých rovnako dochádza k realizácii dozoru prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní. V roku 2020 prokurátori rozhodovali celkom o 9 276 podaných sťažnostiach, čo predstavuje medziročný nárast o 1%. V prevažnej väčšine, tak ako v predchádzajúcich rokoch, išlo o rozhodnutie podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, teda sťažnosť bola prokurátorom zamietnutá ako nedôvodná (7 713 rozhodnutí, čo predstavuje medziročný nárast o 2,9%). Druhým kvantitatívne najčastejším rozhodnutím prokurátora o sťažnosti bolo

zrušenie napadnutého rozhodnutia podľa § 194 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku (1 151 rozhodnutí, čo predstavuje medziročný pokles o 8,9%).

Z hľadiska účinnosti resp. efektívnosti použitia oprávnení prokurátora v rámci dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní je potrebné upriamiť pozornosť na oprávnenie prokurátora zúčastniť sa na vykonávaní úkonov policajta podľa § 230 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku, prostredníctvom ktorého je možné ovplyvniť priamo prebiehajúci úkon policajta, a tak zabezpečiť efektívne a zákonné vykonanie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, najmä v skutkovo zložitých či procesne náročných konaniach. V období roku 2020 sa prokurátori zúčastnili celkovo 6 084 úkonov policajta, čo predstavuje medziročný nárast o 2,3%. Najviac aktívnymi v tomto smere boli prokurátori z obvodov Krajskej prokuratúry Košice a Krajskej prokuratúry Prešov. Počet účastí prokurátora na úkonoch policajta je taktiež jedným z merateľných ukazovateľov z programovej štruktúry generálnej prokuratúry, pričom samotný cieľ na rok 2020 bol stanovený v počte 3 000 účastí na úkonoch policajta, ktorý bol výrazne prekročený (viac ako o 100%).

Pri vyhodnotení použitia jednotlivých oprávnení prokurátora v porovnaní s predchádzajúcim obdobím je potrebné prihliadať na medziročný pokles nápadu trestných spisov v prípravnom konaní, ktorý predstavoval 6,5% na 57 244 spisov; medziročný pokles počtu vybavených spisov predstavoval 7,8% na 61 767 spisov. Aj napriek uvedenému poklesu nápadu vecí si prokurátori aj naďalej udržali vysokú mieru aktivity pri výkone dozoru nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní, keďže vo všetkých činnostiach, ktoré záviseli od ich aktivity (výkon previerkovej činnosti, ukladanie záväzných pokynov prokurátora, účasť prokurátorov na úkonoch policajta), je možné konštatovať, že aj vzhľadom k poklesu počtu napadnutých vecí v roku 2020 sa ich aktivita v jednotlivých veciach zvýšila. Uvedené je pozitívne najmä za tej situácie, že prokurátori po väčšinu roku 2020 vykonávali svoje funkcie za obtiažnych podmienok vyplývajúcich s protiepidemiologických opatrení v súvislosti ochorením COVID-19.

Taktiež je potrebné pozitívne vnímať uplatňovanie iných vyššie citovaných oprávnení prokurátora, ktorých kvantifikácia výkonu nie je závislá od činnosti prokurátora (vrátenie veci policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, zrušovanie nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajta, rozhodovanie o sťažnostiach). Vzhľadom na to, že je potrebné konštatovať pokles vrátených vecí policajtovi na doplnenie vyšetrovania alebo skráteného vyšetrovania, mierny nárast zrušených nezákonných alebo neopodstatnených rozhodnutí policajta a pokles zrušených uznesení policajta na podklade sťažnosti, je možné prijať záver, že uvedené kvantifikačné údaje odzrkadľujú medziročné skvalitnenie práce policajtov.

Odklony v trestnom konaní

Prokurátori uzavreli v roku 2020 dohodu o vine a treste podľa § 232 Trestného poriadku s 1 356 obvinenými, čo je o 510 obvinených menej, než v roku 2019. K podmienecnému zastaveniu trestného stíhania podľa § 216 Trestného poriadku došlo v roku 2020 proti 1 129 obvineným, čo je o 164 obvinených menej, než v roku 2019. K schváleniu zmieru a následne k zastaveniu trestného stíhania podľa § 220 Trestného poriadku došlo v roku 2020 proti 427 obvineným, čo je o 64 obvinených menej ako v roku 2019.

Na základe uvedeného možno konštatovať, že na prokuratúre došlo v roku 2020 k zníženiu využitia inštitútu uzavretia dohody o vine a treste podľa § 232

Trestného poriadku, oproti roku 2019 až o 27%. Uvedený výrazný pokles realizácie konaní o dohode o vine a treste uzatvorenej prokurátorom s obvineným možno pripísať prijatým protipandemickým opatreniam v súvislosti s ochorením COVID-19, okremi iného aj opatreniam obmedzujúcim vstup cudzích osôb do priestorov prokuratúry.

Prietahy v prípravnom konaní

Pre posúdenie a vyhodnotenie rýchlosti prípravného konania a prietahov v prípravnom konaní je významná dĺžka od začatia trestného stíhania, resp. od vznesenia obvinenia, do rozhodnutia v prípravnom konaní. Pokiaľ ide o zhodnotenie prietahov v prípravnom konaní treba konštatovať, že najčastejším a objektívnym dôvodom prietahov v roku 2020 bola pandemická situácia v súvislosti s ochorením COVID-19 a z nej vyplývajúca nevyhnutnosť dodržiavania protiepidemiologických opatrení. V ich dôsledku bolo priebežné vykonávanie úkonov trestného konania problematické. V tejto súvislosti možno uviesť príkaz Prezídia Policajného zboru sp. zn. PPZ-KA30-2020 zo 16.3.2020 obsahujúci opatrenia vzťahujúce sa na príslušníkov polície súvisiace s ochorením COVID-19, na základe ktorých pracovali policajti v podstate počas celého roku 2020 v obmedzenom režime, čo ovplyvňovalo rýchlosť vykonávania úkonov trestného konania.

Na prokuratúrach v rámci celej Slovenskej republiky bolo v roku 2020 evidovaných celkovo 2 939 vecí, kde prípravné konanie trvá viac ako 1 rok, 974 vecí, kde prípravné konanie trvá viac ako 2 roky a 829 trestných vecí, v ktorých prípravné konanie trvá viac ako 3 roky. V porovnaní s rokom 2019 ide v trestných veciach starších ako 1 rok o nárast o 9,94%, v trestných veciach starších ako 2 roky o nárast o 13,76% a v trestných veciach starších ako 3 roky o nárast o 11,70%. Uvedené štatistické údaje v sledovanom období možno hodnotiť najmä v kontexte pandémie ochorenia COVID-19 a s ňou súvisiacimi opatreniami. Vyšetrovatelia Policajného zboru a poverení príslušníci Policajného zboru mali aj po zmiernení uvedených opatrení problémy zabezpečiť jednotlivé stránky na výsluchy a iné úkony trestného konania, nakoľko tieto sa v mnohých prípadoch odmietli dostaviť na úkony s odvolaním sa na nepriaznivú epidemiologickú situáciu. Zároveň došlo v posudzovanom období k výraznému predĺženiu realizácie právnej pomoci, resp. jej nevybaveniu z dôvodu opatrení prijímaných v jednotlivých štátoch sveta v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19, čo malo za následok, že prípravné konanie vo viacerých prípadoch nemohlo byť skončené. V dôsledku uvedeného a v kombinácii s ďalšími vyššie rozvedenými faktormi došlo vo všetkých kategóriách neskončených vecí v roku 2020 k miernemu nárastu ich počtu.

Najčastejšie dôvody predlžovania konania sú notoricky a opakovane diskutované a spočívajú v týchto hlavných faktoroch:

- dĺžka trvania vypracovania znaleckých posudkov, ktorá je ovplyvňovaná osobou znalca, zložitou posudku, ako aj odborom, v ktorom má byť posudok vypracovaný (najmä odbory písomoznalectvo, ekonomika a manažment, odvetvie účtovníctvo a daňovníctvo, kriminalistická genetická analýza, zdravotníctvo a farmácia),
- neprimeraná dĺžka vybavovania žiadostí o právnu pomoc - dĺžka vybavovania právnych pomoci je ovplyvňovaná štátom, ktorý dožiadanie o právnu pomoc vybavuje (problém časového hľadiska je významný pri vybavovaní žiadostí orgánmi napr. Veľkej Británie, Spojených štátov amerických) a taktiež rozsahom požadovaných úkonov vybavovania právnej pomoci; sú napr. prípady právnej

pomoci vo vzťahu k Veľkej Británii pri jej pretrvávajúcom uplatňovaní zásady „*de minimis*“, resp. pri reálnej neochote poskytovať právnu pomoc pri trestných činoch, ktoré vo Veľkej Británii trestnými činmi nie sú (napr. trestný čin zanedbania povinnej výživy),

- preformalizovanosť prípravného konania, pričom niektoré úkony sa opakujú viackrát v rámci predprípravného a prípravného konania, keďže súdy často odmietajú akceptovať úkony vykonané pred vznesením obvinenia a považujú ich za nezákonné,
- účelové využívanie tzv. obštrukčných postupov umožnených Trestným poriadkom obvinenými a obhajcami (rôzne formy podaní a návrhov, namietajúce postup orgánov prípravného konania, nepreberanie zásielok, vyhýbanie sa úkonom trestného konania, účelové ospravedlnenia neúčasti na nariadených úkonoch trestného konania, zmeny obhajcov),
- nemožnosť zabezpečiť osoby na úkony trestného konania (nepreberajú zásielky na nimi uvedenej adrese, resp. adrese pobytu, zdržiavajú sa mimo územia Slovenskej republiky a do miesta trvalého pobytu sa vracajú len zriedka, pričom aj počas pobytu v cudzine sa nezdržiavajú na tom istom mieste),
- vecná náročnosť daná predmetom vyšetrovania a na ňu nadväzujúca zložitá dôkazná situácia, resp. náročné dokazovanie veľkého rozsahu, nutnosť vykonania veľkého počtu procesných úkonov (najmä ekonomická kriminalita, daňové trestné činy, počítačová kriminalita),
- právna úprava rozsahu vyšetrovania podľa § 200 ods. 2 písm. a) Trestného poriadku, pričom neexistuje žiaden racionálny dôvod pre to, aby tie isté veci, ktoré môžu poverení príslušníci Policajného zboru realizovať v skrátenom vyšetrovaní, musel realizovať vo vyšetrovaní vyšetrovateľ Policajného zboru len z dôvodu, že obvinený je vo väzbe, výkone trestu odňatia slobody alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave,
- nedostatočná kvalita vyšetrovania, resp. skráteného vyšetrovania, povrchné vykonávané dôkazné prostriedky policajtmí, nedostatočné zisťovanie skutkového stavu, nedostatočná znalosť merita veci,
- prístup policajtov v trestných veciach, ktorí často nekonajú samostatne alebo konajú bez odbornej znalosti trestnej veci, ktorú vyšetrujú, pričom je potrebné neustále ich usmerňovať záväznými pokynmi, nakoľko rozsah nimi uskutočnených úkonov nebýva vždy dostatočný pre kvalifikované a zákonné rozhodnutie,
- nedôsledná miera využívania inštitútov Trestného poriadku na zabezpečenie osôb na procesné úkony,
- minimálna miera špecializácie vyšetrovateľov Policajného zboru,
- nestabilný personálny stav na policajných súčastiach, kde dlhodobo funguje vysoká fluktuácia policajtov,
- nefungujúca zastupiteľnosť u poverených príslušníkov Policajného zboru a vyšetrovateľov Policajného zboru s výnimkou väzobných vecí, keď poverený príslušník Policajného zboru alebo vyšetrovateľ Policajného zboru čerpá dovolenku, rehabilitáciu, je práceneschopný a podobne, sa počas tejto doby žiadne procesné úkony nevykonávajú.

V porovnaní s rokom 2019 nebolo zaznamenané zlepšenie z pohľadu odstránenia prierahov v prípravnom konaní zo strany policajtov, pričom nedostatky v postupe policajtov a dôvody prierahov boli obdobné aj v roku 2020. Významne boli

ovplyvnené aj šírením pandémie ochorenia COVID-19 a s tým súvisiacimi opatreniami. Tieto sa však opakujú napriek opatreniam zo strany prokurátorov.

Na zabránenie vzniku a odstránenie prietahov v prípravnom konaní je potrebné striktne trvať na doposiaľ prijatých opatreniach, a to najmä vykonávaním aktívneho dozoru prokurátora a využívaním zákonných dozorových opatrení. Prokurátor je povinný dôsledne vyhodnocovať potrebu a opodstatnenosť vykonávania konkrétnych úkonov dokazovania, ktoré môžu spôsobiť prietahy v prípravnom konaní (najmä potrebu znaleckého dokazovania či právnej pomoci), ale tiež trvaním na včasnom vykonávaní úkonov a plnení pokynov prokurátora policajtom.

Rovnako je v tejto súvislosti potrebné zvýšiť aktivitu nadriadených prokurátorov a bezprostredne nadriadených prokurátorov, a to najmä kontrolu vecí starších ako jeden rok, nariaďovaním správovej povinnosti v týchto veciach, kontrolovaním dodržiavania lehôt na vybavenie konečných návrhov policajtov a návrhov na realizáciu právnych pomoci, lehôt na vybavenie návrhov, žiadostí a sťažností.

V záujme odstránenia prietahov v prípravnom konaní generálny prokurátor na porade s krajskými prokurátormi uložil krajským prokurátorom prijať zásadné opatrenia na zvrátenie nepriaznivého stavu a elimináciu týchto prietahov v konaniach. Plnenie opatrení bude pravidelne kontrolované priamo generálnym prokurátorom.

4.2. Činnosť prokuratúry v súdnom konaní

Činnosť prokuratúry v súdnom konaní

V roku 2020 bolo súdmi na území Slovenskej republiky odsúdených 23 218 osôb, oslobodených bolo 626 osôb. V porovnaní s rokom 2019 prišlo k poklesu počtu odsúdených (v roku 2019 to bolo 26 227 osôb) a počtu oslobodených (v roku 2019 to bolo 938 osôb). Tiež klesol počet obžalovaných osôb - v roku 2020 bolo obžalovaných 26 206 osôb a v roku 2019 ich bolo 27 443.

Súdy v roku 2020 podmienene zastavili trestné stíhanie proti 133 osobám a v roku 2019 proti 116 osobám. V roku 2020 súdy schválili zmier u 102 osôb a v roku 2019 u 100 osôb. Dohodu o vine a treste uzatvorenú medzi prokurátorom a obvineným v roku 2020 súdy schválili u 1 576 obvinených osôb a v roku 2019 takto postupovali u 1 785 obvinených. Trestné stíhanie bolo súdmi zastavené v roku 2020 proti 207 osobám a v roku 2019 súdy takto postupovali proti 241 obžalovaným. Počet postúpených vecí zo strany súdov iným orgánom na prejednanie priestupku alebo iného správneho deliktu, resp. na prejednanie v disciplinárnom konaní v roku 2020 bol 105 a v roku 2019 súdy obdobným spôsobom rozhodli v 133 trestných veciach.

Iba v nepatrnom množstve súdy odmietli obžalobu a vrátili vec do prípravného konania prokurátorovi z dôvodu odstránenia procesných pochybení. V roku 2020 takto súdy postupovali v 18 trestných veciach (v roku 2019 v 23 trestných veciach).

V roku 2020 využívali prokurátori v súdnom konaní v primeranom rozsahu zákonné oprávnenie podávať riadne opravné prostriedky proti prvostupňovým rozhodnutiam súdov. Celkovo bolo podaných 1 141 odvolaní (v roku 2019 to bolo 1 649 odvolaní). Z celkového počtu podaných odvolaní súdy druhého stupňa vyhovel 507 odvolaniam (v roku 2019 bol počet úspešných odvolaní 558) a 537 podaných odvolaní bolo zamietnutých (v roku 2019 súdy nevyhovel 682 odvolaniam). Proti rozhodnutiam súdov bolo prokurátormi v roku 2020 podaných 219 sťažností (v roku 2019 ich bolo 274). Úspešných bolo 108 sťažností (v roku 2019 to bolo 98), neúspešných bolo 97 sťažností (v roku 2019 ich bolo 77). O ostatných odvolaniach

a sťažnostiach rozhodnuté nebolo. Proti trestným rozkazom bolo prokurátormi v roku 2020 podaných 838 odporov, v roku 2019 ich bolo 784.

Prietahy v súdnom konaní (vrátane sťažností na prietahy v súdnom konaní podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku)

Na trestné konanie súdne, ktoré je obligatórnym štádiom trestného konania, iniciovaným na základe obžaloby alebo iného návrhu prokurátora, sa z hľadiska jeho rýchlosti a plynulosti vzťahujú rovnaké požiadavky ako na iné štádia trestného konania. S týmto procesným štádiom trestného konania je nerozlučne spojený časový aspekt vychádzajúci z čl. 48 ods. 2 ústavy a § 2 ods. 7 Trestného poriadku, v ktorých je implikované právo na verejné prejednanie veci a rozhodnutie bez zbytočných prietahov.

Na dĺžku trvania súdneho konania vplyvajú viaceré determinanty a faktory. Novým a najviac negatívne vplyvajúcim fenoménom na prietahy v súdnom konaní počas roka 2020 bola pandémia ochorenia COVID-19 a s ňou súvisiace protiepidemiologické opatrenia a obmedzenia. Tento determinant sa čiastočne prelína aj s legislatívnou úpravou, nakoľko v dôsledku pandemickej situácie a vzniknutých obmedzení prišlo k čiastočnej regulácii bežného fungovania súdov, a to zákonom č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, na podklade ktorého boli súdy nútené rušiť termíny hlavných pojednávaní a verejných zasadnutí, prípadne hlavné pojednávania a verejné zasadnutia odročiť.

Prokuratúra ako jedna zo strán súdneho konania, nemôže jeho dĺžku zásadným spôsobom ovplyvniť. Prokurátor ako procesná strana má v tomto smere len možnosť podania sťažnosti pre nečinnosť podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku. Sťažnosti prokurátora podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku boli v roku 2020 uplatnené v 136 prípadoch, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje nárast o 34,65%. Pokles v počte podaných sťažností podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku bol zaznamenaný v obvodoch dvoch krajských prokuratúr a nárast v obvodoch šiestich krajských prokuratúr, a to v obvode Krajskej prokuratúry Trnava o 16 sťažností, čo predstavuje 64%, Krajskej prokuratúry Bratislava o 13 sťažností, čo predstavuje 56,52%, Krajskej prokuratúry Prešov o 6 sťažností, čo predstavuje 300%, Krajskej prokuratúry Košice o 5 sťažností, čo predstavuje 71,43%, Krajskej prokuratúry Banská Bystrica o 4 sťažnosti, čo predstavuje 23,53% a Krajskej prokuratúry Nitra o 2 sťažnosti. Najviac sťažností podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku bolo podaných v obvode Krajskej prokuratúry Trnava (41 sťažností), Krajskej prokuratúry Bratislava (36 sťažností), Krajskej prokuratúry Banská Bystrica (21 sťažností), Krajskej prokuratúry Trenčín (15 sťažností) a Krajskej prokuratúry Košice (12 sťažností). Uvedený inštitút bol prokurátormi uplatnený aj v obvodoch Krajskej prokuratúry Prešov (8 sťažností), Krajskej prokuratúry Nitra (2 sťažnosti) a Krajskej prokuratúry Žilina (1 sťažnosť).

Sťažnosti pre nečinnosť podávajú prokurátori v súlade s opatrením generálneho prokurátora č. 9, prijatým na porade generálneho prokurátora z 5. - 6.12.2013, podľa druhu trestného činu (vo veciach, v ktorých je podaná obžaloba za prečin a súd nevykonal v danej trestnej veci žiadny úkon po dobu viac ako 6 mesiacov alebo v trestných veciach, v ktorých je podaná obžaloba za zločin a súd nevykonal v danej trestnej veci žiadny úkon po dobu viac ako jeden rok) a v súlade s opatrením generálneho prokurátora č. 1, prijatým na porade generálneho

prokurátora z 5. - 7.4. 2017 (v trestných veciach, v ktorých súd nekonal o návrhu na obnovu konania dlhšie ako jeden rok). Dĺžka súdnych konaní, ktoré trvajú viac ako 3 roky, je prokurátormi analyzovaná v súlade s opatrením generálneho prokurátora č.10 z porady generálneho prokurátora z 5. - 6.12.2013. V prípade zistenia neodôvodnených prieťahov v súdnom konaní prokurátori reagujú podaním sťažnosti podľa § 55 ods. 3 Trestného poriadku, prípadne zistené prieťahy signalizujú predsedovi príslušného okresného (krajského) súdu alebo prostredníctvom generálneho prokurátora ministrovi spravodlivosti.

Podkladom pre hodnotenie rýchlosti súdneho konania a aktivity prokurátorov v súdnom konaní sú aj nálezy ústavného súdu o priznaných finančných zadošťučineniach za prieťahy, pričom z celkového počtu 295 nálezov v roku 2020, v ktorých ústavný súd vyslovil porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, sa iba 19 nálezov týkalo trestných vecí, čo predstavuje 6,44% zo všetkých nálezov.

Dĺžka konania na súde po podaní obžaloby je výrazne ovplyvnená postojom a aktivitou strán trestného konania. Neúmerná dĺžka trvania súdneho konania bola ovplyvnená aj skutočnosťou, že pri zmene samosudcu alebo zloženia senátu (pri odchode sudcu do dôchodku, pri úmrtí sudcu a pod.) obžalovaní nesúhlasili so zmenou samosudcu alebo zmenou v zložení senátu a hlavné pojednávanie sa muselo vykonať znova (§ 277 ods. 5 Trestného poriadku), čím dochádzalo k opätovnému a opakovanému procesu dokazovania. V tejto súvislosti je potrebné privítať novú, efektívnejšiu právnu úpravu, ktorú priniesla novela Trestného poriadku účinná od 1.1.2021 (zákon č. 312/2020 Z. z. o výkone rozhodnutia o zaistení majetku a správe zaisteného majetku a o zmene a doplnení niektorých zákonov), spočívajúca v zavedení nového ustanovenia § 277a Trestného poriadku, ktorá má ambíciu zefektívniť vykonávanie opätovného dokazovania na novom hlavnom pojednávaní. Primárne sa ňou odstraňuje duplicita vykonávania jednotlivých dôkazných prostriedkov, pokiaľ to nie je vzhľadom na existenciu presne definovaných dôvodov nevyhnutné. Dopad tejto novely Trestného poriadku z hľadiska dĺžky súdneho konania bude možné vyhodnotiť až v nasledujúcom období.

Osobitným spôsobom predlžovania súdneho konania je využívanie „legálnej“ obštrukcie obvineným (obžalovaným), a to využitím ustanovení § 34 ods. 3, § 40 ods. 2 Trestného poriadku o práve žiadať o ustanovenie obhajcu z dôvodu, že nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, kedy v prípade podania takej žiadosti v krátkom čase pred termínom hlavného pojednávania môže obžalovaný zmariť vykonanie tohto úkonu súdu, keďže z ustanovenia § 40 ods. 2 Trestného poriadku vyplýva povinnosť sudcu (predsedu senátu) ustanoviť mu obhajcu aj v prípade, že neexistujú dôvody povinnej obhajoby, avšak vzhľadom na časovú tieseň je následne obtiažne upovedomiť obhajcu o termíne hlavného pojednávania za súčasného zachovania procesných lehôt na vykonanie pojednávania (aspoň päť pracovných dní) a zabezpečiť tak priestor na riadny výkon práv obhajoby. Obžalovaný, ktorému bol obhajca takto ustanovený, má až dodatočnú povinnosť do 30 dní od doručenia opatrenia o ustanovení obhajcu preukázať nedostatok prostriedkov, pričom následne, keď nedostatok prostriedkov nepreukáže, bude obhajca zrušený. Opakované podávanie takýchto žiadostí obžalovaným aktuálna zákonná úprava nijakým spôsobom nelimituje. Trendom predlžovania súdneho konania, najmä zo strany obvinených, je zneužívanie inštitútu námietky zaujatosti podľa § 31 a nasl. Trestného poriadku, či odňatia a prikázania veci podľa § 23 Trestného poriadku, kde obvinení v snahe oddialiť rozhodnutie súdu si vymýšľajú rôzne, v niektorých prípadoch až

absurdné skutočnosti, pričom uplatnenie niektorého z týchto inštitútov vytvára procesnú prekážku ďalšieho konania a rozhodnutia vo veci, až do času právoplatného rozhodnutia o námietke zaujatosti alebo o návrhu na odňatie veci.

K objektívnemu predĺženiu súdneho konania dochádza aj v dôsledku právnej úpravy, a to v prípadoch, keď do úvahy prichádza uloženie súhrnného trestu a je potrebné počkať na nadobudnutie právoplatnosti súdnych rozhodnutí vydaných v iných trestných veciach. K predĺženiu súdneho konania v dôsledku právnej úpravy dochádza aj v prípadoch, keď sa v konaní pred samosudcom v priebehu hlavného pojednávania, alebo v jeho závere zistí, že do úvahy prichádza uloženie súhrnného alebo spoločného trestu k trestu, ktorý bol uložený v konaní pred senátom (§ 349 ods. 2 Trestného poriadku). V takom prípade musí samosudca postúpiť vec senátu s dôsledkami spočívajúcimi vo vykonaní súdneho konania od začiatku. V tejto súvislosti je potrebné rovnako privítať zmenu, ktorú priniesla novela Trestného poriadku účinná od 1.8.2019, v dôsledku ktorej v podstate všetky trestné veci na okresných súdoch prejednáva samosudca (s výnimkou obzvlášť závažných zločinov, za ktoré zákon ustanovuje trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 12 rokov).

V neposlednom rade objektívnou príčinou neskončenia trestnej veci v čo najkratšom možnom čase, je aj dĺžka vypracovania znaleckých posudkov, ktorých výsledky sú často zásadným dôkazom v trestných veciach, bez ktorých v nich nie je možné riadne postupovať a rozhodnúť.

S problematikou prietahov v súdnom konaní súvisí aj osobitné postavenie okresných súdov v sídle krajských súdov ako súdov príslušných jednak na vydanie príkazov pri zaistovacích úkonoch uvedených v § 24 ods. 4 Trestného poriadku, ako aj na konanie o trestných činoch uvedených v § 16 ods. 1 Trestného poriadku, u ktorých sa kumuluje v trestných veciach agenda „bežného“ okresného súdu s agendou podľa § 16 ods. 1 Trestného poriadku a u niektorých okresných súdov aj tzv. „vojenská“ agenda podľa § 16 ods. 2 Trestného poriadku.

Neprehliadnuteľným faktorom a trendom v roku 2020, ktorý výrazne negatívne ovplyvnil súdne konania, a to nielen v trestnej oblasti, bolo stále sa opakujúce nahlasovanie bômb, či bombových útokov na súdoch, čím prišlo k zmareniu viacerých súdnych konaní.

De lege ferenda k rýchlosti súdneho konania by prispelo aj úplné zrušenie ustanovení § 16 ods. 1, ods. 2, § 24 ods. 2, ods. 3 a ods. 4 Trestného poriadku a ustanovenie jednotného pravidla pri určovaní vecnej príslušnosti okresného súdu, ktoré by vychádzalo z ustanovenia § 15 Trestného poriadku.

4.3. Činnosť prokuratúry v prieskumnej agende

Generálny prokurátor v rámci prieskumnej činnosti zabezpečuje nápravu právoplatných rozhodnutí, ktoré boli vydané v rozpore so zákonom. Túto činnosť vykonáva na trestnom úseku na základe dvoch zákonných oprávnení.

V prípravnom konaní je oprávnený podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku zrušiť právoplatné rozhodnutie prokurátora alebo policajta, ak takým rozhodnutím alebo v konaní, ktoré mu predchádzalo, bol porušený zákon. V súdnom konaní je oprávnený podľa § 369 ods. 2 Trestného poriadku podať najvyššiemu súdu dovolanie proti konečnému právoplatnému rozhodnutiu súdu druhého stupňa, z dôvodov taxatívne ustanovených v § 371 ods. 1 písm. a) až n) Trestného poriadku.

Poznatky o porušení zákona generálny prokurátor zisťuje na základe návrhov subjektov konania, najmä obvinených a poškodených, ale aj na základe vlastných informácií prokuratúry, najmä výsledkov dohľadovej činnosti, v rámci ktorej nadriadení prokurátori preskúmavajú zákonnosť rozhodovacej činnosti podriadených prokurátorov a zákonnosť právoplatných súdnych rozhodnutí.

Prieskumná agenda je významná z dvoch základných dôvodov.

V prvom rade slúži na nápravu nezákonných rozhodnutí zasahujúcich do individuálnych práv fyzických osôb a právnických osôb, v druhom rade predstavuje významný prostriedok na zjednocovanie aplikačnej praxe policajtov a prokurátorov v prípravnom konaní a prostredníctvom rozhodnutí najvyššieho súdu vydaných na základe dovolaní generálneho prokurátora aj aplikačnej praxe súdov.

Súčasťou prieskumnej agendy je aj príprava a účasť prokurátorov generálnej prokuratúry na verejných zasadnutiach, na ktorých najvyšší súd rozhoduje o dovolaniach podaných obvinenými, ministrom spravodlivosti a generálnym prokurátorom.

Zrušenie právoplatných rozhodnutí v prípravnom konaní

Rozhodnutie generálneho prokurátora podľa § 363 a nasl. Trestného poriadku predstavuje mimoriadne dôležitý a v podstate jediný právny nástroj, ktorým môže generálny prokurátor vysloviť svoj právny názor a zabezpečiť nápravu nezákonného stavu v konkrétnej trestnej veci, čo má zásadný význam nielen pre dotknuté subjekty trestného konania, ale aj pre jednotnú prax prokurátorov v analogických prípadoch, pretože všetky uznesenia generálneho prokurátora podstatné pre aplikačnú prax sú pravidelne oboznamované na pracovných poradách s podriadenými prokurátormi.

Na rozdiel od minulosti platná právna úprava, vzhľadom na tzv. zákaz negatívnych pokynov (§ 6 ods. 8 zákona o prokuratúre) a vylúčenie inštitútu podnetov v trestnom konaní (okrem podnetov na podanie dovolania), bráni nielen generálnemu prokurátorovi, ale aj ostatným nadriadeným prokurátorom zabezpečiť nápravu nezákonného stavu iným spôsobom.

V roku 2020 generálny prokurátor vybavil 523 trestných vecí (v roku 2019 to bolo 457 trestných vecí), v ktorých obvinení, poškodení a ďalšie subjekty považovali právoplatné rozhodnutia prokurátorov a policajtov za nezákonné a žiadali ich zrušiť.

Dlhodobu najviac návrhov podávajú obvinení (viac ako 80% zo všetkých podaných návrhov); v roku 2020 podali 523 návrhov, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2019 nárast o 66 návrhov.

Generálny prokurátor v roku 2020 zrušil 85 právoplatných uznesení, čo predstavuje akceptáciu 16% z celkového počtu podaných návrhov (v roku 2019 bolo zrušených 88 právoplatných uznesení, čo predstavuje 19%).

Z uvedeného počtu bolo zrušených 55 právoplatných uznesení prokurátora a 30 právoplatných uznesení policajta.

Počet zrušených uznesení prokurátorov podstatne prevyšuje počet zrušených uznesení policajtov jednak preto, že podľa Trestného poriadku len prokurátor je oprávnený meritórne rozhodnúť v trestnej veci, v ktorej došlo k vzneseniu obvinenia konkrétnej osobe (zastaviť trestné stíhanie, podmienene zastaviť trestné stíhanie, postúpiť vec orgánu príslušnému konať o priestupkoch, iných správnych deliktoch alebo disciplinárnych previneniach a pod.) a jednak preto, že ako druhostupňový orgán

rozhoduje o takmer všetkých sťažnostiach strán konania podaných proti uzneseniam vydaným policajtami. Naproti tomu policajti rozhodujú uznesením len o dielčích otázkach trestného konania, napr. o pribratí znalca, uložení poriadkovej pokuty, námietke zaujatosti smerujúcej proti nim a pod.

Z hľadiska jednotlivých krajských prokuratúr v roku 2020 bolo najviac zrušených uznesení z obvodu Krajskej prokuratúry Košice (18) a z obvodu krajských prokuratúr v Bratislave a v Prešove (zhodne po 16). V obvodoch ostatných krajských prokuratúr boli zrušené priemerne 3 uznesenia.

V roku 2020 bolo zrušených 15 meritórnych uznesení (postúpenie veci na priestupkové konanie, zastavenie trestného stíhania, podmienené zastavenie trestného stíhania a zmier) a 61 uznesení o vznesení obvinenia. V roku 2019 to bolo 12 meritórnych uznesení a 62 uznesení o vznesení obvinenia.

Pokiaľ ide o uznesenia o vznesení obvinenia, v prevažnej miere boli zrušené len druhostupňové napadnuté uznesenia prokurátorov, ktorými zamietli sťažnosti obvinených podľa § 193 ods. 1 písm. a), b) alebo c) Trestného poriadku a súčasne im bolo uložené znovu rozhodnúť o sťažnosti v súlade so zákonom, za odstránenia generálnym prokurátorom špecifikovaných nedostatkov, pre ktoré k zrušeniu došlo.

Vo veciach úradu špeciálnej prokuratúry generálny prokurátor v roku 2020 v siedmich prípadoch rozhodol o zrušení uznesenia o vznesení obvinenia, pričom v štyroch veciach zrušil nielen druhostupňové uznesenie prokurátora, ale aj prvostupňové uznesenie policajta o vznesení obvinenia. V roku 2019 to bolo osem vecí, z ktorých v troch prípadoch zrušil druhostupňové uznesenie prokurátora a aj prvostupňové uznesenie policajta o vznesení obvinenia.

Dôvody zrušenia právoplatných rozhodnutí prokurátorov a policajtov sú rôznorodé. Hlavné nedostatky spočívajú v nesprávnom hodnotení vykonaných dôkazov, neúplnosti skutkových zistení, nesprávnom právnom posúdení skutku, porušení práva obvineného na obhajobu, arbitrárnosti rozhodnutí a chybnéj interpretácii a aplikácii zákonných ustanovení.

Viacere z nedostatkov zistených generálnym prokurátorom predstavujú také podstatné vady konania, ktoré už nie je možné odstrániť v jeho ďalšom priebehu, pričom spočívajú v porušení procesných aj hmotnoprávných ustanovení. V ich dôsledku by po eventuálnom podaní obžaloby súdu neostalo iné, ako obžalobu odmietnuť alebo obžalovaného oslobodiť spod obžaloby, čo následne okrem iného môže zakladať zodpovednosť prokuratúry podľa zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov.

Z hľadiska dodržiavania procesných ustanovení generálny prokurátor opakovane zistil, že obvinenie bolo vznesené bez toho, aby pre skutok bolo začaté trestné stíhanie podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku, napríklad policajt a prokurátor sa mylne domnievali, že postačuje už vydané uznesenie o začatí trestného stíhania pre iný skutok, hoci sporný skutok bol spáchaný až po jeho vydaní. Taký postup je v zmysle súdnej praxe a ustálenej rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu nezákonný.

Rovnako závažný nedostatok predstavovalo vznesenie obvinenia pre skutok, pre ktorý už bol páchatel právoplatne odsúdený, teda trestnému stíhaniu obvineného bránila prekážka právoplatne rozhodnutej veci /§ 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku/.

Opakovane, aj keď v podstatne menšej miere ako v minulosti, sa vyskytol nedostatok spočívajúci v tom, že trestné stíhanie rovnako ako vznesenie obvinenia vychádzali z nezákonne zadovážených podkladov, keď policajt vykonal úkony podľa zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore, hoci bol povinný postupovať podľa Trestného poriadku.

Podstatný opakovane zistený nedostatok spočíva v porušení tzv. funkčnej príslušnosti na konanie, keď o sťažnosti rozhodol prokurátor, hoci o nej mal rozhodnúť jeho nadriadený prokurátor. Ide o prípady, kedy na vydanie uznesenia policajta dal pokyn alebo súhlas ten istý prokurátor, ktorý následne sám rozhodol o sťažnosti.

Ďalší pomerne často sa opakujúci nedostatok spočíva v arbitrárnosti uznesení prokurátorov rozhodujúcich o sťažnosti. Ústavný súd a EŠLP v rámci svojej rozhodovacej činnosti vymedzili obsah pojmu „arbitrárne rozhodnutie“, ktorého dôsledkom je porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Tento dôvod býva naplnený vtedy, keď prokurátor v rámci svojho uznesenia nedá žiadnu alebo len nedostatočnú odpoveď na relevantné sťažnostné námietky. Výnimočne sa vyskytol aj prípad, kedy prokurátor síce rozhodol v zmysle zákona, ale bez toho, aby by prihliadol na sťažnostné dôvody, pretože o nich nevedel (vyšetrovateľ mu ich opomenul predložiť).

Z hľadiska hmotnoprávneho sa opakovane vyskytli zásadné nedostatky pri právnom posúdení skutku spočívajúce v tom, že absentoval jeden alebo viacero formálnych znakov skutkovej podstaty trestného činu, v dôsledku čoho vznesenie obvinenia bolo nezákonné, pretože skutok nebol trestným činom.

Generálny prokurátor v roku 2020 nevyhovel 360 návrhom (v roku 2019 nevyhovel 186 návrhom) z dôvodu, že nezistil porušenie zákona právoplatným rozhodnutím alebo konaním, ktoré mu predchádzalo, alebo preto, že uplynula zákonom ustanovená lehota 6 mesiacov na zrušenie napadnutého rozhodnutia alebo preto, že návrh podal neoprávnený subjekt trestného konania.

Dovolania

Generálna prokuratúra v roku 2020 konala v 594 trestných veciach (v roku 2019 v 724 trestných veciach), v ktorých bol podaný podnet na podanie dovolania alebo v ktorých obvinení sami podali dovolanie na súd.

Podstatnú časť podnetov na podanie dovolania, rovnako ako v minulosti, podali obvinení. V roku 2020 generálny prokurátor pre neopodstatnenosť odložil 158 podnetov (v roku 2019 bolo odložených 198 podnetov). Generálny prokurátor v roku 2020 podal šesť dovolaní (v roku 2019 bolo podaných 15 dovolaní), všetky v neprospech obvineného. Najvyšší súd do konca roku 2020 vyhovel trom dovolaniam a jedno dovolanie odmietol. V ostatných prípadoch do konca roku 2020 nebolo rozhodnuté (v roku 2019 najvyšší súd vyhovel siedmym dovolaniam a dve dovolania odmietol).

Dovolania podané generálnym prokurátorom sa opierajú predovšetkým o dva zákonom ustanovené dôvody: 1) ak je rozhodnutie založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo 2) ak bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon za prejednávany trestný čin nepripúšťa.

Generálny prokurátor v roku 2020 v deviatich trestných veciach podnetom požiadal ministerku spravodlivosti o podanie dovolania v prípadoch, v ktorých sám

nedisponuje oprávnením podať dovolanie. Ministerka spravodlivosti v siedmych trestných veciach podnetu vyhovel a podala dovolanie, jednému podnetu nevyhovela a v jednom prípade do konca roku 2020 nerozhodla.

5. Základné údaje o činnosti prokuratúry v trestnej oblasti na úseku právneho styku s cudzinou

Agendu právneho styku s cudzinou vybavuje na generálnej prokuratúre 10 prokurátorov a na krajských prokuratúrach spolu 35 prokurátorov. Na väčšine krajských prokuratúr prokurátori medzinárodných oddelení vybavujú okrem medzinárodnej agendy súčasne agendu dohľadu nad dodržiavaním zákonnosti v prípravnom konaní v iných trestných veciach, prípadne tzv. zonálnu činnosť. Na okresných prokuratúrach vykonávajú agendu právneho styku s cudzinou prokurátori – špecialisti (v počte jeden, resp. dvaja) v súlade s pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2015 z 20.10.2015 o zriadení špecializácie prokurátorov pre právny styk s cudzinou a medzinárodnú justičnú spoluprácu v trestných veciach. Okrem agendy právneho styku s cudzinou vybavujú prokurátori – špecialisti na okresných prokuratúrach aj bežnú trestnú agendu.

V roku 2020 na medzinárodný odbor generálnej prokuratúry napadlo 1 441 trestných vecí v agende právneho styku s cudzinou, o 315 trestných vecí menej ako v roku 2019 (1 756).

Na Krajskú prokuratúru Bratislava v roku 2020 napadlo 1 009 trestných vecí (v roku 2019 – 1099), na okresné prokuratúry v jej obvode napadlo 1 393 trestných vecí (v roku 2019 – 1 296). Spolu bol celkový nápad 2402 trestných vecí, ktorý je porovnateľný s rokom 2019 (2 395 trestných vecí).

Na Krajskú prokuratúru Trnava napadlo 451 trestných vecí (v roku 2019 – 563), na okresné prokuratúry v jej obvode 1097 trestných vecí (v roku 2019 – 1 230). Spolu 1 548 trestných vecí (v roku 2019 – 1 793), čo predstavuje v porovnaní s rokom 2019 pokles o 245 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Trenčín napadlo 851 trestných vecí (v roku 2019 – 1 787), na okresné prokuratúry v jej obvode 499 trestných vecí (v roku 2019 – 754). Spolu 1 350 trestných vecí (v roku 2019 – 2 541), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje výrazný pokles, a to až o 1 191 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Nitra napadlo 771 trestných vecí (v roku 2019 – 831), na okresné prokuratúry v jej obvode 742 trestných vecí (v roku 2019 – 764). Spolu 1 513 trestných vecí (v roku 2019 – 1 595), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 82 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Žilina napadlo 266 trestných vecí (v roku 2019 – 337), na okresné prokuratúry v jej obvode 449 trestných vecí (v roku 2019 – 579). Spolu 715 trestných vecí (v roku 2019 – 916), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 201 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Banská Bystrica napadlo 417 trestných vecí (v roku 2019 – 514), na okresné prokuratúry v jej obvode 587 trestných vecí (v roku 2019 – 626). Spolu 1 004 trestných vecí (v roku 2019 – 1 140), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 136 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Prešov napadlo 536 trestných vecí (v roku 2019 - 496), na okresné prokuratúry v jej obvode 908 trestných vecí (v roku 2019 – 786). Spolu

1 444 trestných vecí (v roku 2019 – 1282), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje nárast o 162 trestných vecí.

Na Krajskú prokuratúru Košice napadlo 850 trestných vecí (v roku 2019 – 834), na okresné prokuratúry v jej obvode 1 481 trestných vecí (v roku 2019 – 1 347). Spolu 2 331 trestných vecí (v roku 2019 – 2 181), čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje nárast o 150 trestných vecí.

Na pokles celkového nápadu agendy právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach na generálnej prokuratúre a na väčšine krajských prokuratúr má zásadný vplyv pandémie ochorenia COVID-19 a s tým spojené zníženie mobility, uzatvorenie hraníc, odkladanie vyšetrovacích úkonov a obmedzenia súvisiace s poštovou prepravou doručovaných zásielok do cudziny. Najvyšší pokles agendy na úseku právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol zaznamenaný na Krajskej prokuratúre Trenčín, a to o 936 trestných vecí. Z hľadiska počtu nasleduje Krajská prokuratúra Trnava s poklesom agendy o 112 trestných vecí, Krajská prokuratúra Banská Bystrica o 97 trestných vecí, Krajská prokuratúra Bratislava o 90 trestných vecí, Krajská prokuratúra Žilina o 71 trestných vecí a Krajská prokuratúra Nitra o 60 trestných vecí. Obdobne bol zaznamenaný pokles agendy na úseku právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach na okresných prokuratúrach. Najvyšší pokles tejto agendy nastal na okresných prokuratúrach v obvode Krajskej prokuratúry Trenčín, a to o 255 trestných vecí. Z hľadiska počtu nasledujú okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry Trnava s poklesom agendy o 133 trestných vecí, v obvode Krajskej prokuratúry Žilina o 130 trestných vecí, v obvode Krajskej prokuratúry Banská Bystrica o 39 trestných vecí a v obvode Krajskej prokuratúry Nitra o 22 trestných vecí.

Naopak, mierny nárast agendy na úseku právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach zaznamenala Krajská prokuratúra Prešov, a to o 40 trestných vecí a Krajská prokuratúra Košice o 16 trestných vecí. Rovnako zaznamenali nárast predmetnej agendy okresné prokuratúry v obvode týchto krajských prokuratúr, a to okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry Košice (s výnimkou Okresnej prokuratúry Michalovce) o 134 trestných vecí a okresné prokuratúry v obvode Krajskej prokuratúry Prešov o 122 trestných vecí. Nárast agendy na úseku právneho styku s cudzinou a medzinárodnej justičnej spolupráce v trestných veciach bol zaznamenaný aj na okresných prokuratúrach v obvode Krajskej prokuratúry Bratislava (s výnimkou Okresnej prokuratúry Bratislava 2), a to o 97 trestných vecí.

5.1. Stav a vývoj kriminality s cudzím prvkom

Kriminalita cudzincov na našom území

V roku 2020 bolo celkom stíhaných na území Slovenskej republiky 1 158 cudzincov, čo v porovnaní s predchádzajúcim rokom 2019 predstavuje pokles o 113 osôb (**tabuľka 5.1.1**).

Obžaloba bola podaná v roku 2020 na 865 cudzincov, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 76 osôb. Právoplatne odsúdených cudzincov v roku 2020 bolo 731, čo predstavuje pokles o 131 odsúdených osôb (**tabuľka 5.1.2**).

Skladba štátnej príslušnosti stíhaných cudzincov na území Slovenskej republiky bola v roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 mierne odlišná. Najčastejšie stíhanými

cudzincami boli na rozdiel od roku 2019 občania Českej republiky v počte 235 osôb (v roku 2019 – 237), druhú najpočetnejšiu skupinu tvorili občania Ukrajiny s počtom 228 osôb (v roku 2019 – 253). Ďalej nasledovali občania Rumunska s počtom 93 osôb (v roku 2019 – 86), Maďarska 88 osôb (v roku 2019 – 115), Poľskej republiky 80 osôb (v roku 2019 – 110), Srbskej republiky 77 osôb (v roku 2019 – 89), Bulharskej republiky 32 osôb (v roku 2019 – 34), Moldavskej republiky 30 osôb (v roku 2019 – 8), Rakúskej republiky 27 osôb (v roku 2019 – 24), Talianskej republiky 25 osôb (v roku 2019 – 27), Vietnamskej socialistickej republiky 18 osôb (v roku 2019 rovnako 18 osôb), Gruzínskej republiky 17 osôb (v roku 2019 – 15), Spolkovej republiky Nemecko 15 osôb (v roku 2019 – 24), Ruskej federácie 12 osôb (v roku 2019 – 13), Severomacedónskej republiky 11 osôb (v roku 2019 – 14), Chorvátskej republiky desať osôb (v roku 2019 – 17) a Tureckej republiky deväť osôb (v roku 2019 – 17).

V roku 2020 sa na rozdiel od roku 2019 cudzinci na území Slovenskej republiky podieľali predovšetkým na páchaní trestných činov všeobecne nebezpečných a proti životnému prostrediu, a to najmä trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Z tejto kategórie trestných činov dochádzalo aj k páchaniu trestného činu pytlactva, trestného činu poškodzovania a ohrozovania prevádzky všeobecne prospešného zariadenia a trestného činu neoprávneného nakladania s odpadmi. Z hľadiska počtu nasledujú trestné činy proti majetku (krádež, neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty, podvod, poškodzovanie cudzej veci, neoprávnené používanie cudzieho motorového vozidla, nevyplatenie mzdy a odstupného), trestné činy proti životu a zdraviu (ublíženie na zdraví, nedovolená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi), trestné činy hospodárske (porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru), trestné činy proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy), trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (porušovanie domovej slobody, lúpež, vydieranie), trestné činy proti poriadku vo verejných veciach (marenie výkonu úradného rozhodnutia) a trestné činy proti iným právam a slobodám (výtržníctvo, nebezpečné vyhrážanie).

5.2. Odovzdanie trestného konania do cudziny a preberanie trestného konania z cudziny (vrátane odovzdania a preberania trestných oznámení do cudziny a z cudziny)

Odovzdané trestné stíhania

V roku 2020 bolo v zmysle § 529 Trestného poriadku odovzdaných 43 trestných stíhaní do cudziny. V roku 2019 bolo odovzdaných 49 trestných stíhaní (**tabuľka 5.2.1**).

Odovzdané trestné oznámenia

V roku 2020 bolo do cudziny odovzdaných 325 trestných oznámení podľa čl. 21 ods. 1 Európskeho dohovoru o vzájomnej pomoci v trestných veciach z 20.4.1959 a podľa § 196 ods. 4 Trestného poriadku a čl. 17 ods. 1 a 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25.10.2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. V priamom právnom styku bolo z uvedeného počtu trestných oznámení odovzdaných do cudziny krajskými a okresnými prokuratúrami 302 trestných oznámení. V roku 2019 bolo odovzdaných do cudziny 373 trestných oznámení (**tabuľka 5.2.2**).

Počet trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) odovzdaných do cudziny v roku 2020 v porovnaní s rokom 2019 sa mierne znížil (**tabuľka 5.2.3**).

Skladba trestných činov cudzincov, ktorých trestné veci boli odovzdané do cudziny, sa oproti predchádzajúcemu roku nezmenila. V roku 2020 prevládala majetková trestná činnosť (krádež, podvod, sprenevera) a trestné činy proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy). Pomerne časté boli aj trestné činy proti životu a zdraviu (ublíženie na zdraví súvisiace s dopravnými nehodami). V malom počte sa vyskytla aj trestná činnosť súvisiaca s prechovávaním drog a ďalšie trestné činy.

Prevzaté trestné stíhanie

V roku 2020 bolo z cudziny prevzatých 53 trestných stíhaní, z toho v priamom právnom styku 47 trestných stíhaní. V roku 2019 bolo prevzatých celkom 67 trestných stíhaní (**tabuľka 5.2.4**).

Prijaté trestné oznámenia

V roku 2020 bolo od cudzích justičných orgánov prijatých 306 trestných oznámení na občanov Slovenskej republiky. V priamom právnom styku bolo z uvedeného počtu trestných oznámení prijatých z cudziny krajskými a okresnými prokuratúrami 285 trestných oznámení. V roku 2019 bolo prijatých celkom 421 trestných oznámení (**tabuľka 5.2.5**). Počet trestných konaní (trestných stíhaní a trestných oznámení) prevzatých z cudziny v porovnaní s rokom 2019 sa mierne znížil (**tabuľka 5.2.6**).

Skladba trestnej činnosti spáchanej našimi občanmi v cudzine sa oproti predchádzajúcemu roku nezmenila. Najviac prevzatých trestných konaní sa týkalo trestných činov proti majetku (krádež, podvod, sprenevera, neoprávnené vyrobenie a používanie platobného prostriedku, elektronických peňazí alebo inej platobnej karty) a trestných činov proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy).

5.3. Medzinárodná právna pomoc v trestných veciach

Justičná spolupráca s inými štátmi v oblasti právnej pomoci prebieha na základe mnohostranných alebo dvojstranných medzinárodných zmlúv, prípadne na základe princípu recipacity. Úkony právnej pomoci sú na území Slovenskej republiky vykonávané na základe ustanovení mnohostranných alebo dvojstranných medzinárodných zmlúv a vnútroštátnej právnej úpravy. Vnútroštátne je postup justičných orgánov upravený predovšetkým v ustanoveniach piatej časti Trestného poriadku a v zákone č. 236/2017 Z. z. o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o EVP“), ktorým bola do právneho poriadku Slovenskej republiky implementovaná Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Najmä na základe tohto právneho nástroja je realizovaný právny styk so štátmi EÚ. Smernicu implementovali všetky členské štáty EÚ s výnimkou Dánskeho kráľovstva a Írska. Použitie niektorých ustanovení doposiaľ platných medzinárodných zmlúv je uvedenou smernicou vylúčené. Uplatňovanie smernice v praxi v podstate odstránilo počiatočný problém s výkladom slovného spojenia „príslušné ustanovenia medzinárodných zmlúv“, ktorých používanie mala smernica eliminovať. Štáty toto slovné spojenie vykladali rôzne a týmto spôsobom sa okruh úkonov, ktoré spadali pod smernicu v jednotlivých štátoch líšil. Okruh týchto úkonov sa už ustálil, a európsky vyšetrovací príkaz (ďalej len „EVP“) je dnes používaný len na

účely vykonania tých úkonov, ktorých cieľom je zabezpečiť dôkaz použiteľný v trestnom konaní. V prípade potreby vykonania niektorých iných úkonov právnej pomoci, ktorých cieľom nie je zadováženie dôkazu (napr. doručovanie) štáty naďalej postupujú podľa doposiaľ platných medzinárodných zmlúv upravujúcich justičnú spoluprácu v trestných veciach.

Zákon o EVP zmenil vecnú príslušnosť prokuratúry na vykonanie úkonov právnej pomoci. Zatiaľ čo Trestný poriadok za príslušnú na vybavenie právnej pomoci určuje okresnú prokuratúru, v obvode ktorej sa má úkon vykonať, zákon o EVP príslušnosť preniesol na prokuratúry krajské. Cieľom prenesenia tejto agendy na krajské prokuratúry bolo zabezpečenie väčšej efektívnosti pri vykonávaní úkonov právnej pomoci oddeleniami, ktoré koncentrujú špecialistov na túto oblasť činnosti prokuratúry. Často sú predmetom EVP pomerne zriedkavo sa vyskytujúce, avšak náročné úkony (napr. použitie agenta, kontrolovaná dodávka), pri realizácii ktorých je špecializácia prokurátora veľkým prínosom.

Štatisticky možno v oblasti právnej pomoci pozorovať mierny nárast počtu žiadostí o EVP oproti predchádzajúcemu roku. Tento nárast svedčí o tom, že trestná činnosť páchatelov nepozná hranice a zabezpečovanie dôkazov bez pomoci cudzích justičných orgánov by v stále narastajúcom počte prípadov s cudzím prvkom nebolo možné.

Právna pomoc sa v nasledujúcej časti rozdeľuje na pasívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie úkonov v trestných veciach slovenskými orgánmi na území Slovenskej republiky na základe žiadostí cudzozemských orgánov a aktívnu právnu pomoc, ktorou sa rozumie vykonávanie takýchto úkonov v cudzine na základe žiadostí slovenských justičných orgánov. Právny styk s tými štátmi, s ktorými to mnohostranné alebo dvojstranné zmluvy umožňujú, bol v roku 2020 realizovaný priamo okresnými a krajskými prokuratúrami. Možnosti priameho právneho styku sú na základe rovnakých zmlúv využívané aj v rámci pasívnej právnej pomoci. Právny styk na základe EVP prebieha priamo. Údaje týkajúce sa EVP sú vyhodnotené samostatne.

Pasívna právna pomoc

V roku 2020 bolo na jednotlivé prokuratúry Slovenskej republiky doručených 1 650 žiadostí o poskytnutie právnej pomoci. Počet žiadostí je v porovnaní s predchádzajúcim rokom vyšší (1 420 žiadostí). Je potrebné zdôrazniť, že klasická žiadosť o právnu pomoc je zasielaná slovenským orgánom len tretími štátmi a štátmi EÚ, ktoré do svojho právneho poriadku neimplementovali smernicu o európskom vyšetrovacom príkaze, prípadne aj štátmi EÚ, ktoré síce smernicu implementovali, však predmetom žiadosti je úkon, ktorý nemožno považovať za dôkaz (napr. doručenie, zaistenie výnosu z trestnej činnosti, preštudovanie spisového materiálu po skončení vyšetrovania, atď.). Predmetom právnej pomoci je však prevažne zabezpečenie dôkazu, ktorý sa nachádza na území iného štátu EÚ. K tomuto účelu slúži práve EVP.

Na vybavenie žiadostí o právnu pomoc cudzozemských orgánov sú príslušné okresné prokuratúry, na vybavenie EVP krajské prokuratúry. V celkovom nápade žiadostí za jednotlivé krajské prokuratúry uvedenom v tabuľke sú osobitne zohľadnené žiadosti o právnu pomoc, ktoré boli vybavované v priamom právnom styku (**tabuľky 5.3.1., 5.3.2. a 5.3.3.**). Na základe týchto žiadostí bolo zrealizovaných 1 526 úkonov právnej pomoci. Sledované boli len úkony uvedené v tabuľke. Z nej je zrejmé, že

predmetom dožiadaní boli predovšetkým výsluchy obvinených, svedkov a poškodených a doručovanie písomností. Okrem sledovaných úkonov cudzozemské orgány najčastejšie žiadali o zadováženie listinných dokladov, zabezpečenie údajov o uskutočnenej telekomunikačnej prevádzke, údajov tvoriacich bankové tajomstvo resp. počítačových údajov. Na základe EVP cudzích štátov bolo vykonaných 1 926 sledovaných úkonov. Pre porovnanie možno uviesť, že v roku 2019 bolo na základe žiadostí cudzozemských orgánov realizovaných celkom 1 455 sledovaných úkonov. Ďalších 2 079 úkonov bolo v roku 2019 vykonaných na základe EVP.

Pokiaľ ide o zaistenie majetku, tento inštitút je realizovaný predovšetkým postupom na základe zákona č. 650/2005 Z. z. o vykonaní príkazu na zaistenie majetku alebo dôkazov v Európskej únii, ktorý upravuje vnútroštátny postup orgánov aj pri výkone Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14.11.2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.

Predmetom týchto žiadostí je predovšetkým zaistenie finančných prostriedkov na účtoch vedených finančnými inštitúciami na území Slovenskej republiky, prípadne obchodných podielov v obchodných spoločnostiach. Účelom zaistenia je následná konfiškácia zaisteného majetku.

Pokiaľ došlo k neoprávnenému prevodu finančných prostriedkov z účtu poškodeného, prokuratúra finančné prostriedky na základe žiadosti cudzieho štátu naďalej zaistovala postupom podľa § 95 Trestného poriadku s odvolaním sa na § 537 Trestného poriadku, teda na základe všeobecného ustanovenia pre vnútroštátne konanie. Od 1.1.2021 je však účinná nová právna úprava v Trestnom poriadku, umožňujúca zaistenie a vrátenie neoprávnene prevedených finančných prostriedkov z účtov vedených tuzemskými finančnými inštitúciami priamo na účet poškodeného v cudzine.

Pokiaľ nebolo žiadostiam o právnu pomoc v roku 2020 vyhovené, stalo sa tak z dôvodu zrušenia účtu pred ich doručením, zaistenia majetku vo vnútroštátnom konaní, príp. doručenia žiadosti až po tom, čo boli finančné prostriedky na účte páchatelom prevedené na iný účet v cudzine.

V roku 2020 sa na úkonoch právnej pomoci vykonávaných v Slovenskej republike nezúčastnil žiadny cudzozemský prokurátor.

Žiadosti o právnu pomoc sú vybavované príslušnými prokuratúrami v celom rozsahu. Pokiaľ v roku 2020 došlo k ich čiastočnému vybaveniu, príp. vráteniu dožadujúcemu štátu bez vybavenia, stalo sa tak z dôvodu objektívnej nemožnosti žiadosť vybaviť, napr. pre neprítomnosť alebo neznáme miesto pobytu osoby, príp. fiktívnu adresu sídla právnickej osoby, ktorej sa úkon právnej pomoci týkal. Ďalším dôvodom bolo nedoplnenie žiadosti zo strany cudzieho justičného orgánu o údaje nevyhnutné na vybavenie žiadosti, chýbajúci preklad, zaslanie žiadosti o právnu pomoc v prípade úkonov, na ktoré sa vzťahuje zákon o EVP alebo zaslanie žiadosti iným ako justičným orgánom.

Rýchlejšiu a efektívnejšiu komunikáciu medzi justičnými orgánmi zabezpečujú kontaktné body Európskej justičnej siete a národné zastúpenie v Eurojuste, ktoré sú jednotlivými prokuratúrami už štandardne využívané a bez poskytnutia súčinnosti ktorých by vybavenie právnej pomoci bolo nepochybne náročnejšie.

Európsky vyšetrovací príkaz (tabuľka 5.3.4)

Uvádzané sú štáty, ktoré do svojho právneho poriadku implementovali Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach Nápad EVP z cudziny podľa štátov pôvodu je uvedený v **tabuľke 5.3.5** a úkony vykonané na základe EVP, ktoré vybavovala krajská prokuratúra a úkony vykonané na základe žiadosti o poskytnutie súčinnosti inej krajskej prokuratúry sú uvedené v **tabuľke 5.3.6**.

Aktívna právna pomoc

V roku 2020 prokuratúry v Slovenskej republike požiadali cudzozemské justičné orgány o poskytnutie právnej pomoci v 1 594 prípadoch. Toto číslo je v porovnaní s minulým rokom nižšie (2 101 žiadostí). Dôvodom nižšieho počtu žiadostí je postup prokuratúr podľa zákona o EVP. Počet EVP je uvedený v osobitných tabuľkách. V celkovom počte žiadostí o právnu pomoc sú zahrnuté i žiadosti o právnu pomoc, ktoré boli vypracované prokurátormi medzinárodného odboru v trestných veciach, v ktorých vykonáva dozor úrad špeciálnej prokuratúry alebo trestný odbor generálnej prokuratúry. Nápad dožiadaní o právnu pomoc do cudziny podľa jednotlivých krajov je uvedený v **tabuľke 5.3.7**, počet dožiadaní o právnu pomoc do cudziny podľa dožiadaných štátov v **tabuľke 5.3.8** a prehľad požadovaných úkonov právnej pomoci do cudziny v **tabuľke 5.3.9**.

Na základe týchto žiadostí bolo zrealizovaných 1 582 sledovaných úkonov právnej pomoci. Sledované boli len úkony uvedené v tabuľke. Okrem týchto úkonov bolo predmetom žiadostí predovšetkým zabezpečenie listinných dokladov, údajov tvoriacich bankové tajomstvo, uchovanie a vydanie počítačových údajov. V roku 2019 bolo na základe žiadostí prokuratúr realizovaných celkom 1501 sledovaných úkonov. Ďalších 2664 úkonov bolo vykonaných na základe EVP. V roku 2019 to bolo 3350 úkonov. Aj tu je potrebné zdôrazniť, že sledované boli len niektoré úkony. Rozsah úkonov, ktoré je možné realizovať, či už na základe žiadosti alebo EVP je však podstatne širší.

Účasť prokurátorov na úkonoch vykonávaných v cudzine v roku 2020 nebola zaznamenaná. Nepochybne to súvisí s opatreniami súvisiacimi so šírením vírusu COVID–19, v súvislosti s ktorými prokuratúra, tak ako iné orgány, obmedzila pracovné cesty do zahraničia.

Žiadosti o právnu pomoc sú vybavované príslušnými cudzozemskými orgánmi v celom rozsahu. K nevybaveniu žiadostí dochádza z objektívnych dôvodov, napr. z dôvodu neznámeho miesta pobytu osoby. Opakovane sa však vyskytli aj prípady, kedy orgány USA nevyhoveli žiadosti slovenských orgánov o poskytnutie obsahových a prevádzkových údajov s odôvodnením, že prejav podozrivej osoby považovali za využitie práva slobody slova a konštatovali, že poskytnutie dôkazov v takomto prípade by bolo porušením Prvého dodatku Ústavy USA. V niektorých prípadoch zase úkony právnej pomoci vykonané boli, avšak bez dodržania procesných postupov požadovaných slovenskými orgánmi, čo malo za následok ich procesnú nepoužiteľnosť v trestnom konaní. Cudzie orgány taktiež napr. nepovolili alebo opomenuli povoliť účasť obhajcu obvineného, alebo samotného obvineného na úkone, pričom opomenutie takéhoto úkonu malo za následok, že slovenské orgány museli opätovne požiadať o vykonanie predmetného úkonu. Tieto nedostatky sa týkajú tak klasických žiadostí o právnu pomoc, ako aj EVP.

Vybavenie klasickej žiadosti o právnu pomoc je pomerne zdĺhavé a výlučne závisí na aktivite cudzozemského justičného orgánu. Nie je výnimkou, že žiadosť je

vybavovaná aj dlhšie ako jeden rok, a to najmä v prípade štátov mimo EÚ. Extrémnym príkladom sú africké a niektoré ázijské štáty, v prípade ktorých vybavenie právnej pomoci trvá aj niekoľko rokov, pričom aktivita medzinárodného odboru smerujúca k vybaveniu žiadostí má na rýchlosť jej vybavenia minimálny efekt. Na druhej strane je príkladom dobrej spolupráce Ukrajina, ktorá žiadosti vybavuje v priebehu niekoľkých týždňov, príp. mesiacov.

K zrýchleniu zabezpečovania dôkazov z cudziny výrazne prispelo zavedenie EVP, ktoré umožňuje priamu formu komunikácie medzi vydávajúcim a vykonávajúcim orgánom, štáty používajú jednotný formulár a na vykonanie žiadaných úkonov boli stanovené lehoty na zabezpečenie dôkazov. EVP skrátil vykonanie úkonov na niekoľko týždňov, a to predovšetkým pokiaľ ide o okolité štáty – Česká republika, Maďarsko a Poľská republika. Napr. v Spojenom kráľovstve Veľkej Británie a Severného Írska vybavenie EVP, napriek zavedeným lehotám, trvá niekoľko mesiacov, čo odôvodňuje veľkým počtom doručených žiadostí z cudziny.

Európsky vyšetrovací príkaz (tabuľka 5.3.10)

EVP podľa vykonávajúcich štátov - uvádzané sú len štáty, ktoré do svojho právneho poriadku implementovali Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach (**tabuľka 5.3.11**). Úkony, o ktorých vykonanie bolo na základe EVP žiadané sú uvedené v **tabuľke 5.3.12**.

Počítačová kriminalita

Z celkového počtu žiadostí sú osobitne sledované žiadosti vypracované v trestných veciach týkajúcich sa trestnej činnosti spáchanej s použitím počítačových systémov, zamerané proti počítačovým systémom a trestnej činnosti súvisiacej s virtuálnou menou. Počítačové siete už niekoľko rokov vytvárajú priestor pre páchanie trestnej činnosti, pričom tento trend – presun trestnej činnosti do virtuálneho priestoru – neustále stúpa. Na túto tendenciu mali vplyv aj opatrenia súvisiace s ochorením COVID-19 prijaté v roku 2020, kedy sa zvýšil počet uskutočnených nákupov, aj kontaktov nadviazaných prostredníctvom internetu a sociálnych sietí. Aj v oblasti medzinárodnej justičnej spolupráce je tento nárast výrazný, najmä pokiaľ ide o trestné činy rozširovania detskej pornografie, sexuálneho zneužívania a vydierania. Žiadosti o poskytnutie počítačových údajov smerujú predovšetkým do USA (158 žiadostí), kde sídlia najväčší poskytovatelia týchto služieb spoločnosti Facebook Inc., Google LLC, a Yahoo Inc. Trestná činnosť je však páchaná aj prostredníctvom internetových sociálnych sietí Instagram, WhatsApp, Snapchat a Viber.

Dôkazy sú v tejto oblasti zabezpečované s odvolaním sa na Dohovor o počítačovej kriminalite a Smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2014/41/EÚ o európskom vyšetrovacom príkaze v trestných veciach. Vo väčšine prípadov je využívané predbežné zaistenie uložených počítačových údajov, čo umožňuje čl. 29 uvedeného dohovoru. Oblasť počítačovej kriminality sa však rozvíja aj v oblasti legislatívnej, v súčasnosti je na pôde Rady Európy pripravovaný Druhý dodatkový protokol k Dohovoru o počítačovej kriminalite. Očakáva sa uzatvorenie dohody medzi EÚ a USA, ktorej predmetom by malo byť vzájomné poskytovanie elektronických dôkazov a legislatíva EÚ by mala v budúcnosti priniesť dva nové príkazy, a to príkaz na vydanie údajov a príkaz na uchovanie údajov. Od všetkých týchto nových nástrojov sa očakáva zlepšenie a zefektívnenie spolupráce v danej oblasti.

Žiadosti o právnu pomoc súvisiace s počítačovou kriminalitou boli v roku 2020 v aktívnej ako aj pasívnej rovine realizované v trestných veciach vedených pre majetkovú trestnú činnosť, predovšetkým sa jednalo o podvody (poskytovanie falošnej podpory, v rámci ktorej si poškodený stiahne do telefónu softvérový program prostredníctvom ktorého páchatel' získa prístup do jeho užívateľských a bankových účtov, falošný predaj rôzneho tovaru, vylúčenie finančných prostriedkov od poškodených použitím falošnej identity), neoprávnený zásah do počítačového systému, nebezpečné vyhrážanie, ohováranie a porušovanie autorského práva (nelegálne zadovážovanie multimediálnych súborov z externých serverov fungujúcich ako úložiská diel spadajúcich pod ochranu duševného vlastníctva).

Pokiaľ ide o žiadané úkony, predmetom žiadostí bolo zabezpečenie obsahových a prevádzkových počítačových údajov, bankových údajov, ale aj vykonanie výsluchu svedka a poškodeného. Cudzie orgány tiež žiadali o zabezpečenie počítačových údajov, prevádzkových a obsahových telekomunikačných údajov, bankových údajov a výsluchy svedkov.

V prípade žiadostí týkajúcich sa počítačovej kriminality je stálym problémom nedostatočne dlhá archivácia údajov zo strany poskytovateľov služieb, a tak ako v prípade ostatných žiadostí, aj celková dĺžka vybavovania žiadostí prokuratúry cudzími orgánmi.

Počty žiadostí o právnu pomoc zaslaných do konkrétnych štátov týkajúcich sa trestných činov spáchaných prostredníctvom počítačových systémov sú uvedené v nižšie uvedených tabuľkách (**tabuľka 5.3.13** a **tabuľka 5.3.14**).

Uznávacie konanie

V roku 2020 napadlo v rámci pôsobnosti prokuratúry Slovenskej republiky spolu 208 trestných vecí v súvislosti s konaním o uznaní a výkone cudzieho rozhodnutia, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o tri veci. Cudzie rozhodnutia na uznanie boli zasielané v najvyššom počte z Českej republiky (94 trestných vecí), ďalej nasledovali rozhodnutia z Rakúskej republiky (43 trestných vecí), Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (22 trestných vecí), z Holandského kráľovstva (14 trestných vecí), zo Spolkovej republiky Nemecko (13 trestných vecí), z Poľskej republiky (osem trestných vecí), z Maďarska (4 trestné veci), z Talianskej republiky a z Belgického kráľovstva (po tri trestné veci), zo Slovinskej republiky (dve trestné veci), z Gréckej republiky, Rumunska a Cypruskej republiky (po jednej trestnej veci).

Z celkového počtu 209 trestných vecí sa 135 vecí týkalo konaní o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v EÚ podľa zákona č. 549/2011 Z. z. Druhým najpočetnejším druhom konania bolo konanie o uznávaní a výkone rozhodnutí o peňažnej sankcii v EÚ podľa zákona č. 183/2011 Z. z., čo predstavovalo 62 trestných vecí. V rámci konania o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá sankcia nespojená s odňatím slobody alebo probačné oprávnenie na účely dohľadu v EÚ podľa zákona číslo 533/2011 Z. z. bolo evidovaných deväť vecí, dve veci boli vybavené v rámci uznávacieho konania podľa Trestného poriadku.

Vo vzťahu ku konaniam o uznávaní a výkone rozhodnutí v súvislosti so zákonom číslo 398/2015 Z. z. o európskom ochrannom príkaze v trestných veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákonom číslo 161/2013 Z. z.

o odovzdávaní, uznávaní a výkone rozhodnutí o opatreniach dohľadu ako náhrade väzby v Európskej únii nebola zaevidovaná žiadna trestná vec.

Potvrdzuje sa trend prevahy uznávacích konaní na základe právnych nástrojov EÚ (na báze transponovania príslušných rámcových rozhodnutí a smerníc do právneho poriadku jednotlivých členských štátov). Z oblasti uznávacieho konania sa javí ako najviac využívaný nástroj v aplikačnej praxi pre členské štáty EÚ uznávacie konanie vo vzťahu k rozhodnutiam, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody (zákon č. 549/2011 Z. z.). Výhodou tohto právneho nástroja je najmä skutočnosť, že uznanie nie je vo väčšine prípadov podmienené súhlasom dotknutej osoby. Najčastejšie sa tento nástroj využíva vo vzťahu k Českej republike. Druhým najvyužívanejším právnym nástrojom je uznanie a výkon rozhodnutí o peňažných sankciách (zákon č. 183/2011 Z. z.), ktorý najviac aplikuje Spojené kráľovstvo Veľkej Británie a Severného Írska, Holandské kráľovstvo a Česká republika. Tento nástroj je nasledovaný uznávaním a výkonom rozhodnutí, ktorými sa ukladá sankcia nespojená s odňatím slobody alebo probačné oprávnenie na účely dohľadu v EÚ (zákon č. 533/2011 Z. z.), ktorý v roku 2020 využívala takmer výlučne Česká republika.

Najväčším problémom agendy uznávacieho konania je roztrieštenosť jeho právnej úpravy. Jednotlivé nástroje vzájomného uznávania sú upravené v rôznych osobitných právnych predpisoch (trestné sankcie spojené s odňatím slobody, peňažné sankcie, trestné sankcie nespojené s odňatím slobody a probačné opatrenia na účely dohľadu, resp. opatrenia dohľadu ako náhrady väzby), s rôzne nastavenými a nejednotnými pravidlami.

Problém v aplikačnej praxi spôsobuje rozdielnosť právnych úprav jednotlivých členských štátov a rozdielnosť právnych kultúr. Najviac sa to prejavuje pri rozhodovaní o uznávaní rozhodnutí o peňažných sankciách, najmä pri posudzovaní obojstrannej trestnosti skutku (napríklad nesprávne zaradenie do kategórií trestných konaní, pri ktorých sa obojstranná trestnosť nepreskúmava) a charakteru konečného rozhodnutia. Problematickým je aj vylúčenie posudzovania obojstrannej trestnosti skutku v prípade protiprávnych konaní zakladajúcich porušenie pravidiel cestnej premávky pri peňažných sankciách, kde bývajú skutky naformulované často tak vágne, že je komplikované identifikovať aj to, či sa vôbec jedná o porušenie pravidiel cestnej premávky.

Skutočnosť, že sa jedná o relatívne problémové oblasti potvrdzuje aj bohatá judikatúra Súdneho dvora EÚ a množiac sa judikatúra všeobecných súdov, ktorá napomáha sporné oblasti aplikácie týchto právnych predpisov riešiť.

Aktivita v oblasti uznávacieho konania (**tabuľka 5.3.15**).

Spolupráca s Eurojustom

Agentúra Európskej únie pre justičnú spoluprácu v trestných veciach (Eurojust) podporuje justičnú koordináciu a spoluprácu medzi orgánmi členských štátov v boji proti terorizmu a závažnej organizovanej trestnej činnosti, ktorá sa týka viac než jednej krajiny EÚ. Eurojust pomáha členským štátom EÚ v boji proti terorizmu a závažnej organizovanej trestnej činnosti páchanej vo viacerých členských štátoch tým, že koordinuje vyšetrovania a trestné stíhania zahŕňajúce aspoň dve krajiny, pomáha riešiť spory o právomoc, uľahčuje navrhovanie a uplatňovanie právnych nástrojov EÚ, ako sú napríklad európsky zatykač, príkaz na konfiškáciu a príkaz na zmrazenie majetku a plní v zmysle zákona aj ďalšie úlohy.

V roku 2020 v súlade s platnou právnou úpravou, a to § 14 ods. 3 zákona č. 383/2011 Z. z. o zastúpení Slovenskej republiky v Eurojuste, ako aj pokynom generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2015 z 27.8.2015, ktorým sa upravuje výmena informácií a spolupráca prokurátorov s národným členom zastupujúcim Slovenskú republiku v Eurojuste, sa spolupráca s Eurojustom zabezpečovala priebežne a táto je zo strany jednotlivých prokuratúr vysoko pozitívne hodnotená.

V priebehu roka 2020 zaznamenal národný člen zastupujúci Slovenskú republiku v Eurojuste celkový nápad 352 vecí vedených vo všetkých registroch (v roku 2019 – 369 vecí), čo predstavuje pokles o 17 trestných vecí. V roku 2020 bol zaznamenaný mierny pokles nápadu vecí z prokuratúr a súdov v prípade žiadostí národného zastúpenia Slovenskej republiky o súčinnosť, a to o 25 vecí. Najviac žiadostí o súčinnosť eviduje Eurojust z generálnej prokuratúry. Národnými členmi iných členských štátov EÚ bolo v rámci Eurojustu proti Slovenskej republike zaevidovaných 111 vecí, čo je porovnateľné s rokom 2019. Prehľad celkového nápadu dokumentuje **tabuľka 5.3.16**.

Rovnako ako v roku 2019 dochádza k situácii, že bolo viac vecí registrovaných justičnými orgánmi Slovenskej republiky proti cudzím štátom, ako bolo registrovaných počet cudzích vecí (žiadostí) proti orgánom Slovenskej republiky, čo možno nepochybne považovať za pozitívny trend zvyšovania povedomia Eurojustu medzi prokurátormi.

Podobne ako v roku 2019 najviac žiadostí o súčinnosť z prokuratúr súviselo s aplikáciou európskeho vyšetrovacieho príkazu, ako napríklad zabezpečenie dodatočných informácií k európskym vyšetrovacím príkazom cudzích štátov, otázky týkajúce sa rozsahu aplikácie európskeho vyšetrovacieho príkazu a podobne. Z hľadiska počtu nasledujú žiadosti o súčinnosť v súvislosti so žiadosťami o právnu pomoc a žiadosti o súčinnosť v súvislosti s vydaným EZR.

Najčastejšími trestnými činmi v rámci výkonu pôsobnosti Eurojustu boli v roku 2020 rôzne druhy podvodných konaní, legalizácia príjmu z trestnej činnosti a trestná činnosť páchaná organizovanou skupinou.

Eurojust v roku 2020 zorganizoval pre potreby prokurátorov Slovenskej republiky dve koordinačné stretnutia a prokurátori Slovenskej republiky sa ako pozvaná strana zúčastnili na ďalších 13 stretnutiach organizovaných Eurojustom. Vzhľadom k obmedzeniam v cestovaní spojených s pandémiou ochorenia COVID-19 sa koordinačné stretnutia realizovali výhradne prostredníctvom videokonferencie.

Spoločné vyšetrovacie tímy

Slovenské zastúpenie v Eurojuste zostáva naďalej aktívne v oblasti kreovania spoločných vyšetrovacích tímov (SVT) a poskytovania komplexného poradenstva pri využívaní grantu Eurojustu pre financovanie aktivít SVT. Vzhľadom na opatrenia, ktoré jednotlivé štáty prijímali v roku 2020 v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19, boli podmienky na efektívnu spoluprácu v rámci pôsobenia jednotlivých SVT sťažené.

Celkový počet SVT v roku 2020 registrovaných Eurojustom bol 263, z toho počet prebiehajúcich SVT bol 188 a počet novo kreovaných SVT bol 75. Slovenská republika uzatvorila v roku 2020 dohody o vytvorení piatich nových SVT. V roku 2020 prebiehala spolupráca celkom v 17 SVT a sedem SVT bolo ukončených.

Eurojust registroval v roku 2020 požiadavku o financovanie vo vzťahu k 13 SVT, ktorých jednou zo zmluvných strán bola Slovenská republika. Financovanie bolo schválené v 12 SVT, jedna žiadosť bola zamietnutá, nakoľko k jej podaniu došlo zo strany cudzieho štátu v čase, kedy SVT nebol platne predĺžený z dôvodu oneskoreného podpisu Dodatku o predĺžení činnosti SVT cudzím štátom. Celková suma udelená Slovenskej republike v roku 2020 bola 113 078 eur, pričom z tejto sumy bolo vyčerpaných 19 667 eur.

Európska justičná sieť

Európska justičná sieť je sieťou národných kontaktných bodov členských štátov za účelom zjednodušenia a uľahčenia justičnej spolupráce v trestných veciach.

Slovenská republika je zastúpená v sieti prokurátorom generálnej prokuratúry, prokurátormi krajských prokuratúr a zástupcami ministerstva spravodlivosti.

Kontaktné body za prokuratúru Slovenskej republiky v roku 2020 poskytli súčinnosť celkovo v 159 prípadoch.

V roku 2020 sa pracovné a plenárne zasadnutia siete presunuli v dôsledku pandemickej situácie do on-line priestoru.

Sekretariát Siete EJS v rámci hodnotenia spolupráce za rok 2020 konštatoval, že kontaktné body siete považujú tento druh spolupráce za účinný komunikačný kanál na uľahčenie vybavovania žiadostí o justičnú spoluprácu a na podporu výmeny informácií týkajúcich sa jednotlivých cezhraničných prípadov. Kontaktné body celej siete oznámili v posledných rokoch viac ako 90 000 prípadov, kedy sa poskytla súčinnosť prostredníctvom kontaktných bodov v jednotlivých štátoch. V rámci Európskej justičnej siete boli za obdobie jej pôsobenia získané bohaté praktické skúsenosti a poznatky o postupoch, ktoré prispievajú k boju proti cezhraničnej trestnej činnosti.

5.4. Extradíčné konanie

V rámci aktívnej extradície (vyžiadanie obvineného z cudziny) v roku 2020 podali prokurátori súdu šesť návrhov na vydanie medzinárodného zatýkacieho rozkazu (pokles oproti roku 2019, v ktorom bolo podaných súdu 11 návrhov), súdy vyhovelí piatim návrhom prokurátora a v jednom prípade súd návrhu prokurátora nevyhovel z formálnych dôvodov, nakoľko mal za to, že prokurátor mal najprv využiť inštitút právnej pomoci za účelom vykonania výsluchu obvineného a k vydaniu medzinárodného zatýkacieho rozkazu pristúpiť až v prípade neúspešnosti vykonania takéhoto úkonu.

V dvoch trestných veciach bol obvinený vyžiadaný zo Švajčiarskej konfederácie, v jednej trestnej veci zo Severného Macedónska, Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska, Spojených štátov amerických a Ruskej federácie. Podľa štátnej príslušnosti boli v piatich trestných veciach obvinení občanmi Slovenskej republiky a v jednej trestnej veci občanom Severného Macedónska.

Skladbou trestnej činnosti bola zastúpená v dvoch trestných veciach majetková trestná činnosť - trestné činy podvodu, v dvoch trestných veciach násilná trestná činnosť – trestný čin lúpeže, v jednej veci trestný čin zanedbania povinnej výživy a marenia výkonu úradného rozhodnutia.

V rámci pasívnej extradície (vydanie páchatel'a do cudziny na základe žiadosti cudzieho štátu) bolo v roku 2020 realizovaných päť trestných vecí (pokles oproti roku 2019, v ktorom bolo podaných súdu 8 trestných vecí).

Slovenskej republike boli doručené dva medzinárodné zatýkacie rozkazy zo Srbskej republiky, jeden za účelom vydania občana Srbskej republiky na výkon trestu odňatia slobody pre trestný čin lúpeže a jeden za účelom vydania občana Srbskej republiky na trestné stíhanie pre trestný čin lúpeže. Extradíčné konanie bolo ukončené v roku 2020 v jednej z týchto trestných vecí. V jednej trestnej veci žiadala Ukrajina o vydanie maďarského štátneho občana na trestné stíhanie pre trestné činy sprenevery, falšovania dokumentov, zneužitia právomoci zodpovednej osoby a legalizácie príjmu z trestnej činnosti, žiadosť bola ukrajinskou stranou následne odvolaná, nakoľko sa vyžiadaná osoba dobrovoľne dostavila pred ukrajinské orgány činné v trestnom konaní. V jednej trestnej veci bol zaistený na hraničnom priechode s Ukrajinou podľa zákona o policajnom zbore štátny občan Ukrajiny, po ktorom vyhlásila medzinárodné pátranie Poľská republika v súvislosti s trestným stíhaním pre trestný čin úplatkárstva. Osoba bola prepustená zo zaistenia, nakoľko poľské justičné orgány nepotvrdili, že vydajú na zadržanú osobu EZR.

V jednej trestnej veci bol zadržaný štátny občan Ukrajiny na základe medzinárodného zatýkacieho rozkazu vydaného Ruskou federáciou pre účely trestného stíhania pre trestný čin podplácania. V priebehu predbežného vyšetrovania bolo zistené, že vyžiadaná osoba sa aktívne zúčastňovala ozbrojeného konfliktu medzi Ruskou federáciou a Ukrajinou a je aktívnym členom politických protiruských hnutí na Ukrajine a po náležitom posúdení zistených skutočností bol súdu podaný návrh na vyslovenie neprípustnosti vydania vyžiadanej osoby do cudziny, nakoľko bola daná dôvodná obava, že vyžiadaná osoba by v dožadujúcom štáte bola vystavená prenasledovaniu z dôvodu jej pôvodu, rasy, náboženstva, príslušnosti k určitej národnostnej alebo inej skupine, jej štátneho občianstva alebo pre jej politické názory alebo že by sa z týchto dôvodov zhoršilo jej postavenie v trestnom konaní alebo pri výkone trestu odňatia slobody a že by vyžiadaná osoba bola zrejme neprimerane tvrdo postihnutá. Extradíčné konanie nebolo v roku 2020 v tejto trestnej veci ukončené.

5.5. Konanie o Európskom zatýkacom rozkaze

Postup slovenských orgánov ako orgánov štátu pôvodu

V sledovanom období bolo príslušnými prokurátormi predložených 59 návrhov na vydanie EZR, vo všetkých prípadoch súdy návrhy akceptovali a EZR vydali. V tejto súvislosti možno konštatovať dôsledné skúmanie zásady primeranosti a pretrvávajúcu kvalitu návrhov. Oproti roku 2019 sa počet návrhov celkovo zvýšil o 14. Trend zvyšovania počtu podaných návrhov je možno hodnotiť ako veľmi pozitívny a je potrebné podporiť podávanie návrhov na vydanie EZR, ak sú splnené podmienky zákona č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze. Aktuálna, na niektorých prokuratúrach výrazná tendencia nepredkladania návrhov na vydanie EZR v menej závažných trestných veciach, môže spôsobiť neúmerné predlžovanie trestného konania z dôvodu neprítomnosti obvineného práve v jednoduchých veciach. EZR aj z hľadiska analýz vykonaných v rámci EÚ predstavuje jeden z najefektívnejších nástrojov justičnej spolupráce a je potrebné ho primerane aktívne využívať.

Z hľadiska štátnej príslušnosti osôb, na ktoré bol v sledovanom období vydaný EZR slovenskými súdmi, jednoznačne prevládajú EZR vydané na slovenských občanov (38). Skladba vyžiadaných cudzincov sa v roku 2020 oproti roku 2019 mierne

zmenila, najviac EZR bolo vydaných na občanov Ukrajiny (8), nasledujú občania Rumunska (4), Maďarska (2), Holandska (2), Srbskej republiky (1), Poľska (1), Bulharska (1), Turecka (1), Rakúska (1).

Žiadané obvinené osoby boli stíhané najčastejšie pre trestné činy majetkového charakteru (podvod, krádež, úverový podvod), daňové trestné činy (daňový podvod, skrátenie dane a poistného) trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (obchodovanie s ľuďmi, lúpež, vydieranie), trestné činy proti životu a zdraviu (drogové trestné činy), ale aj trestné činy proti rodine a mládeži (zanedbanie povinnej výživy, týranie zverenej osoby). Možno konštatovať, že skladba trestnej činnosti, pre ktorú sú vydávané EZR sa zásadnejšie nemení, výrazne prevládajú majetkové trestné činy. Oproti minulému obdobiu bol v roku 2020 zaznamenaný nárast trestných konaní vedených pre trestný čin lúpeže.

V porovnaní s rokom 2019 bol v roku 2020 celkovo zaznamenaný nárast podaných návrhov prokurátorov na vydanie EZR (59) oproti v roku 2019 (45). Ide o pozitívny trend, avšak vzhľadom na priemernú dĺžku trestného konania v Slovenskej republike a počet obvinených osôb po ktorých sa pátra, je podávaných návrhov na vydanie EZR stále nedostatočný počet.

Včasné vydanie EZR má vplyv na dĺžku konania a v neposlednom rade aj na zachovanie podmienok spravodlivého procesu pri zabezpečovaní dôkazov, pri zachovaní zásady primeranosti.

Postup slovenských orgánov ako vykonávajúcich justičných orgánov

Krajským prokuratúram, ako slovenským vykonávajúcim justičným orgánom, bolo v roku 2020 z cudziny doručených 133 EZR (v roku 2019 – 161), z toho 86 EZR sa týkalo vyžiadania osôb na trestné stíhanie a 45 na výkon trestu odňatia slobody (v roku 2019 trestné stíhanie – 124, výkon trestu – 37), v dvoch prípadoch bol žiadaný dodatočný súhlas. Zaťaženosť jednotlivých krajských prokuratúr v rámci výkonu tejto agendy je výrazne nerovnomerná, administratívnym zásahom sa však nedá ovplyvniť. V porovnaní s rokom 2019 sa nápad na niektorých krajských prokuratúrach znížil Bratislava - 39(42), Nitra - 17(32), Prešov - 8(15), Trenčín - 6 (12), Košice - 21(24), na niektorých krajských prokuratúrach bol mierne vyšší - Trnava 24 (23), Žilina 7 (3), Banská Bystrica - 11(10). Celkový pokles doručených EZR možno pravdepodobne čiastočne pripísať aj vzniknutej nepriaznivej pandemickej situácii, spôsobujúcej problémy s prevozom žiadaných, vydaných osôb.

Skladba štátov žiadajúcich o vydanie osôb na základe EZR zo Slovenskej republiky sa oproti roku 2019 výraznejšie nezmenila. Výrazne najväčší počet EZR bol doručený z Rakúskej republiky 48 (v roku 2019 – 51), Českej republiky 47 (v roku 2019 – 30). Ostatné štáty zaslali EZR na realizáciu do Slovenskej republiky v štatisticky nevýznamnom počte, napr. Maďarsko 6 (v roku 2019 – 12), Spolková republika Nemecko 5 (v roku 2019 – 8), Talianska republika 4 (v roku 2019 – 4), Rumunsko 2 (v roku 2019 – 3), Poľská republika 4 (v roku 2019 – 4). Celkovo pretrvávajúca klesajúca tendencia, čo však v roku 2020 mohlo byť ovplyvnené pandémiou a z toho vyplývajúcou celkovou situáciou, ako je uvedené vyššie.

Doručené EZR sa z hľadiska zloženia štátnej príslušnosti vyžiadaných osôb týkali predovšetkým štátnych príslušníkov Slovenskej republiky, čo predstavuje pretrvávajúcu výraznú črtu konania o EZR. Najviac EZR je doručených do Slovenskej republiky na jej štátnych príslušníkov.

Z hľadiska skladby trestnej činnosti trvalo prevažuje majetková trestná činnosť (podvod, krádež, sprenevera, úverový podvod, neoprávnené používanie platobného prostriedku a platobnej karty), ďalej trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti (lúpež, porušovanie domovej slobody, vydieranie), trestné činy proti životu a zdraviu (ublíženie na zdraví), ako aj trestné činy súvisiace s drogami.

V rámci konania o EZR aj v roku 2020 prokurátori rozhodli o väčšine doručených EZR na základe súhlasu vyžiadanej osoby vo vlastnej kompetencii podľa § 21 zákona č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkacom rozkaze. Rozhodnutia súdu predstavujú len asi tretinu celkovo vybavených (rozhodnutých) EZR. Príslušné krajské sudy v týchto prípadoch rozhodli v zmysle návrhu prokurátora.

Počet EZR, o ktorých konali príslušní prokurátori za rok 2019 v aktívnej a pasívnej forme, je uvedený v **tabuľke 5.5.1**.

ČASŤ III.

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI PÔSOBNOSTI PROKURÁTORA V CIVILNOM PROCESE, V OBLASTI DOZORU PROKURÁTORA NAD DODRŽIAVANÍM ZÁKONNOSTI ORGÁNMI VEREJNEJ SPRÁVY A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TÝCHTO OBLASTIACH

1. Základné informácie

Ústava v čl. 149 zakotvuje postavenie a úlohy prokuratúry. Pokiaľ tento článok definuje prokuratúru ako orgán chrániaci práva a zákonom chránené záujmy fyzických osôb, právnických osôb a štátu, vzťahuje sa to v plnej miere aj na činnosť prokuratúry v netrestnej oblasti. V nadväznosti na tento článok ústavy zákon o prokuratúre upravuje postavenie, pôsobnosť a právomoci prokurátorov v netrestnej oblasti, ktorú možno z hľadiska zamerania rozčleniť na dve časti. Prvou časťou je dozor prokuratúry nad dodržiavaním a zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy. Súčasťou tejto časti je aj oblasť správneho súdnictva. Druhou časťou je pôsobnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu.

Dozor prokuratúry nad dodržiavaním a zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy, jeho rozsah, metódy a prostriedky sú upravené v § 20 až 30 zákona o prokuratúre. Pôsobnosť prokuratúry vo vzťahu k orgánom verejnej správy patrí do systému záruk dodržiavania zákonnosti v oblasti verejnej správy a výkon tejto pôsobnosti nie je podmienený návrhom, podnetom fyzickej alebo právnickej osoby. Prokurátori môžu vlastnou činnosťou zisťovať prípady, keď nezákonné postupy, rozhodnutia alebo nečinnosť orgánov verejnej správy vedú k porušovaniu práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb alebo právnických osôb.

Činnosť prokuratúry pri dozore nad zachovávaním zákonnosti v oblasti verejnej správy nevyžaduje podnet od fyzickej či právnickej osoby, ale koná na základe zásady oficiality, a teda postupuje pri realizácii svojich zákonných úloh iniciatívne.

Súčasťou pôsobnosti prokuratúry pri dozore prokuratúry nad dodržiavaním a zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy je oblasť správneho súdnictva. Samostatný procesný kódex pre správne súdnictvo – zákon č. 162/2015 Z. z., Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „SSP“) - vymedzil vzťah medzi netrestným dozorom prokuratúry a správnym súdnictvom. Podľa § 5 ods. 11 SSP

konanie pred správnym súdom a netrestným dozorom prokuratúry nad zachovávaním zákonnosti v oblasti verejnej správy funkčne súvisia. Pendantom tohto ustanovenia je znenie § 20 ods. 1 zákona o prokuratúre.

Pri porovnaní správneho súdnictva a dozoru prokuratúry je možné nájsť rovnaké, ako aj rozdielne črty. Jednotiacim znakom je zabezpečovanie zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri výkone verejnej správy, so zameraním na ochranu práv fyzických a právnických osôb.

Najmarkantnejším rozdielom je, že výlučne správny súd má právomoc zrušiť nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej správy, resp. toto v rámci prípadov plnej jurisdikcie nahradiť svojím rozhodnutím. Právne prostriedky dozoru prokurátora v tejto oblasti (protest, upozornenie) majú vždy voči orgánu verejnej správy návrhový charakter. Pri ich aplikácii sa totiž dáva správnym orgánom možnosť odstrániť prokurátorom namietanú nezákonnosť v rámci vlastného rozhodovania alebo postupu. Ak sa orgány verejnej správy s názorom prokurátora nestotožnia, neakceptujú ho, prokurátor má možnosť preniesť rozhodnutie o zákonnosti na správny súd.

V správnom súdnictve je predovšetkým poskytovaná ochrana subjektívnym právam žalobcu, pričom je povinnosťou žalobcu tvrdiť v správnej žalobe, že došlo k zásahu do jeho subjektívnych práv. Dozorová činnosť prokuratúry je predovšetkým upriamená na poskytnutie ochrany objektívnemu právu, pričom ochrana subjektívnych práv účastníka správneho konania je sekundárna a môže prípadne aj úplne chýbať v prípade, ak bol zákon porušený v prospech účastníka konania.

Účelom nadväznosti správneho súdnictva a netrestného dozoru prokuratúry je najmä odbremenenie správneho súdnictva, ďalej zabezpečovanie zákonnosti vo veciach, v ktorých protiprávny stav vyhovuje všetkým účastníkom i orgánu verejnej správy, a teda absentuje ten, kto by sa so žalobou obrátil na správny súd. Nepochybným účelom je aj zjednocovanie judikatúry správnych súdov a „vymáhanie jej akceptácie“ zo strany orgánov verejnej správy.

Pôsobnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu je v zákone o prokuratúre vymedzená iba rámcovo (§ 19). Podrobnejšia úprava oprávnení prokurátora vyplýva z osobitných právnych predpisov, sú to najmä zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) a zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CMP“).

Cieľom orgánov prokuratúry v sledovanom období bolo dôsledné a efektívne využívanie všetkých postupov, ktorými prokurátor môže realizovať pôsobnosť v netrestnej oblasti, a ktorými sú preskúmavanie zákonnosti postupov, rozhodnutí a iných právnych aktov orgánmi verejnej správy, vykonávanie previerok zachovávania zákonnosti, uplatňovanie poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy, vstupy do už začatého súdneho konania, návrhy na začatie súdneho konania.

Ciele a priority orgánov prokuratúry v netrestnej oblasti na republikovej úrovni boli premietnuté do plánu hlavných úloh. Na netrestnom úseku pôsobnosti prokuratúry bola plnená previerková úloha s názvom Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri objasňovaní a prejednávaní priestupkov spáchaných porušením všeobecne záväzných právnych predpisov na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky.

Oprávnenie prokurátora na výkon previerok dodržiavania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov v skončených veciach v orgánoch verejnej

správy je odrazom proaktívneho charakteru prokuratúry a jej iniciatívneho prístupu k plneniu zverených úloh. Previerková činnosť sa riadi jednak plánom hlavných úloh, ako aj vlastnými poznatkami krajských a okresných prokuratúr. Plán hlavných úloh odráža nutnosť previerkovej aktivity prokuratúry v celorepublikovom meradle na základe poznatkov o plošnom poruchovom jave v činnosti orgánov verejnej správy. Vlastné previerky okresných a krajských prokuratúr reagujú na regionálne špecifiká a činnosti miestnych orgánov verejnej správy.

Personálne zabezpečenie činnosti v tejto oblasti pôsobnosti prokuratúry sa riadi príkazom generálneho prokurátora por. č. 9/2017 o postupe prokurátorov pri vykonávaní pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti. Týmto príkazom bola zriadená špecializácia a teda pôsobnosť prokuratúry v netrestnej oblasti vykonávajú určení prokurátori (prokurátor-špecialista na netrestnú oblasť), respektíve ich náhradníci.

Z hľadiska personálneho možno konštatovať, že na každej okresnej prokuratúre pôsobí samostatne prokurátor - špecialista pre netrestnú oblasť a na niektorých väčších prokuratúrach i dvaja, napr. Okresná prokuratúra Nitra, Okresná prokuratúra Trenčín. Samozrejme, na malých prokuratúrach, kde pôsobia štyria-päť prokurátorov, je na zabezpečenie riadneho plnenia všetkých úloh prokuratúry nevyhnutné, aby sa prokurátor - špecialista pre netrestnú oblasť podieľal aj na vybavovaní agendy z iných úsekov pôsobnosti prokuratúry.

Činnosť prokuratúry v netrestnej oblasti je na krajských prokuratúrach zabezpečovaná netrestnými oddeleniami, kde pôsobia štyria a viacerí prokurátori. Personálny stav na krajských prokuratúrach je možné považovať za dostatočný a stabilizovaný, umožňujúci riadny výkon agendy patriaci do pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti.

Celkovo v netrestnej oblasti došlo oproti predchádzajúcemu roku k poklesu celkového počtu vecí vybavených v pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti (o 8,5%). Pokles nápadu je nepochybne ovplyvnený aj situáciou súvisiacou so šírením ochorenia COVID-19 (**tabuľka 1.1.**).

V oblasti dozoru nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy došlo k poklesu počtu evidovaných vecí. Tu treba uviesť, že nezávislými faktormi ovplyvňujúcimi nápad v tejto časti netrestného úseku prokuratúry je nespokojnosť podávateľov s rozhodovacou činnosťou orgánov verejnej správy, premietnutá do podnetov na výkon dozoru. Pokles je daný aj tým, že v roku 2019 bol v celorepublikovom meradle zaznamenaný hromadný výskyt podnetov od lekárov a iných zdravotníckych pracovníkov na preskúmanie zákonnosti rozhodnutí Sociálnej poisťovne ústredie o vzniku (zániku) povinného nemocenského poistenia a povinného dôchodkového poistenia, predpísaní poistného a predpísaní penále v nadväznosti na držbu licencií L1A po rozhodnutí veľkého senátu správneho kolégia najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs 1/2019 z 30.04.2019.

Nápad v oblasti civilného procesu mierne klesol. V roku 2016 bolo na generálnej prokuratúre vedených 1 341 vecí týkajúcich sa podnetov na podanie mimoriadneho dovolania (podľa nových procesných kódexov na podanie dovolania generálneho prokurátora), v roku 2018 bolo v registroch vedených 337 podnetov, v roku 2019 to bolo 286 podnetov a v roku 2020 len 279 podnetov na uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku, ktorý má k dispozícii generálny prokurátor v civilnom procese. Pokles nápadu je spôsobený najmä zmenou legislatívy, teda rekodifikáciou procesných kódexov, ako aj tým, že judikatúra najvyššieho súdu v otázke prípustnosti

dovolania generálneho prokurátora je pre krátky čas po rekodifikácii nedostatočne vyvinutá. Okrem toho má zreteľne negatívny vplyv aj skrátená lehota na podanie dovolania generálneho prokurátora v civilnom sporovom konaní. Pôvodná lehota 1 rok bola po rekodifikácii skrátená na 3 mesiace, čo je nedostatočný časový priestor tak pre strany sporu, ktoré tvrdia porušenie svojich práv, ako aj pre generálneho prokurátora, na dôsledné preskúmanie vecí.

Každoročne sa v rámci vybavovania agendy prokurátori pôsobiaci na netrestnom úseku stretávajú s aplikačnými problémami, spočívajúcimi jednak v nejasnej, nepresnej právnej úprave, umožňujúcej viacero možných výkladov, teda aj spôsobov riešenia, ako i v nedostatočnej alebo chýbajúcej právnej úprave, čo zasa vedie k potrebe použitia analógie, t. j. nevyhnutnosti úvahy o správnosti voľby použitia primeranej právnej úpravy na riešenie daného problému.

V rámci previerok vykonaných v obvode Krajskej prokuratúry Trnava na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad“) vyplynulo, že úrad absolútne nevyužíva zákonné oprávnenie podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kurately a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 305/2005 Z. z.“) umožňujúce mu rozhodnúť o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine. Úrad vo všetkých prípadoch, v ktorých vzhľadom na splnenie zákonných podmienok pre uloženie výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, žiada súd, aby výchovné opatrenie nariadil. Takýto postup súčasná zákonná úprava umožňuje, avšak nedosahuje sa ním účel sledovaný výchovnými opatreniami, kam nepochybne patrí účinná a aj rýchla ochrana záujmov maloletého dieťaťa.

V prípadoch, v ktorých úrad má vedomosť o situácii maloletých, ktorých výchova vyžaduje dohľad, prípadne uloženie iného výchovného opatrenia, sa javí ako efektívnym a účelným riešením, ak by orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately sám promptne rozhodol o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine, na ktoré je podľa § 12 ods. 1 zákona č. 305/2005 Z. z. oprávnený. Úrad by nemal odďaľovať realizáciu výchovného opatrenia tým, že žiada súd, aby výchovné opatrenie nariadil.

Bolo by vhodné, aby pri výchovných opatreniach podľa § 37 ods. 2 zákona o rodine bolo výslovne podmienené návrhové oprávnenie orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vo vzťahu k súdu predchádzajúcim uložením výchovného opatrenia orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, resp. preukázaním dôvodov, pre ktoré uloženie opatrenia orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately nemožno považovať za účelné.

Vzhľadom na previerkovou činnosťou prokuratúry zistený trend činnosti orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vo veciach ukladania výchovných opatrení podľa zákona č. 305/2005 Z. z. maloletým deťom a ich rodičom, sa javí ako vhodné, preskúmať tiež možnosti zmeny dikcie zákona č. 305/2005 Z. z. s cieľom predísť obchádzaniu inštitútu výchovného opatrenia ukladaného v správnom konaní.

Výchovné opatrenie podľa zákona č. 305/2005 Z. z. predstavuje efektívny právny prostriedok (inštitút) regulácie výchovy a správania maloletého dieťaťa a jeho rodičov, ktorý je v odôvodnených prípadoch vyústením šetrení a získaných poznatkov o maloletom, jeho rodine, výchovnom prostredí a potrebách usmerňovania jeho výchovy s cieľom naplniť najlepší záujem dieťaťa. Výhodou výchovného opatrenia

podľa zákona č. 305/2005 Z. z., na rozdiel od výchovného opatrenia ukladaného všeobecným súdom v súdnom konaní, je predovšetkým rýchlosť jeho možného uloženia, významne podporená výchovným vplyvom a autoritou orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktorú získavajú v procese práce a v bezprostrednom kontakte s maloletým a jeho rodičmi, prípadne inými blízkymi osobami.

Aj v uvedenom zmysle je preto vhodné uvažovať o podmienení podania návrhu v niektorých veciach výchovy maloletých orgánom sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na súd, vykonaním konkrétnych úkonov v práci s maloletým a jeho rodinou a v niektorých prípadoch aj predchádzajúcim uložením výchovného opatrenia, prípadne preukázaním neúčelnosti jeho uloženia v správnom konaní.

2. Činnosť prokuratúry v oblasti civilného procesu

Opatrenia prokurátora vo vzťahu k civilnému procesu sú iniciačné alebo intervenčné. Prokurátor je oprávnený v prípadoch uvedených v zákone iniciovať civilný proces (tzv. návrhové oprávnenia prokurátora) a v prípadoch uvedených v zákone zúčastniť sa už začatého civilného procesu ako osobitný subjekt (tzv. vstupové oprávnenia prokurátora). Prokurátor uplatňuje opatrenia vo vzťahu k civilnému procesu v súlade s princípmi zakotvenými v Odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy o úlohe prokurátorov mimo trestného justičného systému [Recommendation CM/Rec (2012)11].

Prokuratúra sleduje, aby opatrením vo vzťahu k civilnému procesu nedochádzalo k porušeniu princípu rovnosti zbraní, aby opatrenie malo legálny základ, bolo vykonané objektívne, nestranne a spravodlivo a aby sledovalo cieľ presahujúci čisto súkromnoprávny záujem strán, či účastníkov civilného procesu. Cieľom opatrenia prokurátora je ochrana verejného záujmu, prípadne v užšom kontexte ochrana ľudských práv a základných slobôd, ochrana práv maloletých, ochrana zdravotne znevýhodnených osôb, ochrana slabšej strany, či ochrana záujmov štátu.

Výkon pôsobnosti prokurátora je ťažiskový vo vzťahu k mimosporovému konaniu, nakoľko tam je prítomný verejný záujem na výsledku konania, respektíve mimosporové konanie sa často týka práv osôb vyžadujúcich zvýšenú ochranu. Prokurátor je oprávnený podať návrh na začatie mimosporového konania vždy, ak môže súd začať konanie aj bez návrhu. Prokurátor teda môže dosiahnuť začatie mimosporového konania aj v prípadoch, keď si povinnosť začať konať ex offio nesplnil súd. Okrem toho prokurátor vie zistiť, či už na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy, skutočnosti odôvodňujúce potrebu začať mimosporové konanie, a to aj skôr a vo väčšom rozsahu, ako je ich schopný zistiť súd z vlastnej činnosti. Sú to napríklad konania vo veciach starostlivosti o maloletých, konania o spôsobilosti na právne úkony, konanie o zosúladenie údajov zapísaných v obchodnom registri a iné.

Zvýšená ochrana verejnoprávneho prvku v mimosporovom konaní je zabezpečená tým, že prokurátor môže vstúpiť do každého mimosporového konania, a to aj v prípadoch, keď sa mimosporové konanie mohlo začať len na návrh. Výnimkou je konanie o rozvod manželstva.

Prokurátor môže podať žalobu (iniciovať sporové konanie), ak žalobná legitimácia vyplýva výslovne zo zákona. Verejný záujem je pri žalobách prokurátora implicitne spojený so žalobným petitom:

- žaloba na vydanie bezdôvodného obohatenia v prospech štátu (§ 93 CSP),

- žaloba na určenie vlastníctva, ak boli porušené ustanovenia všeobecne záväzného právneho predpisu (§ 93 CSP),
- žaloba o určenie neplatnosti prevodu vlastníctva štátu alebo verejnoprávnej inštitúcie (§ 12 zákona č. 278/1993 Z. z. o prevode majetku štátu; § 16 zákona č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií),
- žaloba o vyslovenie nadobudnutia majetku z nelegálnych príjmov (zákon č. 101/2010 Z. z. o preukazovaní pôvodu majetku),
- žaloba na určenie nezákonnosti štrajku alebo výluky (§ 21 zákona č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní),
- žaloba na určenie neplatnosti právneho úkonu z dôvodu porušenia ustanovení o zákaze delenia pôdy (§ 24 ods. 2 zákona č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom).

Prokurátor môže vstúpiť do sporu len ojedinele, a to v sporoch, v ktorých ako jedna zo strán vystupuje štát, právnická osoba zriadená štátom, štátny podnik, právnická osoba s majetkovou účasťou štátu, obec alebo vyšší územný celok alebo v sporoch o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci (§ 93 CSP). Zákonné obmedzenia, ako aj praktický výkon vstupových oprávnení prokurátora do sporov, rešpektuje judikatúru EŠLP tak, aby vstupom prokurátora nedochádzalo k porušeniu práva sporovej strany na rovnosť zbraní.

Osobitné postavenie vo vzťahu k civilnému procesu má generálny prokurátor. Generálny prokurátor sa obligatórne vyjadruje k veci prejednávanej veľkým senátom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky. Toto procesné oprávnenie má poradný charakter. Generálny prokurátor disponuje oprávnením, za prísne reštriktívnych podmienok, napadnúť dovolaním právoplatné rozhodnutie súdu na najvyššom súde. Dovolanie generálneho prokurátora je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý slúži na nápravu najzávažnejších väd civilného procesu, ak ich nápravu nie je možné dosiahnuť iným prostriedkom nápravy. Dovolanie generálneho prokurátora sa v praxi podáva len v ojedinelých prípadoch.

2.1. Návrhové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

Žaloby prokurátora realizované podľa ustanovenia § 93 ods. 1 CSP slúžia na zabezpečenie zákonnosti pri nakladaní s majetkom, alebo na ochranu vlastníctva. Prejavuje sa to tým, že buď dôjde k zrušeniu účinkov nezákonného nakladania s majetkom alebo sa odníme nezákonne získaný majetok. Prokuratúra v rámci uplatňovania verejných žalôb v civilnom procese plní funkciu univerzálneho orgánu zákonnosti. Štatistické údaje o počte podaných žalob a porovnanie z predchádzajúcimi rokmi je uvedené v **tabuľke 2.1.1**.

K uplatneniu nároku štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia (§ 93 ods. 1 písm. a) CSP) je v prvom rade nutné zadať predmetný pojem. V podstate ide o majetkový prospech získaný plnením bez právneho dôvodu, plnením z neplatného právneho úkonu alebo plnením z právneho dôvodu, ktorý odpadol, ako aj majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov (§ 451 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov, ďalej len „Občiansky zákonník“). Občiansky zákonník výslovne ustanovuje povinnosť vydať bezdôvodné obohatenie (§ 451 ods. 1) v prospech toho, na úkor koho sa získalo a ak takúto osobu nemožno zistiť, musí sa vydať štátu. Žalobné oprávnenie prokurátora podľa ustanovenia § 93 ods. 1 písm. a) CSP sa týka len nároku štátu, ak nie je možné zistiť osobu, na úkor

ktorej bolo bezdôvodné obohatenie získané. Vo väčšine prípadov k podaniu tejto žaloby dochádza v súvislosti s trestnými konaniami, keď páchatel' trestnej činnosti získal majetkový prospech, ktorý nebolo možné odňať v trestnom konaní prostredníctvom prepadnutia veci alebo zhabania veci (resp. keď nie je možné identifikovať osobu poškodeného napr. § 233 ods. 2 Trestného zákona – legalizácia výnosu z trestnej činnosti).

V roku 2020 bolo podaných 13 žalôb na vydanie bezdôvodného obohatenia podľa § 93 ods. 1 písm. a) CSP. Počet podaných žalôb nie je zo strany prokuratúry neovplyvniteľný, vo väčšine prípadov závisí od skladby páchanej trestnej činnosti v jednotlivých krajoch v sledovanom období.

Odčerpávanie výnosov z trestnej činnosti prostriedkami civilného procesu má nepochybne subsidiárny, akcesorický charakter. Popri uplatňovaní nároku štátu na vydanie bezdôvodného obohatenia by mohlo byť dôraznejšie postupované v samotnom trestnom konaní smerom k prepadnutiu veci vo forme tzv. náhradnej hodnoty (§ 60 ods. 1 písm. c), d) a ods. 2 Trestného zákona), pri ktorom existuje značný, avšak doposiaľ nie dostatočne využívaný, potenciál efektívneho aplikovania.

V sledovanom období boli podané prokuratúrou aj žaloby o určenie vlastníctva podľa ustanovenia § 93 ods. 1 písm. b) CSP. Len samotný krajský prokurátor v Nitre podal 10 žalôb podľa citovaného ustanovenia. Ide o žalobu, ktorá má povahu generálneho prostriedku ochrany objektívneho vlastníckeho práva, pokiaľ ide o dodržiavanie zákonnosti pri jeho nadobúdaní. Predpokladom úspešnosti žaloby je preukázanie, že žalovaný v dôsledku porušenia všeobecne záväzného právneho predpisu nenadobudol riadne vlastníctvo.

Oprávnenie prokurátora podať žalobu podľa § 93 ods. 1 písm. b) CSP predstavuje prostriedok ultima ratio na odstránenie nezákonného stavu všade tam, kde tento stav účastníkom právnych vzťahov vyhovuje a tým absentuje ich záujem na jeho odstránení, resp. ide o následok trestnej činnosti, ktorý nebolo možné v trestnom konaní odstrániť a trestným činom poškodená osoba má objektívne zníženú schopnosť sama sa domôcť ochrany svojho vlastníctva.

Návrhové oprávnenie prokurátora v civilných konaniach je zakotvené aj v ustanovení § 13 ods. 2 v CMP. V roku 2020 bolo toto oprávnenie využité celkom v 65 prípadoch. Porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je uvedené v **tabuľke 2.1.2**.

Z hľadiska skladby návrhov sa do popredia dostali návrhy podľa § 13 ods. 2 CMP s poukazom na § 111 písm. l) CMP a § 37 ods. 2 písm. a) zákona o rodine na uloženie výchovného opatrenia. K využívaniu týchto návrhových oprávnení prokurátora pri výchove maloletých viedol prokurátorov poznatok, že maloleté osoby sa v čoraz častejšom rozsahu dopúšťajú činov inak trestných. Nešlo o tak závažnú činnosť, že by bolo potrebné uplatňovať postup podľa § 105 Trestného zákona, avšak ani ponechať bez povšimnutia takéto konanie by nebolo správne. V mnohých takýchto prípadoch bol orgán sociálnoprávnej ochrany detí nečinný, resp. jeho aktivity nenachádzali „odozvu“. Bez významu v danej oblasti neostáva ani výchovné pôsobenie a autorita súdu. Samotné konanie pred sudcom vzbudzuje u maloletých väčší rešpekt, než dohovor v kancelárii zamestnanca úradu práce, sociálnych vecí a rodiny.

Toto návrhové oprávnenie bolo využité na základe vlastných poznatkov prokurátorov, keď lustráciou v trestných registroch zistili, že maloleté osoby sa

dopúšťajú opakovane závažnej protispoločenskej činnosti, pričom opatrenia vykonávané príslušným orgánom sociálnoprávnej ochrany detí zjavne nepostačujú.

Po zabezpečení uznesenia o odmietnutí trestného oznámenia, resp. zastavení trestného stíhania pre nedostatok veku páchatela sú ohľadne osoby maloletého zabezpečené príslušné vyšetrovacie spisy, správy o osobe maloletého a jeho rodine, o jeho výchovnom prostredí, školskej dochádzke a protiprávnej činnosti od príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí ako aj od školy, ktorú maloletý navštevuje. Po vyhodnotení všetkých skutočností, ak je to potrebné a účelné, je podaný návrh na súd na uloženie výchovného opatrenia – napomenutia, resp. dohľadu. Pojednávaní sa zúčastňujú maloletí v sprievode svojich rodičov, prítomný je aj zástupca orgánu sociálnoprávnej ochrany detí. Maloletým je primerane ich rozumovej a vekovej zrelosti vysvetlené, aké následky by malo ich konanie v prípade, že by boli trestne zodpovední a taktiež sú upozornení, že v prípade opakovania takéhoto konania môže súd, aj bez návrhu, pristúpiť k uplatneniu prísnejšieho výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 3 zákona o rodine (dočasné odňatie maloletého dieťa z osobnej starostlivosti rodičov aj proti ich vôli).

V tomto smere je potrebné uviesť, že prokurátori vyhodnocujú poznatky, s ktorými sa pravidelne oboznamujú pri vykonávaní svojej pôsobnosti a konzultujú ich s trestnými prokurátormi. Súčasne však treba poukázať na to, že v niektorých prípadoch prokurátori dokonca nahrádzajú nedostatočnú činnosť orgánov sociálnoprávnej ochrany detí, pričom prokurátor má sťažnú pozíciu, nakoľko sám nemôže vykonávať reálne šetrenia v rodinách a pod., ale musí sa domáhať a následne spoľahnúť na správnosť a objektívnosť správ o šetrení vykonanom orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí. Avšak je nutné uviesť, že sa vyskytli prípady závažnejšieho charakteru, keď prokurátori museli podať i návrhy na uloženie ochrannej výchovy maloletým podľa ustanovení § 13 ods. 2 v spojení s § 114 CMP.

Ďalšiu podstatnú časť realizovaných návrhových oprávnení prokurátora podľa ustanovenia § 13 ods. 2 CMP v spojení s ustanovením § 233 ods. 1 CMP tvoria návrhy na začatie konania o obmedzenie spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony, resp. o zmene obmedzenia spôsobilosti fyzickej osoby na právne úkony (§ 231 písm. a/, b/ CMP). Aj predmetné konania sú prokurátorom iniciované z dôvodu ochrany verejného záujmu na základe poznatkov plynúcich buď z trestných konaní, alebo na základe podnetov fyzických a právnických osôb.

V roku 2020 boli podané prokuratúrou aj návrhy na konania o vyhlásenie za mŕtveho (§ 220 a nasl. CMP), ako aj návrhy o schválení právneho úkonu maloletého (§ 111 písm. i/ a nasl. CMP).

Prokuratúra v posledných dvoch rokoch vyvíja zvýšené úsilie presadzovať verejné záujmy i iniciovaním civilných konaní, avšak nie na každom kroku svojej činnosti sa stretáva s pochopením najmä u orgánov verejnej správy, ktoré by mali byť pri plnení úloh prokuratúry nápomocné.

2.2. Vstupové oprávnenia prokurátora v civilnom procese

Prokurátor môže vstúpiť do civilného súdneho konania v ktoromkoľvek štádiu, t. j. od začatia konania až do jeho právoplatného skončenia. Môže vstúpiť do konania aj podaním odvolania proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie, resp. podaním dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu.

Formy a metódy práce, ktorými prokurátor získava vedomosť o takýchto konaniach vhodných na vstup, sú rôzne. Predovšetkým je to úzka súčinnosť prokurátora so súdom. Ďalšími prameňmi poznatkov pre rozhodnutie prokurátora o vstupe do konania sú, ako aj pri iných oprávneniach prokuratúry v netrestnej oblasti, podnety fyzických a právnických osôb, ako aj využívanie správ z tlače, rozhlasu, televízie a z iných audiovizuálnych prostriedkov. Vstupy do konaní vo veciach starostlivosti súdu o maloletých sú často realizované i na základe informácií získaných od prokurátorov z trestného úseku, resp. z orgánov sociálnoprávnej ochrany detí.

Postavenie prokurátora v konaní, do ktorého vstúpil, je odlišné od postavenia účastníkov (strán) konania, ktorí hája svoje práva. I keď prokurátor nie je účastníkom konania, je oprávnený na všetky úkony, ktoré môže vykonať účastník (strana) konania, ak nejde o úkony, ktoré môže vykonať len subjekt právneho vzťahu (napr. vziať späť žalobu, resp. návrh na začatie konania).

Z postavenia prokurátora v konaní vyplýva, že nie je možné, aby vo svojom oznámení o vstupe uviedol, že do konania vstupuje v záujme alebo na strane niektorej strany sporu, resp. účastníka konania. Zákon však nevylučuje, aby prokurátor pri vyjadrovaní sa k prednesom sporových strán (účastníkov), procesným a dôkazným návrhom, nemohol prehlásiť, že sa pripája k tomu, či onomu návrhu strany alebo účastníka.

Treba uviesť, že prokurátor má možnosť, nie povinnosť vstupu do začatého súdneho konania. Prokurátor pri vstupe do konania prihliada na skutočnosť, či taký vstup je realizovaný vo verejnom záujme.

Skladba vstupov do konania sa v podstatnej miere nezmenila. Nosnou, podstatnou časťou vstupovej agendy prokuratúry sú vstupy prokurátorov do konaní vo veciach spôsobilosti na právne úkony a vo veciach starostlivosti súdu o maloletých. Prokuratúra poskytuje takto ochranu slabšej strane sporu, ktorou sú hlavne deti a osoby so zdravotným postihnutím. Avšak nie je možné zabudnúť ani vstupy do konaní o osvojenie, či do dedičských konaní, alebo konaní o vyhlásenie za mŕtveho.

Vstupy sú vykonávané najčastejšie na základe skutočností zistených vlastnou vyhľadávacou činnosťou prokurátorov, ktorí pravidelne nahliadajú do súdnych registrov a vyberajú si na vstup vhodné konania alebo na základe signalizácií súdov či úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Dôvodom vstupu do konaní, najmä vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, je predovšetkým presadzovanie záujmu spoločnosti na ochrane záujmov maloletých detí, ako aj na zabezpečení zákonnosti pri rozhodovaní súdu a záujmu na dodržiavaní požiadavky rýchlosti konania. Vo veciach, v ktorých prokurátori vstupujú do konania, sa zúčastňujú na pojednávaniach vytýčených súdmi, v konaniach o obmedzenie spôsobilosti na právne úkony sa spoločne so sudcom zúčastňujú vzhľadnutia osoby, o ktorej spôsobilosti sa koná v prípadoch, kedy sa táto osoba nemohla dostaviť z dôvodu jej nepriaznivého zdravotného stavu do budovy súdu. Prokurátori v konaniach aktívne prispievajú k zisteniu skutkového, právneho stavu vecí a vydaniu zákonného rozhodnutia súdu vo veci.

Pokiaľ ide o konania o obmedzení spôsobilosti na právne úkony, tie majú zväčša opakujúce sa dôvody. V prvej skupine prípadov sa jedná o seniorov vyššieho, resp. až značne pokročilého veku, ktorí v dôsledku zmeneného psychického zdravotného stavu nie sú schopní samostatnej existencie. Druhou skupinou sú osoby s vrodeným mentálnym postihnutím, ktoré dovŕšili plnoletosť a nie je prognóza

zlepšenia stavu. V týchto prípadoch ich dovtedajší zákonní zástupcovia (zväčša rodičia) za účelom reálnej možnosti spravovania bežných záležitostí (preberania invalidného dôchodku, poskytovania informovaného súhlasu s liečbou, resp. pobytom v príslušnom zdravotníckom zariadení) podávajú návrhy smerujúce k úprave rozsahu spôsobilosti na právne úkony a stávajú sa ich hmotnoprávnymi opatrovníkmi v režime § 272 a nasl. CMP. Vyskytujú sa však aj konania, kde dôvodom podania návrhu je duševná porucha spôsobená látkovými závislosťami.

Ak to skutkové okolnosti umožňujú a stav osoby (fyzický, či psychický) odôvodňuje, prokurátor v záujme časovej aj ekonomickej hospodárnosti konania navrhuje súdu postupovať pri posúdení stavu osoby podľa § 246 CMP, teda upustiť od znaleckého dokazovania, ak je na zistenie skutočného stavu veci postačujúce vypočúť ošetrojúceho lekára. Tento postup si súdy v mnohých prípadoch osvojujú a návrh prokurátora akceptujú.

V konaniach, do ktorých prokurátori vstúpili, a v ktorých sa koná o právach alebo kde je účastníkom maloleté dieťa, prokurátori vždy dbajú na to, aby súd v zmysle § 38 ods. 1 a 2 CMP prihladol na názor maloletého dieťaťa, ak je schopné ho vyjadriť.

Počty vstupov do civilného konania (rozdelené podľa právneho predpisu) a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi vyplývajú z tabuliek **2.2.1** a **2.2.2**.

Počet vstupov prokurátorov do začatého civilného konania zostáva v dlhodobom horizonte v zásade na tej istej úrovni. Vzhľadom na nízky počet prokurátorov, ktorí pôsobia v netrestnej oblasti a ich pracovné zaťaženie na netrestnom úseku, nemožno z dlhodobého horizontu predpokladať výrazné zvýšenie početnosti vstupov do konaní (pričom vstupy do konania tvoria malý podiel na pracovnej náplni prokurátora pôsobiaceho na netrestnom úseku).

2.3. Dovolanie generálneho prokurátora

Dovolanie generálneho prokurátora je prípustné proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, za predpokladu, že nápravu porušených práv nie je možné dotiahnuť inými právnymi prostriedkami (princíp subsidiarity) a za predpokladu, že rozhodnutie trpí závažnými vadami (najmä porušuje právo na spravodlivý proces), pričom potreba zrušiť právoplatné rozhodnutie prevyšuje nad záujmom zachovania jeho nezmeniteľnosti (princíp proporcionality).

Proti rozhodnutiu v sporovom konaní je dovolanie generálneho prokurátora prípustné len na základe podnetu strany v lehote troch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia.

Proti rozhodnutiu v mimosporovom konaní je dovolanie generálneho prokurátora prípustné v lehote jedného roka od právoplatnosti rozhodnutia. Podnet účastníka konania sa nevyžaduje, ak ide o konanie, do ktorého mohol prokurátor vstúpiť (teda ak ide o konanie, ktoré sa mohlo začať aj bez návrhu).

Súčasná prax pri podávaní dovolania generálneho prokurátora vychádza z požiadaviek zakotvených v čl. 22 Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy o úlohe prokurátorov mimo trestného justičného systému [Recommendation CM/Rec (2012)11], ktorý sumarizuje závery judikatúry EŠLP vo vzťahu k preskúmvaniu konečných rozhodnutí súdov. V zmysle označeného Odporúčania, dôvody, pre ktoré prokurátor žiada preskúmať konečné rozhodnutie súdu, by mali byť limitované na výnimočné prípady, pri zachovaní princípov právnej istoty a res judicata.

Pri podávaní dovolaní generálneho prokurátora sa venuje zvýšená pozornosť judikatúre ESLP. ESLP pripúšťa zásah do konečného súdneho rozhodnutia, ako výnimku zo zásady právnej istoty a zo zásady res judicata, ak je takýto zásah odôvodnený potrebou nápravy fundamentálnej chyby súdneho rozhodnutia. Medzi záujmom na nezmeniteľnosti konečného súdneho rozhodnutia na jednej strane, a legitímnym cieľom zásahu (potreba nápravy fundamentálnej vady), na strane druhej, musí existovať proporционаlita. Z judikatúry ESLP vyplýva, že záujem na zachovaní (nezmeniteľnosti) konečného súdneho rozhodnutia prevažuje. Odklon od princípu právnej istoty je ospravedlniteľný iba v prípadoch, keď sa vyskytnú okolnosti podstatného a naliehavého charakteru.

V konaní o podnete na podanie dovolania generálneho prokurátora sa vyhodnocuje, či rozhodnutie porušuje právo na spravodlivý proces alebo trpí inou vadou a v prípade pozitívneho zistenia, sa vykoná test proporcionality. Test proporcionality je menej náročný v mimosporových konaniach, ak je evidentný verejný záujem na výsledku konania alebo záujem na ochrane slabšej strany. Dovolanie generálneho prokurátora bolo podané len v ojedinelých prípadoch.

V rámci mimosporového konania bolo napríklad podané dovolanie generálneho prokurátora proti uzneseniu registrového súdu, kde boli tieto skutkové okolnosti. Súd uznesením nariadil dodatočnú likvidáciu obchodnej spoločnosti. Údaj o dodatočnej likvidácii bol zapísaný do obchodného registra. Registrový súd, konajúc o návrhu na zrušenie zápisu údajov, zrušil zápis o nariadení dodatočnej likvidácie. Registrový súd pochybil zásadným spôsobom, nakoľko zápis do obchodného registra, vykonaný na základe uznesenia súdu, nie je možné zrušiť v konaní o zrušení zápisu údajov. Takýmto postupom registrový súd de facto odstránil účinky právoplatného uznesenia o nariadení dodatočnej likvidácie a prehodnotil (v rozpore s existujúcim právoplatným uznesením), či sú splnené podmienky na nariadenie dodatočnej likvidácie. Dotkol sa tým práv veriteľov, ktorí prihlásili svoje pohľadávky do dodatočnej likvidácie. Dotknutí veritelia nemali iný prostriedok nápravy, ako dovolanie generálneho prokurátora (princíp subsidiarity). Záujem na odstránení porušených práv bol proporcionálny, keďže veritelia by inak stratili právo uplatniť pohľadávku v už právoplatne nariadenej dodatočnej likvidácii.

Podľa ustanovení CMP bolo napríklad podané dovolanie generálneho prokurátora proti uzneseniu dedičského súdu, ktorým dedičský súd prejednal ako dedičstvo absolútne autorské práva a potvrdil ich štátu ako odúmrtí. Avšak, ak niet dedičov, autorské dielo sa stáva voľným dielom a neprechádza na štát z titulu odúmrti. Organizácie kolektívnej autorskej ochrany práv, ktorá podnetom žiadala generálneho prokurátora o podanie dovolania, nemala k dispozícii iný prostriedok nápravy (princíp subsidiarity). Verejný záujem na ochrane práv užívania voľného autorského diela prevyšoval nad zachovaním nesprávneho rozhodnutia o potvrdení dedičstva štátu (princíp proporcionality).

V mimosporovom konaní boli podané dovolania generálneho prokurátora proti uzneseniam súdu vydaným pri výkone rozhodnutia vo veciach maloletých. V týchto prípadoch uložil súd poriadkovú pokutu rodičovi maloletého v súvislosti s výkonom povinnosti odovzdať dieťa druhému rodičovi, hoci zákonné podmienky na uloženie poriadkovej pokuty neboli splnené. Dotknutý rodič nemal k dispozícii odvolanie proti rozhodnutiu o uložení poriadkovej pokuty (princíp subsidiarity). Poriadková pokuta v súvislosti s výkonom rodičovských práv a povinností predstavuje zásah do práva na súkromie, musí mať preto legálny základ a byť proporcionálna sledovanému cieľu.

Podanie dovolania generálneho prokurátora proti nezákonným rozhodnutiam o uložení poriadkovej pokuty rodičovi maloletého bolo v kontexte týchto prípadov proporcionálne, sledujúc odstránenie zásahu do práva na súkromie.

V rámci sporového konania boli podané dovolania generálneho prokurátora proti uzneseniam súdu, ktorými súd na základe sťažnosti strany zmenil uznesenie vydané vyšším súdnym úradníkom bez toho, aby doručil sťažnosť protistrane. Odvolanie protistrany nebolo prípustné (princíp subsidiarity). Nedoručením sťažnosti protistrane bolo porušené jej právo na kontradiktórny proces, čo predstavuje závažnú procesnú vadu (princíp proporcionality). Okrem toho, takéto závažné pochybenie sa vyskytuje v praxi ako systémová chyba vo viacerých prípadoch.

Podľa CSP bolo podané dovolanie generálneho prokurátora proti uzneseniu odvolacieho súdu, ktorým odvolací súd odmietol ako neprípustné odvolanie strany proti výroku o povinnosti nahradiť trovy znalcovi. Uznesenie súdu prvej inštancie predstavovalo kumulované rozhodnutie o nároku na trovy konania ako aj o ich výške; odvolanie bolo s poukazom na § 357 písm. m/ CSP prípustné. Nápravu vo veci nebolo možné dosiahnuť iným právnym prostriedkom (princíp subsidiarity). Odmietnutie odvolania predstavovalo zásah do práva na prístup k súdu (princíp proporcionality).

V sporovom konaní bolo napríklad podané dovolanie generálneho prokurátora proti uzneseniu súdu, ktorým rozhodol o pokračovaní v konaní s právnym nástupcom žalobcu (s postupníkom). Konštatoval, že žalobca žalovanú pohľadávku postúpil na postupníka po začatí konania. Avšak dovolaním napadnuté uznesenie bolo vydané až v čase, kedy bol žalobca vymazaný z obchodného registra a spor bol už právoplatne zastavený. Súd takto rozhodol o pokračovaní v konaní nezákonne a neprípustne otvoril už právoplatne skončený spor. Tým porušil právo žalovaného na spravodlivý proces. Žalovaný nemal k dispozícii odvolanie proti uzneseniu súdu o pokračovaní v konaní (princíp subsidiarity). Zásah do práva žalovaného na spravodlivý proces bol fundamentálnou vadou odôvodňujúcou podanie dovolania generálneho prokurátora (princíp proporcionality).

V roku 2020 napadlo spolu 279 podnetov na dovolanie generálneho prokurátora, 269 podnetov bolo odložených a v 10 veciach bolo podané dovolanie generálneho prokurátora. Porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je v **tabuľke 2.3.1**.

3. Činnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Jednou z úloh, ktoré prokuratúra plní v rámci pôsobnosti vymedzenej zákonom o prokuratúre, je i dozor nad zachovávaním zákonnosti orgánmi verejnej správy.

Vo všeobecnosti dozor prokuratúry v netrestnej oblasti možno charakterizovať ako rozsah oprávnení stanovených zákonom o prokuratúre, ktorými prokurátori uskutočňujú pôsobnosť prokuratúry preskúmaním zákonnosti správnych aktov orgánov verejnej správy, preskúmaním ich postupu, vykonávaním previerok zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy a uplatňovaním poradného hlasu na zasadnutiach orgánov verejnej správy. Proces výkonu prokurátorského dozoru môže byť zavŕšený využitím niektorého z právnych prostriedkov, ktoré sú prokurátorovi zverené zákonom o prokuratúre. Sú to protest prokurátora, upozornenie prokurátora, správna žaloba a žaloba na správny súd podľa osobitného predpisu (§ 46 SSP). Možno uviesť, že sem patria aj oprávnenia generálneho prokurátora podľa SSP

a v konaní pred ústavným súdom, ak predmetom posudzovania je všeobecne záväzný právny predpis vydaný orgánom verejnej správy.

Prokuratúra ako orgán ochrany práva pri výkone svojej pôsobnosti vždy chráni objektívne právo. Prokurátor je povinný konať vždy, keď zistí, že by mohlo dôjsť k ohrozeniu alebo porušeniu zákonnosti.

Dozor nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy realizujú prokurátori najmä vybavovaním podnetov fyzických a právnických osôb, vykonávaním previerok zachovávanía zákonnosti v orgánoch verejnej správy ako aj výrazným využívaním vlastných poznatkov, ktoré svedčia porušovaniu zákonnosti a boli vyťažené z inej prokurátorskej agendy, zaznamenané v médiách alebo pochádzajú z iných zdrojov.

V zmysle zákona o prokuratúre, prokurátor vykonáva dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy pri výkone verejnej správy, v rozsahu ustanovenom týmto zákonom, čím realizuje oprávnenia prokuratúry aj v netrestnej oblasti voči orgánom verejnej správy. Výkon dozoru funkčne súvisí s uplatnením oprávnení prokurátora v konaní pred správnym súdom podľa osobitného predpisu. Oblasti zamerania výkonu dozoru nad zákonnosťou činnosti orgánov verejnej správy sú ovplyvnené skladbou podnetov a tiež vlastnou aktivitou okresných a krajských prokuratúr, ktorá vychádzala z predchádzajúcich poznatkov o stave zákonnosti na jednotlivých úsekoch verejnej správy.

Z hľadiska predmetu vecí, ktoré prokurátori vybavovali na netrestnom úseku, je dôvodné konštatovať, že situácia sa už dlhodobo výraznejšie nemení. Aj v roku 2020 opätovne, ako aj po minulé roky, dominovali stavebné veci a katastrálne veci. V rámci prelínania trestnej pôsobnosti prokuratúry s netrestnou pôsobnosťou logicky dominovali aj priestupkové a deliktuálne veci. Výraznejšie sa zvýšil, ako sa zaznamenalo už aj minulý rok, počet podnetov na úseku poskytovania informácií. Rovnako pretrváva aj vysoký nápad vo veciach životného prostredia, veciach územnej samosprávy, v sociálnych veciach a zdravotných veciach.

Je logické, že ochorenie COVID-19, ktoré ovplyvnilo život na celom svete, ovplyvnilo život aj v Slovenskej republike, a to aj v rámci činnosti prokuratúry. V roku 2020 prokuratúra zaznamenala novú oblasť podnetov, a to podnety, ktorými sa podávatelia domáhali najmä preskúmania zákonnosti opatrení nariadených Úradom verejného zdravotníctva pri ohrození verejného zdravia, vydaných na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike.

Výsledkom dozoru nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy bolo uplatnenie právnych prostriedkov, ktorými prokurátori, ako už bolo vyššie uvedené, vykonávajú dozor nad dodržiavaním zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov orgánmi verejnej správy, a to teda najmä protest prokurátora, upozornenie prokurátora a následne aj s nimi súvisiaca správna žaloba.

Počty podaných protestov prokurátora, upozornení prokurátora a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi sú uvedené v **tabuľkách 3.1 a 3.2**.

3.1. Podnety na výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Podstatnú časť agendy v oblasti mimosúdnej predstavuje vybavovanie podnetov fyzických a právnických osôb, ale aj samotných orgánov verejnej správy, ktorými žiadajú o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia, opatrenia, či postupu orgánov verejnej správy.

Podľa § 31 ods. 2 zákona o prokuratúre podnetom je také podanie fyzickej alebo právnickej osoby, ktoré smeruje k tomu, aby prokurátor vykonal opatrenia v rozsahu svojej pôsobnosti. Za podnet sa podľa § 31 ods. 3 zákona o prokuratúre nepovažuje podanie, ktoré je anonymné, nie je čitateľné alebo zrozumiteľné, má charakter dopytu, vyjadrenia, názoru, návrhu alebo žiadosti, je zaslané na prokuratúru len pre informáciu, poukazuje na nedostatky v činnosti orgánu verejnej moci, ktorých odstránenie alebo vybavenie je upravené osobitným predpisom alebo ktorých odstránenie alebo vybavenie nepatrí do pôsobnosti prokuratúry, je sťažnosťou alebo iným podaním podľa osobitného predpisu, je oznámením o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin, alebo iným podaním, na vybavenie ktorého sa vzťahuje Trestný poriadok.

Prokurátori vybavovali aj podania, ktoré neobsahovali všetky zákonom ustanovené náležitosti alebo boli podané elektronickými prostriedkami bez zaručeného elektronického podpisu a nedoplnené v zákonom stanovenej lehote. Využívali všetky prostriedky, ktoré umožňuje zákon o prokuratúre na doplnenie a objasnenie podaní a tiež na odstránenie formálnych nedostatkov, ktoré by mohli byť prekážkou realizácie pôsobnosti prokuratúry v netrestnej oblasti. Rovnako v prípade podaní, ktorým chýbali zákonné náležitosti, a preto nemohli byť vybavované v režime podnetov, ak z ich obsahu prokurátori zistili, že vo veci môže prichádzať do úvahy ich ingerencia, ďalej v nej konali ex offio a zisťovali všetky rozhodné skutočnosti na účel posúdenia, či nedošlo k porušeniu zákona a porušeniu, resp. ohrozeniu práv a právom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu.

Počet podnetov a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi sú uvedené v **tabuľke 3.1.1.**

Skladba podnetov sa v roku 2020 v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi výrazne nezmenila. Výnimku tvorili podnety vybavované najmä na generálnej prokuratúre, ktorými sa podávatelia domáhali preskúmania zákonnosti opatrení nariadených úradom verejného zdravotníctva pri ohrození verejného zdravia, vydaných na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19 v Slovenskej republike.

Na základe doručených podnetov generálna prokuratúra preskúmala zákonnosť postupu úradu verejného zdravotníctva vo veci vydávania opatrení pri ohrození verejného zdravia, pričom zistila porušenie zákona, súvisiace predovšetkým s nedostatkom vecnej pôsobnosti úradu verejného zdravotníctva na vydávanie opatrení po vyhlásení mimoriadnej situácie a po vyhlásení núdzového stavu, ako aj s právnou formou týchto opatrení.

Preto generálna prokuratúra podľa § 48 ods. 1 a § 28 zákona o prokuratúre podala úradu verejného zdravotníctva upozornenie č. k. VI/3 Gd 174/20/1000 z 22. 9. 2020 ohľadom postupu pri vydávaní opatrení pri ohrození verejného zdravia v čase vyhlásenej mimoriadnej situácie a v čase vyhláseného núdzového stavu.

Reakciou na podanie predmetného upozornenia prokurátora bola novelizácia zákona o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia, s účinnosťou od 15. 10. 2020. zákon č. 286/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „zákon č. 286/2020 Z. z.“), rozšíril (okrem iného) právomoc úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva nariaďovať opatrenia pri ohrození verejného zdravia aj počas krízovej situácie, t. j. počas výnimočného stavu, núdzového stavu alebo mimoriadnej situácie. Rovnako bola prijatou novelou zákona vyriešená aj právna forma opatrení vydávaných úradom verejného zdravotníctva, ktoré úrad nariadi všeobecne záväzným právnym predpisom.

Všeobecne záväzný právny predpis úradu verejného zdravotníctva a regionálneho úradu verejného zdravotníctva sa označí názvom vyhláška a nadobúda platnosť a účinnosť dňom vyhlásenia vo Vestníku vlády Slovenskej republiky, ak v nej nie je ustanovený neskorší deň nadobudnutia účinnosti (§ 59b ods. 3, 4 zákona č. 286/2020 Z. z.).

Novela zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 355/2007 Z. z.“) sa vysporiadala aj s opatreniami úradu verejného zdravotníctva vydanými do nadobudnutia účinnosti zákona č. 286/2020 Z. z. V prechodnom ustanovení § 63l zákona č. 286/2020 Z. z. ustanovila, že opatrenia úradu verejného zdravotníctva a regionálnych úradov verejného zdravotníctva vydané v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19 podľa § 12 alebo § 48 ods. 4 zákona č. 355/2007 Z. z. do nadobudnutia účinnosti zákona č. 286/2020 Z. z. sa považujú odo dňa účinnosti tohto zákona za vyhlášky podľa § 59b tohto zákona a zostávajú v platnosti a účinnosti nasledujúcich 15 dní po nadobudnutí účinnosti tohto zákona, ak ich orgán, ktorý ich vydal, nezruší skôr.

V súvislosti s ochorením COVID-19 rovnako aj na úrovni okresov a krajov boli zaznamenané podnety voči rozhodnutiam orgánov verejnej správy o priestupkoch v súvislosti s opatreniami na zabránenie šírenia ochorenia COVID-19. Išlo väčšinou o nerešpektovanie zákazu pohybu na verejných priestranstvách bez prekrytia horných dýchacích ciest.

Viacero poznatkov, spočívajúcich v nejasnej právnej úprave, bolo zistených pri voľbe hlavného kontrolóra, v súvislosti s ochorením COVID-19 a v jeho dôsledku vyhláseného núdzového stavu. K výkladu § 30f zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obecnom zriadení“), ktorý bol do zákona doplnený zákonom č. 73/2020 Z. z., ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19 (ďalej len „zákon č. 73/2020 Z. z.“), sa pripravuje usmernenie generálnej prokuratúry.

Po prijatí zákona č. 30/2019 Z. z. o hazardných hrách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o hazardných hrách“), ktorý nadobudol účinnosť 1.3.2019, bola na základe podnetov niektorých prevádzkovateľov hazardných hier zistená v určitých prípadoch nesprávna interpretácia ustanovenia § 15 ods. 4 zákona o hazardných hrách. Podľa tohoto ustanovenia sa prevádzkovanie hazardných hier v herni v čase od 03.00 h do 10.00 h zakazuje. Toto ustanovenie nepochybne súvisí s ustanovením § 4 ods. 5 písm. a) bodom 3 zákona o obecnom zriadení, podľa ktorého obec vo veciach územnej samosprávy ustanoví nariadením pravidlá času predaja v obchode a času prevádzky služieb [odsek 3 písm. i)]. Podľa tvrdenia podávateľov zastávajúcich prevádzku hazardných hier, napádanými všeobecne záväznými nariadeniami mestá prekračujú oprávnenie nad rámec zákona regulovať pravidlá času prevádzky herní, nakoľko žiadnym zákonom nie sú splnomocnené k úprave

prevádzkového času v herniach. Túto úpravu obsahuje podľa ich tvrdenia výlučne zákon o hazardných hrách, ktorý má prednosť pred zákonom o obecnom zriadení. V napádaných veciach však obce (mestá) vydali všeobecne záväzné nariadenie (ďalej len „VZN“) podľa § 6 ods. 1, § 4 ods. 5 písm. a) bodu 3 a § 4 ods. 3 písm. i) zákona o obecnom zriadení, teda vo veci územnej samosprávy v rámci plnenia úloh samosprávy, kedy nepotrebovali splnomocnenie zo zákona na ich vydanie.

Všeobecne v súvislosti s týmito podnetmi prokuratúra dospela k záveru, že obec (mesto) pri výkone samosprávy je oprávnené určovať všeobecné otváracie hodiny pre kasína a herne podľa zákona o obecnom zriadení za dodržania podmienky zákazu prevádzky herní stanovenej zákonom o hazardných hrách v čase od 3.00 h do 10.00 h. Inak povedané obec je povinná v súlade s uplatňovaním zákona o obecnom zriadení, ako všeobecného právneho predpisu, pri úprave prevádzkového času herne neporušiť ustanovenia špeciálneho právneho predpisu – zákona o hazardných hrách a nepovoľiť prevádzkovanie herne v čase od 3.00 h do 10.00 h.

Prokuratúra zaznamenala v sledovanom období aj nárast podnetov v stavebných veciach s ohľadom na porušenie ustanovenia § 4 ods. 3 písm. b) zákona č. 180/2013 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o miestnej štátnej správe“). Podnety sa týkali otázky, či okresný úrad v sídle kraja môže preskúmať rozhodnutie vyššieho územného celku alebo rozhodnutie obce mimo odvolacieho konania. Ustanovenie § 4 ods. 3 zákona o miestnej štátnej správe je naplnením ustanovenia § 1 ods. 1 posledná veta zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok), t. j. vymedzenia negatívnej pôsobnosti správneho poriadku, teda v zúžení rozsahu pôsobnosti okresného úradu v sídle kraja na konania o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch vo vzťahu k rozhodnutiam vyššieho územného celku alebo obce. Vychádzajúc zo zákonného vymedzenia rozsahu pôsobností orgánov územnej samosprávy a jej aplikáciou na ustanovenie § 4 ods. 3 zákona o miestnej štátnej správe nemožno dospieť k inému záveru ako k tomu, že v ustanovení pod písm. a) zákonodarca striktne zúžil rozsah pôsobností okresného úradu v sídle kraja v odvolacom konaní iba vo vzťahu k rozhodovaniu orgánov územnej samosprávy v odvolacom konaní výlučne na veci územnej samosprávy, pričom ale v ustanovení pod písm. b) nerozlišuje oblasť pôsobnosti subjektu územnej samosprávy, vo vzťahu ku ktorej zakotvuje zákonnú prekážku na konanie o preskúmanie ich rozhodnutí v mimo odvolacom konaní. Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno konštatovať, že prvostupňové rozhodnutia okresných úradov, odborov výstavby a bytovej politiky v mimo odvolacom konaní vo viacerých prípadoch boli vydané napriek absencii zákonného zmocnenia na ich vydanie. V dôsledku toho boli vydané v rozpore s ustanovením § 4 ods. 3 písm. b) zákona o miestnej štátnej správe v spojení s § 1 ods. 1, § 3 ods. 1, § 46 a § 65 ods. 1 a nasl. správneho poriadku. Následne aj rozhodnutia odvolacieho orgánu, a to Ministerstva dopravy a výstavby Slovenskej republiky nezodpovedali zákonu. Odvolací orgán neodstránil tieto závažné pochybenia v konaní prvostupňových orgánov spočívajúcich v nedostatku pôsobnosti na konanie.

Aj v roku 2020 najčastejším objektom dozoru prokurátora na základe podnetov boli akty orgánov územnej samosprávy, a to či už rozhodnutia starostov a primátorov v oblasti prenesenej štátnej správy, napr. na úseku územného a stavebného konania, v priestupkových veciach, ale i v iných im zverených oblastiach, ako i rozhodnutia a opatrenia v oblasti samosprávnej pôsobnosti, a to uznesenia a všeobecne záväzné nariadenia zastupiteľstiev. Objektom prokurátorského dozoru bola ale i nečinnosť orgánov územnej samosprávy. Významnú časť nápadu predstavovali naďalej podnety

v katastrálnych veciach a na preskúmanie rozhodnutí orgánov verejnej správy, najmä obcí a miest ako povinných osôb podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám (zákon o slobode informácií) (ďalej len „zákon o slobode informácií“) v znení neskorších právnych predpisov.

Nadalej na prokuratúry napadali aj podnety od orgánov, ktoré pri výkone svojej pôsobnosti v konkrétnych veciach vydali právoplatné rozhodnutia, u ktorých samé následne zistili porušenie zákona. Keďže platná právna úprava im neumožňuje, aby vlastné pochybenie odstránili (jedná sa napr. o rozhodnutia orgánov Policajného zboru vydané v blokovom konaní, rozhodnutia katastrálnych orgánov) je opatrenie prokurátora jediným právnym prostriedkom na odstránenie porušenia zákona.

Vyskytli sa obdobne ako aj po iné roky podnety, v ktorých sa podávateľia domáhali preskúmania postupu a rozhodovania orgánov, u ktorých prokurátor nemá v zmysle zákona o prokuratúre pôsobnosť vykonávať dozor nad dodržiavaním zákonnosti. Sú to napríklad orgány záujmovej samosprávy, správca bytového domu, spoločenstvo vlastníkov bytov a nebytových priestorov, Slovenský pozemkový fond, banka v postavení finančnej inštitúcie alebo v ktorých sa podávateľia domáhali preskúmania postupu a rozhodovania orgánov verejnej správy pri plnení iných úloh ako úloh pri výkone verejnej správy ako napríklad pri výberových konaniach na obsadzovanie pracovných pozícií, pri uzatváraní zmlúv.

Boli zaznamenané aj podnety, v ktorých podávateľia žiadali o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí orgánov verejnej správy, ktoré boli vydané a nadobudli právoplatnosť pred viac ako troma rokmi pred podaním podnetu, ako aj rozhodnutia, ktoré nenadobudli právoplatnosť v dôsledku podaného odvolania, s ktorým súčasne podávateľia podali aj podnet na preskúmanie zákonnosti rozhodnutia na prokuratúru.

Stále pretrvávajú aj podania fyzických osôb, z ktorých nie je možné zistiť, čoho vlastne sa podávateľia od orgánov prokuratúry domáhajú, a to ani po opakovaných výzvach prokurátorov na doplnenie podaní, ktoré obsahujú aj poučenie o ďalšom postupe pri vybavovaní takéhoto podania.

V dôsledku ochorenia COVID–19 došlo k zníženiu počtu podnetov podaných do zápisnice priamo na prokuratúre. V korelácii s tým však došlo zvýšeniu počtu podnetov podaných elektronickými prostriedkami (v mnohých prípadoch nepodpísaných kvalifikovaným elektronickým podpisom), ktoré sú však často nejasnými a nezrozumiteľnými podaniami, keďže podávateľia ich spisujú bez osobnej účasti prokurátora.

3.2. Vlastné poznatky a previerky zachovávania zákonnosti v orgánoch verejnej správy

Najpočetnejšia skupina vlastných poznatkov prokuratúry o činnosti orgánov verejnej správy vyplynula z previerkovej činnosti prokuratúry (§ 30 zákona o prokuratúre). Poznatky z previerok vykonávaných na účel plnenia úloh určených v pláne úloh generálnej prokuratúry, krajských prokuratúr, ale i jednotlivých okresných prokuratúr umožnili podrobnejšiu analýzu a zovšeobecnenie poruchových javov.

V roku 2020 bolo vykonaných 1 428 previerok. Počty vykonaných previerok a ich porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je v **tabuľke 3.2.1**.

Prokurátori vykonávali aj kontrolné previerky, ktorými overovali účinnosť skôr prijatých opatrení a zisťovali, či v rozhodovacej činnosti orgánov verejnej správy

nedochádza k rovnakým a opakovaným porušeniam zákona ako v predchádzajúcom období.

Prokurátori získavali poznatky o činnosti orgánov verejnej správy i z iných zdrojov, napr. z materiálov kontrolných a inšpekčných orgánov, z masmédií alebo vyťažiením z iných úsekov činnosti prokuratúry, t. j. trestného úseku alebo civilno-súdneho úseku.

Podľa bodu č. 7 plánu hlavných úloh orgány prokuratúry plnili úlohu s názvom „Zhodnotenie stavu zákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri objasňovaní a prejednávaní priestupkov spáchaných porušením všeobecne záväzných právnych predpisov na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky“. Účelom previerky, ktorá bola ukončená vypracovaním zhodnotenia, bolo zistiť poznatky z rozhodovacej činnosti orgánov Policajného zboru pri vybavovaní priestupkov podľa § 22 zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „priestupkový zákon“) z hľadiska dodržiavania zákonnosti. Obdobím, v ktorom boli preverované rozhodnutia správnych orgánov, bol časový úsek od 1.1.2018 do 31.12.2019. Podkladom pre spracovanie zhodnotenia boli jednak vlastné poznatky okresných a krajských prokuratúr získané z podnetov právnických a fyzických osôb, aj samotné poznatky týchto prokuratúr získané v rámci previerkovej činnosti v predchádzajúcom období. Rovnako podkladom pre vypracovanie zhodnotenia boli aj prokuratúrami zhromaždené a vyhodnotené poznatky získané pri previerkovej činnosti na okresných riaditeľstvách Policajného zboru – okresných dopravných inšpektorátoch, krajských riaditeľstvách Policajného zboru – krajských dopravných inšpektorátoch a na Ministerstve vnútra, Prezídiu policajného zboru, odbore dopravnej polície.

Priestupky na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky patria medzi najčastejšie páchané a súčasne najviac objasňované a prejednávané priestupky. Cieľom postihovania priestupcov za ich protiprávne konanie na tomto úseku je zaistenie záujmu štátu na bezpečnom a plynulom užívaní pozemných komunikácií. Nepochybne tiež ochrana zdravia, života, majetku a životného prostredia, ktoré môžu byť pri ich užívaní ohrozené alebo porušené. Zároveň prejednávaním priestupkov sa plní aj výchovná funkcia štátu, ktorý prostredníctvom svojich orgánov preventívne pôsobí na občanov, aby dodržiavali právne predpisy, a tým sa zaisťuje nerušený výkon verejnej správy. S poukazom na vyššie uvedené ciele a záujmy štátu na danom úseku výkonu verejnej správy možno konštatovať, že vykonanie tejto úlohy splnilo svoj účel.

Prokuratúra mala množstvo poznatkov v tomto segmente výkonu verejnej správy, či už z podnetov fyzických osôb alebo z vlastnej previerkovej činnosti. Tieto poznatky poukazovali na nesprávnu rozhodovaciu činnosť príslušných orgánov verejnej správy. Na pochybenia zistené v rozhodovacej činnosti týchto orgánov bola prokuratúra nútená reagovať príslušnými prostriedkami prokurátorského dozoru. Previerkami zistené poznatky, ktoré boli v zhodnotení podrobne rozobrané, je možné zhrnúť do nasledovných okruhov:

- výkonu štátnej správy na preverovanom úseku venujú orgány polície náležitú pozornosť, rozhodnutia sú vypracúvané včas a spravidla na potrebnej odbornej úrovni,
- opakujúci sa nedostatok spočívajúci v neúplnom, resp. nesprávnom poučení o možnosti preskúmania rozkazu súdom,
- v blokovaní konaní dochádza k neúplnému uvádzaniu zákonom požadovaných údajov,

- vyskytujú sa nedostatky v odôvodnení rozhodnutí, a to v časti úvahy správneho orgánu k druhu a výške sankcie, prípadne úvahy k naplneniu zákonných znakov skutkovej podstaty priestupkov,
- zistené boli formálne nedostatky spočívajúce v tom, že vo výroku absentovalo uvedenie ustanovenia príslušných právnych predpisov, podľa ktorých sa rozhodovalo (alebo bolo nedostatočné),
- v niektorých prípadoch správne orgány vychádzali pri rozhodovaní z nedostatočne zisteného skutkového stavu pri zastavení konania.

Na základe získaných poznatkov prokuratúra dospela k potrebe aj zmeny legislatívy v tom smere, aby sa opakujúce prekroenie rýchlosti jazdy o zákonom stanovenú hodnotu považovalo za porušenie pravidiel cestnej premávky závažným spôsobom. Umožňovalo by to orgánom polície zadržať vodičský preukaz takýmto priestupcom, a tým preventívne zabrániť dopravným nehodám so smrteľným následkom. Je vo verejnom záujme a v súlade s princípmi legality, aby sa páchatelia týchto priestupkov nemohli na mieste spáchaného skutku len „vykúpiť“ a po zaplatení blokovej pokuty pokračovať v ceste ďalej. Napríklad z administratívneho spisu Okresnej prokuratúry Nitra sp. zn. 1Pv 691/18/4403 bola poskytnutá evidenčná karta vodiča, ktorý spôsobil dopravnú nehodu s následkom smrti, pričom bol už skôr 53-krát prejednávaný v blokovom konaní za spáchanie priestupku v cestnej premávke. Priestupcovi nebol ani raz zadržaný vodičský preukaz podľa § 70 od. 1 písm. a) zákona o cestnej premávke, zaplatil len pokutu v blokovom konaní. Nemožno pripustiť, aby páchatel po spáchaní viac ako 50-tich priestupkov v doprave, bol stále držiteľom vodičského preukazu iba preto, že má možnosť v hotovosti uhradiť pokuty za priestupok v blokovom konaní. Poznatky z praxe svedčia o tom, že pokuta (čo aj vysoká) neplní vždy výchovný a preventívny účel, preto by zákon mal umožňovať správnomu orgánu reagovať zodpovedajúcejším spôsobom (zadržanie vodičského preukazu, v odôvodnených prípadoch aj prepadnutie vozidla).

Možno konštatovať, že previerky splnili svoj účel a prispeli k dôslednej a účinnej ochrane práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb a k odstráneniu nezákonnosti v postupe a rozhodovaní orgánov verejnej správy pri objasňovaní a prejednávaní priestupkov spáchaných porušením všeobecne záväzných právnych predpisov na úseku bezpečnosti a plynulosti cestnej premávky. Vykonanými previerkami boli tiež zistené oblasti, v ktorých možno považovať existujúcu právnu úpravu za nedostatočnú s potrebou prípadnej legislatívnej úpravy.

Na základe tejto celoštátnej prokurátorskej previerky bolo podaných 24 protestov prokurátora a 89 prokurátorských upozornení. Skutočnosť, že všetkým prokurátorským opatreniam bolo vyhovené, svedčí o správnosti a presvedčivosti právnych názorov prokuratúry a ich akceptácii konajúcimi správnymi orgánmi.

V rámci plnenia vlastných úloh vykonali krajské a okresné prokuratúry previerky podľa vlastných poznatkov o stave zákonnosti v postupoch a rozhodovaní orgánov verejnej správy v ich územnej pôsobnosti.

Previerky mali široký záber a týkali sa viacerých právnych oblastí, napr. zákonnosti postupu a rozhodovaní miest a obcí v súvislosti s plnením si povinností vyplývajúcich zo Zákona č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti v znení neskorších predpisov, najmä či obce zabezpečujú odchyt túlavých zvierat na území obce a ich umiestnenie do karanténnej stanice alebo útulku pre zvieratá prostredníctvom osoby schválenej na odchyt túlavých zvierat. Previerky zákonnosti

postupu a rozhodovania obcí a miest pri vybavovaní žiadostí o sprístupnenie informácií podľa zákona o slobode informácií, zákonnosti postupu a rozhodovania orgánov štátnej správy v konaniach o priestupkoch podľa zákona o priestupkoch spáchaných mladistvými a maloletými osobami, preverenie zákonnosti postupu a rozhodovania policajných orgánov pri vyvodzovaní administratívnej zodpovednosti podľa Zákona č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ako aj pri rozhodovaní o zaistení zbrane, streliva, zbrojného preukazu, preukazu zbrane a zbrojného sprievodného listu podľa § 54 ods. 1 citovaného zákona. Boli vykonané aj previerky na preskúmanie zákonnosti postupu obcí pri vydávaní opatrení o určení, zmene, zrušení súpisného čísla a orientačného čísla, ako aj pri vedení evidencie súpisných čísiel a orientačných čísiel podľa vyhlášky ministerstva vnútra č. 31/2003 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o označovaní ulíc a iných verejných priestranstiev, na preskúmanie zákonnosti orgánov verejnej správy na úseku ohlasovania a povoľovania výrubu drevín podľa Zákona č. 543/2002 Z. z. a tradične aj na preskúmanie zákonnosti postupu obcí a miest na úseku stavebných vecí.

Prokurátori vykonali aj previerky zamerané na dodržiavanie procesných ustanovení pri prijímaní VZN zo strany obcí, vedenie evidencie detí a žiakov vo veku plnenia povinnej školskej dochádzky, ktorí majú v obci trvalé bydlisko (§ 6 ods. 19 zákona č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve). Previerky sa sústredili aj na aktivitu niektorých obcí pri vydávaní VZN o organizácii miestneho referenda a pri vydávaní VZN o vyhradení miesta a o podmienkach na umiestnenie volebných plagátov na verejných priestranstvách.

Prokurátori, tak ako v minulom období, aj v roku 2020 vlastnou vyhľadávacou činnosťou, najmä z materiálov orgánov územnej samosprávy, reagovali aj na zistenú nečinnosť obcí pri prijímaní VZN (tam, kde majú povinnosť VZN prijať), ako aj prijatie nezákonných VZN. Rovnako získavali poznatky o činnosti orgánov verejnej správy aj z iných zdrojov, napr. z materiálov kontrolných a inšpekčných orgánov, z masmédií alebo vyťažením z iných úsekov činnosti prokuratúry, najmä z trestného úseku. Z trestného úseku bolo v roku 2020, obdobne ako aj po iné roky, vyťažených najmä viacero poznatkov o nezákonných rozhodnutiach v priestupkových veciach, keď ako priestupok bol prejednaný skutok, ktorý naplňal znaky trestného činu. Tieto poznatky boli vybavené podaním protestov prokurátora proti nezákonným rozhodnutiam, ktorým bolo vyhovené.

3.3. Činnosť prokuratúry v oblasti správneho súdnictva

Výkon dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy funkčne súvisí s uplatnením oprávnení prokurátora v konaní pred správny súdom. Vzájomným pôsobením oba systémy prispievajú k zvýšeniu efektivity vonkajšej kontroly fungovania verejnej správy.

V správnom súdnictve je prokurátor oprávnený podať žalobu proti rozhodnutiu alebo opatreniu orgánu verejnej správy, proti uzneseniu zastupiteľstva a proti všeobecne záväznému nariadeniu v prípadoch, kedy nebolo vyhovené protestu prokurátora proti týmto správnym aktom, a tiež žalobu proti nečinnosti, ak orgán verejnej správy ostal nečinný aj po podaní upozornenia prokurátora (§ 45 ods. 1, 2, 3, 4 SSP).

Z uvedeného teda vyplýva, že prokurátorská žaloba na správny súd je až následným právnym prostriedkom, ktorým sa zabezpečuje dosiahnutie zákonnosti vo

veciach, v ktorých prokurátor podal protest alebo upozornenie a týmto právnym prostriedkom prokurátorského dozoru nebolo príslušnými orgánmi verejnej správy vyhovené. Procesné previazanie medzi správnym súdnictvom a netrestným dozorom prokuratúry dáva týmto do popredia nezastupiteľný význam prokuratúry z viacerých hľadísk, či už minimálne rýchlosti, či hospodárnosti konaní, nakoľko odstránenie nezákonnosti v administratívnom konaní prostriedkami administratívneho práva má prednosť pred zdĺhavým súdnym prieskumom v rámci správneho súdnictva a predchádza najmä aj zbytočnému zaťažovaniu súdov.

Oprávnenie podať správnu žalobu podľa SSP môže prokurátor, ako už bolo uvedené, realizovať proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené. Môže ísť o prípady všeobecných správnych žalôb, správnych žalôb vo veciach správneho trestania, správnych žalôb v sociálnych veciach, ako aj správnych žalôb vo veciach azylu, zaistenia a administratívneho vyhostenia. Prokurátor je ďalej oprávnený podať žalobu proti nečinnosti, ak orgán verejnej správy ostal nečinný aj po upozornení prokurátora.

Návrhovými oprávneniami prokurátora podľa SSP sú aj oprávnenia podať žalobu proti uzneseniu zastupiteľstva, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené a oprávnenia podať žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu, proti ktorému podal protest, ktorému nebolo vyhovené.

Generálny prokurátor je oprávnený podať žalobu na rozpustenie politickej strany, kasačnú sťažnosť proti rozhodnutiu správneho súdu vydanému v konaní, do ktorého bol prokurátor oprávnený vstúpiť, ale nevstúpil, a tiež je oprávnený podať žalobu na obnovu konania, do ktorého bol prokurátor oprávnený vstúpiť, ale nevstúpil (§ 47 ods. 1,2,3,4 SSP). Prokurátor je taktiež oprávnený vstúpiť do ktoréhokoľvek konania pred správnym súdom (§ 46 SSP).

Všeobecne možno teda zhrnúť, že podaná prokurátorská žaloba na správny súd je následným právnym prostriedkom, ktorým sa zabezpečuje dosiahnutie zákonnosti vo veciach, v ktorých prokurátor podal protest alebo upozornenie a týmto právnym prostriedkom prokurátorského dozoru nebolo príslušnými orgánmi verejnej správy vyhovené.

Za rok 2020 bolo podaných 54 správnych žalôb a 16 vstupov do konaní pred správnymi súdmi. Porovnanie s predchádzajúcimi rokmi je v **tabuľkách 3.3.1 a 3.3.2**.

Z hľadiska charakteru sa správne žaloby týkali obdobnej oblasti ako podnety, a to najmä stavebných vecí, katastrálnych vecí, ochrany životného prostredia, zdravotníckych vecí, priestupkových vecí, sociálnych vecí, daňových vecí, nečinnosti orgánu verejnej správy, rozhodnutí vydaných podľa zákona o slobode informácií, uznesení orgánov územnej samosprávy, napr. vo veciach hospodárenia s majetkom, hlavného kontrolóra obce, rokovacieho poriadku, prekročenia právomoci zastupiteľstva, VZN. Všeobecne, najmä v stavebných veciach, ešte pretrváva prax stavebných úradov a im nadriadených orgánov nevyhovovať podaným protestom a upozorneniam prokurátora, a z tohto dôvodu je aj skladba žalôb ovplyvnená najmä stavebnými vecami, pričom častokrát dochádza k paradoxnej situácii, že v čase vydania rozhodnutia súdu je stavba už dokončená, čo v určitých prípadoch aj toto rozhodnutie súdu značne ovplyvní.

Pokiaľ ide o vstupové oprávnenia prokurátora do konaní pred správnym súdom, prokurátor je oprávnený vstúpiť do ktoréhokoľvek konania pred správnym súdom.

Prokurátor súdu ani stranám v konaní neoznamuje dôvody, pre ktoré do konania vstúpil. Je na úvahe samotného prokurátora, do ktorého konania vstúpi. Väčšinou však pri výbere vstupu vychádza z predmetu konania, ako aj jeho spoločenského a právneho významu a aj možného odborného prínosu zo strany prokuratúry. Väčšinou vstupuje do konania v daňových veciach, v katastrálnych veciach a v stavebných veciach.

4. Poznatky prokuratúry o stave zákonnosti v oblasti výkonu dozoru nad dodržiavaním zákonnosti orgánmi verejnej správy

Obdobne ako v predchádzajúcich obdobiach, najviac poznatkov o porušovaní zákonnosti bolo zistených v súvislosti s činnosťou orgánov územnej samosprávy, a to tak na úseku samosprávnej pôsobnosti, ako i pri výkone preneseného výkonu štátnej správy na obce. Táto skutočnosť je podmienená tým, že orgány realizujúce pôsobnosť subjektov územnej samosprávy, nie sú vždy schopné pochopiť rozdiel medzi samosprávnou a prenesenou kompetenciou. Prejavuje sa to najmä pri tvorbe a schvaľovaní VZN. Je potrebné však priznať, že prispieva k tomu aj nejednoznačná právna úprava. Podstatou tohto pretrvávajúceho stavu je jej zložitnosť a rozdrobenosť do značného množstva zákonných, ako aj podzákonných právnych noriem, ktoré sa vyznačujú aj pomerne vysokou nestabilitou a častými zmenami v právnej úprave, pričom orgány územnej samosprávy, a to najmä menšie obce, na právnu úpravu z niektorej oblasti a jej zmeny buď nereagujú vôbec, prípadne čiastočne zareagujú, avšak ďalej už nesledujú prípadné zmeny v právnej úprave. Ak sa k uvedeným faktorom pridá aj tá skutočnosť, že obce sa s niektorými úsekmi výkonu samosprávy a najmä preneseného výkonu štátnej správy stretávajú v praxi iba zriedkavo, následkom sú stále pretrvávajúce problémy z hľadiska dodržiavania zákonnosti obcami.

Je zrejmé, že nízka odbornosť pri rozhodovaní obcí v jednotlivých oblastiach verejnej správy bezprostredne súvisí s personálnou vybavenosťou obecných úradov (počtom pracovníkov a ich kvalifikáciou), ako aj s rôznorodosťou a rozsahom jednotlivých oblastí, v ktorých obce realizujú výkon verejnej správy. Je preto absolútne nevyhnutné systematické vzdelávanie týchto zamestnancov v jednotlivých oblastiach verejnej správy a tiež aktívny dohľad a metodické usmerňovanie týchto úradov zo strany nadriadených orgánov (v oblasti štátnej správy). V mnohých prípadoch bolo pri realizácii previerok prokurátormi zistené, že pracovníci obcí nemajú ani len základnú vedomosť nielen o vykonávacích predpisoch v jednotlivých oblastiach, ale častokrát ani o zákonnej úprave, ktorú majú pri svojom rozhodovaní aplikovať, a už vôbec nereflektujú pri svojej rozhodovacej činnosti na zmeny právnej úpravy. Aj preto paradoxne pracovníci obcí (ale v poslednom období aj iných orgánov verejnej správy) previerkovú činnosť prokurátorov častokrát vítajú z dôvodu, že nemajú právne vzdelanie a na základe výsledkov previerky získavajú cenné poznatky, ako v jednotlivých oblastiach verejnej správy postupovať.

V niektorých prípadoch je nutné dokonca konštatovať, že v menších obciach stále pretrváva stav, že starostovia (nezriedka bez potrebného odborného vzdelania) vykonávajú buď sami alebo s jedným pracovníkom celú agendu z oblasti prenesenej štátnej správy ako aj samosprávy. Aj tento poznatok, najmä v prípade preneseného výkonu štátnej správy obcou, svedčí o potrebe povinného zriadenia spoločných úradovní obcí a miest (rozhodujúcim kritériom by mohol byť počet obyvateľov), v ktorých by pôsobil administratívny aparát odborne znalý vybavovanej problematiky, ktorý by mal byť aj personálne nezávislý od starostov obcí.

Súčasná doba vyžaduje aj prijatie samotného nového zákona o obecnom zriadení, do ktorého budú premietnuté poznatky z vyše tridsaťročnej aplikačnej praxe. Čiastkové novelizácie zákona o obecnom zriadení, podľa nášho názoru, určite nie sú dostatočným riešením.

V nadväznosti na problémy, či už v samosprávnej pôsobnosti obcí a či v pôsobnosti na úseku prenesenej štátnej správy na obce, sa naďalej vynára neustále sa opakujúca problematika prijímania VZN, ktorej stav zákonnosti sa nezlepšil ani v roku 2020. Zistené boli nezákonné hmotnoprávne ustanovenia VZN, aj nedostatky v procese prijímania VZN. Obce veľmi často kopírujú a modifikujú zákonnú úpravu do VZN, nesledujú však už zmeny právnych predpisov, ktoré kopírovali do VZN alebo kopírujú VZN medzi sebou navzájom. Tak sa stáva, že jedna obec prijme VZN v rozpore so zákonom a následne dochádza k rozmnožovaniu nezákonnej normotvorby. Vyskytli sa dokonca prípady, keď obec v texte VZN, ktoré odkopírovala od inej obce, ani nezmenila názov obce. Najmä vlastnou vyhľadávacou činnosťou prokurátora z internetových stránok obcí boli zistené viaceré prípady nezákonných VZN, či nedostatky týkajúce sa zverejňovania VZN na webovom sídle obce.

V roku 2020 najviac poznatkov o porušovaní zákonnosti v oblasti VZN získali prokurátori najmä na úseku určovania pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb. V súvislosti s touto problematikou boli zaznamenané tri veľké skupiny problémov, na ktoré bolo potrebné prokurátormi reagovať prijatím adekvátnych právnych prostriedkov dozoru, a to:

1. absencia VZN o určení pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb, ktoré patrí medzi obligatórne samosprávne VZN obce,
2. prijímanie VZN o určení pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb, ktoré nie sú v súlade so zákonom,
3. snaha obcí určovať čas predaja v obchode a čas prevádzky služieb aspoň v určitých prípadoch individuálne rôznymi spôsobmi pre každú konkrétnu prevádzku.

Spoločným menovateľom pri všetkých skupinách problémov bolo zistenie, že obce stále nevedia dôsledne rozlišovať, či v prípade určovania pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb ide o výkon samosprávnej pôsobnosti obce alebo ide o výkon prenesenej pôsobnosti štátnej správy.

Pochybenia boli zistené v zákonnosti v postupe a rozhodovaní obcí a miest pri hospodárení s majetkom obce, či mesta. Preverované subjekty nakladali s majetkom obce (mesta) častokrát osobitným spôsobom, t. j. v zásade z dôvodov hodných osobitného zreteľa, čo javí známky nadmerného zneužívania predmetného inštitútu. Napriek využívaniu osobitného inštitútu prevodu majetku obce (mesta) z dôvodu hodného osobitného zreteľa obce postupovali v rozpore s § 9a ods. 8 písm. e) zákona o majetku obcí, najmä v procedurálnom zmysle, a rovnako pokiaľ ide o formulácie obsahu a náležitostí uznesení obecných zastupiteľstiev. Postup niektorých preverovaných subjektov vykazoval aj znaky účelovej zmeny dôvodu prevodu majetku obce podľa § 9 ods. 8 zákona o majetku obcí v začatom procese prevodu majetku, a to bez toho, aby zmena tohto bola reflektovaná aj v zákonom ustanovenom procedurálnom postupe jej zákonnej realizácie. V prípade prevodu majetku obce z dôvodu hodného osobitného zreteľa sa často vyskytlo nezverejnenie zámeru, resp. nedodržanie lehoty 15 dní na zverejnenie zámeru, a to po celú dobu až do schválenia prevodu, neodôvodnenia osobitného zreteľa v zámere previesť majetok obce týmto

spôsobom v uznesení schvaľujúcom spôsob prevodu, či samotný prevod týmto spôsobom. Uznesenia neobsahovali obligatórne náležitosti, z ktorých by bolo dostatočne zrejmé, aký prenájom sa schvaľuje, čo je predmetom prenájmu, teda ktorá nehnuteľnosť, v prospech koho a za akú cenu (v jednotlivých uzneseniach nebol dostatočne špecifikovaný predmet prenájmu s náležitosťami označenia nehnuteľnosti, ani výška nájomného, pričom chýbala náležitá identifikácia osôb, v prospech ktorých sa majetok obce prenajímal), v prípadoch prevodu vlastníctva nehnuteľného majetku obce formou zámeny sa v uzneseniach schvaľujúcich prevod neuvádzal údaj o cene, resp. o tom, či niekto z zmluvných strán nevzniklo právo na doplatenie ceny za zamieňané pozemky.

V činnosti obcí bola ďalej zistená nezákonnosť v súvislosti s odmeňovaním starostu obce, či pri aplikácii právnej úpravy týkajúcej sa zasadnutia obecného zastupiteľstva, odmeňovania poslancov obecného zastupiteľstva, ako aj v daňových veciach, keď obec ako správca dane na odvolania poplatníka podané proti rozhodnutiam o vyrubení poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady reagovala tak, že ich nepredložila na rozhodnutie odvolaciemu orgánu, ale obec sama o nich rozhodla ako o námietke podľa daňového poriadku, ktorej nevyhovela.

Nezákonnosť postupu obcí pri výkone prenesenej štátnej správy v oblasti ochrany drevín bola zistená v súvislosti s tým, že niektoré obce v tejto oblasti rozhodujú v menšom rozsahu, ktorý zjavne nezodpovedá skutočne vykonaným výrubom drevín v obciach. Pri svojom rozhodovaní navyše nepostupujú dôsledne v súlade so zákonom a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi. Vydaniu rozhodnutia, resp. súhlasu s výrubom dreviny často nepredchádzalo žiadne konanie, obce postupovali neformálne a žiadostiam o výrub dreviny spravidla vždy vyhovel. Okrem porušenia procesných predpisov v postupe pri vydávaní súhlasov na výrub drevín a nedostatočne zisťovaného stavu veci bolo zistené, že obce pred vydaním súhlasu nevykonávali ohliadku drevín určených na výrub. Povinnosť zabezpečiť náhradnú výsadbu ukladali často neurčitým spôsobom, čo malo vplyv na následné overenie splnenia uloženej povinnosti. Za závažný nedostatok pri uplatňovaní právomoci obcí v oblasti ochrany drevín treba považovať nedostatočný (žiadny) výkon štátneho dozoru v tejto oblasti podľa § 71 ods. 1 v spojení s § 69 ods. 1 písm. h) Zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny.

V rámci konaní o priestupkoch a správnych deliktoch boli zisťované pochybenia v zákonnosti postupu policajtov a rozhodovaní policajných útvarov pri zaistení zbrane, streliva, zbrojného preukazu, preukazu zbrane a zbrojného sprievodného listu podľa § 54 zákona č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a strelive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len "zákon o zbraniach a strelive"), spočívajúce v neskúmaní niektorých podmienok vydania zbrojného preukazu, a to najmä potreby držať alebo nosiť zbraň. Správne orgány nevykonávali ohľadom tejto otázky žiadne dokazovanie, vychádzali len zo subjektívneho, všeobecného odôvodnenia predložených žiadostí. Pri takomto postupe možno konštatovať, že zbrojný preukaz skupiny A a B je vydaný každej fyzickej osobe, ktorá splní formálne náležitosti a preukáže zdravotnú, psychickú a odbornú spôsobilosť. Vplyv na to môže mať aj značne nejednoznačná právna úprava zákona o zbraniach a strelive. Takisto boli zistené pochybenia v konaniach o ukladaní sankcií za priestupky, keďže boli zistené pochybenia vo výrokových častiach rozhodnutí, a to neurčitosť a nezrozumiteľnosť skutku, ktorý bol priestupkom, bez uvedenia náležitostí, ktoré priamo ustanovuje zákon (§ 77 priestupkového zákona).

Nadalej je potrebné opätovne poukázať na potrebu prijatia novej právnej úpravy v oblasti prenesenej štátnej správy obcí v súvislosti s činnosťou stavebných úradov. Na úseku stavebných činností boli zistené nedostatky spočívajúce najmä v nesplnení podmienky na konanie spojeného územného a stavebného konania, či porušenie zákona pri ustálení okruhu účastníkov stavebného konania. Taktiež boli konštatované pochybenia v postupe stavebných úradov, ktoré pri ohlasovaní stavieb vydávajú oznámenia, že nemajú námietky proti ohlasovanej stavbe bez toho, aby im boli predložené kompletne doklady v zmysle zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov. Opakovane bola zaznamenaná aj nečinnosť stavebných úradov.

V súvislosti s preskúmaním zákonnosti v postupe a rozhodovaní stavebných úradov v konaniach o dodatočnom povolení stavby podľa § 88a stavebného zákona a v konaniach o priestupkoch a správnych deliktach podľa § 105 a § 106 stavebného zákona vyplynuli zistenia, že stavebné úrady získavali poznatky predstavujúce podnet na konanie o dodatočnom povolení stavby predovšetkým z tzv. iných zdrojov, pričom tým početným iným zdrojom boli žiadosti samotných stavebníkov o legalizáciu už postavenej stavby bez povolenia alebo v rozpore s ním.

Nadalej pretrvávajú problémy s legalizáciou čiernych stavieb. Nedostatky v činnosti stavebných úradov boli zistené pri kvalifikovaní momentu začatia konania o dodatočnom povolení stavby. Stavebné úrady za moment začatia konania nepovažujú deň doručenia výzvy podľa § 88a ods. 1 stavebného zákona vlastníkovi stavby, ale za tento deň považujú až deň predloženia žiadosti stavebníka o dodatočné povolenie stavby. Pokiaľ zamestnanci stavebného úradu vykonali štátny stavebný dohľad, nepostupovali podľa § 88a ods. 1 stavebného zákona, z vlastného podnetu nezačali konanie a nevyzvali vlastníka nepovolennej stavby v zmysle uvedeného zákonného ustanovenia a čakali na podanie žiadosti stavebníkom.

Stalo sa tiež, že pokiaľ stavebné úrady určili lehotu na predloženie dokladov podľa § 88a ods. 1 stavebného zákona, túto v prípade jej nedodržania predĺžili a odignorovali tak kogentnosť ustanovenia § 88a ods. 2 stavebného zákona. Nedostatky boli zistené aj vo vzťahu k obsahu výzvy na predloženie dokladov, ktorá neobsahovala poučenie o následkoch ich nepredloženia v určenej lehote. Z poznatkov získaných v rámci previerkovej činnosti vyplynulo aj zistenie o tom, že najčastejšie nedostatky v konaní stavebných úradov spočívali v nesprávnej aplikácii procesných noriem obsiahnutých v správnom poriadku. Pochybenia sa vyskytli i v poučeniach obsiahnutých v písomných vyhotoveniach rozhodnutí a pri určovaní dňa, ktorým rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť.

Boli zistené viaceré pochybenia (prevažne procesného charakteru) v postupe a rozhodovaní krajských a okresných riaditeľstiev hasičských a záchranných zborov. Medzi najzávažnejšie patrilo prejednávanie priestupkov v blokovom konaní miestne nepríslušným okresným riaditeľstvom hasičského a záchranného zboru s poukazom na prílohu č. 3 k Pokynu Prezídia Hasičského a záchranného zboru č. 32/2016 o zisťovaní príčin vzniku, bez poverenia v zmysle ust. § 22 ods. 1 zákona č. 314/2001 Z. z. o ochrane pred požiarom v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon č. 314/2001 Z. z.“), ako aj prejednávanie priestupkov v blokovom konaní až následne s časovým odstupom niekoľkých dní, niekedy až 30 dní, počas ktorých vlastne prebiehalo okresným riaditeľstvom hasičského a záchranného zboru objasňovanie priestupkov. V prípade konania o priestupku a konania o správnom delikte ide o konania, ktoré sa svojím charakterom približujú trestnému konaniu, a ich výsledkom

je rozhodnutie s významným dopadom na právne postavenie účastníkov konania. Preto je potrebné dôsledne dbať na dodržiavanie nielen hmotnoprávných ale aj procesných predpisov upravujúcich procesnú stránku prejednávania priestupkov (priestupkový zákon, subsidiárne správny poriadok) alebo správnych deliktov (správny poriadok).

Bola zistená aj potreba precizovania právnej úpravy, a to vo vzťahu ku skutkovej podstate priestupku podľa § 61 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2001 Z. z., a to porušenie povinnosti fyzickej osoby zabezpečiť kontrolu, čistenie a odborné preskúšanie komínov, ktorá je upravená v § 14 ods. 1 písm. h) zákona č. 314/2001 Z. z., ako aj potrebu legislatívnej úpravy predtlačie blokov na pokutu zaplatenú na mieste, a to z dôvodu, že v predtlači týchto blokov sa nenachádza údaj o tom, že priestupca súhlasí s blokovým konaním a preberá pokutový blok.

Aj na úseku katastra nehnuteľností prokurátori v roku 2020 zistili pochybenia spočívajúce v porušení princípu priority zápisov, v nedôslednom posudzovaní spôsobilosti verejnej listiny na zápis do katastra nehnuteľností, v nedodržaní procesnoprávných ustanovení zákona č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov, či obmedzujúceho charakteru poznámky vyznačenej v katastri, nedodržanie lehôt pri oprave chyby v katastrálnom operáte a pod. pochybenia, spočívajúce v nedostatočnom skúmaní oprávnenia prevodcu nakladať s nehnuteľnosťami, resp. so spoluvlastníckym podielom, v neplnení povinností prihladať aj na skutkové a právne skutočnosti, ktoré by mohli mať vplyv na povolenie vkladu. O tomto stave majú vedomosť aj samotné katastrálne orgány, ktoré aj v hodnotenom období podávali podnety na preskúmanie zákonnosti vlastných rozhodnutí, osobitne rozhodnutí o povolení vkladu vlastníckeho práva do katastra nehnuteľností. V hodnotenom období boli zaznamenané viaceré prípady, kedy rozhodnutie o povolení vkladu nevychádzalo z návrhu doručeného okresnému úradu, katastrálnemu odboru a pripojených zmlúv. Okresný úrad napr. konal o návrhu na vklad vlastníckeho práva z priloženej kúpnej zmluvy, podľa ktorej predmetom prevodu bolo 12 parciel, avšak okresný úrad vklad povolil len k 11 z nich, alebo napr. na strane obdarovaných vystupovalo 5 účastníkov zmluvy a vklad bol povolený len voči 4 osobám, prípadne prevod sa týkal nehnuteľností v nejakom konkrétnom podiele a vklad bol povolený v odlišnom podiele.

Nadalej pretrvávajú nedostatky pri zaevidovaní zmlúv o užívaní poľovného revíru podľa § 16 zákona č. 596/2003 Z. z. o poľovníctve v znení neskorších predpisov.

Pochybenia boli zistené aj v postupe a rozhodovaní obcí ako orgánov verejnej správy v konaní o poskytovaní sociálnych služieb podľa § 79 až § 81 zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní.

Nadalej je nutné konštatovať, že niekedy je problematické dosiahnutie účelu podaného protestu prokurátora v prípade tzv. reťaziacich sa rozhodnutí, typických najmä pre oblasť stavebného práva, ale i vo veciach daní, v sociálnych veciach, v banských veciach a pod. Pokiaľ prokurátor dosiahne zrušenie v poradí prvého rozhodnutia, už sú naň naviazané ďalšie rozhodnutia a výsledok konania o proteste prokurátora sa v konečnom dôsledku neprejaví. Rozhodnutie o proteste prokurátora (resp. o žalobe prokurátora po nevyhovení protestu orgánom verejnej správy) tak

nedokáže zabezpečiť ochranu ohrozených alebo porušených práv, zostáva len v akademickej polohe, čo u poškodených subjektov vyvoláva nevôľu voči prokuratúre.

Na záver je potrebné znovu uviesť, že administratívne spisy orgánov verejnej správy (sú vedené v neelektronickej forme) predložené prokuratúre sú často nežurnalizované, neúplné, neusporiadané, teda nie sú vedené v súlade s ustanoveniami vyhlášky č. 410/2015 Z. z. o podrobnostiach výkonu správy registratúry orgánov verejnej moci a o tvorbe spisu. Spisy prvostupňových orgánov v takomto neverifikovateľnom stave akceptujú i niektoré orgány konajúce o opravných prostriedkoch, resp. preskúmajúce zákonnosť v právoplatne skončených veciach. Aj napriek tomu, že prokurátori opakovane na túto skutočnosť reagujú, k náprave nedochádza.

Vzhľadom na neustále sa opakujúce pochybenia orgánov verejnej správy je preto nevyhnutné trvať na dôslednom plnení všetkých povinností orgánmi verejnej správy, ktoré rozhodujú o právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach fyzických a právnických osôb v oblasti verejnej správy. Úloha prokuratúry je v tomto smere nezastupiteľná.

Veľký počet poznatkov o porušovaní zákonnosti v netrestnej oblasti svedčí o tom, že dozor prokuratúry v netrestnej oblasti patrí do systému záruk dodržiavania zákonnosti v oblasti verejnej správy a tento má svoje opodstatnenie, keďže výkon tejto pôsobnosti nie je podmienený návrhom účastníka správneho konania, resp. inej fyzickej alebo právnickej osoby. Prokurátor vo verejnom záujme vykonáva opatrenia na predchádzanie porušenia zákonnosti, na zistenie a odstránenie porušenia zákonnosti, na obnovu porušených práv a vyvodenie zodpovednosti za ich porušenie.

Je potrebné poukázať aj na niektoré aplikačné problémy, pre riešenie ktorých by bola vhodná zmena právnej úpravy, a to zákona č. 138/1991 Zb. o majetku obcí v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o majetku obcí“).

Obce a mestá, v ktorých boli realizované previerky zachovávanía zákonnosti pri nakladaní s majetkom, s týmto nakladali výhradne osobitným spôsobom, t. j. v zásade z dôvodov hodných osobitného zreteľa, čo javí známky nadmerného užívania predmetného inštitútu a obsolentnosti štandardných inštitútov prevodu vlastníctva majetku obcí a miest. Vzhľadom na uvedené sa javí potreba normatívne sprísniť a transparentniť zákonné podmienky prevodu majetku obce podľa § 9a ods. 8 písm. e) zákona o majetku obcí, a to prinajmenej v smere publikovania zámeru aj v regionálnej tlači (analógia prevodu majetku obce priamym predajom), eventuálne v Obchodnom vestníku SR a povinnosti zabezpečiť náležité ocenenie predmetného majetku obcí znaleckým posudkom, keďže aktuálne je stanovenie ceny ponechané na subjektívnych postojoch zainteresovaných orgánov územnej samosprávy, resp. ich členov.

Pri previerkach bolo tiež zistené, že obsolentnou sa stala právna úprava v ustanovení § 30 ods. 1 písm. a) zákona o zbraniach a strelive, ktorá ako podmienku vydania zbrojnej licencie vyžaduje koncesnú listinu. Koncesované živnosti, vrátane predaja zbraní, ktoré boli uvedené v prílohe č. 3 zákona č. 455/1991 Z. z. boli zrušené novelou – zákonom č. 129/2010 Z. z. s účinnosťou od 01.06.2010. V tejto súvislosti treba poznamenať, že podľa súčasnej právnej úpravy je predaj zbraní a streliva voľnou živnosťou (pre porovnanie napr. prevádzkovanie cestovnej kancelárie alebo masérské služby sú viazanými živnosťami s požiadavkami na odborné vzdelanie a prax). Je na uvaženie, či je to v záujme bezpečnosti života, zdravia alebo majetku.

Rovnako pri vykonávaní previerok bol, tak ako aj už viackrát v minulosti, zaznamenaný nedostatok súčasnej právnej úpravy spočívajúci v absencii inštitútu zahľadania v priestupkovom konaní, ktorý správne trestanie, na rozdiel od trestného práva, nepozná. Za súčasného právneho stavu je, v súvislosti s určením druhu a výmery sankcie, pre páchatela priestupku v niektorých prípadoch priaznivejšie spáchanie trestného činu, ktorého odsúdenie už bolo zahladené, ako spáchanie priestupku, na ktoré musí byť prihladené bez ohľadu na to, kedy bol predchádzajúci priestupok spáchaný, resp. kedy došlo k vykonaniu sankcie. Predchádzajúce postihnutie za priestupok je totiž jedným z faktorov, ktorý ovplyvňuje výšku uloženej sankcie v priestupkovom konaní, a to aj v prípade, ak k predchádzajúcemu postihnutiu za priestupok došlo s veľkým časovým odstupom i niekoľko rokov. Vhodné by preto bolo upraviť, aby sa predchádzajúce postihnutie za priestupok v priestupkovom konaní pri určovaní výšky sankcie zohľadňovalo len v prípade, ak napr. k predchádzajúcemu postihnutiu za priestupok došlo v dobe menej ako 1, prípadne 2 roky pred začatím ďalšieho priestupkového konania.

Previerkami zameranými na zhodnotenie stavu zákonnosti pri určovaní pravidiel času predaja v obchode a času prevádzky služieb orgánmi územnej samosprávy bolo zistené, že v mnohých obciach vzhľadom na nízky počet obyvateľov nie je v prevádzke dlhodobý obchod, ani iná prevádzka služieb. Vzhľadom na súčasnú platnú právnu úpravu však aj tieto obce sú povinné prijať VZN upravujúce pravidlá času predaja v obchode a času prevádzky služieb. Tieto obce tak k danej povinnosti prijať VZN pristupujú iba formálne, za účelom naplnenia litery zákona bez ohľadu na skutočný stav v obci a veľmi neochotne. Je však potrebné uviesť, že existujú malé obce, ktoré v súčasnosti nemusia mať žiadny obchod ani prevádzku služieb, ale sú napríklad turisticky významné a môže sa stať, že niekto bude mať záujem prevádzkovať v takejto obci nejakú prevádzku, napr. bufet. V takomto prípade môže absencia VZN byť na ujmu podnikateľa, keďže proces prijímania VZN trvá viac dní. Z uvedených dôvodov by bolo vhodné doplniť ustanovenie § 4 ods. 5 písm. a) bod 3 zákona o obecnom zriadení v tom smere, že ak obec nemá prijaté VZN, tak čas predaja v obchode a čas prevádzky služieb je neobmedzený, týmto nie sú dotknuté ustanovenia osobitných predpisov.

ČASŤ IV.

ČINNOSŤ PROKURATÚRY V OBLASTI LEGISLATÍVY A ÚSTAVNÉHO PRÁVA A POZNATKY PROKURATÚRY O STAVE ZÁKONNOSTI V TEJTO OBLASTI

1. Základné informácie

Úlohy prokuratúry v oblasti legislatívy a ústavného práva v roku 2020 plnil odbor legislatívy a ústavného práva, na ktorom v hodnotenom období túto agendu vybavovalo sedem prokurátorov generálnej prokuratúry v súčinnosti s vecnými útvarmi generálnej prokuratúry, krajskými prokuratúrami a Radou prokurátorov.

Generálna prokuratúra v súlade s jej postavením a poslaním vymedzeným v čl. 149 ústavy „chrániť práva a zákonom chránené záujmy fyzických a právnických osôb a štátu“ preskúmava v rámci legislatívneho procesu vedeného na právnom a informačnom portáli Slov-Lex právnu stránku navrhovaných legislatívnych zmien, najmä ich ústavnosť a dosahy na plnenie úloh prokuratúry v slovenskej spoločnosti.

V prípade **vážnych pochybností o ústavnosti alebo vhodnosti navrhovanej právnej úpravy** generálna prokuratúra uplatňuje **zásadné pripomienky** a rokuje o nich s predkladateľom návrhu. Ak je právna úprava schválená aj napriek výhradám a pochybnostiam generálnej prokuratúry o jej ústavnosti, v rámci agendy ústavného práva sa preskúmava podoba schváleného právneho predpisu a **posudzuje sa vhodnosť využitia originálnej právomoci generálneho prokurátora** podať návrh na ústavný súd podľa čl. 125 ods. 1 ústavy na posúdenie súladu právnych predpisov.

2. Činnosť prokuratúry v oblasti legislatívy

Legislatívna činnosť v rámci generálnej prokuratúry bola zameraná na plnenie úloh v oblasti **vonkajšej legislatívy** a v oblasti **vnútornej legislatívy**, a to najmä na základe *Plánu legislatívnych úloh vlády Slovenskej republiky na rok 2020* a plánu hlavných úloh prokuratúry.

Hlavnou náplňou **vonkajšej legislatívy** bolo **pripomienkovanie** návrhov zákonov, ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, medzinárodných dokumentov a ďalších **materiálov zverejnených a zaslaných prostredníctvom právneho a informačného portálu Slov-Lex**. Generálna prokuratúra v roku 2020 pripomienkovala

- a) **353 materiálov legislatívnej povahy**, z toho **172 návrhov zákonov** (vrátane poslaneckých návrhov zákona) a **návrhov medzinárodných dohovorov, dohôd, zmlúv a predbežných stanovísk** k legislatívnym aktom EÚ a **181 návrhov ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov** (nariadenia vlády, vyhlášky a opatrenia) a
- b) **203 materiálov nelegislatívnej povahy**.

Pripomienky a návrhy uplatnené k jednotlivým právnym predpisom a iným legislatívnym materiálom generálnou prokuratúrou boli vo veľkej väčšine prípadov akceptované. To platí aj o uplatnených pripomienkach zásadného významu, ktoré sa riešili v rámci **35 rozporových konaní**, najskôr na expertnej úrovni, potom na úrovni riaditeľov legislatívnych útvarov, štátnych tajomníkov rezortov a nakoniec až na úrovni ministrov a generálneho prokurátora. Na príprave stanovísk a pripomienok k návrhom právnych predpisov súvisiacich s pôsobnosťou prokuratúry (najmä Trestný poriadok, Trestný zákon, SSP, CSP) sa významnou mierou podieľali aj krajské prokuratúry a okresné prokuratúry zasielaním praktických poznatkov a vecných podkladov vychádzajúcich z ich každodennej praxe.

Prokurátori vybavujúci agendu legislatívy sa podieľali na **tvorbe návrhov právnych predpisov** pripravovaných v expertných pracovných skupinách iných rezortov (najmä ministerstva spravodlivosti a ministerstva vnútra), ako aj na tvorbe **vlastných návrhov právnych predpisov týkajúcich sa pôsobnosti prokuratúry** (zákona o prokuratúre a zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry).

V roku 2020 prokuratúra v súlade s pôsobnosťou generálneho prokurátora podľa § 14 zákona o prokuratúre vypracovala *návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o prokuratúre v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony* a predložila ho do legislatívneho procesu vedeného na portáli Slov-Lex na stránke: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/SK/LP/2020/206>.

Návrh zákona vypracovala participatívnym spôsobom štrnásťčlenná expertná pracovná skupina vymenovaná generálnym prokurátorom v auguste 2019, zložená zo zástupcov orgánov, ktoré sú súčasťou výkonnej moci (ministerstvo

spravodlivosti, splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti), súdnej moci (Súdna rada Slovenskej republiky), tretieho sektora (zástupkyne VIA IURIS), zástupcov Rady prokurátorov a generálnej prokuratúry.

Cieľom predloženého návrhu zákona bolo splnenie legislatívnych úloh vyplývajúcich z *Akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie v Slovenskej republike* na roky 2017 – 2019 (časť 4.2 Prokuratúra), ku ktorému sa v roku 2018 prihlásila aj generálna prokuratúra. Účelom navrhovanej zmeny v **zákone o prokuratúre** bolo

- **rozšíriť okruh subjektov a inštitúcií** oprávnených navrhnúť kandidáta na funkciu generálneho prokurátora (medzičasom doplnené zákonom č. 241/2020 Z. z.),
- zaviesť možnosť, aby na funkciu generálneho prokurátora mohli byť predlození až **traja kandidáti bez politickej nominácie - z radov prokurátorov** na základe výsledku hlasovania prokurátorov na zhromaždeniach prokurátorov,
- zaviesť proces **overovania spôsobilosti navrhnutých kandidátov** na generálneho prokurátora i špeciálneho prokurátora pred ich voľbou obdobne ako pri sudcoch ústavného súdu (medzičasom doplnené zákonom č. 241/2020 Z. z.).

Týmto návrhom sa mal doplniť aj **zákon o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry** s cieľom zaviesť ďalšie prvky na posilnenie transparentnosti, a to najmä **doplnením externého člena** (z databázy vytvorenej Súdnou radou Slovenskej republiky) **do všetkých komisií pôsobiach na prokuratúre** v rámci výberových konaní (výberové komisie), disciplinárnych konaní (disciplinárne komisie), ako aj do procesu hodnotenia prípravnej praxe právneho čakatela prokuratúry (hodnotiace komisie). Ako ďalší významný prvok verejnej kontroly sa navrhovalo **zverejňovanie odlišného stanoviska** členov komisií, ako aj ďalších podkladov a informácií k výberovým, disciplinárnym a hodnotiacim procesom na prokuratúre.

Ďalšou navrhovanou zmenou zákona o prokurátoroch a právnych čakatel'och prokuratúry bola úprava obsahu prípravnej praxe právneho čakatela prokuratúry smerom k **špecializácii, praktickým a sociálnym zručnostiam** a zavedenie inštitútu **skrátenej adaptačnej praxe** pre takých uchádzačov o funkciu prokurátora, ktorí už skôr úspešne zložili odbornú justičnú skúšku alebo inú odbornú právnickú skúšku.

Návrh zákona vypracovaný generálnou prokuratúrou bol po skončení pripomienkového konania **predložený vláde na prerokovanie**. Vzhľadom na zmenu právnej úpravy vykonanú Zákonom č. 241/2020 Z. z., s ktorého úpravou sa návrh zákona čiastočne prekrýval, **návrh nebol vládou prerokovaný**. Je však k dispozícii na využitie v rámci prípravy návrhov budúcich legislatívnych zmien.

Prokuratúra sa v roku 2020 aktívne podieľala aj na tvorbe právnych predpisov, ktorých súčasťou bola **novelizácia Trestného zákona a Trestného poriadku**.

V oblasti **vnútornej legislatívy** bolo v roku 2020, na základe posúdenia aktuálnosti platných služobných predpisov i na základe zmien v organizácii a riadení práce prokuratúry, vypracovaných/vydaných **11 služobných predpisov generálneho prokurátora**, ktoré sú zverejnené na webovom sídle generálnej prokuratúry.

3. Činnosť prokuratúry v oblasti ústavného práva a vo veciach týkajúcich sa rozhodovacej činnosti Európskeho súdu pre ľudské práva

Pôsobnosť generálneho prokurátora v oblasti ústavného práva vyplýva z čl. 130 ústavy a konkrétne oprávnenia sú definované v § 15 zákona o prokuratúre a sú

premietnuté aj do zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

V intenciách kompetencií generálneho prokurátora prokurátori vybavujúci agendu ústavného práva najmä:

- vypracúvajú návrhy generálneho prokurátora na začatie konania pred ústavným súdom **o súlade právnych predpisov** podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy a zastupujú generálneho prokurátora v konaní pred ústavným súdom,
- vypracúvajú stanoviská generálneho prokurátora k návrhom na začatie konania **o súlade právnych predpisov** podľa čl. 125 ústavy podaným iným oprávneným subjektom, ak ústavný súd pred rozhodnutím vo veci samej požiada o stanovisko generálneho prokurátora,
- vypracúvajú návrhy generálneho prokurátora na začatie konania **o súlade rozhodnutia o vyhlásení výnimočného stavu alebo núdzového stavu** a ďalších na neho nadväzujúcich rozhodnutí podľa čl. 129 ods. 6 ústavy a zastupujú generálneho prokurátora v konaní pred ústavným súdom.

Čo sa týka počtu **vybavených vecí v roku 2020**, podnet na podanie návrhu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade zákonov adresovalo generálnemu prokurátorovi 43 fyzických osôb a právnických osôb, čo predstavuje oproti roku 2019 **nárast o 20 podnetov**.

V hodnotenom období bolo **16 podnetov odložených**, nakoľko nebol zistený dôvod na podanie návrhu podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy.

V jednom prípade generálny prokurátor zistil dôvodnosť podnetu a podal na ústavný súd návrh na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy o súlade § 102c ods. 3 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 2 v spojení s čl. 20 ods. 1 a s čl. 46 ods. 1 ústavy. Ústavný súd v tejto veci nálezom pod č. k. PL. ÚS 14/2020-50 zo 4.11.2020 rozhodol, že § 102c ods. 3 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nie je v súlade s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 2 v spojení s čl. 20 ods. 1 a s čl. 46 ods. 1 ústavy.

Generálny prokurátor z vlastnej iniciatívy podal 6. 10. 2020 návrh podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy na začatie konania o súlade zákona č. 241/2020 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Zákon č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s ústavou. Ústavný súd rozhodol pod č. k. PL. ÚS 25/2020-49 dňa 21.10.2020 tak, že návrh prijal na ďalšie konanie, na ktoré bol spojený s návrhom skupiny 37 poslancov národnej rady.

Vážnosť situácie spojenej so šírením ochorenia COVID-19 vyústila do prijatia uznesenia vlády č. 587 z 30.9.2020, ktoré bolo uverejnené v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod č. 268/2020 Z. z. a naň nadväzujúceho nariadenia vlády uverejneného pod č. 269/2020 Z. z. Po preskúmaní ich obsahu generálny prokurátor podal 5.10.2020 ústavnému súdu podľa čl. 129 ods. 6 ústavy návrh na začatie konania o súlade rozhodnutia o vyhlásení núdzového stavu a rozhodnutia nadväzujúceho na rozhodnutie o vyhlásení núdzového stavu s ústavou a ústavnými zákonmi. Nálezom č. k. PL. ÚS 22/2020-104 zo 14.10.2020 ústavný súd vyslovil súlad napadnutého

uznesenia vlády s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 1 ods. 1 až 4 a čl. 5 ods. 1 až 3 ústavného zákona č. 227/2020 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu. Taktiež vyslovil súlad nariadenia vlády č. 269/2020 z 30.9.2020 na vykonanie niektorých opatrení hospodárskej mobilizácie v súvislosti s vyhlásením núdzového stavu na zabezpečenie riešenia druhej vlny koronavírusu COVID-19 s čl. 11 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy a s čl. 1 ods. 1 až 4 a čl. 5 ods. 1 až 3 ústavného zákona č. 227/2020 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Okrem uvedených návrhov prokurátori vybavujúci agendu ústavného práva v hodnotenom období vypracovali aj ďalšie 3 stanoviská ku konaniam podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy, ktorých iniciátorom nebol generálny prokurátor.

Okrem tejto agendy prokurátori vybavujúci agendu ústavného práva vypracovali vyjadrenia generálneho prokurátora pre ústavný súd ku konaniam vedeným na ústavnom súde (najmä k sťažnostiam fyzických osôb a právnických osôb podaným podľa čl. 127 ústavy) a stanovísk generálneho prokurátora ku konaniam vedeným na ESLP (stanoviská k sťažnostiam podaným na ESLP a vyjadrenia k stanoviskám Slovenskej republiky pre ESLP), na Súdnom dvore (stanovisko k návrhu na začatie prejudiciálneho konania). Predmetom týchto konaní je konkrétne porušenie základných práv a slobôd garantovaných ústavou, Dohovorom o ochrane základných ľudských práv a slobôd a Chartou základných práv EÚ, a to tak v trestnom konaní, ako i v netrestnej oblasti, vo veciach, v ktorých konal prokurátor. Ďalšou vykonávanou činnosťou v tejto agende je vypracovávanie stanovísk k sťažnostiam podaným Európskemu výboru pre sociálne práva a príslušným výborom OSN proti Slovenskej republike.

V roku 2020 bolo v uvedenej agende zapísaných **177 vecí**, čo je oproti roku 2019 nárast o 3 veci. Na požiadanie ústavného súdu bolo vypracovaných **10 vyjadrení** k sťažnostiam podaným podľa čl. 127 ústavy v trestných veciach, ktoré sa týkali namietaného porušenia základných ľudských práv a slobôd v prípravnom konaní.

Na požiadanie ministerstva spravodlivosti bolo pre Kanceláriu zástupcu Slovenskej republiky pred ESLP vypracovaných 6 vyjadrení k sťažnostiam proti Slovenskej republike, ktoré podali fyzické osoby a právnické osoby na porušenie základných ľudských práv a slobôd v konaniach vedených na prokuratúre. V hodnotenom období generálna prokuratúra participovala pri výkone 2 rozsudkov ESLP v trestných veciach.

V hodnotenom období generálna prokuratúra vykonávala pôsobnosť vo vzťahu k ministerstvu spravodlivosti aj vo veciach, ktoré boli predmetom konania súdov EÚ (Súdny dvor, Všeobecný súd a osobitné súdy) podľa čl. 251 až 281 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. Z dôvodu absencie súvisiacej pôsobnosti, žiadne z týchto konaní neiniciovali orgány prokuratúry. Generálna prokuratúra v hodnotenom období eviduje

- **107 vecí** týkajúcich sa prejudiciálnych konaní pred Súdny dvorom a
- **36 vecí** týkajúcich sa konaní pred Všeobecným súdom (konania o sporových personálnych veciach a konania o preskúmaní rozhodnutí Rady EÚ o reštriktívnych opatreniach vo vzťahu k voľnému pohybu a voľnej majetkovej dispozícii konkrétnych osôb zaradených na osobitné bezpečnostné zoznamy).

Generálna prokuratúra poskytla v roku 2020 súčinnosť ministerstvu spravodlivosti vo forme **7 vyjadrení v prejudiciálnych konaniach pred Súdny**

dvorom. Prejudiciálne konania v týchto veciach inicioval najvyšší súd (podaním 2 návrhov), Okresný súd Bratislava III (1 návrh), Špeciálny trestný súd v Sofii, Bulharská republika (2 návrhy), Odvolací súd v Brašove, Rumunsko (1 návrh) a Administratívny súd v Silistre, Bulharská republika (1 návrh).

Rozhodnutia ústavného súdu, EŠLP, Súdneho dvora EÚ a výborov OSN podstatne ovplyvňujú rozhodovaciu právomoc prokurátorov. Generálna prokuratúra preto venuje pozornosť oboznamovaniu rozhodnutí týkajúcich sa činnosti prokuratúry **na poradách prokurátorov**, ako aj ich využitiu **pri odbornej príprave právnych čakatel'ov prokuratúry**, na čom participujú aj prokurátori vybavujúci agendu ústavného práva.

Vyhodnotiac doterajšie vykonávanie pôsobnosti prokurátorov v agende ústavného práva je možné dospieť k záveru, že k eliminácii zásahov do základných ľudských práv a slobôd v prípravnom konaní zo strany prokurátorov najviac prispieva práve edukačná činnosť pre prokurátorov uplatňujúcich pôsobnosť v trestnej oblasti. V hodnotenom období však bola **edukačná činnosť podstatne eliminovaná prijatím opatrení** na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19. Aj to sa zrejme prejavilo v náraste počtu rozhodnutí ústavného súdu, v ktorých bolo konštatované porušenie ústavou garantovaných práv a slobôd v trestných veciach.

4. Poznatky prokuratúry týkajúce sa právneho poriadku Slovenskej republiky

Z doterajších poznatkov musíme opätovne konštatovať, že generálna prokuratúra v sledovanom období nezaznamenala výraznejšie zmeny, ktoré by priniesli zlepšenie legislatívnej činnosti. **Zvyšujúca sa kvantita normotvorby sa negatívne prejavuje na jej kvalite**, čím sa právny poriadok stáva stále viac neprehľadným a nestabilným.

Legislatívny proces je neprehľadný aj v dôsledku chýbajúceho prepojenia legislatívneho procesu prebiehajúceho v rámci pripomienkového konania na právnom a informačnom portáli Slov-Lex a nadväzujúceho legislatívneho procesu v Národnej rade SR, ktoré by mali byť aj s dôvodovou správou prepojené aj na schválené znenie zákona. Všetky tieto materiály produkuje štát, preto by ich mal jednoducho dostupným a prehľadným spôsobom zodpovedajúcim možnostiam dnešnej doby sprístupniť nielen občanom a organizáciám, ale aj orgánom verejnej moci a ich funkcionárom a zamestnancom.

Opakovane upozorňujeme na **neodôvodnené využívanie skrátenej formy pripomienkového konania** pri dôležitých návrhoch právnych predpisov, či už z hľadiska obsahu alebo rozsahu. Skrátenie pripomienkového konania znamená zúženie časového priestoru na dôkladné posúdenie a vypracovanie kvalifikovaných stanovísk expertmi rezortov, ktorých agendy sa navrhované zmeny dotýkajú. **Nedostatok času na prípravu právneho predpisu a vyriešenie súvisiacich dosahov** sa negatívne prejavuje vo výslednej (ne)kvalite schváleného znenia právneho predpisu a jeho následnej problémovej aplikácii, čo autorite štátu a jeho orgánov neprospieva.

V roku 2020 **za najzávažnejší problém považujeme neprimerane časté využívanie inštitútu skráteného legislatívneho konania** podľa § 89 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého sa môže použiť len „za mimoriadnych okolností, keď môže dôjsť k ohrozeniu základných ľudských práv a slobôd alebo

bezpečnosti alebo ak hrozia štátu značné hospodárske škody“. Uvedomujeme si, že sa museli akútne riešiť úlohy súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19, ale v niektorých prípadoch bolo využitie tohto inštitútu neopodstatnené.

Uvítame a aktívne podporíme každú iniciatívu, ktorá by výraznejšie prispela k sprehľadneniu legislatívneho procesu a právneho poriadku Slovenskej republiky a následne aj k efektívnejšej aplikácii práva, ktorá je dôležitá pre posilnenie dôvery v justičný systém a právny štát obyvateľov Slovenskej republiky.

V súvislosti s návrhmi zmien právneho poriadku poslaneckými návrhmi zákonov ale aj pozmeňujúcimi návrhmi poslancov uplatnenými v rámci prerokovania návrhov zákonov vo výboroch alebo aj v pléne národnej rady si dovoľujeme poukázať na znenie § 40 ods. 3 zákona o prokuratúre, podľa ktorého *“Generálna prokuratúra má právo zúčastňovať sa na príprave zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, ktoré sa týkajú prokuratúry, prokurátorov a zamestnancov prokuratúry.”*

Účelom tohto oprávnenia zverenieho zákonodarcom generálnej prokuratúry je, aby pri zmene pravidiel týkajúcich sa prokurátorov a plnenia úloh prokuratúry bola využitá a zohľadnená aj expertná znalosť a praktické skúsenosti orgánov prokuratúry.

ČASŤ V.

ĎALŠIA ČINNOSŤ PROKURATÚRY

1. Zastupovanie štátu v konaní o náhrade škody spôsobenej pri výkone verejnej moci

Generálna prokuratúra konala v mene Slovenskej republiky v týchto veciach v súlade s právnou úpravou obsiahnutou v zákone č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“), ktorý určuje aj rozsah zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

Zákon č. 514/2003 Z. z. sa vzťahuje výlučne na zodpovednosť za škodu, ktorá vznikne v dôsledku nezákonného rozhodnutia alebo nesprávneho úradného postupu.

Generálna prokuratúra zastupuje Slovenskú republiku ako subjekt zodpovedný za náhradu škody len v zákonom taxatívne určených prípadoch. Vzhľadom na obsah pôsobnosti orgánov prokuratúry uplatnenie nároku na náhradu škody oprávnenými osobami voči prokuratúre má základ najmä v trestnom konaní.

Uplatňovaná náhrada škody pozostáva najmä z náhrady nákladov na obhajobu v trestnom konaní a z náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej vedením trestného stíhania, ktoré skončilo inak ako právoplatným odsúdením žiadateľa o odškodnenie, teda skončilo buď oslobodením spod obžaloby, zastavením trestného stíhania alebo postúpením veci na prejednanie priestupku.

Činnosť generálnej prokuratúry v tejto oblasti možno rozdeliť na dve oblasti. Prvou oblasťou je predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody, ktoré realizuje generálna prokuratúra. Druhou oblasťou je konanie v mene štátu v súdnych konaniach týkajúcich sa žalôb, kde je Slovenská republika žalovaná ako subjekt zodpovedný za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci.

V roku 2020 bolo generálnej prokuratúre doručených celkom 194 žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody podľa § 15 zákona č. 514/2003

Z. z. Tento počet je o 5 žiadostí vyšší ako v roku 2019 a o 2 žiadosti vyšší ako v roku 2018. Počet žiadostí o predbežné prerokovanie nároku na náhradu škody podaných v roku 2020 je v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi stabilizovaný, zodpovedá trendu z predchádzajúcich rokov.

Generálna prokuratúra, vychádzajúc z ochrany verejného záujmu, sa pri vybavovaní týchto žiadostí snaží dôsledne uplatňovať výlučne zákonom stanovený rozsah zodpovednosti štátu a eliminovať tak tendencie k rozširovaniu zodpovednosti štátu nad rámec určený zákonom. Dôsledne v súlade so zmyslom a účelom zákona č. 514/2003 Z. z. presadzuje dodržiavanie ustanovení o zodpovednosti štátu za nezákonné rozhodnutie a nesprávny úradný postup len v rozsahu vymedzenom zákonom.

V roku 2020 napadlo na sudy celkom 113 žalôb, v ktorých je Slovenská republika žalovaná o náhradu škody z titulu zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a v mene štátu je príslušná konať generálna prokuratúra. Tento počet je o 13 žalôb nižší ako v roku 2019, v ktorom napadlo na sudy celkom 126 žalôb a o 20 žalôb nižší ako v roku 2018, v ktorom napadlo na sudy celkom 133 takýchto žalôb. V komparácii s predchádzajúcimi rokmi je vidno mierny pokles tejto agendy.

Nejednotnosti judikatúry ohľadne posudzovania rozsahu zodpovednosti štátu generálna prokuratúra čelila podávaním riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov. Rovnako čelí aj tendencii priznávať poškodeným neprimerane vysokú náhradu nemajetkovej ujmy, keď nápravu v niektorých prípadoch dosiahne až podaním mimoriadneho opravného prostriedku.

Rozhodovacia činnosť súdov Slovenskej republiky sa však v poslednom období stabilizovala. Možno konštatovať, že sudy sa ustálili v názore, že i keď jedným zo základných predpokladov zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím v zmysle § 6 ods. 1 veta prvá zákona č. 514/2003 Z. z. je zrušenie alebo zmena právoplatného rozhodnutia, ktorým bola spôsobená škoda, zmyslu právnej úpravy zodpovednosti štátu za škodu však zodpovedá, aby každá majetková ujma spôsobená nesprávnym či nezákonným zásahom štátu bola odčinená. Zákon č. 514/2003 Z. z. výslovne neupravuje nárok na náhradu škody v prípade oslobodenia obžalovaného spod obžaloby. Rozhodovacia prax súdov dospela k záveru, že ide o špecifický prípad zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú začatím a vedením trestného stíhania, pri ktorom treba vychádzať z analogického výkladu úpravy najbližšej, a to z úpravy zodpovednosti za škodu spôsobenej nezákonným rozhodnutím. Rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v tomto zmysle tiež zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby. Skutočnosť, že nedošlo k zrušeniu rozhodnutia, ktorým sa začína trestné stíhanie, na tom nič nemení. Podstata nároku na náhradu škody sa totiž v tomto prípade neviaže na správnosť, či nesprávnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného stíhania.

Vzhľadom na charakter a špecifickosť konania a rozhodovania o nárokoch na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci by konanie a rozhodovanie o nárokoch poškodených bolo najefektívnejšie a najracionálnejšie zveriť jednému subjektu, ktorý by Slovenskú republiku zastupoval aj pri predbežnom prerokovaní nároku, aj v súdnom konaní. Na tento účel by bolo vhodné vytvoriť jeden osobitný štátny orgán, ktorý by vybavoval výlučne uvedenú agendu a ktorý by mohol byť zriadený pri niektorom z ústredných orgánov štátnej správy. Rovnako najefektívnejším

by bola zmena právnej úpravy tak, aby v odôvodnených zákonom presne určených prípadoch súd (v prípravnom konaní prokurátor) už v trestnom konaní mohol priznať náhradu účelne vynaložených trov obhajoby.

2. Disciplinárna a trestná zodpovednosť prokurátorov

V roku 2020 bolo podaných a následne zapísaných do registra určeného pre disciplinárne konania celkovo 5 návrhov na začatie disciplinárneho konania. Z tohto počtu 3 návrhy podali okresní prokurátori a 2 návrhy podali krajskí prokurátori, pričom všetky podané návrhy smerovali proti prokurátorom okresných prokuratúr. V troch disciplinárnych konaniach napadnutých v roku 2020 príslušná disciplinárna komisia vydala prvostupňové rozhodnutie, pričom vo všetkých troch prípadoch bolo proti prvostupňovému rozhodnutiu disciplinárnej komisie podané odvolanie. V dvoch prípadoch bude odvolanie predmetom rozhodovania odvolacej disciplinárnej komisie, v jednom prípade vzhľadom na späťvzatie návrhu na začatie disciplinárneho konania bolo disciplinárnou komisiou vydané rozhodnutie o zastavení disciplinárneho konania.

V roku 2020 bolo konané aj v ďalších 5 veciach, ktoré boli začaté v rokoch 2015 až 2019. V prvej veci začatej v roku 2017 disciplinárna komisia uznala disciplinárne stíhanú prokurátorku vinnou, proti prvostupňovému rozhodnutiu sa disciplinárne stíhaná prokurátorka odvolala, pričom odvolacia disciplinárna komisia napadnuté rozhodnutie potvrdila. Disciplinárne stíhaná prokurátorka prostredníctvom správnej žaloby iniciovala súdny prieskum rozhodnutia odvolacej disciplinárnej komisie, súd preto začal konať vo veci správnej žaloby a vyžiadal si od účastníkov konania nevyhnutné vyjadrenia k prejednávanej veci. Odvolacia disciplinárna komisia vypracovala písomné vyjadrenie k stanovisku žalobkyne, podľa ktorého žalobkyňa neuviedla v predmetnom stanovisku žiadne nové skutočnosti alebo okolnosti, ktoré by neuvádzala už v konaní predchádzajúcom podaniu odvolania, správnu žalobu preto navrhuje ako nedôvodnú zamietnuť.

V druhej veci začatej v roku 2019 disciplinárna komisia nariadila ústne pojednávanie, na ktorom bolo vydané rozhodnutie, ktorým bol disciplinárne stíhaný prokurátor uznaný vinným zo závažného disciplinárneho previnenia, za ktoré mu bolo uložené disciplinárne opatrenie – zbavenie funkcie prokurátora. Disciplinárna komisia zároveň svojím rozhodnutím disciplinárne stíhaného prokurátora v časti skutkov tvrdených v návrhu na začatie disciplinárneho konania oslobodila a predmetné disciplinárne konanie v časti zastavila a v časti prerušila.

V tretej veci začatej v roku 2019 predseda disciplinárnej komisie nariadil ústne pojednávanie, výsledkom ktorého bolo rozhodnutie disciplinárnej komisie, ktorým disciplinárne stíhaného prokurátora v časti oslobodila a v časti ho uznala vinným a uložila mu disciplinárne opatrenie. Disciplinárne stíhaný prokurátor sa proti prvostupňovému rozhodnutiu disciplinárnej komisie odvolal, napadnuté rozhodnutie bolo preto predmetom odvolacieho disciplinárneho konania.

V štvrtej veci začatej v roku 2019 bolo na prejednanie disciplinárneho previnenia prokurátora nariadené ústne pojednávanie, v rámci ktorého príslušná disciplinárna komisia v prvom stupni rozhodla uznesením o zastavení disciplinárneho konania s odôvodnením, že návrh na jeho začatie bol okresným prokurátorom podaný oneskorene. Navrhovateľ sa s právnou argumentáciou disciplinárnej komisie nestotožnil a proti rozhodnutiu disciplinárnej komisie podal v zákonom stanovenej lehote odvolanie. Rozhodovanie o odvolaní bolo predmetom odvolacieho

disciplinárneho konania a jeho výsledkom bolo zamietnutie odvolania a potvrdenie prvostupňového rozhodnutia disciplinárnej komisie.

V piatej veci začatej v roku 2015 disciplinárna komisia uznala disciplinárne stíhaného prokurátora vinným a uložila mu disciplinárne opatrenie, v časti disciplinárne konanie zastavila pre uplynutie premlčacej doby, resp. z dôvodu, že skutok, pre ktorý bolo vedené disciplinárne konanie nemožno kvalifikovať ako disciplinárne previnenie. Navrhovateľka podala proti prvostupňovému rozhodnutiu disciplinárnej komisie odvolanie. Odvolacia disciplinárna komisia napadnuté rozhodnutie v časti zrušila, v časti disciplinárne konanie zastavila a v časti odvolanie zamietla. Disciplinárne stíhaný prokurátor podal proti rozhodnutiu odvolacej disciplinárnej komisie správnu žalobu. Súd správnej žalobe vyhovel a napadnuté disciplinárne rozhodnutie zrušil a vrátil disciplinárnej komisii na ďalšie konanie. Disciplinárna komisia opätovne uznala disciplinárne stíhaného prokurátora vinným, s týmito právnymi závermi sa však nestotožnila odvolacia disciplinárna komisia, ktorá predmetné prvostupňové rozhodnutie disciplinárnej komisie zrušila. Rozhodnutie odvolacej disciplinárnej komisie nadobudlo v roku 2020 právoplatnosť.

V roku 2020 bola právoplatne skončená jedna disciplinárna vec, v ktorej bol disciplinárne stíhaný prokurátor oslobodený od spáchania disciplinárneho previnenia.

Počet právoplatne skončených disciplinárnych konaní v minulom kalendárnom roku je predovšetkým dôsledkom nepriaznivej epidemiologickej situácie, ktorá príslušným disciplinárnym komisiám znemožňovala postupovať vo zverených disciplinárnych veciach obvyklou rýchlosťou najmä s ohľadom na odročovanie ústnych pojednávaní, ktorých nariadenie je vzhľadom na náročnosť disciplinárnej agendy a jej komplexnosť vo väčšine prejednávaných disciplinárnych vecí nevyhnutnosťou.

V roku 2020 bol v súvislosti s trestným stíhaním dočasne pozastavený výkon funkcie prokurátora 2 prokurátorom. V prvom prípade je prokurátor trestne stíhaný pre prečin ohrozenia pod vplyvom návykovej látky podľa § 289 ods. 1 Trestného zákona, v druhom prípade je prokurátor trestne stíhaný za zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona, za zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, ods. 2 Trestného zákona, za pokračovací zločin zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. c) Trestného zákona s poukázaním na § 140 písm. c) Trestného zákona v súbehu s prečinom ohrozenia dôvernej skutočnosti a vyhradenej skutočnosti podľa § 353 ods. 1 Trestného zákona. V oboch prípadoch dočasné pozastavenie výkonu funkcie prokurátora trvá.

3. Spolupráca s prokuratúrami iných krajín a aktivity prokuratúry v národných a nadnárodných orgánoch a komisiách, účasť a aktivity na medzinárodných seminároch a konferenciách

Aj napriek pandemickej situácii účasť prokurátorov na medzinárodných aktivitách v roku 2020 zabezpečila požiadavky transformácie úloh a poslania prokuratúry v rámci európskej integrácie prokuratúry a úloh prokuratúry vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v medzinárodných organizáciách a z pozície zmluvnej strany príslušných medzinárodných zmlúv. Aj v roku 2020 boli dominantnými oblasťami:

- expertná participácia na procesoch tvorby európskej legislatívy v oblasti trestného práva hmotného a procesného a špecificky v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach,

- participácia na rôznych mechanizmoch vzájomného hodnotenia krajín s presahom na úlohy a poslanie prokuratúry,
- aktivity implementačného a transpozičného procesu a
- aktivity s významom pre aplikačnú prax, v oblasti vecnej pôsobnosti prokuratúry.

V roku 2020 však, na rozdiel od predchádzajúcich rokov, nadobudli význam viaceré odborné diskusie zástupcov prokuratúry so zástupcami EÚ, napr. v rámci hodnotiaceho procesu úrovne právneho štátu, resp. špecificky, pri informovaní o vývoji trestného stíhania v medzinárodnom kontexte verejne sledovaných kauzách.

V roku 2020 boli prokurátori a zamestnanci prokuratúry Slovenskej republiky vyslaní na zahraničnú pracovnú cestu celkovo v 25 prípadoch (v roku 2019 – 137 realizovaných aktivít). Počet vykonaných aktivít z úrovne generálnej prokuratúry 14 (vrátane jednej aktivity vedenia prokuratúry, dvoch aktivít prokurátorov úradu špeciálnej prokuratúry a jedna aktivita prokurátora trestného odboru), z úrovne krajských a okresných prokuratúr 11.

Globálne i národné protipandemické opatrenia sa v oblasti agendy právneho styku s cudzinou prejavili v paradoxe, že hoci došlo k absolútnemu poklesu fyzického cestovania na zahraničné pracovné cesty, samotná početnosť medzinárodných aktivít realizovaných dištančnou formou sa nominálne zvýšila. Táto skutočnosť, a tiež aj ďalší fenomén, maximálna akcelerácia objemu produkovania žiadostí o vyplnenie dotazníkov a ďalších foriem požadovaných podkladov od orgánov EÚ, Rady Európy a ďalších organizácií, predstavovali mimoriadne zvýšenie nárokov na dostupné kapacity prokuratúry v uvedenej oblasti. Zvýšil sa aj počet zasadnutí formou videokonferencií.

Aj napriek vyššie uvedeným faktorom sa manažmentom procesov podarilo udržať charakter expertnej participácie prokuratúry a princíp pridanej hodnoty zastúpenia zástupcov prokuratúry na aktivitách v rámci medzinárodnej výmeny skúseností a prezentácie prokuratúry v medzinárodnom rámci.

Efektívnu integráciu v medzinárodnom kontexte potvrdzujú medzinárodné aktivity, ktoré majú bezprostredný vzťah ku konkrétnym trestným veciam, osobitne schopnosť pôsobenia a využívania spoločných vyšetrovacích tímov.

3.1. Európska únia a procesy vyplývajúce z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii

V uvedenej oblasti prokuratúra spolupôsobila vo viacerých implementačných a transpozičných procesoch vyplývajúcich z členstva v Európskej únii, ktoré majú komplexný charakter (vrátane dopadov na rozpočet prokuratúry). Išlo najmä o budovanie Úradu Európskej prokuratúry¹ a budovanie národného segmentu ECRIS-TCN.

De facto po prvý krát sa prokurátori museli adaptovať na existenciu priameho pôsobenia európskeho nástroja v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach – nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1805 zo 14.11.2018 o vzájomnom uznávaní príkazov na zaistenie a príkazov na konfiškáciu.

Z hľadiska úloh a poslania prokuratúry bolo v roku 2020 dominantnou výzvou zabezpečenie praktických aspektov zriadenia EPPO, v zmysle Nariadenia Rady (EÚ)

¹ Nariadenie Rady (EÚ) 2017/1939 z 12.10.2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry.

2017/1939 z 12.10.2017, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca na účely zriadenia Európskej prokuratúry². Od marca 2018 sa o prípravách členských štátov pravidelne diskutovalo v expertnej skupine EPPO, ktorá bola zriadená podľa čl. 20 ods. 4 nariadenia Rady (EÚ) 2017/1939. Slovenská republika podporovala aktivity Európskej komisie a chorvátskeho ako aj nemeckého predsedníctva, ktoré súviseli s príslušnou fázou prípravy plnej funkčnosti Európskej prokuratúry.

Kľúčovú úlohu zohrali prokurátori v rámci procesov, ktoré sa zaoberali vzťahmi medzi EPPO a tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami na základe čl. 104 nariadenia o Európskej prokuratúre, ktoré boli predmetom niekoľkých zasadnutí COPENU. Tieto diskusie sa zameriavali na Európsky dohovor o vzájomnej pomoci v trestných veciach z roku 1959 a jeho protokoly. Výsledkom týchto diskusií bola dohoda o vzorovom texte vyhlásení, ktoré majú zúčastnené členské štáty realizovať. Účelom rokovania bola diskusia o potrebe vyhlásení aj k iným viacstranným dohovorom, do ktorých Európska únia nevstúpila alebo neuzavrela ich a neexistuje porovnateľná zmluva, ktorej je už Európska únia stranou a ktorá poskytuje možnosť spolupráce medzi EPPO a tretími krajinami.

Generálna prokuratúra v súčinnosti s ministerstvom spravodlivosti a s ďalšími ústrednými orgánmi štátnej správy splnila všetky požiadavky vyplývajúce z implementačného procesu, vrátane personálnych otázok. Významnou skutočnosťou boli vzájomne pracovné konzultácie s Hlavnou európskou prokurátorkou pani Laurou Codrutou Kövesiovou, ktoré sa uskutočnili na Slovensku dňa 18.2.2020. Súvisiace novely Trestného poriadku, zákona o prokuratúre a zákona o prokurátoroch a právnych čakateloch prokuratúry boli schválené parlamentom s účinnosťou od 1.1.2021.

Prokuratúra bola aktívnym účastníkom procesov transpozície Smernice (EÚ) 2017/1371 o boji proti podvodu poškodzujúcim finančné záujmy Únie prostredníctvom trestného práva (smernica PIF), vrátane poskytovania nevyhnutnej súčinnosti v rámci kontroly tejto transpozície, ktorú vykonávala Európska komisia.

Prokuratúra pokračovala v príprave podmienok na zabezpečenie fungovania centralizovaného systému na identifikáciu informácií členských štátov o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (TCN), ktorým sa dopĺňa a podporuje Európsky register trestov (systém ECRIS-TCN),³ ako súčasť projektu interoperability veľkých informačných systémov EÚ. Okrem intenzívnej podkladovej činnosti (dotazníky, správy, vyjadrenia) bola v danom kontexte zabezpečená účasť na dvoch rokovaniach expertnej skupiny Európskej komisie na problematiku ECRISu, najmä aktívna participácia celkovo na 10 aktivitách expertnej poradnej skupiny zriadenej v rámci mechanizmu implementácie nariadenia ECRIS-TCN, ktorú zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA.

² Európska prokuratúra je založená na základe nariadenia, ktoré je zo svojej podstaty priamo aplikovateľné. V súlade so zásadou lojality pri spolupráci by členské štáty mali upustiť od prijímania opatrení, ktoré bránia Európskej prokuratúre vo výkone jej funkcií, pričom sa vyžaduje, aby prijali všetky opatrenia, ktoré sú potrebné na výkon týchto funkcií, vrátane prispôbenia vnútroštátnych právnych predpisov nariadeniu Rady (EÚ) 2017/1939.

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/816 zo 17.4.2019, ktorým sa zriaďuje centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti (ECRIS-TCN), s cieľom doplniť Európsky informačný systém registrov trestov, a ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2018/1726 a súvisiaca Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/884 zo 17.4.2019, ktorou sa mení rámcové rozhodnutie Rady 2009/315/SVV, pokiaľ ide o výmenu informácií o štátnych príslušníkoch tretích krajín a pokiaľ ide o Európsky informačný systém registrov trestov (ECRIS), a ktorou sa nahrádza rozhodnutie Rady 2009/316/SVV.

Bezprostredne v nadväznosti na európske procesy sa v gescii prokuratúry vytvoril medzirezortný mechanizmus s cieľom prípravy a realizácie vnútroštátnych organizačných a legislatívnych zmien, ktoré vyústia do implementácie nariadenia, technickej konverzie súvisiacich vývojových dokumentov a reálneho vybudovania systému v priebehu nasledujúcich dvoch rokov. Legislatívnym predpokladom na takúto implementáciu nariadenia bude prijatie pripraveného nového zákona o registri trestov a zabezpečenie potrebného technického riešenia, o ktorého čiastočné hradenie výdavkov sa usiluje prokuratúra prostredníctvom dostupných prostriedkov EÚ.

Nad rámec vyššie uvedeného, v oblasti pôsobností pracovných skupín Rady ako aj v predchádzajúcich rokoch sa zástupcovia prokuratúry podieľali na činnosti pracovnej skupiny pre justičnú spoluprácu (COPEN) a pracovnej skupiny pre trestné právo hmotné (DROIPEN), počas ktorých zástupcovia prokuratúry boli odbornými garantmi (ECRIS-TCN), resp. poskytovali výraznú expertnú podporu zástupcom ministerstva spravodlivosti v rámci rokovaní. Paralelne prokuratúra zabezpečovala účasť na súvisiacich expertných stretnutiach zameraných na implementačné aspekty navrhovaných predpisov.

Z obsahovej stránky poukazujeme najmä na problematiku zefektívnenia zabezpečovania elektronických dôkazov, ktorá je kľúčovou témou trestnoprávných systémov už dlhšie obdobie, pričom výzvy spojené s problematikou počítačovej kriminality a zabezpečovania elektronických dôkazov sa ešte zintenzívnili v dôsledku pandemickej situácie.

Frekvencia aktivít EÚ v oblasti e-Evidence a e-Justice bola v roku 2020 mimoriadna. Predmetné aktivity sa uskutočňovali prakticky na týždennej báze. Aj napriek takto vynaloženému úsiliu však ešte nie sú dosiahnuté požadované výsledky.

Pandemická situácia poukázala aj na nevyhnutnosť prehlbovania digitalizácie justičného prostredia a justičnej spolupráce. V roku 2020 Rada pre spravodlivosť a vnútro schválila všeobecné smerovanie k návrhu smernice, ktorou sa stanovujú harmonizované pravidlá určovania právnych zástupcov na účely zhromažďovania dôkazov v trestnom konaní a prílohy (osvedčenia) k návrhu nariadenia o európskom príkaze na predloženie a uchovanie elektronických dôkazov v trestných veciach v roku 2019, všeobecné smerovanie k návrhu citovaného nariadenia bolo schválené už v roku 2018. Následne však proces stratil svoju dynamiku a Európsky parlament poskytol svoje stanovisko až v decembri 2020.

Paralelne sa uskutočňujú rokovania o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite, kde v zmysle mandátu Rady za Európsku úniu koná Komisia s podporou členských štátov. Zástupcovia generálnej prokuratúry a ministerstva spravodlivosti významným spôsobom participujú na týchto rokovaníach v kontexte mandátu EÚ. Keďže Dohovor o počítačovej kriminalite je v súčasnosti jediným globálnym medzinárodným zmluvným nástrojom v danej oblasti (v súčasnosti má 65 zmluvných strán), patrí rokovanie o Druhom dodatkovom protokole k prioritám EÚ v trestno-právnej oblasti. Treba tiež zdôrazniť, že navrhované riešenia sú potrebné aj v kontexte balíka návrhov o elektronických dôkazoch v rámci EÚ.

K uvedenému balíku opatrení nevyhnutne patrí problematika rokovaní o vybudovaní tzv. e-platformy, ktorá by mala slúžiť na zasielanie európskych vyšetrovacích príkazov (a ďalších nástrojov) medzi členskými štátmi, čím by malo dôjsť k ďalšiemu zefektívneniu celkového procesu justičnej spolupráce v trestných

veciach. Pripojenie prokuratúry do uvedeného európskeho mechanizmu ostáva technickou, ale aj finančnou výzvou na aktuálne obdobie.

Opakovane sa preukázala opodstatnenosť zriadenia EJCEN. V roku 2020 sa zástupca prokuratúry, ako člen EJCEN a vedúci podskupiny pre elektronické dôkazy, zúčastnil viacerých rokovaní vo forme videokonferencie na úrovni rady EJCEN, ale aj podskupiny pre elektronické dôkazy, ktoré sa venovali primárne problematike priameho cezhraničného prístupu k elektronickým dôkazom, vývojom rokovaní o legislatívnom balíku EÚ pre elektronické dôkazy, ale aj informáciám potrebným na zabezpečenie elektronických dôkazov od európskych poskytovateľov služieb. V rámci dvoch virtuálnych plenárnych zasadnutí v júni a decembri 2020 boli prezentované dôležité poznatky týkajúce sa poškodených počítačovou kriminalitou a možností nápravy, výzvy súvisiace so zákonným odpočúvaním v kontexte zavádzania 5G sietí, podrobne bol diskutovaný medzinárodný prípad, ktorý odhalil rozdiely v legislatíve štátov z hľadiska efektívnych vyšetrovacích opatrení a postupov v rámci cezhraničného zabezpečovania elektronických dôkazov. Decembrové zasadnutie sa venovalo dosiahnutému pokroku pri rokovaní o Druhom dodatkovom protokole k Dohovoru o počítačovej kriminalite a praktickému prínosu protokolu, novým možnostiam projektu SIRIUS, v rámci konkrétneho prípadu problematike šifrovania využívaného zločineckými skupinami, možnostiam zákonného prístupu k takto šifrovaným dôkazom a ich použitia v súdnom konaní, problematike virtuálnych mien a prezentácii pripravovanej pomôcky, výsledkom činnosti podskupín a štandardným informáciách Rady EÚ, Komisie, Eurojustu a Európskej justičnej siete.

Problematika elektronických dôkazov bola rovnako témou konferencie SIRIUS, organizovanej Europolom a Eurojustom, ale aj ďalších aktivít, napríklad Spoločného workshopu o medzinárodnej spolupráci v oblasti počítačovej kriminality a elektronických dôkazov, ktorý organizoval Eurojust v spolupráci so C-PROG (Cybercrime Program Office). Prokurátor generálnej prokuratúry sa zúčastňoval videokonferencií k platforme na zasielanie európskych vyšetrovacích príkazov, právnych pomoci a elektronických dôkazov, ako aj ďalších virtuálnych zasadnutí k problematike digitalizácie justície.

Prokuratúra zabezpečovala odbornú expertnú podporu aj v rámci procesov týkajúcich sa zabezpečenia koordinovaných postupov a výmeny informácií medzi policajnými a justičnými orgánmi. Prokuratúra systematicky zdôrazňovala dôležitosť úlohy Europolu, Eurojustu, Európskej justičnej siete a EJCEN a ďalších mechanizmov spolupráce a výmeny informácií. Judikatúra Súdneho dvora EÚ ovplyvňuje justičnú spoluprácu aj v kontexte rozhodnutí týkajúcich sa charakteru orgánov, ktoré možno považovať za justičné vo vzťahu k rôznym nástrojom vzájomného uznávania. Autonómne postavenie týchto orgánov od vládnych štruktúr sa javí ako veľmi dôležité kritérium.

Za ďalšiu oblasť významnej pôsobnosti prokurátorov môžeme označiť problematiku rozsudkov Súdneho dvora EÚ v oblasti uchovávania údajov, ktorou sa spresňuje rámec a podmienky uchovávania a prístupu údajov z telekomunikácií na účely trestného konania a národnej bezpečnosti. Expertíza prokuratúry sa sústreďuje na budovanie pozície národných orgánov pri hľadaní možností riešenia na úrovni EÚ.

V oblasti problematiky BREXIT prokuratúra komunikovala s príslušnými orgánmi EÚ, Spojeného kráľovstva a vnútroštátne pripravila opatrenia na bezproblémový prechod v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach. Súčasne aktívne prispievala do budovania poznatkovej databázy EÚ v danej oblasti.

Generálna prokuratúra kontinuálne zdôrazňuje a podporuje úlohu a význam Eurojustu ako prirodzeného a efektívneho európskeho partnera v oblasti justičnej spolupráce. Eurojust poskytuje platformu, podporu, koordináciu, ako aj finančné zabezpečenie pri realizácii súčinnostných dohovorov a spolupráce v trestných veciach najzávažnejšej cezhraničnej kriminality – formou spoločných vyšetrovacích tímov (ku koncu roka 2020 Slovenská republika aktívne pôsobila v 17 SVT). V rámci podpory tejto činnosti sa 7 prokurátori zúčastnili na 4 komplexných koordinačných stretnutiach. Okrem toho sa 2 prokurátori zúčastnili výkonu úkonov v rámci pôsobnosti SVT na území iných štátov. Eurojust poskytol v konkrétnej korupčnej trestnej veci súčinnosť pri nadviazaní kontaktov a zorganizovaní vecnej diskusie prokurátorov úradu špeciálnej prokuratúry s prokurátormi Spolkovej republiky Nemecko.

Aj keď pandemická situácia spôsobila utlmenie činnosti Konzultatívneho fóra generálnych prokurátorov a riaditeľov prokuratúr členských štátov EÚ, tento formát zastrešovaný Eurojustom je naďalej z pohľadu záujmov generálnej prokuratúry vnímaný ako najvýznamnejšia platforma integrácie generálnych prokurátorov EÚ.

Prokurátori naďalej aktívne participujú na aktivitách Európskej justičnej siete, s dôrazom na riešenie praktických problémov a zapojenie kontaktných bodov z úrovne okresných a krajských prokuratúr.

Prínosným je aj zastúpenie prokuratúry v činnosti Európskej siete Genocide Network, v činnosti Európskych sietí pre ochranu duševného vlastníctva (EIPPN) a siete na boj s environmentálnou kriminalitou.

Potvrdením kreditu prokuratúry je pokračujúce pôsobenie prokurátorky medzinárodného odboru v expertnej skupine Európskej komisie pre politiku Európskej únie v oblasti trestného práva, ktorá poskytuje Komisii poradenstvo v súvislosti s trestným právom v kontexte rozvoja politiky EÚ v tejto oblasti. Celkovo boli vykonané 2 aktivity v uvedenom formáte.

V kontexte agendy EÚ prokuratúra aj v roku 2020 aktívne iniciovala dostupné procesy s cieľom odstránenia transpozičného deficitu vo vzťahu k 5 AMLD (Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/843 z 30.5.2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívania finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu) s ohľadom na potrebu prijatia dostupného riešenia za účelom vybudovania Centrálného registra účtov.

3.2. Rada Európy

Prokuratúra aj v roku 2020 prezentovala svoj expertný potenciál v širokom rámci pôsobenia orgánov, výborov a zoskupení pôsobiacich v rámci Rady Európy.

Ťažiskové výbory, v ktorých aktívne pôsobili prokurátori, sú: Moneyval - Výbor expertov pre hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu, Konferencia zmluvných strán – Varšavský dohovor⁴, GRECO - Skupina štátov boja proti korupcii, GRETA – Skupina expertov boja proti obchodovaniu s ľuďmi, PC-OC - Výbor expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti, CCPE - poradná rada európskych prokurátorov a pracovná skupina

⁴ DOHOVOR Rady Európy o praní špinavých peňazí, vyhľadávaní, zaistení a konfiškácii ziskov z trestnej činnosti a o financovaní terorizmu (Varšava, 16.5.2005), oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky publ. pod č. 91/2009 Z. z.

na prípravu Akčného plánu Rady Európy vo vzťahu k nadnárodnému organizovanému zločinu a TC-Y - Výbor zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite.

Hoci Správa z 5. kola hodnotenia Slovenskej republiky Moneyval prijatá na 60. plenárnom zasadnutí Moneyval (16/09/2020) odhaľuje neuspokojivý stav s úrovňou efektívnosti národného mechanizmu boja proti legalizácii výnosov z trestnej činnosti a financovaním terorizmu (a proliferácie), samotná príprava, prerokovanie a viaceré segmenty správy poukazujú na osobitné, pozitívne, postavenie prokuratúry v predmetnom procese⁵. Prijatie opatrení za účelom odstránenia zistených nedostatkov je bezprostrednou výzvou, avšak prokuratúra v uvedenej oblasti dlhodobo postupuje systematicky. Aj súčasťou tejto správy je osobitná kapitola venovaná tejto oblasti, avšak bez vyvolania synergického efektu pôsobenia opatrení všetkých zainteresovaných rezortov sa požadovaná zmena kvality nedosiahne. V oblasti presahov na pôsobnosť prokuratúry ide najmä o vybudovanie účinného mechanizmu proaktívneho finančného vyšetrovania.

Aj v roku 2020 prokurátori participovali na významných procesoch výboru Rady Európy na boj s počítačovou kriminalitou. Predmetné procesy vnímame ako komplementárne k aktivitám EÚ v danej oblasti. Osobitne podiel na negociáciách týkajúcich sa druhého dodatkového protokolu dohovoru o počítačovej kriminalite. Celkovo bolo vykonaných viac ako 10 aktivít vo formáte TCY.

Z hľadiska pôsobnosti GRECO prokuratúra v zásade splnila všetky odporúčania na odstránenie zistených nedostatkov z hodnotiacich správ GRECO, ktoré zasahovali do jej primárnej pôsobnosti. V predmetnom kontexte však zostáva prokuratúra i naďalej v úzkom kontakte s ministerstvom spravodlivosti, napr. v rámci horizontálnych presahov procesov prehodnocovania národného mechanizmu v oblasti prípravy novej úpravy majetkových priznaní verejných činiteľov, problematiky úpravy prijímania darov a v ďalších oblastiach.

Prokuratúra sa aktívne zapojila do činnosti Výboru expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti (PC-OC). V roku 2020 sa formou videokonferencie uskutočnilo 78. plenárne zasadnutie Výboru expertov Rady Európy pre vykonávanie európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach (PC-OC). Predmetom zasadnutia boli predovšetkým praktické otázky týkajúce sa aplikácie jednotlivých ustanovení európskych dohovorov o spolupráci v trestných veciach v praxi, s osobitným dôrazom na vykonávanú revíziu výhrad a vyhlásení k dohovorom Rady Európy, ktoré spadajú do pôsobnosti výboru a budúcu spoluprácu s Európskou prokuratúrou.

3.3. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

Prokurátori aktívne pôsobili v pracovnej skupine OECD proti podplácaniu zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách. Celkovo sa uskutočnili 4 rokovania, pričom prokurátori Slovenskej republiky prezentovali trestné veci v oblasti korupcie a plnenie úloh generálnej prokuratúry, ktoré vyplývajú z odporúčaní OECD pre Slovenskú republiku. Prokurátor úradu špeciálnej prokuratúry pôsobil opakovane v pozícii hodnotiteľa Argentíny.

⁵ Všetky aktivity Moneyval boli v roku 2020 vykonané dištančne. Proces prerokovania správy takouto formou bol mimoriadnou výzvou zvlášť v pozícii, keď Slovenská republika potrebovala zvrátiť výrazne negatívne hodnotenie. V danom procese boli vykonané viaceré aktivity za účelom dosiahnutia podpory. Osobitne významné boli opakované dištančné rokovania so zástupcami Európskej komisie.

3.4. Bilaterálne vzťahy a ďalšie oblasti medzinárodnej spolupráce

Pandemická situácia utlmila intenzitu a rozsah aktivít realizovaných v rámci bilaterálnych vzťahov. A to tak na úrovni autonómnych aktívnych i pasívnych foriem medzinárodnej výmeny skúseností z úrovne krajských a okresných prokuratúr s partnerskými prokuratúrami susedných krajín, ako aj na najvyššej úrovni. Po prvýkrát sa neuskutočnilo stretnutie generálnych prokurátorov Vyšehradskej skupiny. Tento formát spolupráce však zostáva i naďalej prioritným. V roku 2021 bude rozšírený aj o generálneho prokurátora Rakúskej republiky.

Mimoriadny charakter malo pracovné bilaterálne stretnutie prvej námestníčky generálneho prokurátora (v danom čase poverenej výkonom funkcie generálneho prokurátora) a námestníka generálneho prokurátora s generálnym prokurátorom Belgického kráľovstva pri odvolacom súde v Monse a s generálnym prokurátorom Belgického kráľovstva pri Kasačnom súde Bruseli, ktorého obsahom bolo prerokovanie možnosti poskytnutia účinnej spolupráce zo strany slovenských justičných orgánov pri vyšetrovaní úmrtia slovenského občana Jozefa Chovanca na území Belgického kráľovstva, na letisku Charleroi.

V rámci vzdelávacích aktivít, sa v súčinnosti s justičnou akadémiou podarilo, pokiaľ to pandemická situácia umožnila, zabezpečiť vykonanie stáží prokurátorov na Súdnom dvore EÚ, resp. na justičných orgánoch Francúzska, Holandska a Luxemburska. Opakovane sa potvrdzuje prínos vzdelávacích aktivít organizovaných Medzinárodnou akadémiou orgánov vynucovania práva v Budapešti (ILEA). Pozitívnym príkladom je napr. aj medzinárodný tréningový seminár v rámci projektu Ambitus (projekt Európskej komisie, DG Home na posilnenie spolupráce členských štátov EÚ na úseku boja proti trestným činom poškodzujúcim životné prostredie) pre špecialistov na environmentálnu kriminalitu, organizovaný École nationale de la magistrature (francúzskou obdobou justičnej akadémie) s názvom „Boj proti environmentálnej trestnej činnosti“, so zameraním na ochranu voľne žijúcich druhov rastlín a živočíchov a neoprávnené nakladanie s odpadmi. Výzvou však i naďalej zostáva zabezpečovanie zahraničných lektorov na vnútroštátne vzdelávacie aktivity v oblasti trestného práva.

4. Činnosť prokuratúry pri prevencii kriminality

Na úseku prevencie kriminality je pôsobnosť prokuratúry upravená v ustanovení § 4 ods. 1 písm. h) zákona o prokuratúre.

Úlohou prokurátorov okresných prokuratúr, krajských prokuratúr a generálnej prokuratúry pri výkone pôsobnosti v rámci trestného konania je pôsobiť aj na upevňovanie zákonnosti, predchádzanie a zamedzovanie páchaniu trestnej činnosti, na výchovu jednotlivcov smerujúcu k dôslednému dodržiavaniu zákonov a pravidiel občianskeho spolunažívania. Pôsobnosť prokuratúry na úseku prevencie kriminality je realizovaná v rámci trestného konania, ale aj v rámci iných aktivít prokurátorov, medzi ktoré možno zahrnúť vykonávanie prednášok a diskusií a účasť v komisiách a v poradných orgánoch verejnej správy (napr. v Rade vlády Slovenskej republiky pre prevenciu kriminality).

Napriek pandémie ochorenia COVID-19, s ktorou boli späté mnohé protipandemické opatrenia, prokurátori zrealizovali množstvo prednášok rôzneho zamerania. Rovnako, ako po iné roky, venovali prokurátori osobitnú pozornosť žiakom a študentom škôl všetkých stupňov. V prípade, ak to pandémia ochorenia COVID-19

umožňovala, realizovali prokurátori prednášky osobne. V časoch, keď to pandémie ochorenia COVID-19 neumožňovala, boli prednášky uskutočnené virtuálne, prostredníctvom rôznych platforiem elektornickej komunikácie.

Prednášky pre deti a mladých ľudí boli obsahovo zamerané podľa príslušnej vekovej kategórie, pričom ich primárnym cieľom bolo poukázanie na význam dodržiavania právnych noriem a dôsledky ich porušenia z hľadiska trestného práva. Starším deťom a študentom stredných škôl a študentom Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave bola podrobnejšie odprezentovaná aj činnosť a postavenie prokuratúry. Primárnym cieľom prednášok je motivovať deti a mladých ľudí k dôslednému dodržiavaniu zákonov, zvyšovať ich právne vedomie a upevňovať ich vieru v spravodlivosť a v správnosť postupov a rozhodnutí orgánov činných v trestnom konaní a súdov.

Prokurátori sa tiež zúčastňovali multidisciplinárnych koordinačných stretnutí, organizovaných úradmi práce, sociálnych vecí a rodiny, týkajúcich sa prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti a tiež problematiky násilia v rodine. Časť z vyššie uvedených koordinačných stretnutí bola realizovaná v súvislosti s plnením cieľov Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím.

Prokurátori generálnej prokuratúry participovali na zasadnutiach medzirezortného Expertného koordinačného orgánu pre boj so zločinnosťou (MEKO), pričom prezentovaním poznatkov z prokurátorskej praxe zvyšovali efektivitu fungovania tohto orgánu.

Viacerí prokurátori sú dlhodobo lektormi a externými prednášajúcimi v justičnej akadémii a na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, pričom niektorí z nich vystúpili s prednáškami na odborných konferenciách.

K zvyšovaniu právneho vedomia verejnosti prispievala aj publikačná činnosť prokurátorov v odborných periodikách. Prokurátori sa tiež podieľali na tvorbe odbornej literatúry z oblasti práva, a to vrátane tvorby monografií a komentárov k základným trestným kódexom. Zároveň sa zúčastňovali ako lektori na projektoch, ktoré boli organizované za účelom vzdelávania prokurátorov, sudcov, právnych čakatel'ov prokuratúry, advokátskych koncipientov a policajtov.

5. Dozor prokurátora nad dodržiavaním zákonnosti v miestach, kde sú držané osoby pozbavené osobnej slobody alebo osoby, ktorých osobná sloboda je obmedzená

5.1. Dozor prokurátora v celách policajného zaistenia, v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody

Na úseku dodržiavania zákonov v miestach, v ktorých sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky v oblasti zabránenia mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, vykonávali prokurátori aj v roku 2020 aktívny prokurátorský dozor, bez ohľadu na epidemiologickú situáciu a postupovali v súlade s internými predpismi týkajúcimi sa výkonu dozoru prokurátora v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia.

V rámci výkonu dozoru prokurátori preskúmavali, či sa v celách policajného zaistenia, vo výkone väzby a vo výkone trestu odňatia slobody dôsledne dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy, vzťahujúce sa na tieto miesta.

Prokurátori vykonávali pravidelné previerky zákonnosti v zmysle príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 8/2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v celách policajného zaistenia, príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 7/2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu väzby a v zmysle príkazu generálneho prokurátora Slovenskej republiky por. č. 6/2010 o postupe prokurátora pri výkone dozoru prokurátora nad zachovávaním zákonnosti v miestach výkonu trestu odňatia slobody. Samotné príkazy podrobne upravujú účel dozoru a príslušnosť prokurátora na jeho výkon.

Zbor väzenskej a justičnej stráže plní úlohy na úseku výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, taktiež zabezpečuje penitenciárnu starostlivosť a činnosti zamerané na obvinených a odsúdených. Generálne riaditeľstvo ZVJS, ústavy na výkon väzby a ústavy na výkon trestu odňatia slobody zriaďuje a zrušuje ministerstvo spravodlivosti. ZVJS je podriadený ministrovi spravodlivosti Slovenskej republiky a jeho kontrolná činnosť má rôzne podoby. Vykonávaná kontrolná činnosť môže vo vzťahu k obvineným a odsúdeným odhaliť a napraviť najzávažnejšie prípady pochybení a zneužití práva, pričom je realizovaná ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky, generálnym riaditeľom ZVJS alebo nimi poverenými osobami. Zároveň je potrebné uviesť, že prokuratúra nenesie zodpovednosť za podmienky a realizáciu výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, ktoré patria do pôsobnosti ZVJS, a teda rezortu ministerstva spravodlivosti.

Ústavy na výkon väzby a ústavy na výkon trestu odňatia slobody v zmysle vlastných opatrení, ale aj usmernení Generálneho riaditeľstva ZVJS, prijali prísne opatrenia na zamedzenie šírenia ochorenia COVID-19, pričom išlo predovšetkým o bezprostrednú izoláciu osôb, ktoré vykazovali zdravotné problémy, na špecializované oddelenie. V prípade ťažšieho priebehu ochorenia bolo zabezpečené okamžité premiestnenie do Nemocnice pre obvinených a odsúdených a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Trenčín, zároveň došlo k obmedzeniu vstupov tretích osôb do ústavu, minimalizácii eskortu osôb a naviazané prednostné využívanie elektronických prostriedkov v styku s orgánmi činnými v trestnom koaní a súdmi. V ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody sa začal realizovať projekt videonávštev blízkych osôb s obvinenými a odsúdenými. Spustenie uvedeného projektu – videonávštev u väznených osôb, aj vzhľadom na epidemiologickú situáciu, bolo privítané pozitívne. Táto forma sa môže využívať aj v budúcnosti, najmä v prípadoch blízkych osôb bývajúcich vo vzdialenejších miestach.

Previerky v ústavoch na výkon väzby prokurátori vykonávali bez ohľadu na existenciu konkrétnej nezákonnosti. Boli zamerané najmä na skúmanie, či sú vo väzbe držané osoby na základe rozhodnutia súdu a či boli dodržané všetky stanovené lehoty, a taktiež na preskúmanie zákonnosti rozhodnutí pri ukladaní disciplinárnych trestov a pri používaní donucovacích prostriedkov. Pozornosť bola venovaná kontrole osobných spisov obvinených. Významnou súčasťou previerok sú aj osobné pohovory s obvinenými, predmetom ktorých boli prevažne skutočnosti týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, stravovania a postupov príslušníkov ZVJS. O spôsoboch vybavenia sťažností a podnetov sú obvinení riadne a včas upovedomení.

V ústavoch na výkon väzby dozoroví prokurátori vykonali 57 kontrolných previerok, čo je v porovnaní s rokom 2019 o 3 viac. Prokurátori pri plnení úloh a výkone dozoru v ústavoch na výkon trestu odňatia slobody dozerali na to, aby sa trest odňatia slobody vykonával na základe právoplatného rozsudku a nariadenia výkonu trestu

súdom, odsúdený bol v súlade s právoplatným súdnym rozhodnutím o zaradení do príslušného stupňa stráženia alebo zmene spôsobu výkonu trestu umiestnený do ústavu určeného na výkon trestu s týmto stupňom stráženia, a osoby, ktoré vykonali trest, boli včas prepustené na slobodu, aby sa vo výkone trestu rešpektovala ľudská dôstojnosť a dodržiaval Európsky dohovor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu. Odsúdení sa v prevažnej miere sťažovali na postup a správanie sa príslušníkov ZVJS, na pracovné podmienky, nedodržiavanie 8 hodinového spánku, zdravotnícku starostlivosť, vykonávanie dôkladnej osobnej prehliadky, sprchovanie, okolnosti eskorty za účelom účasti na vyšetrovacích úkonoch v civilnom oblečení, nakupovanie potravín a iných vecí v ústavnej predajni, na odosielanie korešpondencie počas eskorty, spracovanie hodnotenia ku konaniu o podmienenečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, spôsob vykonávania kontroly oddielu a izieb, vydávanie liekov referentom režimu, spôsob odmeňovania za prácu, úroveň hygieny na pracovisku, podmienky fajčenia odsúdených, nepremiestnenie na iný oddiel z dôvodu priznania invalidného dôchodku, zavedenia do práce a neumožnenia telefonického kontaktu s advokátom počas výkonu disciplinárneho trestu. Na základe vykonaných pohovorov s odsúdenými bola ich námietkam venovaná náležitá pozornosť a boli vybavené v súlade so zákonom. Prokurátori taktiež dozerali na to, aby odsúdení boli podrobení iba tým obmedzeniam, ktoré vyplývajú zo zákona o výkone trestu odňatia slobody a nadväzujúcich predpisov.

V ústavoch na výkon trestu odňatia slobody dozoroví prokurátori vykonali 77 kontrolných previerok, čo je v porovnaní s rokom 2019 o 5 menej.

V roku 2020 boli v miestach, kde sa vykonáva väzba a výkon trestu odňatia slobody, zaznamenané prípady, kedy si obvinení alebo odsúdení siahli na život. Boli zaznamenané 4 samovraždy a 40 pokusov o samovraždu.

Spolupráca prokuratúry s Generálnym riaditeľstvom ZVJS a príslušníkmi ZVJS je na veľmi dobrej úrovni. Vzhľadom na epidemiologickú situáciu sa v roku 2020 nekonala pracovná porada prokurátorov vykonávajúcich dozor v miestach, kde sa vykonáva väzba, trest odňatia slobody a v celách policajného zaistenia, ktorej sa zúčastňovali aj zástupcovia ministerstva spravodlivosti, Generálneho riaditeľstva ZVJS, riaditelia ústavov na výkon väzby a ústavov na výkon trestu odňatia slobody v Slovenskej republike.

Výkon prokurátorského dozoru v celách policajného zaistenia je realizovaný pravidelne, v potrebnom rozsahu so zameraním na dôsledné dodržiavanie príslušných ustanovení Trestného poriadku a nariadenia ministra vnútra. Celkovo bolo vykonaných 348 previerok. V roku 2019 bolo realizovaných 331 previerok. Previerky boli vykonávané preskúmaním podkladov, na základe ktorých boli osoby umiestnené do cely policajného zaistenia a preverením, či boli dodržané zákonom ustanovené lehoty na umiestnenie, na správnosť postupu pri hlásení mimoriadnych udalostí, včasnosť odosielania písomných podaní súdu, prokurátorovi alebo iným orgánom a ústavným činiteľom. Na zistené nedostatky bolo reagované prokurátormi najmä v jednotlivých protokoloch, ktoré boli prerokované hlavne s príslušnými riaditeľmi. Neboli zistené závažné pochybenia, ktoré by si vyžadovali prijatie prokurátorských opatrení a zistené nedostatky boli iba formálneho charakteru.

5.2. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona

Podľa § 18 ods. 1 písm. b) zákona o prokuratúre prokurátor dohliada na to, aby v zariadeniach, v ktorých je štátny príslušník tretej krajiny umiestnený na základe rozhodnutia o zaistení podľa osobitného zákona, boli držané alebo umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu a aby sa v týchto miestach dodržiavali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy. V preverovaných zariadeniach sú zaisťovaní štátni príslušníci tretích krajín v zmysle § 88 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov. Príslušníci Policajného zboru vykonávajú prvotné úkony s cudzincami po ich vstupe na územie Slovenskej republiky. Cudzinci sú po podaní vysvetlenia a riadneho poučenia, v prítomnosti pribratého tlmočníka a po vykonaní potrebných úkonov (osobnej prehliadky, zadržaní dokladov) podľa § 4 ods. 6 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle, považovaní za žiadateľov o udelenie azylu. Po vykonaní prvotných úkonov sú následne prevezení do príslušného zariadenia.

Previerky boli vykonané v Útvare policajného zaistenia v Medveďove a Útvare policajného zaistenia v Sečovciach.

Počas previerok v útvare policajného zaistenia pre cudzincov boli preskúmané spisy umiestnených štátnych príslušníkov tretej krajiny. Spisy obsahovali všetky záznamy a rozhodnutia v zmysle čl. 3 ods. 7 Nariadenia ministra vnútra Slovenskej republiky z mája 2007 o postupe pri umiestňovaní cudzincov do útvaru policajného zaistenia pre cudzincov.

Celkom boli v roku 2020 vykonané len 3 previerky, ako dôsledok opatrení prijatých v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 (v roku 2019 a 2018 to bolo zhodne 6 previerok). Jedna previerka v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov Sečovce bola vykonaná na základe podnetu právneho zástupcu K. A., občana Srbskej republiky s trvalým pobytom vo Viedni, ktorý bol v zariadení umiestnený na základe rozhodnutia o administratívnom vyhostení. Podstatou podnetu bola sťažnosť na zhoršenie zdravotného stavu v súvislosti s jeho umiestnením do zariadenia. V čase výkonu previerky sa však podávateľ v zariadení už nenachádzal. Rozhodnutie o administratívnom vyhostení bolo medzičasom zrušené, pretože Rakúska republika udelila na svojom území podávateľovi pobyt do 7.11.2026. Porušenie právnych predpisov pri zaistení a umiestnení do zariadenia zistené nebolo.

5.3. Dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov

Oprávnenie vykonávať dozor prokurátora v záchytných táboroch, pobytových táboroch, prijímacích centrách a humanitných centrách, ktoré sú azylovým zariadením, a v zariadeniach, v ktorých sa zabezpečuje prechodné ubytovanie azylantov, bolo do zákona o prokuratúre zavedené novelou vykonanou zákonom č. 401/2015 Z. z. s účinnosťou od 1.1.2016. Previerkovou činnosťou, tak ako v predchádzajúcom roku, neboli zistené poznatky odôvodňujúce prijatie prokurátorského opatrenia, či následne využiteľné pre ďalšiu činnosť prokuratúry.

Previerky boli vykonané v azylovom zariadení v Pobytovom tábore Opatovská Nová Ves, v Pobytovom zariadení Rohovce a v zariadení Migračného úradu ministerstva vnútra - v Záchytnom tábore Humenné. Pri vykonaných previerkach neboli zistené pochybenia alebo nedostatky, ktoré by si vyžadovali prijatie prokurátorských opatrení.

Na základe poznatkov z previerky možno, tak aj ako v minulom roku, konštatovať, že v pobytových táboroch (Opatovská Nová Vec a Rohovce) sa výkon previerky prokurátora javí ako neopodstatnený, keďže ide len o ubytovacie zariadenie. V týchto zariadeniach bývajú osoby dobrovoľne. Môžu ho na priepustky denne opúšťať a slobodne sa pohybovať mimo neho. O ubytovanom sa v pobytovom tábore nevedie žiadny spis ohľadom azylového konania a pod., len ohľadom ubytovania. Hoci je prokuratúre uložená povinnosť takéto previerky vykonávať, absentuje v tomto prípade jedna z podmienok výkonu dozoru prokuratúry v tejto oblasti, a to pozbavenie osobnej slobody alebo jej obmedzenie.

Celkom boli v roku 2020 vykonané štyri previerky, ako dôsledok opatrení generálneho prokurátora v súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19.

5.4. Dozor prokurátora v zariadeniach, v ktorých sa vykonáva ústavná starostlivosť, neodkladné opatrenie, zabezpečovacie opatrenie, výchovné opatrenie alebo iné opatrenie súdu

Pôsobnosť prokuratúry v rámci výkonu dozoru v špeciálnych výchovných zariadeniach určených na výkon ochrannej výchovy a ústavnej starostlivosti a v miestach výkonu ochranných opatrení je obsiahnutý v § 18 zákona o prokuratúre. Pri plnení úloh a vykonávaní dozoru prokurátor dozerá najmä na to, aby sa v zariadeniach dôsledne dodržiavali a zachovávali zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy vzťahujúce sa na vykonávanie ochrannej výchovy a ústavnej výchovy.

Výkon previerok bol v roku 2020 limitovaný pandemickou situáciou v súvislosti s ochorením COVID-19 a platnými opatreniami na území Slovenskej republiky.

V rámci dozoru prokurátora bolo v roku 2020 v takýchto zariadeniach vykonaných 150 previerok v rôznych časových intervaloch závislých od pandemickej situácie, čo je výrazný pokles oproti rokom 2018 a 2019, kedy bolo vykonaných 340, resp. 292 previerok.

Mimo pravidelných previerok bolo v roku 2020 vykonaných aj 5 mimoriadnych previerok. Tieto boli realizované ihneď po nahlásených mimoriadnych udalostiach z dôvodu osobného preverenia situácie prokurátorom na mieste.

Mimoriadne previerky boli zrealizované v obvode Krajskej prokuratúry Košice v Centre pre deti a rodiny Veľké Kapušany a v Centre pre deti a rodiny Michalovce. V obvode Krajskej prokuratúry Trnava boli previerky vykonané v Centre pre deti a rodiny Močenok. Išlo o veci vedené aj na trestnom úseku prokuratúry, kde bolo začaté trestné stíhanie vo veci zločinu sexuálneho zneužívania. V obvode Krajskej prokuratúry Trenčín bola mimoriadna udalosť (útek maloletého zo zariadenia) v Detskom mestečku Trenčín - Zlatovce.

Previerky boli vykonané v rozsahu § 18 ods. 1 písm. d) zákona o prokuratúre. V rámci previerok bola skúmaná platnosť zriaďovacích listín a akreditácií, zákonnosť umiestňovania detí v zariadeniach, nakladanie s prípadnými podnetmi chovancov, oznámeniami alebo sťažnosťami adresovanými iným orgánom alebo inštitúciám. Pozornosť bola upriamená aj na to, či nedochádza k páchaniu priestupkov alebo trestných činov osobami umiestnenými v zariadeniach, či nedochádza k týraniu maloletých (medzi sebou, inými osobami v zariadení alebo mimo neho) a tiež primeranosť uložených výchovných opatrení za porušovanie povinností resp. nevhodné správanie v zariadení.

Na účel prípadných zistení boli vykonané neformálne rozhovory s umiestnenými maloletými bez prítomnosti tretích osôb. Boli tiež vykonané prehliadky priestorov niektorých zariadení, ktorými bolo sledované, či ich stav neodôvodňuje postúpenie poznatkov iným orgánom.

Výkonom previerok v roku 2020 neboli zistené skutočnosti odôvodňujúce vydanie príkazu prokurátora na prepustenie umiestnenej osoby na slobodu alebo príkazu na zrušenie rozhodnutia lebo pozastavenie vykonávania rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu zariadení, v ktorých boli previerky vykonávané, resp. ich nariadeného orgánu.

Prokurátor pri plnení úloh a vykonávaní dozoru osobitne dozerá na to, aby sa v zariadeniach držali umiestnené osoby len na základe rozhodnutia súdu, vykonávali jeho príkazy v stanovených lehotách, sťažnosti, oznámenia a podnety umiestnených osôb bezodkladne predkladali tým orgánom alebo činiteľom, ktorým sú adresované, včas odosieli žiadosti a sťažnosti medzinárodným inštitúciám.

Previerky boli predovšetkým zamerané na skúmanie zákonnosti umiestnenia dieťaťa do zariadenia, ako i včasné vybavovanie prípadných sťažností a podnetov umiestnených chovancov, taktiež bolo skúmané, či boli voči chovancom uplatňované výchovné opatrenia v súlade so zákonom. Počas previerok boli zo strany prokurátorov realizované aj pohovory s chovancami, pokiaľ sa nachádzali v čase vykonávania previerky v zariadení, a to bez prítomnosti tretej osoby. Súčasťou previerok prokurátorov bola vždy vizuálna prehliadka zariadenia.

Pri preverovaní osobných spisov detí bolo skúmané, či deti boli do zariadení umiestňované na základe právoplatných rozhodnutí súdov a či je v zariadeniach prehľadne a jednotne vedená spisová dokumentácia klientov. Pri kontrole spisov umiestnených bolo zistené, že jednotlivé spisy obsahovali záznamy z intervencií, sociálnu anamnézu, individuálny plán práce s klientom, ako aj rozhodnutia príslušných inštitúcií. Všetky ukladané výchovné opatrenia (zákaz vychádzok, zákaz sledovania televízie a iné) bolo možné považovať za primerané. S umiestnenými chovancami boli v rámci previerok vykonané pohovory bez prítomnosti tretích osôb, za účelom zistenia prípadného šikanovania alebo zlého zaobchádzania, avšak bez potvrdenia negatívnych javov. V tomto smere žiadne nedostatky zistené neboli.

V roku 2020 neboli pri preverovaní osobných spisov detí zistené nedostatky, ktoré by zakladali potrebu využiť oprávnenie prokurátora v zmysle § 18 ods. 3, písm. b) a c) zákona o prokuratúre a ihneď prepustiť na slobodu osobu držanú v zariadeniach nezákonne, bez rozhodnutia alebo v rozpore s rozhodnutím súdu alebo iného oprávneného štátneho orgánu, ani na oprávnenie, príkazom zrušiť rozhodnutie alebo pozastaviť vykonávanie rozhodnutia, príkazu alebo opatrenia orgánov vykonávajúcich správu uvedených zariadení alebo ich nadriadeného orgánu, ak sú v rozpore so zákonom alebo s iným všeobecne záväzným právnym predpisom.

V rámci previerok taktiež neboli v zásade zaznamenané žiadne podania, sťažnosti ani podnety adresované prokurátorom, súdom, štátnym orgánom alebo medzinárodným inštitúciám.

Jeden závažný prípad bol zistený pri previerke vykonanej Okresnou prokuratúrou Galanta v Centre pre deti a rodiny – Komunita Kráľovnej pokoja Močenok. Tento poznatok bol 21.7.2020 oznámený aj Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, odboru vykonávania opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v zariadeniach, na okamžitú nápravu nezákonného a nepripustného stavu pri

ochrane ostatných detí v zariadení, ktoré sú vystavené ohrozeniu ich života a zdravia. V uvedenej veci bolo prokuratúre signalizované, že Centrum pre deti a rodiny Močenok podalo návrh na vydanie neodkladného nariadenia na zmenu miesta výkonu ústavnej starostlivosti, ktorý Okresný súd Galanta zamietol. Následne aj Krajský súd v Trnave napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil. Podaným návrhom na vydanie neodkladného opatrenia sa centrum domáhalo zmeny ústavnej starostlivosti maloletého S. Dôvodom bolo, že ešte 20.2.2019 bol na menovaného vypracovaný lekársky posudok, podľa ktorého ide o dieťa vyžadujúce osobitnú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine detského domova pre deti s duševnou poruchou (podľa § 51 ods. 1 písm. b/ štvrtý bod a ods. 7 zákona č. 305/2005 Z. z.).

Oba súdy návrh centra zamietli s odôvodnením, že okrem iného, nie sú splnené predpoklady citovaných zákonných noriem na to, aby bolo potrebné bezodkladne upraviť pomery účastníkov navrhovaných neodkladným opatrením (krajský súd). Z odôvodnenia rozhodnutia okresného súdu vyplynulo, že súd vychádzal iba zo skutkových okolností a možností existujúcich v čase vydania rozhodnutia. V tejto súvislosti súd poukázal na správu kolízneho opatrovníka a vyjadrenie Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, z ktorých vyplývalo, že aktuálne z nedostatočných kapacitných dôvodov nie je možné maloletého umiestniť v žiadnej špecializovanej samostatnej skupine pre deti s duševnou poruchou, nakoľko kapacita zariadení je naplnená na 100%.

Z predloženej správy okresnej prokuratúry, ako aj zo samotného návrhu centra vyplýva, že mladistvému S. bolo Okresným riaditeľstvom Policajného zboru v Šali, odborom kriminálnej polície 2.6.2020 vznesené obvinenie pre zločin sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 Trestného zákona a pre pokračovanie zločinu sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 1 Trestného zákona spáchaného v štádiu pokusu podľa § 14 Trestného zákona. Uvedeného konania sa mal maloletý S. dopustiť opakovane v dňoch 19.4.2020, 20.4.2020 a 21.4.2020 voči maloletému A., ktorý je rovnako umiestnený v Centre pre deti a rodiny Močenok, v ktorom malo dôjsť k spáchaniu označených skutkov.

Previerkou vykonanou Okresnou prokuratúrou Galanta za účasti prokurátorky Krajskej prokuratúry Trnava bolo zistené, že v súčasnosti je v zariadení v Močenku umiestnený tak poškodený, ako aj podozrivý zo spáchania trestného činu, čo určite nemožno považovať za vyhovujúci stav. Zarážajúci a neprípustný bol aj postoj kurátorky maloletého, ktorá si svoje úlohy od februára 2019 plnila len formálne a jej aktivita sa obmedzila len na hľadanie voľného miesta, a aj to až po opakovaných výzvach centra.

Rovnako za formálny treba považovať prístup Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny vyjadrujúceho sa k súdnemu konaniu vo veci žiadosti Centra pre deti a rodiny Močenok o spoluprácu pri určení miesta v špecializovanej samostatnej skupine pre deti s duševnou poruchou. Táto inštitúcia vo vyjadrení z 3.6.2020 uviedla, že: „v aktuálnej situácii nie je v najlepšom záujme dieťaťa meniť dôverne známe prostredie, nakoľko sa jeho podmienky nezmenia a proces ďalšieho premiestnenia môže mať nepriaznivý vplyv na psychické prežívanie dieťaťa, najmä s prihliadnutím na jeho duševný stav, môže pôsobiť traumatizujúco.“. Takýto postoj úradu, ktorý má chrániť práva maloletých v oblasti sociálnoprávnej, je nielen nezákonný, ale je zakrývaním nečinnosti a formálneho prístupu. Týmto vyjadrením poskytuje orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately páchatelovi trestného činu viac práv a väčšiu ochranu, ako samotnému poškodenému, ako aj kolektívu ďalších maloletých,

ktorí s ním žijú v jednej skupine. V prípade aktívneho prístupu tohto orgánu mal byť maloletý S. umiestnený do špecializovanej skupiny pre deti s duševnými poruchami už v čase vypracovania lekárskeho posudku vo februári 2019, čím sa dalo predísť vzniknutej situácii.

Zároveň s maloletým S. sa v Centre pre deti a rodiny Močenok nachádzali ešte dve ďalšie maloleté deti, ktoré na základe svojich diagnóz mali byť umiestnené v špecializovanej samostatnej skupine pre deti a rodiny s duševnou poruchou. Aj v týchto prípadoch zariadenie požiadalo o zmenu miesta výkonu ústavnej starostlivosti cestou Okresného súdu Komárno. Súd v oboch prípadoch konanie o vydanie neodkladného opatrenia nezačal, o čom vydal uznesenie s obdobným odôvodnením, ako u maloletého S. V odôvodneniach súdnych rozhodnutí súd zároveň uviedol, že Centrum pre deti a rodiny nie je účastníkom konania v zmysle § 7 CMP. Na nedostatok tejto právnej úpravy, zistenej vykonávaním pravidelných previerok v Centrách pre rodiny s deťmi podľa § 18 zákona o prokuratúre, upozornila generálna prokuratúra už viackrát.

Centrá pre deti a rodiny tento problém vnímajú veľmi citlivo, lebo deti sú umiestnené priamo v ich zariadeniach a najlepšie vedia posúdiť, kedy je potrebné navrhnúť opatrenie najvhodnejšie pre deti. Minimálne by mali mať návrhové opatrenia aspoň pri zmenách a ukončení potrebných opatrení.

Vzhľadom na pasivitu úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v predmetnej veci Okresná prokuratúra Galanta prevzala pri previerke listinné podklady týkajúce sa maloletého S. a využila návrhové oprávnenie vyplývajúce z § 13 ods. 2 CMP a podala návrh na zmenu zariadenia na výkon ústavnej starostlivosti. O návrhu Okresný súd Galanta doposiaľ nerozhodol.

Súd, prokuratúra a centrum pre deti a rodiny sa tak ocitli v absolútne patovej situácii, kedy tak úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý vedie dokumentáciu dieťaťa, ako aj ústredie v súdnom konaní bagatelizujú situáciu a stav maloletého dieťaťa a celkovú situáciu v zariadení, a to napriek predloženým lekárskeym posudkom a správam. V lekárskom náleze z 23.11.2020 psychiatricka, ktorá posudzovala stav maloletého, výslovne uviedla, že maloletý vzhľadom na závažné poruchy správania, sexuálnu odbrzdenosť, nemôže fungovať v „detskom domove bežného typu“ a je nutné jeho umiestnenie v reedukačnom zariadení. V predmetnej lekárskej správe sa zároveň konštatuje, že lekár dlhodobo odporúča umiestnenie maloletého do režimového zariadenia, pričom pri nerešpektovaní názorov odborníka, zodpovednosť za možné následky správania maloletého „nesie sociálny úrad“. Podľa znalkyne, ktorá posudzovala stav maloletého na účel trestného konania, je nevyhnutné riešiť premiestnenie maloletého, a to „s cieľom zamedziť agresorovi prístup k trestnej činnosti a takto ochrániť potencionálne obeť“.

Vzhľadom na neúnosnosť situácie Centrum pre deti a rodiny Močenok z vlastnej iniciatívy kontaktovalo zariadenia vhodné na umiestnenie maloletého, ktoré by bolo ochotné maloletého prijať. Na základe uznesenia Okresného súdu Galanta z 11.2.2021 o nariadení neodkladného opatrenia bol maloletý S. 16.2.2021 dočasne umiestnený do Reedukačného centra Sološnica. Tvrdenia úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ako aj ústredia o kapacitných dôvodoch, pre ktoré nie je možné maloletého premiestniť, sa tak nejavia ako relevantné.

V nadväznosti na uvedené je nutné upriamiť pozornosť na vzniknutú situáciu, kedy už nielen centrum pre deti a rodiny, ale aj prokuratúra a súd sú konfrontovaní

s pasivitou nielen úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, ale aj ústredia, ktoré situáciu maloletého, ktorý sexuálne zneužil iné dieťa umiestnené v zariadení, nepovažuje za nutné riešiť a odporúča riešenie „formou ambulantnej špecializovanej starostlivosti“. V situácii, kedy si prokuratúra a ani súd nemôže žiadnym spôsobom verifikovať relevantnosť údajov predkladaných ústredím o obsadenosti jednotlivých zariadení určených na výkon súdnych rozhodnutí, javí sa ako žiaduce, aby bol vytvorený transparentný informačný systém zariadení, určených na výkon súdnych rozhodnutí, ktorý by ako povinný údaj uvádzal (aj) aktuálny počet voľných miest v jednotlivých zariadeniach.

Previerkami vykonanými v roku 2020 bol opäť zistený pretrvávajúci problém týkajúci sa procesného postavenia centier pre deti a rodiny v súdnych konaniach, nakoľko súdy ich nepovažujú za účastníkov konania a nie vždy im súdy, resp. v niektorých prípadoch aj kurately, riadne a včas doručujú rozhodnutia, ktoré majú byť vykonávané. Postup súdov pri vyznačovaní právoplatnosti a vykonateľnosti rozhodnutí je rozdielny a v mnohých prípadoch trvá dlhší čas. Súdne rozhodnutia o umiestnení maloletých do zariadenia iniciatívne doručujú len niektoré súdy, väčšinou sú centrá rozhodnutia doručované až pri fyzickom odovzdaní maloletého. Tento stav, na ktorý opakovane poukazujeme, spôsobuje zariadeniam problémy, nakoľko sa nemôžu náležite pripraviť na príchod nového chovanca.

Pretrvávajúcim problémom je nesprávne a nevhodné umiestňovanie detí do zariadení na výkon ústavnej starostlivosti, neodkladného opatrenia alebo výchovného opatrenia, a to v dôsledku absencie predchádzajúcej diagnostiky. Takýto postup spôsobuje mnohé problémy, keď sa napríklad do zariadení dostávajú deti s ťažkými psychiatrickými poruchami alebo deti so špeciálnymi potrebami, pričom zariadenie nie je na umiestnenie takýchto detí prispôsobené a nedokáže im poskytnúť adekvátnu starostlivosť. Všetky deti, o umiestnení ktorých rozhodujú súdy, by mali byť najskôr riadne vyšetrené a vykonaná diagnostika lekárom a psychológom a až potom umiestnené do konkrétneho zariadenia, ktoré je spôsobilé poskytnúť starostlivosť dieťaťu adekvátnu jeho zdravotnému stavu. Centrá pre deti a rodiny pravidelne poukazujú na problém týkajúci sa detí s mentálnym postihnutím a rôznymi diagnózami v nich umiestnenými, ktoré si vyžadujú individuálny prístup a v podstate 24-hodinovú starostlivosť v režimovom zariadení, ktorá im nemôže byť v centre, obzvlášť rodinného typu, poskytnutá. Takéto deti by mali byť umiestnené v špecializovaných zariadeniach, čo v súčasnej dobe nie je možné. Problémy s takýmito deťmi sa prejavujú aj na ostatných deťoch, ktorým fyzicky ubližujú, vyvolávajú hádky, poškodzujú zariadenie, ubližujú aj sami sebe a výrazne narušujú fungovanie celej skupiny.

Tak, ako bolo konštatované už v predchádzajúcich obdobiach, napr. centrá pôsobiace v okrese Lučenec pociťujú akútny nedostatok pedopsychiatrov, resp. klinických psychológov v širšom okolí, často musia s maloletými dochádzať do Rimavskej Soboty. Uvádzajú, že čakacie lehoty na vyšetrenia sú príliš dlhé. Na problematiku poukázala aj Krajská prokuratúra Prešov, v obvode ktorej boli zo strany Centra pre deti a rodiny Poprad signalizované sťažované pracovné podmienky zamestnancov. Za nežiaduci a pretrvávajúci stav označilo zariadenie umiestňovanie pomerne vysokého počtu detí s poruchami správania, u ktorých sa často prejavuje zvýšená agresivita. Z uvedeného vyplýva ťažká pozícia zamestnancov pri snahe o zvládnutie výchovy niektorých detí s výraznými poruchami správania a psychiatrickými diagnózami, ktoré sa veľmi často prejavujú agresívne voči ostatným deťom a aj zamestnancom centra.

Systémovému riešeniu problému by prospelo zriadenie špecializovaného zariadenia, v ktorom by mohli byť umiestňované deti s poruchami správania podmienenými psychiatrickými diagnózami. Za súčasného stavu totiž absenciu takéhoto špecializovaného zariadenia musia suplovať centrá, na úkor stále sa zhoršujúcich pracovných podmienok zamestnancov a na úkor zhoršených životných podmienok pre ostatné deti. Naďalej teda pretrváva dlhodobý signalizovaný stav, že je nedostatok špecializovaných zariadení pre deti so špeciálnymi potrebami, ťažkými psychiatrickými diagnózami a ťažkými poruchami správania, ktoré, aj vzhľadom na personálne a materiálne vybavenie existujúcich zariadení, nie je nateraz možné riadne integrovať medzi ostatné deti v týchto zariadeniach.

Prokuratúra zistila, že ustanovenia vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach, týkajúcich sa ďalšieho členenia a špecializácie reedukačného zariadenia, sa v praxi vôbec nerealizujú. Napriek tomu, že právny predpis stanovuje povinnosť členiť a špecializovať jednotlivé reedukačné centrá na jednotlivé centrá s osobitným režimom a poslaním, v praxi neboli takéto centrá doposiaľ zriadené. Do budúcnosti by bolo preto potrebné zriadiť v zmysle uvedenej vyhlášky samostatne – reedukačné centrum pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť (§ 5 vyhlášky), reedukačné centrum s ochranným režimom (§ 6 vyhlášky) a reedukačné centrum s otvoreným režimom (§ 7 vyhlášky).

V súčasnej dobe sú v reedukačných centrách umiestňované deti bez ohľadu na ich zdravotný stav a možnosti reedukácie. Žiadne z reedukačných zariadení nedisponuje takým personálnym obsadením, v ktorom by bolo možné súčasne poskytnúť zdravotnú liečbu, psychiatrickú liečbu ako i ochrannú výchovu a ústavnú výchovu. V rámci trenčianskeho kraja sú v Reedukačnom centre Bystričany umiestnené deti, ktoré boli trestne stíhané, ktoré majú ťažké psychiatrické poruchy s potrebou medikamentózneho liečenia, ale i deti, ktorých narušené správanie nie je možné odstrániť prevýchovou a s ktorými si klasické centrá pre deti a rodinu nevedia dať rady. Uvedený zistený stav je nevyhovujúci, v rozpore so zákonnou úpravou a s čl. 3 ods. 1 až 3 Dohovoru o právach dieťaťa.

Problémom i naďalej zostávajú úteky chovancov z reedukačných zariadení. Vo väčšine prípadov ide o úteky spočívajúce v nevrátení sa z dovolenky či prázdnin. Chovanci sa skrývajú v domácom prostredí, rodičia ich častokrát zatajujú. Je potrebné poznamenať, že doposiaľ neboli vytvorené žiadne legislatívne ani technické, či ekonomické opatrenia na motiváciu rodičov, navrátiť dieťa späť do reedukačného centra, z ktorého dieťa ušlo alebo sa doň nevrátilo z domáceho prostredia po skončení prázdnin či dovolenky. Dieťa na úteku nie je osobou, ktorá by sa automaticky v dôsledku úteku dopustila trestnej činnosti a preto ju príslušníci Policajného zboru ani v prípade jej zadržania nemôžu umiestniť v cele policajného zadržania. Príslušníci Policajného zboru nie sú oprávnení takúto osobu ani previezť späť služobným motorovým vozidlom do reedukačného zariadenia. Takéto oprávnenie im nevyplýva zo žiadnych právnych predpisov. S návratom a prevezením takéhoto chovanca je veľký problém a to hlavne v prípade, ak k nájdeniu chovanca došlo v nočných hodinách, na opačnom konci republiky, ako je miesto reedukačného zariadenia a chovanec je agresívny a kladie odpor. Zamestnanci reedukačného zariadenia, ktorými sú zväčša ženy, nemajú šancu fyzicky zvládnuť takéhoto chovanca. Z tohto dôvodu často dochádza k tomu, že chovanec, po prevzatí zamestnancami reedukačného zariadenia, opätovne utečie, a to ešte počas prevozu späť do reedukačného zariadenia. Úteky, ale i vhodné umiestňovanie osôb do reedukačných zariadení, zostávajú preto i naďalej problematickou oblasťou.

Previerkovou činnosťou bol tiež získaný poznatok, že niektoré centrá by uvítali riešenie v oblasti obmedzenia výkonu rodičovských práv na ten účel, aby centrum mohlo maloletého zastupovať aspoň v bežných záležitostiach týkajúcich sa najmä zdravotnej starostlivosti a vzdelávania. Miesto pobytu rodičov je často neznáme, je problematické sa s nimi skontaktovať, prípadne nesúhlasia s vykonaním niektorých potrebných zdravotných úkonov a podobne. Potreba zastupovania maloletých centrami aspoň v bežných záležitostiach sa týka aj problému aplikácie zákona č. 18/2018 Z. z. o ochrane osobných údajov v praxi. Problémy s GDPR spočívajú najmä vo vzťahu ku školopovinným deťom, keď tieto potrebujú súhlas zákonného zástupcu k výletom alebo vychádzkam v rámci školou vytvoreného programu, prípadne pri výučbe mimo školského zariadenia. Vyučujúci učiteľ alebo triedny učiteľ potrebuje súhlas s GDPR v krátkom časovom období a riaditelia centier z časového a kapacitného hľadiska nedokážu v rozmedzí 1 - 2 dní zabezpečiť súhlas rodiča, ako zákonného zástupcu na výlet, vychádzku a iné aktivity školy.

Prokurátori počas previerok v roku 2020 využívali možnosť pohovoru s chovancami a navyše, nad rámec zamerania vykonávaných previerok, v rámci možnosti iniciatívne vykonávali v daných zariadeniach viacero prednášok ohľadom trestnej zodpovednosti mladistvých, s uvedením vzniku trestnoprávnej a priestupkovej zodpovednosti, osobitne trestnoprávnej zodpovednosti mladistvých. Chovanci boli oboznámení aj s jednotlivými vybranými skutkovými podstatami priestupkov a trestných činov, druhmi sankcií, vrátane podmienok ukladania ochranných a výchovných opatrení, čo malo evidentne priaznivý dopad na zníženie vzniku mimoriadnych udalostí.

5.5. Dozor prokurátora v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas, v zariadeniach, kde sa vykonáva ochranné liečenie, ochranná výchova alebo detencia

Podľa § 18 ods. 2 zákona o prokuratúre vykonáva prokurátor dozor nad dodržiavaním zákonnosti aj v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas.

V roku 2020 bolo v týchto zariadeniach vykonaných 38 previerok zachovávanía zákonnosti a jedna mimoriadna previerka na základe podnetu rodinného príslušníka s výhradami k liečebným postupom a samotnému priebehu liečby. Podanie bolo v časti postúpené Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou. Pokles počtu realizovaných previerok oproti roku 2019 bol spôsobený v dôsledku opatrení prijatých v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19, počas trvania ktorých previerky v zariadeniach nemohli byť vykonávané. V roku 2019 bolo v pravidelných polročných intervaloch vykonaných prokurátormi na území Slovenskej republiky celkom 76 previerok (v roku 2018 to bolo 73 previerok).

Pri vykonávaní previerky prokurátor príslušnej prokuratúry preskúmava doklady, na základe ktorých boli osoby umiestnené v zariadení, opatrenia vedenia zariadenia smerujúce k prepusteniu osôb z ochranného liečenia alebo ústavného liečenia, včasnosť vybavovania sťažností a podnetov osôb držaných v ochrannom liečení alebo ústavnom liečení zo strany zariadenia, včasnosť odosielania žiadostí, oznámení a podnetov osôb držaných v ochrannom liečení alebo ústavnom liečení zo strany zariadenia tým orgánom alebo činiteľom, ktorým sú adresované, zachovávanie

predpisov platných pre výkon ochranného a ústavného liečenia, osobitne vo vzťahu k osobám, ktoré sú v zariadení držané bez ich súhlasu.

Prokurátori pri previerkach, vzhľadom na psychický stav umiestnených osôb, tieto iba vzhľadom a neuskutočňujú s nimi rozhovory. Pri previerkach sú získavané poznatky hlavne od zamestnancov zariadení, zo zdravotnej dokumentácie a chorobopisov a prehliadkou priestorov. Súčasťou písomnej dokumentácie pacienta, umiestneného v zariadení bez informovaného súhlasu, je vždy rozhodnutie príslušného súdu o prípustnosti prevzatia do zariadenia, resp. o uložení ochranného ústavného liečenia. Rozhodnutia súdov musia byť opatrené doložkou právoplatnosti. Na základe výsledkov previerok nebolo potrebné prijímať žiadne opatrenia prokurátora v zmysle § 18 ods. 3 písm. b) alebo písm. c) zákona o prokuratúre.

Nadalej poukazujeme na pretrvávajúci problém, že do zariadení sú umiestňovaní pacienti, ktorých by bolo, podľa názoru lekárskeho a ošetrojúceho personálu, potrebné umiestniť do špecializovaných zariadení – detenčných ústavov. Ide o nevyliciteľných a neprepustiteľných pacientov, so sklonmi k zvýšenej agresivite. U týchto pacientov zmena ochranného liečenia ústavnou formou na ambulantné pravdepodobne nikdy nebude možná. V podobných prípadoch hrozí nebezpečenstvo ublíženia tak personálu nemocnice, ako aj ostatným pacientom, ktorí nie sú voči útokom agresívnych pacientov nijako chránení. Psychický stav takých pacientov sa častokrát ani podávanou liečbou nedarí stabilizovať.

Na uvedený problém poukázala napríklad primárka psychiatrického oddelenia Nemocnice AGEL Levoča, a. s., ktorá informovala prokurátora Okresnej prokuratúry Poprad o problémoch súvisiacich so zastavením trestného stíhania u hospitalizovaných osôb (páchateľov), ktorých pobyt na slobode je nebezpečný a spáchali čin inak trestný alebo trestný čin pod vplyvom duševnej poruchy. V praxi dochádza k situáciám, že uznesenie o zastavení trestného stíhania nadobudne právoplatnosť ešte pred vydaním rozhodnutia súdu o návrhu prokurátora na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou. Páchateľ činu inak trestného teda už pred zastavením jeho trestného stíhania je hospitalizovaný, avšak psychiatrické oddelenie nemocnice je akútnym oddelením s ošetrovacou dobou obmedzenou na 3 týždne. Po uplynutí tejto doby už ďalšia liečba nie je hrazená zo zdravotného poistenia. Na presun pacienta do iného zariadenia, kategorizovaného ako liečebňa s ošetrovacou dobou 3 mesiace, však ešte nie je daný titul, v podobe rozhodnutia súdu o ochrannom liečení. Táto situácia spôsobuje problémy aj v komunikácii medzi zariadeniami, t. j. medzi akútnym oddelením a liečebňou (spravidla je to Psychiatrická liečebňa Samuela Bluma v Plešivci). Niektorí páchatelia činu inak trestného po zastavení trestného stíhania odmietajú dobrovoľný prevoz do liečebne aj v prípade, že vedeniu nemocnice sa podarí prevoz pacienta dohodnúť. Takto vzniknuté situácie sú v tomto zariadení doposiaľ riešené ad hoc tak, aby nedošlo k prepusteniu pacienta (páchateľa), ktorý by mohol ohroziť seba alebo iné osoby. Treba podotknúť, že prokurátor nemá priamy vplyv na dobu rozhodovania súdu o návrhu na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou. Podľa primárky psychiatrického oddelenia však absentuje systémové riešenie, ktoré by jednoznačne upravovalo postup nemocnice a liečebne v takýchto prípadoch.

Riaditeľ psychiatrickej nemocnice Hronovce tiež upozornil na problém, ktorý vzniká v prípade, ak je po uplynutí lehoty väzby alebo po výkone trestu odňatia slobody prevezený pacient priamo z Ústavu na výkon väzby alebo trestu odňatia slobody do psychiatrickej nemocnice z dôvodu podania návrhu na uloženie ochranného liečenia ústavnou formou pre jeho nebezpečnosť a takýto pacient neudelí súhlas. Sudca

rozhodujúci v civilnom konaní o zákonnosti prevzatia resp. držania v zdravotníckom zariadení nie je viazaný znaleckým posudkom podaným v trestnom konaní, navyše skúma výlučne skutočnosť zákonnosti prevzatia a následne ďalšieho držania a nie nebezpečnosť pacienta pre spoločnosť vo vzťahu k spáchanému trestnému činu. Zároveň je potrebné uviesť, že trestné konanie, v ktorom sa rozhoduje o ústavnej liečbe, nie je časovo limitované, na rozdiel od civilného konania, kde o prípustnosti prevzatia pacienta bez jeho súhlasu sa musí rozhodnúť do 5 dní od obmedzenia osobnej slobody umiestneného a o prípustnosti ďalšieho držania, do 3 mesiacov odo dňa rozhodnutia o prípustnosti prevzatia. Môže nastať situácia, že civilný súd rozhodne o nezákonnosti prevzatia, resp. ďalšieho držania skôr, ako je rozhodnuté o ústavnej psychiatrickej liečbe v trestnom konaní.

Obdobný prípad signalizovala Krajská prokuratúra Košice vyplývajúci zo žiadosti Detskej psychiatrickej liečebne Hraň, n. o. (ďalej len „DPL“) adresovanej Okresnému súdu Spišská Nová Ves, z ktorej vyplýva, že do tohto zariadenia súd umiestnil svojím rozhodnutím osobu, ktorej bolo nariadené ústavné ochranné sexuologické liečenie, avšak DPL nie je zariadením pre výkon takéhoto liečenia. O situácii boli informované aj Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo zdravotníctva“) a ministerstvo spravodlivosti.

Pri previerke bolo zistené, že zo žiadosti zariadenia vyplýva, že na základe právoplatného rozhodnutia Okresného súdu Spišská Nová Ves bolo osobe F. nariadené ústavné ochranné sexuologické liečenie v DPL, ktorá nie je špecializovaným zariadením na výkon ochrannej sexuologickej liečby. V tomto zariadení nezamestnávajú lekára so špecializáciou sexuológ. V predmete činnosti zariadenie ani neevviduje výkon súdom nariadenej ústavnej ochrannej liečby. V zariadení sú hospitalizované deti vo veku od 5 až do 18 roku veku. Sú to deti so závažnými psychickými poruchami a duševnými chorobami. V prípade mladistvého sexuálneho delikventa by jeho ochranná ústavná liečba v zariadení nespĺnila svoj odborný účel. Podstatou ochrannej ústavnej liečby je okrem iného ochraňovať spoločnosť pred nebezpečným sexuálnym agresorom, ako bol posúdený na základe znaleckého posudku. Zariadenie v danom prípade nevie zaistiť bezpečnosť detských pacientov, ktorí sú často ľahko zraniteľní a manipulovateľní voči nevhodným sexuálnym praktikám. Mnohí z nich sú vystavení psychickej a emocionálnej deprivácii, trpia duševnými poruchami, poruchami autistického spektra, javia známky posttraumatickej stresovej poruchy pre závažnú stresujúcu udalosť v ich živote. Pani riaditeľka zariadenia a pani primárka zariadenia v liste zdôrazňujú, že prijatím sexuálneho agresora na výkon sexuologickej liečby do zariadenia, existuje vážne riziko, že by niektorí pacienti mohli byť potencionálnymi obeťami sexuálneho agresora, ktorý sa dopustil už niekoľkých sexuálne motivovaných trestných činov. Zákonní zástupcovia pacientov zverili zariadeniu preto, aby sa ich psychické ťažkosti liečili a pripravili ich k návratu do ich pôvodného prostredia. Absencia detského sexuológa nie je záležitosťou zariadenia. S prosbou o vyriešenie tejto chýlostivej situácie sa zariadenie obrátilo aj na ministerstvo spravodlivosti. O situácii bolo informované aj ministerstvo zdravotníctva, ktoré dôrazne žiadalo DPL o prijatie pacienta poukazujúc na absenciu sexuológa pre mladistvých.

V uvedenej súvislosti primárka psychiatrického oddelenia a riaditeľka DPL poukázali na nevyhnutnú potrebu umiestňovania týchto nezvládnuteľných pacientov s agresívnym správaním do špeciálnych zariadení z dôvodov ochrany životov samotných pacientov, ale aj životov a zdravia iných ľudí.

6. Činnosť registra trestov za rok 2020

Register trestov v priebehu roka 2020 spracoval celkovo 991 503 dokumentov, čo predstavuje oproti roku 2019 nárast o 16 077 dokumentov, a to i napriek poklesu vydaných verejných listín na viacerých pracoviskách vrátane Slovenskej pošty, a.s. spôsobeného obmedzeniami súvisiacimi s nákazlivou chorobou COVID-19. Bolo vydaných 803 828 verejných listín, z toho 453 186 odpisov registra trestov a 350 642 výpisov z registra trestov.

Nárast bol spôsobený najmä legislatívnou zmenou, a to prijatím zákona č. 138/2019 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zákon č. 138/2019 Z. z. ukladá povinnosť preukázať bezúhonnosť všetkých pedagogických a odborných zamestnancov prostredníctvom odpisu registra trestov. V priebehu roka 2020 bolo okresným úradom v sídle kraja vydaných 122 075 odpisov registra trestov za účelom preverenia bezúhonnosti pedagogických a odborných zamestnancov.

Napriek všeobecnému poklesu žiadostí o výpis z registra trestov oproti roku 2019 bol zaznamenaný nárast počtu žiadostí podaných prostredníctvom informačných systémov verejnej správy integrovaných na základe zákona č. 177/2018 Z. z. o niektorých opatreniach na znižovanie administratívnej záťaže využívaním informačných systémov verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon proti byrokracii). Ku koncu roka 2020 bolo evidovaných takmer 400 orgánov verejnej moci pripojených prostredníctvom portálu OverSi, ktoré môžu žiadať o výpis z registra trestov elektronicky. Týmto spôsobom bolo vydaných 22 835 výpisov z registra trestov, pričom oproti roku 2019 ide o nárast 9 535 výpisov, v percentuálnom vyjadrení 72%.

Oproti roku 2019 bolo vydaných o 105 949 odpisov registra trestov viac, čo predstavuje nárast o 31%. Odpisov registra trestov poskytnutých pre orgány činné v trestnom konaní a súdy bolo 221 734, čo oproti roku 2019 predstavuje pokles o 13 256 odpisov, jedná sa o pokles 6%. Z toho odpisov registra trestov právnických osôb bolo 190.

Oproti roku 2019 bolo vydaných o 79 969 výpisov z registra trestov menej, čo predstavuje pokles o 19%. Z toho výpisov z registra trestov právnických osôb bolo 17 497, čo predstavuje pokles o 40%. Pokles je spôsobený najmä možnosťou získať zoznam právoplatne odsúdených právnických osôb prostredníctvom webového sídla generálnej prokuratúry.

Spoplatnených žiadostí o vydanie verejnej listiny bolo 207 430, čo predstavuje sumu 430 734 eur. Oproti roku 2019 ide o pokles o 25%.

Register trestov spracoval spolu 123 429 právoplatných rozhodnutí súdov a prokuratúr a oznámení z matričných úradov. Pri spracovaní doručených dokumentov zo súdov, prokuratúr a matričných úradov prišlo oproti roku 2019 k poklesu o 5 304 dokumentov, čo predstavuje pokles o 4%. Register trestov pokračoval v digitalizácii starších dokumentov, pričom spracovaných bolo 29 993 starších trestných listov a s nimi súvisiacich správ. Na úseku mikrofilmovej archivácie bolo spracovaných 190 192 snímok a indexovaných bolo 189 254 snímok.

V roku 2020 bola plne elektronizovaná služba evidovania právoplatne odsúdených právnických osôb a vydávania príslušných verejných listín. Celkový počet

zaevidovaných právnických osôb v evidencii registra trestov ku koncu roka 2020 bol 72, čo predstavuje oproti roku 2019 nárast o 200%.

Register trestov v spolupráci s Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vybudoval koncom roka 2019 integráciu príslušných informačných systémov, ktorá bola spustená do produkčnej prevádzky vo februári 2020.

V októbri 2020 spustená do produkčnej prevádzky integrácia s informačným systémom Národného bezpečnostného úradu, ktorej hlavným cieľom je elektronické zasielanie žiadostí a odpovedí najmä v súvislosti so zákonom č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Nakoľko doterajšie vyžiadavanie odpisov registra trestov bolo pri bezpečnostnej previerke II., III. a IV. stupňa realizované v listinnej podobe, ide o ďalší presun významného počtu žiadostí do elektronickej podoby.

V decembri 2020 bola spustená do produkčnej prevádzky integrácia s odborom štátneho občianstva ministerstva vnútra, ktorej hlavným cieľom je elektronické zasielanie žiadostí a odpovedí v súvislosti so zákonom č. 40/1993 Z. z. o štátnom občianstve Slovenskej republiky. Aj pri tejto integrácii ide o zásadný presun z listinnej do elektronickej podoby pri žiadostiach o odpis registra trestov za účelom udelenia štátneho občianstva.

V roku 2020 sa začali spoločné prípravy na integráciu s informačným systémom ZVJS a informačným systémom Ministerstva obrany Slovenskej republiky, ktorých dokončenie sa očakáva v roku 2021.

Prostredníctvom Európskeho informačného systému registrov trestov (ECRIS) bolo spracovaných 57 952 dokumentov, čo predstavuje nárast o 2%. Register trestov si v roku 2020 splnil povinnosti požadované Európskou komisiou a agentúrou eu-LISA spravujúcou ECRIS, a to konkrétne povinné aktualizácie referenčnej implementácie systému ECRIS. Zástupcovia registra trestov sa pravidelne zúčastňovali stretnutí medzinárodnej poradnej skupiny ECRIS-TCN, ktorú zastrešuje Európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA. Bola začatá príprava organizačných a legislatívnych zmien, ktoré vyústia do prípravy implementácie nového systému ECRIS-TCN na národnej úrovni v priebehu nasledujúcich dvoch rokov.

ČASŤ VI.

SPRÁVA O STANOVISKÁCH GENERÁLNEHO PROKURÁTORA VYDÁVANÝCH NA NÁVRH KOMISIE PRE VYDÁVANIE STANOVÍSK ALEBO BEZ TAKÉHO NÁVRHU

V hodnotenom období Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk podala generálnemu prokurátorovi jeden návrh podľa § 11 ods. 1 zákona o prokuratúre na vydanie stanoviska, ktorý inicioval generálny prokurátor na základe písomného podnetu riaditeľa trestného odboru generálnej prokuratúry a riaditeľa Úradu inšpekčnej služby ministerstva vnútra.

Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk na svojom piatom zasadnutí 17.1.2020 prerokovala návrh na vydanie stanoviska generálneho prokurátora k zjednoteniu postupu prokurátorov v trestnom konaní pri právnej kvalifikácii konania príslušníka Policajného zboru, ktorý vykoná neoprávnenú lustráciu osobných údajov

fyzickej osoby v informačných systémoch Policajného zboru a získané osobné údaje fyzickej osoby neoprávnene poskytné inej osobe.

Komisia pre vydávanie záväzných stanovísk uznesením č. 1 rozhodla, aby generálny prokurátor vydal podľa § 11 ods. 1 zákona o prokuratúre v záujme jednotného uplatňovania zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov stanovisko záväzné pre všetkých prokurátorov, právnych čakatel'ov prokuratúry a asistentov prokurátorov v tomto znení:

1. Súbeh prečinu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona s prečinom neoprávneného nakladania s osobnými údajmi podľa § 374 ods. 1 písm. a) alebo b) Trestného zákona je možný. Nie je vylúčený ani súbeh týchto trestných činov s inými trestnými činmi (napríklad s trestnými činmi korupcie).
2. Zákonné znaky prečinu neoprávneného nakladania s osobnými údajmi podľa § 374 ods. 1 písm. a) Trestného zákona vykonaním neoprávnených lustrácií príslušníkom Policajného zboru v evidenciách vedených Policajným zborom, prípadne v evidenciách, ku ktorým má príslušník Policajného zboru prístup v informačných systémoch Policajného zboru, s následným poskytnutím, sprístupnením alebo zverejnením osobných údajov, sú naplnené vždy. Zákonné znaky prečinu zneužívania právomoci verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona sú naplnené, ak príslušník Policajného zboru v postavení verejného činiteľa poruší zákonom ustanovenú povinnosť v úmysle spôsobiť inému škodu alebo zadovážiť sebe alebo inému neoprávnený prospech vo forme materiálneho alebo nemateriálneho zvýhodnenia alebo znevýhodnenia, na ktoré by verejný činiteľ alebo iná osoba nemala právo. V takom prípade príslušník Policajného zboru vykonáva svoju právomoc spôsobom odporujúcim zákonu, teda poruší povinnosť uloženú v § 48 ods. 3 písm. f) zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže a Železničnej polície.

Rozhodnutie Komisie pre vydávanie záväzných stanovísk bolo po aprobácii generálnym prokurátorom 30.1.2020 zverejnené vo forme stanoviska generálneho prokurátora na webovom sídle generálnej prokuratúry.

ČASŤ VII.

ZÁVERY

Pri hodnotení roku 2020 možno konštatovať, že prokuratúra úlohy, ktoré jej ukladali zákony a uznesenia vlády, splnila. Rovnako splnila vlastné úlohy, ktoré boli uložené v pláne hlavných úloh.

V personálnej oblasti boli uvoľnené miesta po prokurátoroch, ktorým zanikol služobný pomer prokurátora, obsadené 50 právnyimi čakatel'mi prokuratúry, ktorí boli do tejto funkcie vymenovaní na základe výberového konania. Vzhľadom na nepriaznivú pandemickú situáciu generálna prokuratúra v roku 2020 neorganizovala osobitné vzdelávacie aktivity pre právnych čakatel'ov prokuratúry, ani vzdelávacie akcie prokurátorov a ostaných zamestnancov prokuratúry.

Vzhľadom na pandemickú situáciu v súvislosti so šírením ochorenia COVID-19 sa znížil počet tzv. odklonov v trestnom konaní, najmä uzavretých dohôd o vine

a treste. Mierne tiež stúpol počet vecí, kde vyšetrovanie trvá viac ako 1, 2 a 3 roky. Zlepšila sa však kvalita rozhodovania, čo je zrejmé jednak z nižšieho počtu oslobodených osôb, ako aj z percenta úspešnosti podaných odvolaní a sťažností proti rozhodnutiam súdov v trestných veciach.

Osobitná pozornosť sa aj v roku 2020 zamerala na odhaľovanie a vyšetrovanie trestných činov daňových, ako aj na problematiku finančného vyšetrovania. Objem zaistených finančných prostriedkov z výnosov z trestnej činnosti a nárokov poškodených na náhradu škody stúpol, v porovnaní s predchádzajúcim rokom o cca jednu tretinu. Prokuratúra tiež venuje pozornosť problematike počítačovej kriminality. V boji proti počítačovej kriminalite možno za prínosnú považovať vnútroštátnu sieť prokurátorov na boj proti počítačovej kriminalite.

Prokuratúra významným spôsobom prispievala do procesov tvorby európskej legislatívy a procesov prebiehajúcich na úrovni Rady Európy v oblasti trestného práva, osobitne v oblasti zabezpečovania elektronických dôkazov, resp. v širšom koncepte v rámci prípravy medzinárodných nástrojov boja proti počítačovej kriminalite.

V medzinárodnej oblasti prokuratúra svojou činnosťou zabezpečila plnenie priorít zahraničnej a európskej politiky Slovenskej republiky a ich zamerania na rok 2020.

Prokuratúra splnila implementačné požiadavky v rámci budovania Úradu Európskej prokuratúry a pokračovala v implementačných procesoch za účelom vybudovania národného segmentu centralizovaného systému na identifikáciu informácií členských štátov o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti, ktorým sa dopĺňa a podporuje Európsky register trestov. Aj napriek pandemickej situácii prokuratúra zabezpečila požadovanú výkonnosť v oblasti aktívnej i pasívnej formy justičnej spolupráce v trestných veciach, vrátane adaptácie na riešenie dopadov Brexitu.

I naďalej sa prehlbuje nezastupiteľné miesto Eurojustu v rámci efektívnosti justičnej spolupráce. Kredit prokuratúry Slovenskej republiky je v danom kontexte zvýraznený pôsobením prokurátora Slovenskej republiky v pozícii predsedu tohto významného, praktikmi oceňovaného európskeho subjektu.

Súčasťou prezentácie prokuratúry v medzinárodnom kontexte je pôsobenie prokurátorov v rámci rôznorodých mechanizmov vzájomného hodnotenia. Všeobecne sa v rámci medzinárodných aktivít prehlbuje expertný charakter úrovne zastúpenia prokuratúry. Aj napriek pandemickej situácii sa v roku 2020 podarilo zabezpečiť participáciu prokuratúry na prierezových procesoch vyplývajúcich z medzinárodného kontextu v oblasti spravodlivosti.

V netrestnej oblasti si prokuratúra dôsledne plnila svoje ústavné povinnosti v ochrane práv a zákonom chránených záujmov najmä fyzických osôb. Významnou mierou prispievala aktivita prokurátorov k riešeniu problémov v rozhodovacej činnosti orgánov štátnej správy, ako aj orgánov územnej samosprávy. V takýchto aktivitách prokurátori v tejto oblasti mienia pokračovať naďalej.

Je tiež potrebné poukázať na skutočnosť, že rozpočet rezortu prokuratúry je dlhodobu poddimenzovaný v oblasti prevádzkových výdavkov a bežných transferov. Napriek tomuto konštatovaniu však možno badať tendenciu zo strany ministerstva financií, spočívajúcu v snahe dofinancovať oprávnené požiadavky zo strany generálnej prokuratúry tak, aby neboli ohrozené základné oblasti fungovania rezortu.

V tejto súvislosti zostáva čoraz potrebnším riešenie nevyhovujúcich priestorových pomerov generálnej prokuratúry a úradu špeciálnej prokuratúry, a to zabezpečením vhodnej budovy pre ich sídla.

Register trestov v roku 2020 vykonal povinnú aktualizáciu referenčnej implementácie ECRIS na verziu 1.5. Zároveň boli ku koncu roka 2020 začaté prípravy na ďalšiu povinnú aktualizáciu (verzia 1.6), ktorú bolo potrebné nasadiť do prevádzky do 31.1.2021. Zástupcovia registra trestov sa pravidelne zúčastňovali stretnutí medzinárodnej poradnej skupiny ECRIS-TCN, ktorú zastrešuje európska komisia v spolupráci s agentúrou eu-LISA a začali prípravu organizačných a legislatívnych zmien, ktoré vyústia do prípravy implementácie systému v nasledujúcich dvoch rokoch.

Nové vedenie generálnej prokuratúry pri nástupe do funkcií koncom roka 2020 určilo nové priority rezortu na rok 2021, tak z hľadiska vecnej pôsobnosti prokuratúry, ako aj z hľadiska personálnej. V súvislosti s obsadzovaním miest právnych čakaťov prokuratúry je cieľom vedenia generálnej prokuratúry skvalitniť proces výberových konaní.

Zoznam skratiek:

CMP – Civilný mimosporový poriadok

CSP – Civilný sporový poriadok

COPEN – pracovná skupina pre justičnú spoluprácu

DROIPEN – pracovná skupina pre trestné právo hmotné

ECRIS – Európsky informačný systém registrov trestov

ECRIS-TCN – centralizovaný systém na identifikáciu členských štátov, ktoré majú informácie o odsúdeniach štátnych príslušníkov tretích krajín a osôb bez štátnej príslušnosti

EDP – európsky delegovaný prokurátor

EJCN – Európska justičná sieť na boj proti počítačovej kriminalite

EPPO – Úrad Európskej prokuratúry

ESĽP – Európsky súd pre ľudské práva

EÚ – Európska Únia

eu-LISA – Európska agentúra na prevádzkové riadenie rozsiahlych informačných systémov v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti

EVP – európsky vyšetrovací príkaz

EZR – európsky zatýkací rozkaz

FATF – (The Financial Action Task Force) - pracovná skupina pre finančné opatrenia

GDPR – (General Data Protection Regulation) - všeobecné nariadenie na ochranu osobných údajov

GRECO – Skupina štátov boja proti korupcii

Moneyval – výbor expertov Rady Európy na hodnotenie opatrení proti praniu špinavých peňazí a financovania terorizmu

OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

OSN – Organizácia spojených národov

PC-OC – výbor expertov na vykonávanie medzinárodných dohovorov Rady Európy v trestnej oblasti

PTCA – informačný systémom generálnej prokuratúry (IS Patrícia)

SR – Slovenská republika

SVT – spoločný vyšetrovací tím

TC-Y – výbor zmluvných strán Dohovoru o počítačovej kriminalite

ZVJS – Zbor väzenskej a justičnej stráže